CHARLES DICKENS

VIAȚA LUI DAVID COPPERFIELD

Vol. I

Charles Dickens

THE PERSONAL HISTORY OF
DAVID COPPERFIELD

Oxford University Press, 1868

CHARLES DICKENS

VIAŢA LUI DAVID COPPERFIELD

roman

vol. I

Ediţia a III-a revăzută

Traducere şi note de IOAN COMŞA

CARTEA ROMÂNEASCĂ

1984

Coperta de *P. Dumitrescu*

Copertele I și IV reproduc desene, semnate de *Hablot Knight Browne* (1815—1882) care, în prima ediție a romanului *David Copperfield*, apărută în anul 1850, au ilustrat capitolele X și XIII.

PREFAȚĂ *

În Prefața la ediția întîi a acestei cărți am arătat că, fiind încă stăpînit de impresiile legate de faptul că o isprăvisem, nu mi-a venit deloc ușor să mă desprind de ea și s-o pot comenta cu seninătatea cerută, pare-mi-se, de titlul acesta solemn : Prefață. Atît de proaspete și de puternice sînt sentimentele ce i le purtam, atît de îndoit mi-era sufletul între mulțumire și părere de rău — între mulțumirea că am dus la bun sfîrșit un plan zămislit de multă vreme și părerea de rău pricinuită de despărțirea de atîția vechi prieteni — încît m-am temut ca nu cumva să plictisesc cititorul cu confidențe personale și sentimente de ordin prea intim.

Afară de asta, m-am străduit să exprim în paginile cărții tot ce aveam de spus în legătură cu subiectul ei.

Pe cititor l-ar interesa, cred, prea puțin mîhnirea de care ești cuprins cînd lași condeiul după doi ani de încordare a imaginației ; sau acea senzație a scriitorului că aruncă în lumea umbrelor o parte din propria lui ființă în clipa cînd se desparte pentru vecie de un număr de făpturi plăsmuite în mintea lui. Altceva nu mi-ar fi rămas nimic de spus : afară doar să fac mărturia (care prezintă poate încă și mai mică însemnătate) că, citind această narațiune, nimeni nu va putea crede vreodată în veracitatea ei mai mult decît am crezut eu cînd am scris-o.

---

* Prefața autorului la cea de a doua ediție a romanului, apărută în 1852.

Atît sînt de adevărate și în ziua de azi aceste mărturisiri, încît nu mă pot opri a face cititorului o altă destăinuire. Dintre toate cărțile mele, aceea care-mi place cel mai mult este cea de față. Nu se îndoiește, cred, nimeni că mă port ca un părinte drăgăstos cu toți copiii fanteziei mele și că nimeni nu poate iubi mai fierbinte această familie decît o iubesc eu. Dar ca mulți părinți, drăgăstoși, port în adîncul sufletului chipul copilului preferat. Și numele acestuia este DAVID COPPERFIELD.

PERSONAJELE

RICHARD BABLEY, („Mister Dick"), un nebun inofensiv
MISTER BARKIS, harabagiu
MISTER CHILLIP, medic ; un omuleț blajin
DAVID COPPERFIELD, eroul romanului
MISTER CREAKLE, un director de școală, incult și cinos
REVERENDUL HORACE CREWLER, pastor sărac în Devonshire
URIAH HEEP, copist în biroul lui *mister* Wickfield
MISTER JORAM, asociatul și ginerele lui *mister* Omer, antreprenorul de pompe funebre
MISTER JORKINS, asociatul lui *mister* Spenlow
LITTIMMER, servitorul și omul de încredere al lui James Steerforth
JACK MALDON, un tînăr de nimic, lipsit de mijloace, leneș, obraznic, înfumurat
MISTER CHARLES MELL, profesor la școala lui *mister* Creakle
MISTER WILKINS MICAWBER, un domn elegant, grandilocvent, generos și nesocotit
MISTER WILKINS MICAWBER, feciorul cel mare al acestuia
MISTER MILLS, tatăl Juliei Mills
MISTER EDWARD MURDSTONE, tatăl vitreg al lui David Copperfield
MISTER OMER, negustor de manufactură, croitor, antreprenor de pompe funebre etc. la Yarmouth
DANIEL PEGGOTTY, un pescar cam din topor, dar bun la inimă
HAM PEGGOTTY, marangoz și pescar ; nepotul lui Daniel Peggotty
MISTER QUINION, administratorul depozitului firmei „Murdstone & Grinby"
MISTER FRANCIS SPENLOW, unul dintre membrii firmei „Spenlow & Jorkins" ; tatăl Dorei Spenlow
JAMES STEERFORTH, un tînăr binecrescut și cu deosebit farmec personal, prieten din școală cu Copperfield
DR. STRONG, un domn bătrîn și amabil, directorul unei școli din Canterbury

MISTER TIFFEY, un bătrîn funcţionar în birourile firmei „Spenlow & Jorkins"
THOMAS TRADDLES, coleg de şcoală şi prieten cu David Copperfield
MISTER WICKFIELD, avocat la Canterbury
MISSIS CLARA COPPERFIELD, mama lui David Copperfield
MISSIS CREAKLE, o femeie de treabă bruftuluită de soţul ei
MISS CREAKLE, fiica precedentei
MRS.[1] *CREWLER*, soţia reverendului Horace Crewler
CAROLINE, LOUISA, LUCY, MARGARET, SARAH şi *SOPHY CREWLER*, fiicele reverendului Horace Crewler
MRS. CRUPP, o femeie corpolentă, care închiriază camere mobilate
ROSA DARTLE, o doamnă care locuieşte la *missis* Steerforth şi îi ţine companie
MICUŢA EMILY, o nepoată a lui *mister* Peggotty adoptată de acesta
MARTHA ENDELL, o femeie rău famată
MRS. GUMMIDGE, văduva unui pescar, fost tovarăş al lui Daniel Peggotty
MRS. HEEP, văduvă : mama lui Uriah Heep
MRS. MARKLEHAM, mama Annici Strong
MRS. EMMA MICAWBER, soţia lui Wilkins Micawber
MISS EMMA MICAWBER, fiica ei
MISS JULIA MILLS, prietena cea mai apropiată a Dorei Spenlow
MISS MOWCHER, coafeză cu clientelă distinsă
MISS JANE MURDSTONE, sora lui Edward Murdstone
MINNIE OMER, fiica lui *mister* Omer ; frumoasă şi cumsecade
CLARA PEGGOTTY, femeie la toate în casa Clarei Copperfield ; dădaca şi prietena lui David
MISS CLARISSA SPENLOW, cea mai în vîrstă dintre cele două surori nemăritate ale lui *mister* Spenlow
MISS LAVINIA SPENLOW, sora Clarissei Spenlow
MISS DORA SPENLOW, unicul copil al lui mister Spenlow ; o fată timidă, sensibilă, naivă şi drăgălaşă, mai tîrziu „soţia-copiliţă", a lui David Copperfield
MRS. STEERFORTH, mama lui James Steerforth
MRS. ANNIE STRONG, soţia doctorului Strong
MISS BETSEY TROTWOOD, o doamnă austeră, dar inimoasă ; mătuşa mare a lui David Copperfield
AGNES WICKFIELD, fiica şi menajera lui *mister* Wickfield.

---

[1] *Mrs.* — abrevierea obişnuită a termenilor de adresare *Mistress* sau, familiar, *Missis* (în traducere : doamnă) întrebuinţaţi înaintea numelor femeilor căsătorite.

CAPITOLUL

1

DESCHID OCHII

Este menirea paginilor de față să-arate dacă pînă la urmă eroul propriei mele vieți voi fi eu sau dacă altcuiva îi va reveni acest rol. Ca s-o iau cu povestirea chiar de la început, voi consemna că (precum mi s-a spus, și cred) am venit pe lume într-o vineri la miezul nopții. S-a băgat atunci de seamă că am scos primul țipăt chiar în clipa cînd pendula a pornit să sune.

Dădaca mea și anumite femei mai înțelepte de prin vecini, care mi-au arătat o grijă deosebită cu cîteva luni înainte de a fi fost cu putință să facem cunoștință, ținînd seama de ziua și ceasul nașterii, au dat de știre că eram ursit să fiu nefericit în viață și, în al doilea rînd, au vestit că-mi era scris să văd stafii și năluci, căci asta socoteau dînsele, era soarta nefericiților prunci — fete sau băieți — veniți pe lume vinerea după miezul nopții.

Despre prevestirea dintîi nu e nevoie să spun nici un cuvînt aici, pentru că nimic nu poate arăta mai bine decît propria-mi poveste dacă ea s-a adeverit sau nu. În ce privește cea de a doua, voi spune doar că, de nu s-o fi împlinit cumva în frageda-mi copilărie, încă nu s-a săvîrșit pînă în ziua de azi. Nu mă plîng însă defel c-am fost lipsit de acest dar ; și dacă în clipa de față de el se bucură altcineva, îi doresc din toată inima să-l păstreze.

M-am născut cu căiță, care, prin anunțuri la gazetă, a fost oferită spre vînzare la prețul convenabil de cincispre-

zece guinee [1]. Dar nu știu dacă pe vremea aceea oamenii care călătoreau pe mare nu prea aveau bani sau dacă, nemaifiind superstițioși [2], preferau colacii de salvare ; ceea ce știu e că nu s-a grăbit decît un singur amator, un avocat care juca la bursă și care a oferit două lire [3] bani peșin, iar restul în vin de Xeres [4], refuzînd să plătească mai mult pentru chezășia că nu se va îneca. Așadar, anunțul a fost retras, reprezentînd o cheltuială zadarnică, fiindcă pe acea vreme sărmana mea mamă avea și ea vin de Xeres din belșug, iar zece ani mai tîrziu căița a fost pusă la loterie undeva pe meleagurile noastre, vînzîndu-se cincizeci de bilete a cîte o jumătate de coroană[5] fiecare, cîștigătorul urmînd să plătească cinci șilingi pe deasupra. Am fost de față și-mi amintesc că m-am simțit tulburat și stînjenit văzînd cum se înstrăina astfel o parte din făptura mea. Căița a fost cîștigată, țin minte, de o bătrînă, cu un coșuleț pe braț, care abia s-a îndurat să scoată cei cinci șilingi, în monede de cîte o jumătate de *penny* [6], și pînă la urmă a dat cu doi *pence* și jumătate mai puțin, ceea ce zadarnic s-au străduit să-i dovedească, făcînd cu ea socoteli nesfîrșite.

---

[1] *Guinee* — unitate monetară și de decontare folosită în Anglia pînă la introducerea sistemului zecimal (15 februarie 1971) ; era egală cu o liră și un șiling (sau cu 21 de șilingi) ; inițial a fost o monedă de aur bătută din metal prețios adus din Guineea.

[2] Cunoscutele superstiții potrivit cărora cei născuți cu căiță ar fi sortiți să aibă noroc în viață îmbracă o formă deosebită în Anglia, unde căițele au fost socotite că ar avea virtutea de a-i feri de înec pe marinari și pe călători.

[3] *Lira sterlină* — principala unitate monetară engleză ; pînă în 1971, lira era subîmpărțită în 20 de șilingi ; din 1971, lira este subîmpărțită în 100 de *pence*.

[4] *Xeres* (sau *Jerez*) — oraș din sudul Spaniei, vestit pentru podgoriile sale.

[5] Monedă divizionară engleză dispărută în urma introducerii sistemului zecimal ; coroana reprezenta un sfert de liră, adică 5 șilingi.

[6] *Penny* (plural *pence*) — monedă divizionară engleză ; înainte de 1971 un *penny* reprezenta a 12-a parte dintr-un șiling și a 240-a parte dintr-o liră.

Faptul că bătrîna nu s-a înecat şi că şi-a dat liniştită obştescul sfîrşit în patul ei, la vîrsta de 92 de ani, este neîndoios, şi oamenii din partea locului nu-l vor da uitării multă vreme. După cîte am aflat, s-a mîndrit pînă şi pe patul morţii că nici o singură dată în viaţa ei n-a trecut vreo apă altfel decît peste un pod şi că pînă la capătul zilelor ei, ori de cîte ori îşi sorbea ceaiul, pentru care avea o mare slăbiciune, se arăta foarte indignată împotriva marinarilor şi a celorlalţi oameni care n-aveau nimic sfînt şi băteau mările lumii. Zadarnic i-ai fi spus că această mult hulită îndeletnicire aducea şi unele foloase, printre care se număra poate şi ceaiul. Răspundea totdeauna, repetînd apăsat, cu neclintită încredere în temeinicia argumentului ei : „Nu, nici să n-aud de oamenii care bat drumurile şi mările !"

Şi acum, ca să nu mai bat şi eu cîmpii, mă întorc să vă spun cum am venit pe lume.

M-am născut la Blunderstone, în comitatul Suffolk, sau „cam pe acolo", cum se spune în Scoţia. Sînt un copil postum. Ochii părintelui meu s-au închis asupra luminii acestei lumi cu şase luni înainte ca ai mei să se deschidă asupra ei. Chiar şi acum mi se pare ciudat cînd mă gîndesc că n-a apucat să mă vadă niciodată ; şi mai ciudate îmi par amintirile nedesluşite din prima copilărie, legate de lespedea albă de pe mormîntul lui din curtea bisericii, şi jalea ce mă cuprindea cînd vedeam că zăcea acolo singur, în noaptea adîncă, în timp ce salonaşul nostru era încălzit şi luminat de focul din cămin şi de flacăra lumînărilor, şi că uşile casei noastre încuiate şi zăvorîte — ceea ce mi se părea uneori o adevărată cruzime — nu-i dădeau voie să intre la adăpost.

Persoana cea mai însemnată din familia noastră, despre care voi avea prilejul să povestesc, era o mătuşă a tatii, care, prin urmare, mi-era şi mie mătuşă. *Miss* Trot-

wood [1] — sau *miss* Betsey, cum obișnuia să-i spună biata mamă cînd, izbutind să-și înfrîngă spaima pe care i-o stîrnea acest personaj înfricoșător, se-ncumeta să-i pomenească numele (ceea ce rar se întîmpla) — fusese măritată, cu un bărbat mai tînăr decît ea, foarte chipeș, dar, vorba ceea, „pomul se cunoaște după roade și omul după fapte", căci lumea îl bănuia că o bătuse pe *miss* Betsey și că odată, cînd se iscase între ei o gîlceavă pentru niscaiva merinde, se repezise la ea, hotărît s-o azvîrle pe fereastră de la catul al doilea. Aceste dovezi neîndoielnice ale nepotrivirii lor de caracter o îndemnaseră pe *miss* Betsey să-i dea răvaș de drum și să ajungă la o despărțire prin bună învoială. Dumnealui plecase în Indii cu ce bani avea, și acolo, potrivit unor zvonuri fără temei, care se lățiseră în familia noastră, fusese văzut călare pe un elefant, împreună cu un babuin [2] : dar eu cred mai degrabă că trebuie să fi fost vreun *babu* [3] sau o *begum* [4]. Oricum, nu trecură nici zece ani și sosiră vești că s-ar fi prăpădit. Ce-a simțit mătușa cînd a aflat, nimeni nu știe, căci, îndată după despărțire, și-a reluat numele de fată, și-a cumpărat o căsuță într-un cătun îndepărtat, lîngă țărmul mării, și s-a statornicit acolo, locuind cu o singură slujnică, trăind, pare-se, de atunci înainte retrasă în cea mai neînduplecată izolare.

Tata fusese, cred, cîndva, una dintre slăbiciunile ei ; căsătoria lui o jignise însă crunt, pentru simplul motiv că maică-mea era „o păpușă de ceară". *Miss* Betsey n-o vă-

[1] Numele date de Dickens unora dintre personajele sale caută să exprime sau măcar să sugereze ceva din caracterul lor ; în limba engleză (*trot*—trap, pas grăbit ; *wood* — lemn) *Trotwood* evocă, prin elementele sale și chiar prin sonoritate, bruscheța și energia.

[2] *Babuin* — pavian, specie de maimuțe africane, cu botul alungit (*cynocephalus*).

[3] Cuvînt hindi, folosit înaintea numelui bărbaților aparținînd claselor dominante.

[4] Termen de politețe întrebuințat de indieni spre a desemna pe soțiile celor mai înalți dregători.

zuse niciodată pe mama, știa doar că nu împlinise nici 20 de ani, și asta îi era de ajuns. Tata și *miss* Betsey nu s-au mai văzut niciodată. Cînd s-a însurat, era de două ori mai în vîrstă decît mama și nu tocmai sănătos. Precum am mai spus, s-a prăpădit după un an și cu șase luni înainte de venirea mea pe lume.

Așa stăteau lucrurile în după-amiaza acelei vineri memorabile și, fie-mi iertat să spun, bogate în întîmplări de seamă. Nu pot pretinde că aș fi știut atunci care era situația, nici că despre cele ce au urmat mi-ar fi rămas amintiri întemeiate pe mărturia propriilor mele simțuri.

Mama se simțea rău și ședea tare abătută lîngă cămin, privind focul printre lacrimi, gîndindu-se cu deznădejde la viitorul ei și al micuțului necunoscut fără tată, care se gătea să vină într-o lume ce nu se sinchisea cîtuși de puțin de sosirea lui, unde nu-l așteptau decît cîteva pachete de ace de siguranță într-un sertar din odaia de sus ; mama, precum spuneam, ședea lîngă focul din cămin în după-amiaza aceea senină de martie, în timp ce afară șuiera vîntul, și era speriată și mîhnită, îndoindu-se că va scăpa cu viață din încercarea ce-o aștepta, cînd, deodată, îndreptîndu-și privirea către fereastra din față, a văzut în timp ce-și ștergea lacrimile, o doamnă necunoscută care trecea prin grădină.

Cînd s-a uitat a doua oară a avut o presimțire puternică cum că doamna aceea era *miss* Betsey. Peste zaplazul grădinii asfințitul își revărsa strălucirea asupra necunoscutei, care se îndrepta spre ușă pășind bățos și cu un aer înțepat ce nu putea fi decît al ei. Cînd a ajuns în dreptul casei s-a văzut o dată mai mult că era chiar ea. Tata spusese adesea că rareori mătușa se purta ca toată lumea ; și de astă dată, în loc să sune, s-a apropiat de fereastra prin care mama o văzuse venind și s-a uitat înăuntru, apăsîndu-și atît de tare vîrful nasului de geam, încît, cum povestea biata mama, i s-a turtit și într-o clipită s-a făcut alb de tot.

Mamei i-a pricinuit o asemenea sperietură, încît sînt sigur că venirea mea pe lume într-o vineri i-o datorez mătușei Betsey.

Tulburată, mama s-a ridicat de pe fotoliu și s-a furișat în spatele lui, în colț. *Miss* Betsey a cercetat încet și cu luare-aminte odaia de la un capăt la celălalt, rotindu-și ochii așa cum își rotesc capul harapii la pendulele nemțești [1] — pînă ce, în cele din urmă, a zărit-o pe mama. Atuncea s-a încruntat și ca una ce era deprinsă să poruncească, i-a făcut semn să-i deschidă ușa. Mama s-a dus.

— *Missis* David Copperfield, *mi se pare,* a spus *miss* Betsey. Intonația se datora pesemne hainelor de doliu pe care le purta mama și stării în care se afla.

— Da, a rostit mama cu voce stinsă.

— *Miss* Trotwood, s-a prezentat vizitatoarea. Vreau să cred c-ați auzit de mine !

Mama i-a răspuns că a avut această plăcere. Dar cu părere de rău, și-a dat seama că adevărul i se citea pe față: plăcerea nu fusese din cale-afară de mare.

— Acum ai prilejul s-o și vezi ! a spus *miss* Betsey.

Mama a dat din cap și a poftit-o să intre.

Au intrat în odaia din care tocmai ieșise mama, pentru că în salonul aflat de cealaltă parte a coridorului nu se făcea focul — nu se mai făcuse focul de la înmormîntarea tatii ; s-au așezat amîndouă, și văzînd că *miss* Betsey nu scotea nici un cuvînt, mama, după ce s-a străduit zadarnic să se stăpînească, a izbucnit în plîns.

— Oh, stai, stai ! a strigat *miss* Betsey. Nu plînge ! Lasă, lasă !

Mama nu a fost în stare să se potolească și a plîns mai departe, pînă și-a ușurat inima.

— Ia scoate-ți scufița, fetițo, ca să te văd mai bine, a poftit-o *miss* Betsey.

[1] Este vorba de un tip de pendule ce se fabricau în atelierele de orlogerie din munții Pădurea Neagră (Schwarzwald).

Chiar dacă ar fi vrut, mama era prea înspăimîntată pentru a se împotrivi acestei cereri ciudate. Aşadar, s-a supus, dar mîinile îi tremurau atît de tare, încît părul, care era bogat şi frumos, i s-a desfăcut şi i-a căzut pe faţă.

Fără îndoială, mama arăta foarte tînără, chiar pentru vîrsta ei ; ca şi cum s-ar fi simţit vinovată, a privit în pămînt, sărmana, şi a spus, printre suspine, că este într-adevăr prea tînără nu numai pentru a rămîne văduvă, ci şi pentru a fi mamă, de va avea zile. În scurta pauză ce a urmat, mamei i s-a părut că *miss* Betsey îi mîngîia părul cu o mînă prietenoasă ; dar cînd şi-a ridicat privirea, însufleţită de o nădejde sfioasă, a văzut-o cum şedea cu fusta sumeasă, cu mîinile împreunate pe genunchi şi cu picioarele sprijinite de galeria căminului şi se uita încruntată la foc.

— Pentru numele lui Dumnezeu, a izbucnit pe neaşteptate *miss* Betsey, de unde aţi mai scos şi numele ăsta de „Crîngu-Ciorilor" ?

— Vorbiţi de casa noastră, *ma'am* [1] ? a întrebat mama.

— De ce „Crîngu-Ciorilor" ? Dacă măcar unul dintre voi ar fi avut cît de cît simţ practic, i-aţi fi dat mai degrabă numele de „Ţarcu Mieilor" [2].

— Numele i-a fost dat de *mister* Copperfield, a răspuns mama. Cînd a cumpărat casa, era încîntat, căci credea că se găsesc ciori prin preajmă.

În clipa aceea, vîntul de seară a răbufnit atît de tare printre cei cîţiva ulmi înalţi şi bătrîni din fundul grădinii, încît nici mama, nici *miss* Betsey nu s-au putut opri să privească într-acolo. În vreme ce ulmii — ca nişte uriaşi care, cîteva clipe după ce şi-au şoptit la ureche o taină, încep să se frămînte şi să gesticuleze, ca şi cum noutăţile

[1] Forma contrasă a lui *madam* (engl.).

[2] Jocul de cuvinte din original *Rookery* = Sălaşul Ciorilor şi *Cookery* = arta culinară, fiind intraductibil, s-a substituit în versiunea românească un altul, cu sonoritate aproximativ echivalentă.

grozave pe care le aflaseră le-ar fi tulburat liniștea — se plecau unii către alții, au zărit aninate pe crengile lor de sus cîteva cuiburi de ciori, care se legănau, părăsite asemenea unor epave pe o mare răscolită de furtună.

— Unde sînt păsările ? a întrebat *miss* Betsey.

— Cine ? a întrebat mama, care se gîndea la altceva.

— Ciorile ! Ce s-a întîmplat cu ele ? a stăruit ea.

— De cînd locuim aci, n-am văzut nici una, a spus mama. Credeam, adică *mister* Copperfield credea... c-ar fi cîrduri întregi. Dar sînt cuiburi vechi și de mult părăsite.

— Zi David Copperfield și pace ! a exclamat mătușa. David Copperfield, așa cum l-am știut ! A dat casei numele de „Cringu-ciorilor", deși nu se află nici o cioară primprejur, și și-a închipuit că trebuie să fie numai pentru că văzuse niște cuiburi.

— *Mister* Copperfield a murit, a rostit mama, și dacă îndrăzniți să-l vorbiți de rău în fața mea...

Biata mama, scumpa de ea, presupun că s-a gîndit o clipă să se năpustească asupra mătușii și s-o lovească, deși aceasta ar fi putut s-o doboare cu o mînă, chiar dacă mama s-ar fi simțit mult mai bine decît se simțea în seara aceea. Dar pînă a izbutit să se ridice de pe scaun, i-a trecut și s-a așezat la loc resemnată și a leșinat.

Cînd și-a venit în fire — fie singură, fie cu ajutorul lui *miss* Betsey — a văzut-o stînd lîngă fereastră. Soarele scăpătase, și se lăsa întunericul ; abia se vedeau una pe alta, și asta mai mult datorită focului ce ardea în cămin.

— Ei ? a iscodit-o *miss* Betsey, întorcîndu-se la fotoliul ei, de parcă nu s-ar fi apropiat de fereastră decît pentru ca să-și arunce ochii asupra priveliștii. Pe cînd aștepți...

— Tremur toată, a bolborosit mama. Nu știu ce o fi ! Am să mor, sînt sigură !

— Nu, nu, nu ! a încredințat-o *miss* Betsey. Ia un ceai!

— Ah, Doamne, Doamne, credeți c-o să-mi ajute ? a scîncit mama, pierdută.

— Sigur că o să-ţi ajute ! a îmbărbătat-o *miss* Betsey. Totul nu-i decît închipuire. Cum se numeşte fata ?

— Încă nu pot şti, dacă o să fie fată, i-a răspuns mama cu candoare.

— Binecuvîntat fie copilul ! a exclamat *miss* Betsey, citînd, fără să-şi dea seama, cel de al doilea verset brodat pe perinița de ace aflată în sertarul din odaia de sus, aplicîndu-l însă mamei în loc să mi-l aplice mie. Altceva voiam să spun. Te întrebam cum o cheamă pe fata în casă.

— Peggotty ! a zis mama.

— Peggotty ! a repetat *miss* Betsey, oarecum indignată. Vrei să spui, fetiţo, că într-o biserică creştinească cineva a putut fi botezat cu numele de Peggotty ?

— E numele ei de familie, o lămuri mama cu glas stins. *Mister* Copperfield îi spunea aşa, pentru că avea acelaşi nume de botez ca mine.

— Peggotty ! a strigat *miss* Betsey, deschizînd uşa. Nişte ceai ! Stăpîna dumitale nu se simte prea bine. Nu te mocăi !

După ce a dat fără nici o şovăire această poruncă, de parcă dintotdeauna ar fi avut o netăgăduită autoritate în casa aceasta, şi după ce s-a mai uitat o clipă, ca s-o vadă pe Peggotty, care, mirată la auzul unei voci străine, ieşise pe coridor cu o lumînare în mînă, *miss* Betsey a închis uşa şi s-a aşezat la loc, ca mai înainte, cu picioarele pe galeria căminului, cu rochia sumeasă şi cu mîinile împreunate pe genunchi.

— Spuneai că te-aştepţi să fie fată, a început *miss* Betsey. Eu nu am nici o îndoială c-o să fie fată. Am o presimţire c-are să fie fată ! Acum, copila mea, de îndată ce se va naşte fetiţa...

— Sau, poate, băiatul. S-a încumetat să adauge mama.

— Ţi-am spus că am o presimţire c-are să fie fată ! a repezit-o *miss* Betsey. Să nu mă contrazici ! De îndată ce s-o naşte fetiţa, vreau să-i fiu prietenă. Am de gînd să-i

fiu naşă şi am să te rog să-i dai numele de Betsey Trotwood Copperfield. Nu se cade ca în viaţa *acesteia* Betsey Trotwood să se săvîrşească greşeli de pe urma cărora să aibă de suferit ! Nimeni să nu se joace cu sentimentele *ei !* Trebuie să fie crescută cu grijă şi ferită, ca nu cumva să acorde încredere nesocotită unor oameni nevrednici de ea ! Ca să nu se întîmple ceva, am să veghez chiar *eu !*

După fiecare din aceste sentinţe, *miss* Betsey clătina din cap, ca şi cum greşelile ei de odinioară ar fi continuat s-o macine şi numai anevoie s-ar fi stăpînit să nu le amintească pe larg. Cel puţin aşa bănuia mama, în timp ce o privea luminată de licăririle slabe ale focului ; era însă prea înspăimîntată de *miss* Betsey, prea se simţea rău şi prea era tulburată şi abătută pentru a desluşi limpede lucrurile, sau pentru a şti ce să spună.

După cîteva clipe de tăcere, în care mişcările capului încetară treptat, *miss* Betsey a întrebat :

— David s-a purtat frumos cu tine, fetiţo ? Aţi trăit bine împreună ?

— Am fost foarte fericiţi, a răspuns mama. *Mister* Copperfield a fost cît se poate de bun cu mine !

— Nu cumva te-a cam răsfăţat ? a mîrîit *miss* Betsey.

— Da, m-a cam răsfăţat, cred, fiindcă mă aflam singură şi fără nici un sprijin în lumea asta rea, a încuviinţat din nou mama, plîngînd cu hohote.

— Bine ! Nu mai boci ! i-a zis *miss* Betsey. Nu eraţi o pereche potrivită, fetiţo... dar există *oare* doi oameni pe lume care să se potrivească ? De aceea chiar te şi întreb. Erai orfană, nu-i aşa ?

— Da.

— Şi erai guvernantă ?

— Eram guvernantă într-o familie pe care *mister* Copperfield o frecventa. *Mister* Copperfield a fost cît se poate de binevoitor, interesîndu-se în chip deosebit de mine şi purtîndu-se foarte atent şi, în cele din urmă, mi-a cerut

mîna. I-am acordat-o. Şi aşa ne-am căsătorit, a răspuns deschis mama.

— Aşa ! Sărăcuţa... a murmurat *miss* Betsey, căzînd pe gînduri, dar tot privind încruntată focul. Te pricepi la ceva ?

— Vă rog să mă iertaţi, *ma'am,* la ce anume ? a bolborosit mama.

— La gospodărie, de pildă.

— Destul de puţin, din păcate, a mărturisit mama. Nu atît cît aş fi vrut. Dar *mister* Copperfield mă mai învăţa...

— Parcă el era mai breaz ! a comentat, în treacăt, *miss* Betsey.

— Eram foarte dornică să învăţ, iar el îşi dădea mare osteneală, şi cred c-aş fi prins ceva dacă nu s-ar fi abătut asupra mea această năpastă îngrozitoare a morţii lui... Şi, înecînd-o plînsul, biata mamă n-a mai fost în stare să urmeze.

— Bine, bine... mormăi *miss* Betsey.

— Ţineam socotelile casei, şi seară de seară le verificam cu *mister* Copperfield, a adăugat mama printre lacrimi, după care a amuţit, cuprinsă de un nou val de deznădejde.

— Bine, bine ! a repetat *miss* Betsey. Dar nu mai plînge !

— Şi niciodată nu ne-am certat în privinţa asta, afară doar că *mister* Copperfield găsea că „treiurile" mele *prea* semănau a „cinciuri" sau că scriam „şaptele" şi „nouăle" cu înfloriturî în coadă... şi iar a izbucnit în lacrimi, şi iar n-a mai fost în stare să urmeze.

— Ai să cazi la pat, i-a zis *miss* Betsey şi ştii bine că asta n-o să fie bine pentru dumneata, nici pentru viitoarea mea fină. Hai, stăpîneşte-te !

Argumentul ei a potolit-o întrucîtva pe mama, deşi hotărîtor a fost, pare-mi-se, faptul că se simţea tot mai rău. A urmat o pauză, punctată doar de cuvintele mătuşii

Betsey, care, cu picioarele pe galeria căminului, exclama ici-colo : „Hm !“

— După cîte știu, David și-a constituit o rentă, a spus ca după un timp. Ți-a lăsat ceva ?

— *Mister* Copperfield, i-a răspuns mama bolborosind, bun și prevăzător cum era, a avut grijă și a stipulat că în caz de deces o parte din rentă îmi va reveni mie.

— Cît ! a întrebat *miss* Betsey.

— O sută cinci lire pe an, a lămurit-o mama.

— Nu-i chiar atît de rău, și-a dat cu părerea mătușa.

Cuvinte mai potrivite împrejurării nici nu s-ar fi putut găsi. Mama se simțea atît de rău, încît atunci cînd Peggotty a intrat cu ceaiurile și lumînările, a băgat îndată de seamă cît era de suferindă, ceea ce ar fi putut observa și *miss* Betsey, dacă ar fi fost mai multă lumină — și a dus-o degrabă sus în odaia ei ; apoi, fără nici o întîrziere, l-a trimis pe Ham Peggotty, nepotul ei — pe care de cîteva zile îl ținea în casă, fără știrea mamei, ca să aibă pe cineva la îndemînă, în caz de nevoie — să cheme doctorul și infirmiera.

Sosind unul după altul, la cîteva minute distanță, aceste două ajutoare au fost foarte mirate cînd au dat ochii cu o foarte impozantă doamnă necunoscută, care stătea lîngă foc, cu boneta agățată de brațul stîng, și-și înfunda urechile cu vată. Peggotty nu o cunoștea, iar mama n-apucase să-i spună nimic, așa că prezența ei acolo constituia o enigmă, iar faptul că avea în buzunar un adevărat depozit de vată, pe care și-o îndesa în urechi, nu știrbea cîtuși de puțin aerul ei solemn.

După ce s-a dus sus, doctorul a coborît și, presupun cu încredințat fiind că va fi nevoit să petreacă mai multe ceasuri alături de această doamnă necunoscută, s-a străduit să se arate politicos și comunicativ. Era cel mai cuviincios bărbat din lume, omul cel mai blînd cu putință. Se dădea mereu la o parte, ca să ocupe cît mai puțin loc. Pasul îi era la fel de ușor sau poate chiar și mai ușor decît acela al Sta-

fiei din *Hamlet*. Capul îl ţinea puţin aplecat, pe de o parte, fiindcă era modest şi se subaprecia, pe de altă parte, fiindcă dorea să-şi cîştige simpatia tuturor. A spune despre el că nu ştia să arunce o vorbă urîtă nici măcar unui cîine, ar fi mult prea puţin. Nici chiar unui cîine turbat n-ar fi fost în stare să-i arunce o vorbă de ocară. I-ar fi spus poate binişor un asemenea cuvînt sau poate numai o jumătate sau o frîntură de cuvînt, căci vorba îi era tot atît de molcomă ca şi pasul ; pentru nimic în lume, însă, nu s-ar fi purtat urît cu el şi nu l-ar fi repezit.

Mister Chillip i-a aruncat o privire sfioasă mătuşii.

Ţinîndu-şi capul plecat într-o parte şi salutînd-o, i-a spus, ducîndu-şi mîna la urechea stîngă, făcînd aluzie la vată :

— Aveţi vreo iritaţie locală, *ma'am* ?

— Poftim ? S-a răţoit mătuşa, scoţîndu-şi vata din ureche cum ai scoate un dop.

Mister Chillip s-a speriat într-atît de felul în care-l repezise, încît — după cum i-a povestit mai tîrziu mamei — a fost cît pe-aci să-şi piardă prezenţa de spirit. A repetat cu blîndeţe întrebarea :

— Aveţi vreo iritaţie locală, *ma'am* ?

— Mofturi ! i-a retezat vorba mătuşa, şi, dintr-o singură mişcare şi-a astupat la loc urechea.

Pînă ce a fost chemat din nou sus, lui *mister* Chillip nu i-a mai rămas altceva de făcut decît să stea la locul lui şi s-o privească sfios cum şedea şi se uita în foc. După vreun sfert de ceas s-a înapoiat.

— Ei ? l-a iscodit mătuşa, scoţîndu-şi vata din urechea care era mai aproape de el.

— Ce să vă spun, *ma'am*, i-a răspuns *mister* Chillip. Merge, *ma'am*, merge binişor.

— Phii ! a exclamat mătuşa, apăsînd pe nota dispreţuitoare a acestei interjecţii şi astupîndu-şi din nou urechea.

Da... da... după cum i-a mărturisit mamei chiar dînsul, pe *mister* Chillip mai-mai să-l cuprindă indignarea ; firește, în înțelesul profesional al cuvîntului. În ciuda indignării, a rămas totuși nemișcat, și pînă l-au chemat din nou s-o vadă pe mama, vreme de aproape două ceasuri, s-a uitat la *miss* Betsey cum ședea și privea în foc. Apoi, după un răstimp oarecare, s-a întors la locul lui.

— Ei ? l-a iscodit mătușa, scoțîndu-și din nou vata.

— Cum vă spuneam, *ma'am,* răspunse *mister* Chillip. Merge, *ma'am,* merge binișor.

— Hait ! a bombănit mătușa.

Și a mîrîit atît de urît, încît *mister* Chillip n-a mai putut răbda. Mîrîise la el dinadins, ca să-l scoată din sărite, a povestit el mai tîrziu. A găsit deci cu cale să se așeze, în curent și în beznă, pe o treaptă a scării, și să aștepte acolo pînă ce îl vor chema din nou.

Ham Peggotty, care învăța pe atunci la școala națională [1] și știa catehismul ca un balaur, ceea ce făcea ca mărturiile lui să fie vrednice de crezare, a povestit a doua zi că, vîrîndu-și capul pe ușă, cam un ceas mai tîrziu, a fost strigat de *miss* Betsey, care se plimba ca turbată prin salonaș și care s-a năpustit asupră-i, prinzîndu-l mai înainte ca să poată scăpa cu fuga. A mai istorisit că, din cînd în cînd, se auzeau zgomote de voci și de pași, pe care vata din urechile doamnei nu izbutea să le înăbușe, căci socotea că-l înșfăcase tocmai ca să aibă asupra cui să-și verse prisosul de nervi în clipele cînd zgomotele deveneau din ce-afară de puternice. Că, ținîndu-l de guler, îl silise să umble în sus și în jos prin odaie (ca și cum ar fi luat prea mult opiu), și cînd zgomotele se auzeau mai tare, îl scutura, îl ciufulea, îi astupa urechile, de parcă ar fi fost ale ei, și pe deasupra l-a îmbrîncit și l-a bruftuluit în fel și chip. A

[1] Nume sub care erau desemnate școlile pentru instruirea copiilor săraci, înființate în Anglia la începutul secolului al XIX-lea de către „National Society" (Asociația națională), întemeiată în 1811 de biserica anglicană.

doua zi aceste mărturisiri au fost întărite de mătușa băiatului, care îl văzuse pe la 12 și jumătate noaptea, îndată după ce fusese eliberat, și care afirma că în clipa aceea Ham era tot atît de stacojiu ca și mine.

Blîndul *mister* Chillip nu era în stare să poarte pică nimănui, și cu atît mai puțin în împrejurări ca acelea. Cum a isprăvit treaba, s-a furișat în salonaș și, mai smerit ca oricînd, i-a spus mătușii :

— Sînt fericit, *ma'am*, că vă pot prezenta felicitările mele !

— Cu ce ocazie ? s-a răstit mătușa.

Din nou *mister* Chillip a rămas buimăcit de purtarea peste măsură de aspră a mătușii mele ; de aceea, ca s-o îmblînzească, i-a făcut o mică plecăciune și a schițat un surîs sfielnic.

— Doamne, miluiește-l, nu înțeleg ce l-a pălit pe omul ăsta ! a izbucnit mătușa nerăbdătoare. Oare o fi mut ?

— Liniștiți-vă, scumpă doamnă, a rugat-o *mister* Chillip cu glas mai blînd ca niciodată. Nu mai aveți de ce să vă temeți. Liniștiți-vă !

Faptul că mătușa nu s-a apucat să-l scuture ca să scoată mai repede de la el ce voia să afle este socotit de unii o adevărată minune. S-a mărginit doar să-l privească clătinînd din cap, dar în așa fel încît bietul om și-a pierdut firea.

— Da, *ma'am*, a reluat *mister* Chillip, îndată ce a mai prins puțin curaj, sînt fericit să vă pot prezenta felicitările mele. Totul s-a isprăvit, *ma'am*, și s-a isprăvit cu bine.

Vreme de cinci minute, cît i-a trebuit lui *mister* Chillip ca să rostească acest discurs, mătușa mea l-a cercetat cu luare-aminte.

— Cum se simte ea ? l-a întrebat mătușa, încrucișîndu-și brațele, cu boneta atîrnată de mîna stîngă.

— Sper, *ma'am*, că în curînd se va simți foarte bine, a răspuns *mister* Chillip. Atît de bine cît se poate simți o

mamă tînără în asemenea împrejurări nefericite. Puteți merge s-o vedeți, *ma'am*. O să-i facă plăcere.

— Și *ea* ? *Ea* cum se simte ? a stăruit mătușa.

Mister Chillip a lăsat capul mai jos spre umăr și, blajin ca o păsărică, a privit-o lung pe mătușa mea.

— Fetița, a zis mătușa mea. Cum se simte fetița ?

— *M'am* a răspuns *mister* Chillip, credeam c-ați aflat. E băiat !

Mătușa n-a mai suflat nici un cuvînt, și, apucînd boneta cum ai apuca o praștie, a dat să i-o arunce în obraz lui *mister* Chillip ; apoi s-a răzgîndit, și-a pus-o strîmb pe cap, a ieșit și nu s-a mai întors niciodată. S-a făcut nevăzută, ca o zînă supărată sau ca una dintre acele făpturi suprafirești pe care, potrivit superstițiilor populare, mi-era hărăzit să le văd ; și de atunci nu s-a mai întors niciodată.

Ba nu. Eu zăceam în coșulețul meu, iar mama pe patul ei ; Betsey Trotwood Copperfield a rămas însă pentru totdeauna în lumea viselor și a umbrelor, în ținutul acela tainic din care abia venisem ; și lumina ce intra pe fereastra odăii noastre strălucea asupra pămîntescului hotar pe care-l trec toți călătorii și asupra movilei ridicate peste cenușa și țărîna aceluia fără de care niciodată n-aș fi prins viață.

CAPITOLUL

II

PRIVESC

Cînd privesc înapoi către spațiile albe ale copilăriei, cele dintîi chipuri care mi se înfiripă deslușit în minte sînt mama, cu părul ei frumos și silueta-i tinerească, și Peggotty, care n-avea deloc siluetă, dar avea ochi atît de negri, încît îi întunecau parcă tot restul feței, și obraji și brațe atît de roșii și de durdulii, încît mă miram de ce, în loc să ciugulească mere, păsărelele nu veneau s-o ciugulească pe ea.

Parcă mi le amintesc pe amîndouă, la oarecare depărtare una de alta, micșorate în ochii mei, pentru că se aplecau sau îngenuncheau pe podea, în vreme ce, împleticindu-mă, cu mergeam de la una la alta. Mi-e prezentă și astăzi o senzație pe care nu sînt în stare s-o desprind din amintire, senzația pricinuită de contactul cu degetul arătător pe care Peggotty obișnuia să mi-l întindă și faptul că era asprit de cusut, ca o mică răzătoare de nuci.

Se prea poate ca acestea să nu fie decît închipuiri, deși cred că amintirile noastre pot pătrunde mult mai adînc în vîrsta copilăriei decît bănuiesc mulți dintre noi ; de asemenea cred că la foarte mulți copii de vîrstă fragedă puterea de observație este uimitor de precisă și ascuțită. Socot că despre oamenii vîrstnici care au un spirit de observație deosebit s-ar putea spune mai degrabă că nu și l-au pierdut decît că l-au dobîndit ; mai mult chiar, după cum îndeobște am băgat de seamă, acești oameni păstrează o anumită prospețime și blîndețe și capacitatea de a se bucura

de viață, care sînt și ele daruri păstrate de ei din zestrea copilăriei.

Pentru că am prins să vă spun toate acestea, m-aș putea teme că iar am pornit „să bat cîmpii", dar trebuie să arăt că toate aceste concluzii se întemeiază în bună parte pe propria-mi experiență ; și dacă din cuprinsul povestirii de față va reieși că am fost un copil înzestrat cu spirit de observație sau că, ajuns la bărbăție, păstrez proaspete amintirile din copilărie, înseamnă că nu mă sfiesc să revendic aceste două însușiri.

Precum am spus, cînd privesc înapoi către spațiile albe ale copilăriei, cele dintîi chipuri care se conturează din vălmășagul amintirilor sînt mama și Peggotty. Oare îmi mai aduc aminte și de altceva ? Să vedem.

Se desprinde, din negură, casa noastră, care, în cele mai vechi amintiri, nu-mi pare deloc necunoscută, ci aproape familiară. La catul de jos se află bucătăria lui Peggoty, care dă în curtea din dos ; în mijlocul curții, pe un stîlp, un porumbar fără porumbei ; într-un colț, o cușcă mare, fără cîine ; și o mulțime de păsări, care îmi par uriașe, se plimbă de colo-colo cu un aer fioros și amenințător. Un cocoș, care, vrînd să cînte, s-a cocoțat pe un stîlp, și acum, cînd îl privesc de la fereastra bucătăriei, parcă se uită fix la mine, și atîta e de strașnic, încît mă trec fiorii. Precum oamenii care trăiesc în mijlocul fiarelor sălbatice văd lei în visurile lor, tot așa și eu noaptea văd, în vis, gîștele, care, mergînd legănat și întinzîndu-și gîtul lung, mă urmăresc cînd trec pe lîngă portiță.

Aici e coridorul cel lung — mi se pare nesfîrșit de lung — care duce de la bucătăria lui Peggotty la ușa din față. Din el se deschide cămara întunecată, pe lîngă care e bine să treci repede noaptea ; căci cine știe ce se poate ascunde printre acele butoaie, garnițe și cutii de ceai, cînd nu e nimeni pe acolo cu o lumînare aprinsă ca să deschidă ușa cămării și să lase să iasă aerul umed, încărcat cu miros de săpun, de murături, de piper, de lumînări și aromă de

cafea, toate amestecate într-o singură boare. Apoi sînt cele două salonașe ; cel în care ne petreceam serile, mama, cu mine și cu Peggotty — căci, după ce și-a sfîrșit treaba, Peggotty vine să stea cu noi, cînd sîntem singuri — și celălalt, cel bun, în care stăm duminica ; frumos, e drept, dar nu tocmai plăcut. Mie, cel puțin, mi se pare că încăperea asta are ceva jalnic, căci Peggotty mi-a povestit cîndva — nu știu anume cînd, cu ani în urmă pesemne — despre înmormîntarea tatii și despre asistența înveșmîntată în haine negre. În odaia aceasta, într-o duminică seara, mama ne-a citit, mie și lui Peggotty, despre învierea lui Lazăr. Am fost atît de înfricoșat, încît mai tîrziu au trebuit să mă scoale din pat și să-mi arate, prin fereastra dormitorului, cimitirul tăcut, în care, sub lumina solemnă a lunii, toți morții dormeau liniștiți în mormintele lor.

Nu cred să se găsească nicăieri pe lume iarbă pe jumătate atît de verde, sau copaci pe jumătate atît de umbroși, sau un loc pe jumătate atît de tihnit ca pietrele de mormînt din cimitirul acesta. Dimineața, devreme, cînd mă ridic în genunchi în pătucul meu, așezat într-o nișă în dormitorul mamei, și privesc într-acolo, văd oile care pasc și lumina roșie a zorilor pe cadranul solar, și atunci îmi spun : „Oare o fi fericit cadranul solar că poate iarăși să ne spună cît e ceasul ?"

Iată și strana noastră din biserică. Ce spătar înalt mai are ? Alături se află fereastra prin care poat fi și chiar *este* văzută casa noastră pentru că în timpul slujbei de dimineață, vrînd să se încredințeze că n-au spart-o hoții sau că n-au mistuit-o flăcările, Peggotty își aruncă nu o dată privirile pe fereastră. Dar deși își tot plimbă privirea pe afară, cînd fac și eu la fel, Peggotty se supără, se încruntă și-mi face semn să mă uit la preot. Nu pot să mă uit tot timpul la el — îl știu și fără fișia aceea albă [1] pe spate, și teamă mi-e să nu se mire de ce îl pri-

[1] Este vorba de stolă, fișia de mătase purtată de preoții catolici și de cei anglicani în timpul slujbei religioase.

vesc țintă și să nu întrerupă liturghia ca să mă întrebe ce poftesc — și atunci ce să fac ? E foarte urît să cași gura, dar trebuie să mă îndeletnicesc și eu cu ceva. Mă uit la mama, și *dînsa* se preface că nu mă vede. Mă uit la un băiețaș din cor, și *el* se strîmbă la mine. Mă uit la raza de soare care pătrunde prin ușa deschisă și pridvorul bisericii și văd o oaie rătăcită — nu un păcătos, ci chiar o oaie — gata să intre în biserică, și simt că dacă am să mă mai uit la ea, n-o să mă mai pot stăpîni să nu spun ceva cu glas tare ; și ce-aș păți atunci ! Mă uit la tăblițele funerare de pe zid, și încerc să mă gîndesc la răposatul *mister* Bodgers, din parohia noastră, și la ce trebuie să fi simțit *missis* Bodgers cînd soțul ei s-a chinuit atîta vreme și medicii nu i-au fost de nici un ajutor. Mă întreb dacă l-or fi chemat și pe *mister* Chillip, și dacă nici el n-a fost în stare să-l ajute ; în cazul acesta, cum s-o fi simțind, în fiecare săptămînă, cînd i se amintește acest lucru ? De la *mister* Chillip — care poartă jaboul de duminică — privirea mea trece la amvon și mă gîndesc cît de potrivit ar fi pentru joacă și ce bine ar putea sluji drept fortăreață ; dacă ar veni un băiat s-o atace, i-aș putea arunca în cap perna de catifea cu ciucuri ! După cîtva timp, ochii mei se închid încetul cu încetul ; și după o vreme mi se pare că aud preotul cum cîntă o litanie monotonă în zăpușeala aromitoare, și apoi nu mai deslușesc nimic, și deodată cad cu zgomot de pe scaun, iar Peggotty mă scoate afară mai mult mort decît viu.

Și acum văd fațada casei, și ferestrele cu vitralii ale dormitorului, deschise spre a lăsa să pătrundă înăuntru aerul înmiresmat ; și vechile cuiburi dărăpănate ale ciorilor, care se leagănă în vîrful ulmilor de la capătul grădinii din fața casei. Și apoi iată-mă-s în grădina din spatele casei, dincolo de curtea din dos — unde se află porumbarul și cușca cîinelui, amîndouă goale — adevărată împărăție a fluturilor, cu un gard înalt ; pe cît îmi amintesc, și cu portiță cu lacăt ; aici fructele, pîrguite și zemoase

cum nu s-au mai pomenit niciciînd în altă grădină, atîrna grămadă pe pomi, iar mama adună cîteva într-un coș, în vreme ce eu stau lîngă ea, rupînd pe furiș coacăze și căutînd să par nepăsător. Se ridică un vînt puternic, și într-o clipită vara s-a dus. Într-un amurg de iarnă ne jucăm și dansăm prin odaie. Cînd mama obosește și se așază într-un fotoliu, mă uit la ea cum își răsucește pe degete buclele strălucitoare și cum își îndreaptă rochia pe talie, și nimeni nu știe mai bine ca mine cît îi place să arate îngrijit și ce mîndră e de frumusețea ei.

Acestea sînt cîteva dintre cele mai vechi amintiri. Acestea și sentimentul că amîndoi ne temeam un pic de Peggotty și că, în aproape toate privințele, ne lăsam conduși de ea sînt cele dintîi păreri — dacă le pot numi astfel — pe care mi le-am format pe baza celor văzute.

Într-o seară stăteam singur cu Peggotty în fața focului din salonaș. Îi citisem ceva despre crocodili. Fie că i-am citit deosebit de limpede, fie că biata femeie a urmărit povestirea cu foarte mare atenție, fapt e că, pînă la urmă, după cîte-mi amintesc, a rămas cu o vagă impresie că crocodilii ar fi niște legume. Obosisem citind și picam de somn, dar fiindcă mi se îngăduise, ca o mare favoare, s-aștept pînă s-o întoarce mama de la o vecină la care fusese poftită, nici mort nu m-aș fi dus la culcare. Mă pălise somnul și mi se părea că o văd pe Peggotty înălțîndu-se în văzduh și crescînd neînchipuit de mare. Îmi proptisem pleoapele întredeschise pe degetele arătătoare și mă uitam țintă la ea cum stătea și lucra ; mă uitam la mucul de lumînare pe care-l păstra pentru ața de cusut — cît de bătrîn părea, cu zbîrciturile lui de tot felul ! — mă uitam la ruleta ca o colibă în care era înfășurat iardul [1] ; la cutia ei de lucru, cu capacul culisant, pe care era zugrăvită catedrala Sfîntul Paul (cu cupola vopsită în roșu) : la dege-

[1] *Iard* — măsură de lungime folosită în țările anglo-saxone, egală cu 91,44 cm ; aici este vorba de o panglică de metal lungă de un *yard* care servea la măsurat.

tarul de aramă de pe degetul ei ; la dînsa pe care o găseam drăguță. Mă răzbea somnul și-mi dădeam seama că dacă nu mi-aș fi ațintit privirea asupra vreunui obiect, într-o clipită aș fi fost pierdut.

— Peggotty, i-am spus pe neașteptate, ai fost vreodată măritată ?

— Doamne ! mi-a răspuns Peggotty. Ce-ți veni așa, deodată, cu măritișul, *master*[1] Davy ?

Mi-a răspuns atît de brusc, încît m-a trezit de-a binelea. S-a oprit din lucru și m-a privit, trăgînd acul cît era firul de lung.

— Spune-mi, Peggotty, ai *fost* măritată vreodată ? Doar ești o femeie foarte frumoasă, nu-i așa ?

Firește, o socoteam frumoasă, dar altfel, nu ca pe mama ; un alt fel de frumusețe, dar, în felul ei, fără cusur. În salonașul de duminică se afla un taburet îmbrăcat în catifea roșie, pe care mama pictase un buchet de flori. Mi se părea că între tapiseria taburetului și tenul lui Peggotty exista o asemănare. Deși taburetul era neted, iar fața lui Peggotty aspră, deosebirea mi se părea neînsemnată.

— Doamne ! Eu, frumoasă, Davy ? mi-a spus Peggotty. Ah, no, dragul meu ! Dar ce-ți veni să vorbești de măritiș?

— Nu știu ! Nu-i așa, Peggotty, că nu poți să te măriți decît cu un singur bărbat deodată ?

— Firește, mi-a răspuns Peggotty fără nici o șovăire.

— Dar dacă te măriți cu cineva care pe urmă moare, atunci te poți mărita cu un altul ? Se poate nu-i așa, Peggotty ?

— Se POATE, mi-a zis Peggotty, dacă vrei, dragul meu. Fiecare după cum socotește.

— Dar tu, Peggotty, cum socotești ?

I-am pus această întrebare și m-am uitat curios la ea pentru că și ea mă privea foarte curioasă.

[1] În Anglia, titlu de politețe față de copiii stăpînului casei și față de bărbații mai tineri din gospodăria lui (aproximativ echivalent cu „domnișorule").

După o scurtă şovăire, depărtîndu-şi privirea de la mine şi reluîndu-şi lucrul, Peggotty mi-a zis :

— Eu, *master* Davy, atîta ştiu, că n-am fost niciodată măritată şi nici nu cred c-am să mă mărit vreodată. Asta-i tot ce ştiu !

— Nu te-ai supărat, Peggotty, nu-i aşa ? i-am spus după cîtva timp.

Credeam că era supărată pe mine, fiindcă îmi vorbise foarte răspicat ; dar mă înşelasem, căci lăsă lucrul (cîrpea un ciorap) şi, deschizînd larg braţele, îmi prinse capul cirlionţat şi mi-l strînse cu putere. Ştiu bine că m-a strîns tare, deoarece, fiind foarte grasă, de cîte ori făcea o mişcare mai violentă, îi săreau cîţiva dintre bumbii cu care se încheia rochia la spate. Şi ţin minte că de astă dată cînd m-a îmbrăţişat i s-au rostogolit doi bumbi pînă în celălalt capăt al salonaşului.

— Hai, mai citeşte-mi ceva despre „corcondilii" ăia, mi-a spus Peggotty, care încă nu le prinsese bine numele. Vreau să mai aflu şi alte lucruri despre ei.

N-am priceput prea bine de ce avea Peggotty un aer atît de ciudat şi de ce se grăbea să revină la crocodili. Totuşi, ne-am întors la aceste dihanii, cu fiind acum ceva mai treaz, şi am lăsat ouăle lor în nisip, să le cloccească soarele ; şi ne-am depărtat de ei fugind, şi apoi i-am zăpăcit învîrtindu-ne mereu în jurul lor, căci fiind foarte greoi, nu ne puteau urmări ; şi am intrat după ei în apă, ca băştinaşii, şi le-am vîrît pe gît prăjini ascuţite ; pe scurt, am parcurs toată gama aventurilor cu crocodili. Asta în ceea ce mă priveşte pe *mine ;* în privinţa lui Peggotty, am oarecare îndoieli, fiindcă tot timpul îşi vîra îngîndurată acul în diferite părţi ale obrazului şi ale braţelor.

Tocmai isprăvisem cu crocodilii şi trecusem la aligatori, cînd am auzit sunînd clopoţelul de la portiţă. Am ieşit la uşă, unde ne aştepta mama, care mi s-a părut neobişnuit de frumoasă, însoţită de un domn cu păr negru frumos şi

cu favoriți, care duminica trecută ne petrecuse de la biserică pînă acasă.

În prag, cînd mama s-a aplecat să mă ia în brațe și să mă sărute, domnul a spus că eram un băiețaș mai norocos decît un rege... sau ceva în felul acesta ; aici, pare-mi-se, mă ajută și înțelepciunea dobîndită mai tîrziu.

— Ce-nseamnă asta ? l-am întrebat peste umărul mamei.

Atunci m-a mîngîiat pe cap ; dar nu-mi plăcea nici domnul, nici glasul lui gros, și nu voiam ca mîna lui, mîngîindu-mă pe mine, să atingă mîna mamei, așa că i-am depărtat-o cît am putut mai iute.

— Oh, Davy ! m-a mustrat mama.

— Drăguțul de el ! a zis domnul. Nu mă mir cîtuși de puțin dragostea lui.

Niciodată, pînă atunci, nu văzusem o culoare atît de frumoasă pe chipul mamei. M-a dojenit cu blîndețe pentru mojicia mea și, strîngîndu-mă lîngă șalul ei, s-a întors spre a mulțumi domnului pentru osteneala ce-și dăduse însoțind-o pînă acasă. În timp ce-i vorbea, i-a întins mîna, și cînd dînsul i-a strîns-o, mama s-a uitat, pare-mi-se, la mine.

— Să ne spunem „noapte bună", drăguțule, mi-a zis domnul după ce-și plecase capul — l-am văzut ! — peste mînușa mamei.

— Noapte bună ! i-am răspuns.

— Hai să fim cei mai buni prieteni din lume ! a adăugat rîzînd. Să dăm mîna.

Cu dreapta țineam mîna stîngă a mamei, astfel că i-am întins-o pe cealaltă.

— Ah, Davy, nu se dă mîna stîngă ! a rîs domnul acela.

Mama mi-a împins mîna dreaptă înainte, dar eu eram hotărît, din pricina arătată mai înainte, să nu i-o dau, și nici nu i-am dat-o. I-am întins-o tot pe cealaltă, și mi-a scuturat-o bine, și mi-a spus că sînt un băiat de treabă, și a plecat.

În clipa asta îl văd cum s-a întors, în grădină, și, înainte de a apuca noi să închidem ușa, s-a mai uitat o dată la noi cu ochii lui negri, de piază-rea.

Peggotty, care nu scosese o vorbă și nici nu mișcase un deget, trase îndată zăvoarele și ne-am dus cu toții în salonaș.

Mama, în loc să se înfunde în fotoliul de lîngă foc, ca de obicei, rămase în celălalt colț al odăii, unde s-a așezat, fredonînd.

— Cred c-ați petrecut o seară plăcută, *ma'am,* i-a spus Peggotty, care stătea în mijlocul odăii, cu sfeșnicul în mînă, țeapănă de parc-ar fi înghițit un băț.

— Mulțumesc, Peggotty, i-a răspuns mama cu glas vioi. Am petrecut o seară *foarte* plăcută.

— E o schimbare plăcută, să întîlnești oameni noi, insinuă Peggotty.

— Într-adevăr, foarte plăcută, i-a răspuns mama.

Peggotty rămase neclintită în mijlocul odăii, mama reîncepu să fredoneze, iar eu am aținit, căzînd într-un somn ușor, prin care le auzeam glasurile, fără a putea desluși ce spuneau. Cînd m-am trezit pe jumătate din această toropeală, le-am găsit pe Peggotty și pe mama vorbind amîndouă, cu ochii înlăcrimați.

— Lui *mister* Copperfield, unul ca ăsta nu i-ar fi plăcut, zicea Peggotty. Pot s-o spun și chiar să jur !

— Doamne-Dumnezeule ! se jelea mama. Mă faci să înnebunesc ! Cine-a mai pomenit ca o biată fată să fie atît de persecutată de servitoarea ei cum sînt eu ? Dar de ce mă nedreptățesc singură spunînd că sînt fată ? Ce, n-am fost oare măritată, Peggotty ?

— Martor e bunul Dumnezeu c-ați fost, *ma'am.*

— Atunci cum poți îndrăzni... știi, Peggotty, n-am vrut să spun cum poți îndrăzni, ci cum te lasă inima să mă faci să sufăr atîta și să-mi spui vorbe atît de amarnice, cînd știi prea bine că n-am nici un singur prieten pe lume ?

— Cu atît mai mult e datoria mea să vă spun că n-o să fie bine, stăruia Peggotty. Nu ! N-o să fie bine ! Nu ! Pentru nimic în lume ! Nu !

Am crezut că Peggotty are de gînd să dea cu sfeşnicul de pămînt, atît de violent gesticula cu el.

— Cum de poţi fi atît de crudă cu mine ? se căina mama, vărsînd încă şi mai multe lacrimi, de ce eşti atît de nedreaptă ? De ce stărui, ca şi cum totul ar fi hotărît şi pus la cale, cînd îţi repet mereu, Peggotty, că, în afară de cîteva atenţii mărunte din partea lui, nu s-a petrecut nimic între noi ? Ah, ce neîndurată eşti ! Îmi tot vorbeşti de admiraţia lui ! Ce-s eu de vină dacă oamenii sînt atît de proşti că se lasă pradă unui asemenea sentiment ? Ce-ar trebui să fac, te întreb ? Nu cumva ai vrea să-mi rad părul din cap, să mă mînjesc cu cărbune pe faţă şi să mă sluţesc arzîndu-mă, opărindu-mă sau făcînd altceva de soiul ăsta ? Cred, Peggotty, că tu asta ai vrea. Cred chiar că te-ai bucura dac-aş face una ca asta !

Peggotty a pus, pare-mi-se, la inimă aceste cuvinte.

— Şi iubitul meu băieţaş, striga mama apropiindu-se de fotoliul în care stăteam şi mîngîindu-mă, micuţul meu Davy ! Poate cineva să spună că nu-mi iubesc comoara nepreţuită, cel mai scump băiat care a existat vreodată pe lume ?

— Nimeni n-a îndrăznit să spună una ca asta ! a sărit Peggotty.

— Chiar tu ai spus-o, Peggotty ! o învinuia mama. Ştii prea bine că ai spus-o ! S-ar putea înţelege oare altceva din vorbele tale, nesuferito, cînd ştii la fel de bine ca şi mine că luna trecută numai din pricina lui nu mi-am cumpărat o umbrelă nouă, deşi cea verde, pe care o am, de mult e toată destrămată şi e zdrenţuită la margini ! O ştii prea bine, Peggotty ; asta nu poţi tăgădui. Apoi, întorcîndu-se drăgăstoasă către mine şi lipindu-şi obrazul de al meu, a urmat : Spune, Davy, sînt eu o mamă rea ? Sînt eu o mamă urîcioasă, aspră, egoistă şi rea ? Spune că sînt,

copilul meu ; spune da, iubitul meu, şi Peggotty o să te iubească ; şi să ştii că dragostea ei e mult mai de preţ decît a mea ! Nu te iubesc deloc, nu-i aşa ?

La aceste cuvinte ne-am pornit toţi pe plîns. Cel mai zgomotos dintre noi mi se pare că eram eu, sînt sigur însă că nici unul nu era făţarnic. Inima-mi era zdrobită, şi mă tem că în cea dintîi pornire de afecţiune rănită să nu-i fi spus lui Peggotty „zgripţuroaico !" Biata femeie, se simţea foarte mîhnită, şi, ţin minte, şi-a pierdut aproape toţi bumbii cu acest prilej ; căci, după ce s-a împăcat cu mama, a dat să îngenuncheze lîngă fotoliu ca să se împace şi cu mine, şi atunci, ca o salvă de proiectile, i-au sărit toţi bumbii.

Foarte abătuţi, ne-am dus cu toţii la culcare. Multă vreme hohotele de plîns m-au împiedicat să adorm ; şi cînd un hohot foarte puternic aproape că m-a făcut să mă ridic din pat, am găsit-o pe mama aplecată asupra mea, şezînd pe plăpumioară. După aceea am adormit în braţele ei şi am dormit un somn adînc.

Nu-mi amintesc dacă pe domnul acela l-am văzut în duminica următoare sau dacă nu cumva a trecut mai multă vreme pînă s-a arătat din nou. Nu am pretenţia de a fi foarte precis în privinţa datelor. Ştiu doar că l-am revăzut la biserică şi că după slujbă ne-a petrecut pînă acasă. A şi intrat, ca să admire faimoasa muşcată din fereastra salonaşului. Mi s-a părut că nu prea s-a uitat la ea, dar, la plecare, i-a cerut mamei să-i dea o floare. Mama i-a spus să şi-o aleagă singur, el însă a refuzat — n-am putut înţelege de ce — şi atunci mama i-a rupt una şi i-a dat-o în mînă. Dînsul i-a spus că niciodată, niciodată n-o să se despartă de această floare ; şi eu m-am gîndit că trebuie să fie tare prost încît să nu ştie că pînă într-o zi sau cel mult două nu va mai rămîne nimic din biata floare.

Serile, Peggotty începu să stea cu noi mult mai rar decît obişnuia altădată. Mama era foarte atentă cu ea

— mi se părea chiar că era mai atentă ca mai înainte — şi toţi trei ne înţelegeam foarte bine ; cu toate acestea, se schimbase ceva şi nu ne mai simţeam atît de bine împreună ca altădată. Presupuneam că Peggotty o dojenise pe mama pentru că purta toate rochiile frumoase pe care le avea în dulap, sau pentru că se ducea prea des în vizită la vecina aceea, dar n-am izbutit să desluşesc care era pricina.

Treptat, m-am deprins să-l văd mereu pe domnul cu favoriţii negri. Îmi plăcea tot atît de puţin ca şi întîia oară şi mă rodea aceeaşi gelozie ; dac-aş fi fost mai mare, poate că mi-aş fi dat seama că nu repulsia instinctivă a copilului ce eram şi gîndul că Peggotty şi cu mine puteam să-i purtăm de grijă mamei şi fără ajutor străin, ci *altele* erau motivele care mă depărtau de el. Aşa ceva însă nu mi-a trecut prin minte. Puteam să observ fapte izolate, dar să ţes o plasă din aceste fapte şi să prind pe cineva în ea, nu eram încă în stare.

Într-o dimineaţă de toamnă stăteam cu mama în grădină, cînd mister Murdstone[1] — aflasem între timp că acesta-i era numele — trecu călare. Strunindu-şi calul, se opri s-o salute pe mama şi îi spuse că se duce la Lowestoft[2] să vadă nişte prieteni care se aflau acolo pe un iaht, şi, bine dispus, îmi propuse să mă ia cu el pe şa, dacă aş vrea să fac această plimbare.

Aerul era curat şi plăcut, şi calul părea că se bucură şi el la gîndul plimbării, căci sforăia şi bătea din picior în timp ce stătea în faţa portiţei, aşa că mi-a venit pofta să mă duc. Am fost trimis sus, în casă, la Peggotty, să mă dichisească, iar între timp *mister* Murdstone descălecă şi, cu frîul sub braţ, începu să se plimbe încet, în sus şi în jos, de-a lungul gardului viu de răsură, în vreme ce, ca să-i

[1] Nume alcătuit din două cuvinte : *murder* (omor) şi *stone* (piatră), foarte nimerit pentru caracterizarea acestui personaj cu inima împietrită.

[2] Mic port pescăresc, aşezat pe coasta de răsărit a Angliei (comitatul Suffolk).

ţină de urît, mama mergea încet, în sus şi în jos, de cealaltă parte. Îmi aduc aminte că Peggotty şi cu mine ne-am uitat la ei prin ferestruica odăii mele ; îmi aduc aminte că amîndoi parcă cercetam cu băgare de seamă gardul acela de răsură, şi cum Peggotty, care era blîndă ca un înger, s-a supărat deodată şi m-a periat în răspăr peste măsură de energic.

Curînd am pornit în trap cu *mister* Murdstone pe covorul de iarbă verde, ce se întindea la marginea drumului. Mă ţinea uşor cu o mînă, şi deşi eram, pare-se, un copil potolit, totuşi nu mă puteam hotărî să stau cu spatele la el fără să întorc din cînd în cînd capul pentru a-l privi în faţă. Avea ochi negri, spălăciţi — aş vrea să găsesc alt cuvînt spre a descrie ochii aceia lipsiţi de adîncime, în care nu-ţi puteai cufunda privirea — nişte ochi care, atunci cînd cădea pe gînduri, păreau saşii o clipă, datorită unui anumit joc de lumină. De cîteva ori, uitîndu-mă la el, am băgat de seamă, cuprins de un fel de teamă, acest amănunt şi m-am întrebat la ce s-o fi gîndind atît de încordat. Văzuţi atît de aproape, părul şi favoriţii săi erau mai negri şi mai deşi decît crezusem. Bărbia pătrată şi urmele vizibile ale bărbii atît de negre, pe care şi-o rădea cu grijă în fiecare zi, îmi aduceau aminte de o expoziţie de figuri de ceară [1], văzută cu vreo jumătate de an mai înainte, cînd fusese adusă şi pe meleagurile noastre. Toate acestea, ca şi sprîncenele-i drepte şi pielea albă — blestemate fie-i şi pielea şi amintirea ! — m-au făcut ca, în ciuda presimţirilor, să-l socotesc foarte chipeş. Şi nu mă îndoiesc că şi biata şi scumpa mea mamă îl găsea la fel !

Ne-am dus la un hotel, lîngă ţărmul mării, unde se aflau doi domni care stăteau singuri într-o odaie şi trăgeau din trabuc. Purtau jachete largi, grosolane şi zăceau

[1] Una dintre atracţiile bîlciurilor engleze de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi de la începutul secolului al XIX-lea erau panopticele, adică expoziţiile de figuri de ceară reprezentînd personalităţi celebre aparţinînd contemporaneităţii sau istoriei.

tolăniți pe cel puțin patru scaune fiecare. Într-un colț se afla un maldăr de costume și mantale de marinar și un steag, legate laolaltă.

Cînd am intrat, s-au ridicat alene în picioare amîndoi și au strigat :

— Hei, Murdstone ! Credeam c-ai murit !

— Nu încă, a mormăit *mister* Murdstone.

— Cine-i puștiul ? a întrebat unul dintre ei, punînd mîna pe mine.

— Davy ! i-a răspuns *mister* Murdstone.

— Care Davy ? a stăruit acela. Jones ?

— Copperfield, a răspuns *mister* Murdstone.

— Cum ? povara fermecătoarei *missis* Copperfield ? a exclamat acela. Frumoasa văduvioară ?

— Quinion, te rog păzește-ți gura, l-a avertizat *mister* Murdstone. E isteț.

— Cine ? a întrebat rîzînd acela.

Am ridicat iute privirea, curios să aflu cine.

— Brooks din Sheffield, a zis *mister* Murdstone.

M-am simțit ușurat că nu era decît Brooks din Sheffield, căci în primul moment crezusem c-ar fi fost vorba de mine.

Se vede că Brooks din Sheffield era cunoscut ca un caraghios, deoarece, auzindu-i numele, amîndoi domnii aceia au început să rîdă cu poftă, iar *mister* Murdstone a făcut și el mult haz. După ce a rîs puțin, domnul pe care-l chema Quinion a spus :

— Și ce crede Brooks din Sheffield despre afacerea pusă la cale ?

— Mi se pare că Brooks, deocamdată, n-a priceput destul de bine despre ce e vorba, a răspuns *mister* Murdstone, dar, în general, nu cred să-i fie pe plac.

La aceste cuvinte au izbucnit din nou în rîs, și *mister* Quinion a spus că va suna ca să comande niște vin de

Xeres, pe care să-l bea în sănătatea lui Brooks. Zis şi făcut ; şi cînd s-a adus vinul, mi-a dat şi mie puţin, cu un pişcot, şi, înainte de a bea, s-a ridicat şi a zis :

— Pentru ameţirea lui Brooks din Sheffield !

Închinarea a fost primită cu aplauze furtunoase şi cu hohote de rîs, şi am început şi eu să rîd, ceea ce i-a făcut să rîdă şi mai tare. Pe scurt, am petrecut foarte bine.

După aceea, ne-am plimbat pe faleză, ne-am aşezat pe iarbă şi ne-am uitat printr-o lunetă — n-am izbutit să desluşesc nimic cînd mi-au pus-o la ochi, dar totuşi le-am zis că văd — şi în cele din urmă ne-am înapoiat la hotel, ca să prînzim devreme. Cît timp am stat afară, cei doi domni au fumat fără încetare, ceea ce, judecînd după duhoarea veşmintelor lor grosolane, făcuseră, pare mi-se, tot timpul de cînd le scoseseră de la croitor. Nu trebuie să uit să amintesc că am fost şi pe bordul unui iaht, unde toţi trei au coborît în cabină şi au răscolit nişte hîrtii. Cînd m-am uitat jos, prin spiraiul deschis, i-am văzut lucrînd de zor. Mă lăsaseră pe punte cu un omuleţ foarte drăguţ, care avea o coamă roşie, bogată, şi o pălăriuţă foarte lucioasă şi purta un tricou vărgat sau un fel de jiletcă, pe pieptul căreia sta scris cu litere mari : „Skylark“ [1]. Am crezut că aşa-l chema şi că, deoarece locuia pe o corabie şi n-avea uşă la stradă pe care să-şi scrie numele, şi-l pusese pe piept, dar cînd i-am zis *„mister* Skylark“, m-a lămurit că acesta era numele iahtului.

Am băgat de seamă că în tot timpul zilei *mister* Murdstone a părut mai serios şi mai potolit decît ceilalţi domni, care erau foarte veseli şi n-aveau nici o grijă. Glumeau mereu între ei, dar rareori cu *mister* Murdstone. Mi s-a părut că era mai rece şi mai cumpătat şi că, de altfel, şi prietenii lui aveau aceeaşi impresie ca mine. Căci l-am văzut pe *mister* Quinion cum s-a uitat o dată sau de două

[1] „Ciocîrlia“.

ori, pe furiș, la *mister* Murdstone, în timp ce vorbea, spre a se încredința că nu îl supără, și cum l-a călcat pe picior pe *mister* Passnidge (celălalt domn), care se înflăcărase, și i-a făcut semn cu ochiul să se uite la *mister* Murdstone, care ședea tăcut și serios. Pe *mister* Murdstone nu l-am văzut rîzînd decît o singură dată în tot timpul zilei, și anume la gluma cu Sheffield, pe care, de altfel, chiar el o făcuse.

Ne-am înapoiat devreme acasă, înainte de asfințit. Era o după-amiază foarte frumoasă, și mama s-a mai plimbat cu dumnealui pe lîngă gardul viu de răsură, iar pe mine m-au trimis în casă să-mi beau ceaiul. După ce a plecat, mama m-a întrebat cum mi-am petrecut ziua și ce au spus și au făcut domnii aceia. I-am povestit ce-au zis despre ea, și mama a rîs și mi-a spus că erau niște obraznici, care vorbeau prostii, dar eu știu că i-a făcut plăcere.

Am știut acest lucru atunci, așa cum îl știu și astăzi. Am găsit și prilejul s-o întreb dacă nu cumva îl cunoaște pe *mister* Brooks din Sheffield, dar mi-a spus că nu-l cunoaște și că trebuie să fie vreun fabricant de cuțite și furculițe.

Oare pot să spun despre chipul ei, — așa schimbat de împrejurări, cum mi-l amintesc, cu toate că știu că dînsa nu mai trăiește — oare pot să spun despre el că a pierit, cînd în clipa aceasta îl văd aievea, în fața mea, tot atît de limpede ca orice figură asupra căreia mi-am oprit privirea pe o stradă forfotind de lume? Oare pot să spun despre frumusețea ei tinerească și nevinovată că s-a ofilit și s-a dus, cînd simt și acum răsuflarea ei pe obrajii mei, întocmai ca în noaptea aceea? Oare pot să spun că s-a schimbat, cînd amintirea-mi îi dă mereu viață și cînd, mai statornică în fermecătoarea ei tinerețe decît oricare altă făptură de pe lume, îl mai strînge și acum la piept pe cel pe care l-a iubit atunci?

Scriu despre ea așa cum am văzut-o în seara aceea cînd, după ce am stat de vorbă, m-am dus la culcare și a venit apoi să-mi spună noapte bună. A îngenuncheat, veselă, lîngă patul meu, și-a sprijinit bărbia în mîini și, rîzînd, m-a întrebat :

— Cum zici, Davy, că au spus ? Mai povestește-mi o dată. Nu-mi vine să cred.

— „Fermecătoarea"... am început eu.

Mama mi-a pus mîna pe buze, oprindu-mă :

— N-au zis „fermecătoarea", n-au putut spune „fermecătoarea" ! a rîs ea. O știu prea bine.

— Ba „fermecătoarea *missis* Copperfield" au zis, am repetat eu ferm. Și au zis „frumoasa".

— Nu, nu, n-au zis „frumoasa". Nu „frumoasa" ! m-a oprit mama, punîndu-mi iar degetele pe buze.

— Ba au zis, „frumoasa văduvioară".

— Ce smintiți și ce obraznici ! a exclamat mama, rîzînd și acoperindu-și fața cu mîna. Ce caraghioși ! Nu-i așa, Davy, dragul meu ?

— Da, *Ma* [1]...

— Nu-i spune lui Peggotty. E în stare să se supere pe ei. Și eu sînt foarte supărată pe ei, dar n-aș vrea să știe și Peggotty.

I-am făgăduit, bineînțeles, apoi ne-am sărutat de mai multe ori și curînd am adormit.

Acum, după atîta vreme, mi se pare că Peggotty chiar a doua zi mi-ar fi făcut propunerea tulburătoare și îndrăzneață de care vreau să vorbesc ; dar, de fapt, asta nu s-a întîmplat, cred, decît cu vreo două luni mai tîrziu.

Într-o seară stăteam împreună, ca pe vremuri (mama era plecată), de față fiind ciorapul și ruleta cu iardul, și mucul de lumînare, și cutia cu catedrala Sfîntul Paul pe capac, și cartea despre crocodili, cînd, deodată, după ce m-a privit și a deschis gura de cîteva ori, parcă spre a

[1] Forma prescurtată pentru mamă (engl.).

spune ceva, însă fără să rostească nici un cuvînt — ceea ce m-a făcut să cred că îi venea să caşte, căci altfel m-aş fi alarmat — Peggotty mi-a zis cu o voce îmbietoare :

— *Master* Davy, nu ţi-ar plăcea să vii cu mine, pentru vreo două săptămîni, la fratele meu, la Yarmouth [1] ? N-ar fi straşnic, ce zici ?

— E un om drăguţ fratele tău ? am întrebat-o, fără să mă pronunţ.

— O, tare drăguţ ! a strigat Peggotty, ridicînd braţele. Şi apoi, acolo avem şi marea, şi bărci, şi corăbii, şi pescari, şi plajă, şi mai e şi Am [2], cu care o să te poţi juca !

Peggotty se referea la nepotul ei, Ham, de care am pomenit în capitolul întîi, dar i-a rostit numele ca pe o ciudăţenie a gramaticii engleze.

Perspectiva atîtor plăceri m-a înflăcărat şi i-am răspuns c-ar fi într-adevăr straşnic, dar ce va spune mama ?

— Pun rămăşag pe o guinee c-o să ne lase să plecăm ! mi-a răspuns Peggotty, privindu-mă drept în faţă. Dacă vrei, o-ntreb de îndată ce s-o înapoia. Ne-am înţeles ?

— Dar ce o să se facă singură cînd vom fi plecaţi ? am spus eu, punîndu-mi coatele pe masă, pentru a sublinia astfel importanţa obiecţiei. Nu poate rămîne singură !

Brusc, Peggotty s-a apucat să caute în călcîiul ciorapului o găurică atît de mică, încît, pesemne, nici nu era nevoie s-o cîrpească.

— Îţi spun eu, Peggotty, nu poate rămîne singură, ştii prea bine !

— O, dragul meu, mi-a zis Peggotty, ridicîndu-şi în cele din urmă privirea. Nu ştii ? Se duce să petreacă vreo două săptămîni la *missis* Grayper. *Missis* Grayper va avea o mulţime de oaspeţi.

[1] Port pe coasta răsăriteană a Angliei (comitatul Norfolk), situat la gura fluviului Yare.

[2] Conformîndu-se rostirii populare, Peggotty, cînd pronunţă numele lui Ham, nu rosteşte consoana *h*.

O ! Dacă așa stăteau lucrurile, eram gata să plec. Am așteptat cu nerăbdare să se întoarcă mama de la *missis* Grayper (vecina la care se tot ducea), ca să văd dacă ne va îngădui să înfăptuim acest plan măreț. Fără a se arăta atît de mirată pe cît mă așteptam, mama s-a învoit de îndată ; și chiar în seara aceea am pus totul la cale, hotărîndu-se că găzduirea și întreținerea mea vor fi plătite.

Curînd a sosit și ziua plecării. Era atît de apropiată, încît mi s-a părut și mie că a venit destul de iute, cu toate că o așteptam cu înfrigurare, temîndu-mă să nu se producă vreun cutremur de pămînt sau o erupție vulcanică sau vreun alt cataclism care să zădărnicească expediția. Urma să călătorim cu harabaua unui cărăuș și să pornim la drum dimineața, după gustare. Aș fi dat orice ca să mi se îngăduie să mă îmbrac de cu seară și să dorm încălțat și cu pălăria pe cap.

Cu toate că povestesc glumind aceste întîmplări, sînt răscolit pînă în fundul inimii cînd îmi amintesc cît de nerăbdător eram să părăsesc căminul nostru fericit ; nici nu bănuiam măcar că-l părăseam pentru totdeauna.

Mă bucur să-mi amintesc că atunci cînd harabaua a tras la poartă și mama stătea lîngă mine și mă săruta, am simțit o duioșie plină de recunoștință față de ea și de căsuța aceea pe care nu o părăsisem încă niciodată, și am început să plîng. Și mă bucur la gîndul că și mama a plîns și că i-am simțit inima bătînd alături de a mea.

Mă bucur la gîndul că atunci cînd a pornit harabaua, mama a alergat la poartă și i-a strigat harabagiului să oprească, pentru ca să mă mai sărute o dată. Și cu tot atîta bucurie îmi amintesc de dragostea și de emoția cu care și-a lipit obrazul de al meu și m-a sărutat.

O lăsasem în mijlocul drumului, cînd, deodată, *mister* Murdstone s-a apropiat de ea și parcă a dojenit-o pentru că se arăta atît de mișcată. Mă uitam înapoi pe lîngă coviltirul harabalei și mă întrebam ce drept avea dumnealui

să se amestece în treaba asta. Peggotty, care se uita și ea de cealaltă parte, nu părea cîtuși de puțin mulțumită, după cum s-a putut vedea pe fața ei cînd și-a întors capul.

Am rămas cîtva timp îngîndurat, uitîndu-mă la Peggotty și punîndu-mi următoarea întrebare : oare dacă Peggotty ar fi primit însărcinarea să mă piardă, ca pe băiețașul din poveste [1], aș fi fost eu în stare să găsesc calea înapoi spre casă călăuzindu-mă după bumbii pe care i-ar pierde ea pe drum ?

[1] Referire la eroul povestirii *Hänsel și Gretel* a fraților Grimm.

CAPITOLUL

III

SE ÎNTÎMPLĂ O SCHIMBARE

Calul harabagiului era cea mai leneşă mîrţoagă din lume ; umbla cu capul în pămînt şi tîra picioarele de parcă i-ar fi făcut plăcere să-i lase să aştepte pe cei cărora le ducea coletele. Mi s-a părut chiar că, la gîndul acesta, pufnea uneori în rîs, dar harabagiul mi-a spus că-l necăjea tusea.

Întocmai ca mîrţoaga lui, harabagiul ţinea şi el capul în jos şi, cu coatele pe genunchi, moţăia în timp ce mîna. Zic „mîna", dar cred că am fi ajuns la Yarmouth la fel de bine şi fără el, căci calul mergea de capul lui ; afară de asta, poftă de vorbă nu prea avea şi se mulţumea doar să fluiere.

Peggotty ţinea în poală un coş cu merinde, care ne-ar fi ajuns cu prisosinţă chiar dacă ar fi fost să mergem cu harabaua pînă la Londra. Am mîncat mult şi am dormit bine. Peggotty aţipea mereu, cu bărbia sprijinită pe mînerul coşului, căruia nu-i dădea drumul din mînă nici o singură clipă ; şi de n-aş fi auzit-o cu urechile mele, niciodată n-aş fi crezut că o biată femeie fără apărare e în stare să sforăie atît de zdravăn.

Am făcut atîtea ocoluri în sus şi în jos, pe tot felul de drumuri de ţară, şi am pierdut atîta vreme pînă am descărcat un pat la un han şi ne-am oprit şi în alte locuri, încît m-am simţit foarte obosit şi am fost fericit cînd am zărit Yarmouthul. Cînd mi-am aruncat privirea asupra şesului pustiu şi trist, care se întindea dincolo de fluviu, mi

s-a părut tare mocirlos şi murdar ; şi m-am întrebat, cum e cu putinţă, dacă pămîntul e într-adevăr rotund precum scrie în cartea mea de geografie, ca o parte a lui să fie atît de netedă ? Mi-am zis însă că Yarmouth trebuie să fie aşezat la unul din cei doi poli ai globului pămîntesc, ceea ce explica totul.

Apropiindu-ne şi văzînd întreaga priveliştе înconjurătoare desfăşurîndu-se otova sub înaltul cerului, i-am spus lui Peggotty că o movilă sau ceva asemănător ar fi înfrumuseţat peisajul şi că ar fi fost mai atrăgător dacă uscatul ar fi fost întrucîtva mai despărţit de mare şi dacă oraşul şi marea n-ar fi fost amestecate, ca o bucată de pîine prăjită, muiată în apă. Dar Peggotty mi-a răspuns, vorbind mai apăsat ca de obicei, că se cuvine să luăm lucrurile aşa cum sînt şi că, în ceea ce o priveşte, se mîndreşte cu numele de „scrumbie-de-Yarmouth".

Cînd am ajuns pe uliţă (care mi s-a părut destul de ciudată) şi am simţit mirosul de peşte, de catran, de cîlţi şi de gudron şi cînd am văzut marinarii care se plimbau şi căruţele huruind încoace şi încolo pe caldarîm, mi-am dat seama că fusesem nedrept cu orăşelul acesta atît de activ ; şi i-am spus-o lui Peggotty, care a ascultat cu multă plăcere cuvintele mele admirative şi mi-a zis că era un lucru îndeobşte cunoscut (acelora care avuseseră norocul să se fi născut la Yarmouth, bănuiesc eu) că Yarmouthul era cel mai frumos oraş din lume.

— Iată-l şi pe Am al meu ! a strigat Peggotty. A crescut de nu-l mai recunoşti !

Ne aştepta, într-adevăr, la han ; şi ca o veche cunoştinţă, m-a întrebat ce mai fac. La început mi s-a părut că nu-l cunoşteam chiar atît de bine cum mă cunoştea el pe mine, fiindcă din noaptea în care mă născusem nu mai venise niciodată pe la noi, şi în privinţa asta, firеşte, nu mă puteam măsura cu el. Ne-am împrietenit însă curînd, căci m-a luat în cîrcă şi m-a dus pînă acasă. Era acum un

flăcău spătos, voinic, înalt de vreo șase picioare [1], bine legat și cu umeri vînjoși, dar avea o față copilăroasă și zîmbitoare și păr bălai, cîrlionțat, care-i dădeau un aer de prostănac. Purta o bluză de pînză și o pereche de pantaloni atît de scorțoși, încît și singuri ar fi stat țepeni. Și nu s-ar putea spune că purta o pălărie, căci asemenea unei vechi clădiri, avea un acoperămînt smolit.

Ham, cu mine în cîrcă și cu o lădiță de-a noastră sub braț, și Peggotty cărînd altă lădiță de-a noastră au apucat-o pe ulicioare presărate cu surcele și grămăjoare de nisip și am trecut pe lîngă distilerii de gaz, ateliere de frînghierie, șantiere de construcții și de armare, parcuri de epave, ateliere de călăfătuit, magazii cu vele și odgoane, fierării și o sumedenie de alte locuri de același soi, pînă ce am ajuns pe întinderea pustie și tristă pe care mai nainte o văzusem din depărtare ; aici Ham a strigat :

— Ete, colo e și casa noastră, *mas'r* Davy !

M-am uitat în toate părțile, pînă hăt-departe cît puteam cuprinde, peste coclauri și spre larg, și în susul fluviului, dar n-am zărit nici o casă. Nu prea departe, pe uscat, se afla un barcaz negru nu știu ce alt soi de ambarcație veche de tot, bine înfiptă și proptită pe plajă, peste care se înălța un chip de horn, un coș de fier ce fumega liniștit ; încolo, n-am văzut nimic care să semene a locuință.

— Doar n-o fi asta ? am zis. Asta care seamănă a corabie.

— Ba aia e, *mas'r* Davy, a răspuns Ham.

Nici de-ar fi fost palatul lui Aladin, sau oul păsării măiestre, sau vreo altă năzdrăvănie, nu cred c-aș fi putut fi mai fericit decît eram la gîndul plin de romantism că voi locui acolo. Avea o ușă ciudată, încîntătoare, tăiată într-o coastă, și avea un acoperiș și cîteva ferestruici ; dar farmecul cel mai mare era că fusese cîndva un vas adevărat,

[1] *Piciorul*, măsură de lungime folosită în țările anglo-saxone ; un picior este egal cu aproximativ o treime dintr-un metru.

care, fără îndoială, brăzdase de sute de ori întinsul apelor şi nu fusese făcută ca să fie locuită pe uscat. Pe mine asta m-a cucerit. Dacă ar fi fost construită să servească drept locuinţă, aş fi găsit, poate, că-i mică, strîmtă sau singuratică, dar, nefiind croită ca atare, mi s-a părut o casă ideală.

Înăuntru totul strălucea de curăţenie şi domnea ordinea cea mai desăvîrşită. O masă, o pendulă nemţească şi un scrin mobilau încăperea, iar pe scrin, rezemată de perete, se afla o tavă pe care era zugrăvită o doamnă cu o umbrelă de soare, plimbîndu-se cu un copil care avea un aer marţial şi se juca cu un cerc. O *Biblie* împiedica tava să nu alunece ; căci dacă ar fi alunecat tava, ar fi spart o sumedenie de ceşti, de farfurioare şi un ceainic, rînduite în jurul cărţii. Cîteva reproduceri în culori după picturi mediocre, cu subiecte din *Sfînta scriptură*, frumos înrămate, atîrnau pe pereţi ; de atunci încoace, ori de cîte ori am dat peste asemenea reproduceri pe la anticari, îndată în faţa ochilor mei a reînviat imaginea interiorului casei acestui frate al lui Peggotty. Dintre aceste poze, cele mai izbitoare îl reprezentau pe Avram, în veşminte roşii, ducîndu-se să-l jertfească pe Isaac, zugrăvit în albastru, şi pe Daniil, în galben, aruncat într-o groapă plină cu lei verzi. Deasupra căminului se afla un tablou înfăţişînd vasul cu trei catarge „Sarah-Jane", construit la Sunderland, pe care era aplicată o pupă în miniatură, lucrată în lemn ; o lucrare de artă, ce îmbina pictura cu meşteşugul dulgheriei şi care pe atunci îmi părea lucrul cel mai de preţ din cîte existau pe lumea aceasta. De grinzi atîrnau cîrlige al căror rost nu l-am înţeles ; şi mai erau risipite prin încăpere cîteva lădiţe şi dulăpioare şi alte obiecte de acelaşi soi, folosite drept scaune.

Toate acestea le-am văzut dintr-o privire, de cum am trecut pragul — căci, aşa cum am spus, copiii au acest dar — apoi Peggotty a deschis o uşiţă şi mi-a arătat iatacul meu. Se afla la pupa barcazului şi era cel mai plăcut

și mai drăguț iatac ce s-a pomenit vreodată ; avea o ferestruică unde odinioară fusese cîrma ; în perete era prinsă o oglinjoară potrivită la înălțimea mea, cu o ramă de scoici ; se mai găseau acolo un pătuc tocmai bun pentru mine și, într-o vază albastră, pe masă, un buchețel de alge. Pereții, proaspăt spoiți, erau albi ca laptele, iar învelitoarea patului, făcută din petice multicolore, îți lua ochii. Ceea ce m-a izbit îndeosebi în această căsuță încîntătoare a fost mirosul de pește, care era atît de pătrunzător, încît, cînd mi-am scos batista ca să-mi șterg nasul, am băgat de seamă că trăsnea, de parcă în ea ar fi fost învelit un homar. Cînd, în taină, i-am împărtășit lui Peggotty această descoperire, mi-a spus că fratele ei se îndeletnicea cu negoțul de homari, crabi și raci ; iar mai tîrziu, în șopronul în care se păstrau oalele și cratițele, am găsit, foindu-se într-un amestec vrednic de mirare, o mulțime de asemenea vietăți, care apucau în clește tot ce găseau.

Am fost întîmpinați de o femeie foarte cuviincioasă, cu șorț alb, pe care, cățărat în spinarea lui Ham, o văzusem de la o depărtare de vreun sfert de milă, stînd în prag și salutîndu-ne. De asemenea, ne-a ieșit înainte o fetiță tare frumoasă (cel puțin așa mi s-a părut), cu mărgele albastre la gît, care, cînd am dat s-o sărut, nu s-a lăsat și a fugit de s-a ascuns. Ceva mai tîrziu, după ce am sfîrșit masa îmbelșugată, la care am mîncat cambulă [1] cu unt topit și cartofi și un cotlet anume făcut pentru mine, și-a făcut apariția un bărbat păros, cu chip de om tare cumsecade. Întrucît i-a spus lui Peggotty „fetițo" și a sărutat-o cu dragoste pe obraz și ținînd seama și de purtarea ei, n-am avut nici o îndoială că era fratele ei ; ceea ce s-a și adeverit pe loc, căci mi-a fost prezentat drept *mister* Peggotty, stăpînul casei.

— Mă bucur să vă văd, *sir*, mi-a spus *mister* Peggotty. O să găsiți, poate, că sîntem cam necioplți, dar să știți, *sir*, că sîntem săritori.

[1] Pește marin, asemănător cu calcanul.

I-am mulțumit și i-am răspuns că eram încredințat că mă voi simți bine într-un loc atît de încîntător.

— Ce mai face mămica 'neavoastră ? m-a întrebat *mister* Peggotty. Ați lăsat-o bine sănătoasă ?

I-am dat a înțelege că mama era cît se poate de bine și că îi trimisese salutări, ceea ce nu era altceva decît o invenție scornită din politețe.

— Mulțumesc frumos, a spus *mister* Peggotty. Dac-o să binevoiți să stați aici două săptămîni și o să vă înțelegeți bine cu ea — și arătă spre sora lui — cu Ham și cu micuța Em'ly, o să fim mîndri și bucuroși, *sir*, să vă avem printre noi.

După ce făcu onorurile casei în chip atît de primitor, *mister* Peggotty se duse să se spele cu apă caldă, spunînd că „apa rece n-ar fi în stare să-i scoată toată murdăria". Se întoarse curînd, mult mai arătos, dar atît de roșu, încît, fără să vreau, m-am gîndit că fața lui avea ceva comun cu homarii, cu crabii și cu racii, căci și ei intră negri și ies foarte roșii din apa caldă.

După ce am luat ceaiul, ușa a fost zăvorîtă și totul a fost potrivit ca să ne simțim cît mai bine (nopțile erau reci și cețoase acum). Am avut impresia că mă aflu în cel mai plăcut adăpost imaginabil. Era o încîntare să asculți cum vuia vîntul pe mare, să știi că afară ceața se furișa peste șesul pustiu și, privind focul ce ardea în cămin, să te gîndești că prin apropiere nu se mai află nici o altă locuință în afară de aceasta, care nu era decît un barcaz. Micuța Em'ly își biruise sfiala și stătea lîngă mine, pe cea mai joasă și mai mică lădiță din odaie, așezată în colțul căminului, pe care abia aveam loc amîndoi. *Missis* Peggotty, cu șorțul alb, stătea de cealaltă parte a căminului și tricota. Peggotty a mea, cu mucul de lumînare și cu poza catedralei Sfîntul Paul alături, cîrpea de zor, ca acasă, și ai fi zis că niciodată n-a locuit în altă parte. Ham, după ce începuse să mă învețe un joc de cărți, încerca acum să-și amintească cum se ghicește, mînuind niște cărți de joc

boioase ; şi tot întorcîndu-le, lăsa pe ele urmele degetelor sale unsuroase. *Mister* Peggotty îşi fuma pipa. Am simţit că venise momentul să stăm de vorbă şi să ne facem mărturisiri.

— *Mister* Peggotty ! i-am zis.

— *Sir !* mi-a răspuns.

— I-aţi pus fiului dumneavoastră numele de Ham pentru că locuiţi într-o corabie [1] ?

Mister Peggotty a avut aerul că găsea această idee foarte profundă, totuşi mi-a răspuns :

— Nu, *sir,* nu eu i-am pus acest nume.

— Atunci cine i-a pus acest nume ? am grăit, punîndu-i lui *mister* Peggotty cea de a doua întrebare din catehism.

— Păi, sir, i l-a dat taică-său, m-a lămurit *mister* Peggotty.

— Credeam că dumneata îi eşti tată !

— Taică-său a fost Joe, fratele meu, mi-a zis *mister* Peggotty.

— Şi nu mai e în viaţă, *mister* Peggotty ? l-am iscodit după o clipă de reculegere.

— A murit înecat, mi-a spus *mister* Peggotty.

Am fost foarte mirat că *mister* Peggotty nu era tatăl lui Ham ; şi m-am întrebat dacă nu cumva mă înşelasem asupra legăturilor sale de rudenie cu ceilalţi din casă. Eram însă atît de curios, încît m-am hotărît să-l descos mai departe pe *mister* Peggotty.

— Dar mica Em'ly, am zis uitîndu-mă la ea, ea e fiica dumitale, *mister* Peggotty, nu-i aşa ?

— Nu, *sir.* Cumnatu-meu, Tom, i-a fost tată.

Am rămas totuşi nedumerit.

— Şi nu mai e în viaţă ? l-am iscodit după o clipă de reculegere.

— A murit înecat ! mi-a spus *mister* Peggotty.

[1] Fiind numele unuia dintre cei trei fii ai lui Noe, numele lui Ham aminteşte legendele biblice despre potop.

Nu-mi venea să reiau subiectul, dar încă nu eram pe deplin lămurit și mă simțeam dator să fac întrucîtva lumină. De aceea i-am zis :

— N-aveți *nici* un copil, *mister* Peggotty ?

— Nu, *sir,* mi-a răspuns rîzînd. Sînt burlac.

— Burlac ! am zis eu mirat. Dar atunci dumneaei cine-i ? am întrebat, arătînd către persoana cu șorț alb care tricota.

— E *missis* Gummidge, m-a lămurit *mister* Peggotty.

— Ați spus Gummidge, *mister* Peggotty ?

În clipa aceea, însă, Peggotty — Peggotty a mea, vreau să spun — mi-a făcut semn foarte energic să nu mai pun întrebări, așa că, nemaiavînd încotro, m-am stăpînit și, pînă ce a venit vremea de a merge la culcare, am stat și m-am uitat în tăcere la cei din jur. Apoi, cînd a fost singură cu mine în iatacul meu, Peggotty mi-a povestit că Ham și Em'ly erau niște nepoți orfani, pe care gazda mea îi înfiase de cînd erau mici, pentru că rămăseseră fără nici un sprijin, iar *missis* Gummidge era văduva unui fost tovarăș de pescuit, care murise foarte sărac. „E și el om nevoiaș — mi-a zis Peggotty — dar are o inimă de aur și-i de nădejde ca oțelul", metaforele îi aparțin. Mi-a mai spus despre el că nu-și ieșea din fire și nu ocăra decît dacă amintea cineva de mărinimia lui. Cînd vreunul aducea vorba despre asta, izbea cu pumnul drept în masă (o dată a și crăpat-o în două) și rostea o afurisenie înfricoșătoare, adăugînd că dacă mai pomenește careva de bunătatea lui, își ia cîmpii. Din cercetările mele a rezultat că nimeni nu știa ce însemna acea afurisenie, dar toți îl socoteau drept un blestem cumplit.

Am fost adînc mișcat de mărinimia gazdei și, foarte încîntat datorită faptului că eram somnoros, am stat și am ascultat cum femeile s-au dus la culcare, în celălalt capăt al barcazului, unde era un pat mic cît al meu, și cum *mister* Peggotty și Ham și-au prins două hamace de cîrligele ce atîrnau din tavan, pe care le văzusem mai de-

vreme. Pe cînd somnul îşi întindea aripile asupră-mi, auzeam vîntul urlînd departe în larg şi năpustindu-se cu asemenea turbare asupra ţărmului jos, încît m-am temut o clipă că peste noapte adîncurile s-ar putea revărsa. Dar mi-am adus aminte că, la urma urmelor, mă aflam pe un vas şi că, de s-ar ivi vreo primejdie, *mister* Peggotty care se afla pe bord era un om de nădejde.

Nu s-a întîmplat însă nimic rău decît că s-a luminat de zi. Îndată ce soarele a strălucit pe rama de scoici a oglinzii, am sărit din pat şi am ieşit cu micuţa Em'ly să culegem pietricele de pe plajă.

— După cît se pare eşti un adevărat marinar, i-am zis Em'lyei.

Nu ştiu dacă credeam asta, dar i-am spus aşa ca să fiu curtenitor ; o velă strălucitoare de lîngă noi se oglindea atît de frumos în ochii ei frumoşi, încît mi-a dat în gînd să-i spun astfel.

— Nu, mi-a răspuns Em'ly, dînd din cap. Mă înspăimîntă marea.

— Te înspăimîntă ? i-am zis cu un aer îndrăzneţ, măsurînd cu o privire trufaşă întinderile oceanului. Şi am adăugat : Pe *mine,* nu !

— Ah ! Dar e neîndurată, mi-a spus Em'ly. Am văzut cît a fost de neîndurată cu unii dintr-ai noştri. Am văzut-o sfărîmînd în bucăţi o corabie mare cît casa noastră !

— Sper că nu era barca în care...

— În care s-a înecat tata ? a grăit Em'ly. Nu. Pe aceea n-am văzut-o niciodată.

— Nici pe tata ? am întrebat-o.

Micuţa Em'ly a dat din cap.

— Nu, nu-mi aduc aminte să-l fi văzut vreodată !

Ce coincidenţă ! M-am grăbit să-i povestesc că nici eu nu-l văzusem niciodată pe tata ; că totdeauna trăisem singur cu mama în cea mai deplină fericire ce se poate închipui şi că şi acum trăiam tot astfel şi că aveam de gînd să trăim mereu la fel ; că mormîntul tatii se afla în

curtea bisericii de lîngă casa noastră, umbrit de un copac pe sub frunzișul căruia treceam adesea în dimineţile însorite şi auzeam cîntecul păsărelelor. Dar erau unele deosebiri între situaţia mea şi aceea a lui Em'ly. Ei îi murise mai întîi mama, iar mormîntul tatălui ei, pierdut undeva, în adîncurile mării, nu ştia nimeni unde se află.

— Afară de asta, a adăugat Em'ly, căutînd scoici şi pietricele, tată-tău a fost un *gentleman* şi mama ta e o *lady*, pe cînd tată-meu a fost pescar, şi mama, fată de pescar, iar unchiul meu, Dan [1], e şi el tot pescar.

— Dan e *mister* Peggotty, nu-i aşa ? am întrebat-o.

— Unchiul Dan e acolo, mi-a răspuns Em'ly, arătînd spre barcazul prefăcut în locuinţă.

— Da, de el vorbeam. Trebuie să fie, cred, un om tare bun.

— Bun ? a zis Em'ly. Dacă mi-ar fi dat s-ajung o *lady* vreodată, i-aş dărui o haină albastră ca cerul, cu nasturi de diamant, pantaloni de nankin, o vestă de catifea roşie, un tricorn, un ceas mare de aur, o pipă de argint şi un cufăr plin cu bani.

I-am spus că, fără îndoială, *mister* Peggotty era vrednic de aceste comori. Mărturisesc însă că nu-mi venea a crede că s-ar fi simţit bine îmbrăcat după gustul micuţei sale nepoate recunoscătoare, şi mai ales mă îndoiam că i s-ar potrivi un tricorn ; dar gîndurile astea le-am păstrat pentru mine.

În timp ce înşira aceste minunăţii, micuţa Em'ly se oprise şi privea cerul, de parcă le-ar fi văzut aievea în toată strălucirea lor. Am pornit mai departe, culegînd scoici şi pietricele.

— Ţi-ar plăcea să ajungi o *lady* ?

Em'ly m-a privit, izbucnind în rîs, şi a dat din cap :

— Mi-ar plăcea foarte mult ! Atunci am fi cu toţii oameni înstăriţi. Şi eu, şi unchiul, şi Ham şi *missis* Gummidge. Nu ne-am mai sinchisi cînd se strică vremea. În

[1] Formă prescurtată pentru Daniel.

ceea ce ne priveşte, vreau să spun. Ne-ar părea însă rău, firește, pentru bieţii pescari şi i-am ajuta cu bani dacă i-ar lovi vreo năpastă.

Perspectiva mi s-a părut atrăgătoare şi de aceea nu tocmai imposibilă. Am spus că mi-ar fi plăcut şi mie, şi micuţa Em'ly a prins curaj şi m-a întrebat cu sfială :

— Acum nu te mai înspăimîntă şi pe tine marea ?

Marea era destul de liniştită ca să nu-mi inspire nici o teamă, dar nu încape îndoială că, de-aş fi văzut un val nu prea înalt rostogolindu-se spre mine, aş fi luat-o la goană, îngrozit de amintirea rudelor ei înecate. Totuşi, i-am zis :

— Nu ! Şi am adăugat : Dar nici tu nu prea pari înspăimîntată, deşi spui că eşti, căci mergea mult prea aproape de marginea vechiului chei sau a podiştii de lemn pe care ne plimbam, şi îmi era teamă c-ar putea să cadă.

— Nu, de asta nu mi-e frică, mi-a zis micuţa Em'ly. Dar noaptea, cînd şuieră vîntul, mă trezesc şi tremur gîndindu-mă la unchiul Dan şi la Ham şi mi se pare că-i aud strigînd după ajutor. De aceea aş vrea atît de mult s-ajung o *lady*. Dar de asta nu mi-e frică. Cîtuşi de puţin. Ia te uită !

Şi, depărtîndu-se de mine, a început să alerge pe o bîrnă nu tocmai bine făţuită, care, din punctul unde ne aflam, înainta la oarecare înălţime deasupra apei adînci. Isprava asta mi-a rămas atît de bine întipărită în minte, încît, de-aş fi desenator, cred c-aş putea să schiţez aici bîrna întocmai cum era în ziua aceea şi pe micuţa Em'ly sărind înainte spre pierzanie (aşa cum mi s-a părut atunci), cu o privire aţintită departe, spre larg, pe care n-o voi uita niciodată.

Micuţa făptură, uşoară, cutezătoare, neastîmpărată, s-a întors şi a ajuns teafără lîngă mine şi m-a făcut să rîd de temerile mele şi de ţipătul ce-l scosesem degeaba, căci nu se afla nimeni prin apropiere. Dar de multe ori de atunci, în anii maturităţii, m-am întrebat : Nu cumva între vir-

tualităţile întîmplărilor nepătrunse s-ar putea ca această neaşteptată izbucnire a fetiţei şi privirea-i sălbatică, pierdută în depărtări, să fi fost un răspuns dat unei chemări mîntuitoare a tatălui ei, care o atrăgea în adîncuri, spre a-şi afla mîntuirea în ziua aceea ? De atunci a venit o vreme cînd m-am întrebat dacă, de mi-ar fi fost dat să întrevăd dintr-o singură privire viaţa care o aştepta şi s-o pot înţelege cu mintea mea de copil, s-ar fi cuvenit să-i întind mîna ca s-o salvez, dacă viaţa ei ar fi depins de această mînă. De atunci a venit o vreme — nu pot spune că a durat mult, dar a venit — cînd mi-am pus întrebarea dacă n-ar fi fost mai bine pentru micuţa Em'ly ca valurile s-o fi înghiţit în dimineaţa aceea, în faţa ochilor mei, o vreme cînd la această întrebare am răspuns : Da, ar fi fost mai bine.

Poate că-i prea devreme să spun acestea. Poate că m-am pripit aşternîndu-le pe hîrtie. Dar le las aşa cum au venit.

Ne-am mai plimbat pînă departe, ne-am încărcat cu fel de fel de lucruri ciudate şi am pus cu grijă în apă cîteva steluţe-de-mare, aruncate pe nisip — nu posed nici pînă în ziua de azi destule cunoştinţe despre această specie ca să fiu sigur dacă se cuvenea să ne rămînă îndatorate pentru ce-am făcut sau dimpotrivă — şi după aceea ne-am îndreptat spre casă, spre locuinţa lui *mister* Peggotty. Ne-am oprit lîngă şopronul cu homari pentru o sărutare nevinovată, şi apoi, strălucitori de voie bună şi de sănătate, am intrat să luăm gustarea de dimineaţă.

— Parcă-s doi pui de cocoşar ! a zis *mister* Peggotty

Mi-am dat seama că asta, în vorbirea din partea locului, înseamnă ca doi pui de sturz, şi am socotit aceste drept cuvinte de laudă.

Firește că mă îndrăgostisem de micuţa Em'ly. Nu mă îndoiesc defel că dragostea mea pentru fetiţa aceasta era tot atît de adevărată, tot atît de duioasă, dar mai curată şi mai dezinteresată decît cea mai puternică dragoste pe

care o poți cunoaște mai tîrziu în viață, oricît ar fi de sublimă. Închipuirea mea a țesut desigur în jurul acestei copilițe cu ochi albaștri ca cerul un fel de aureolă care o idealiza și o făcea să pară un înger. Dacă, într-o dimineață însorită, și-ar fi întins aripile și și-ar fi luat zborul în fața ochilor mei, nu cred că mi s-ar fi părut lucru nefiresc.

Ca doi îndrăgostiți, obișnuiam să ne plimbăm ceasuri întregi pe țesul monoton al Yarmouth-ului. Nici nu simțeam cum treceau zilele însorite, de parcă timpul s-ar fi oprit în loc — copil și el gata de joacă, la fel ca noi. I-am mărturisit că o iubesc și că, dacă nu-mi împărtășește dragostea, nu-mi mai rămîne altceva de făcut decît să-mi iau viața, cu o sabie. Mi-a zis că mă iubește, și n-am nici o îndoială că mă iubea cu adevărat.

Micuța Em'ly și cu mine nu ne schimbasem cîtuși de puțin și nici de inegalitatea dintre noi, nici de faptul că eram prea mici, nici de alte piedici care ne stăteau în cale, căci nu aveam noțiunea viitorului. Nici prin minte nu ne trecea să ne gîndim la vremea cînd vom îmbătrîni, așa cum nu ne gîndeam c-am putea întineri. Stîrneam admirația lui *missis* Gummidge și a lui Peggotty, care, cînd ne vedeau cum stăteam seara, unul lîngă altul, drăgăstoși, pe lădița noastră, adesea șușoteau : „Doamne, ce drăguți mai sînt !" *Mister* Peggotty ne surîdea, trăgînd din pipă, iar Ham zîmbea toată seara. Cred că le făcea plăcere să ne vadă, așa cum le-ar fi făcut plăcere o jucărie frumoasă sau o miniatură înfățișînd Coliseul [1].

Curînd mi-am dat seama că *missis* Gummidge nu era totdeauna atît de drăguță pe cît ar fi fost de așteptat, mai ales dacă ținem seama de situația ei în gospodăria lui *mister* Peggotty. *Missis* Gummidge era, ca să zic așa, o fire neliniștită și se văicărea uneori atîta încît îi scotea din răbdări pe ceilalți. Îmi părea rău pentru ea, dar cîteodată

[1] Uriaș amfiteatru, zidit la Roma de împărații Vespasian și Titus ; mai reprezintă și în zilele noastre una dintre minunățiile Romei.

socoteam c-ar fi fost mult mai plăcut dacă *missis* Gummidge ar fi avut o încăpere deosebită, unde să se poată retrage pînă se liniştea.

Uneori *mister* Peggotty se ducea la o cîrciumă numită „Băiatul de viaţă." Am aflat asta a doua sau a treia zi după sosirea noastră, băgînd de seamă că *missis* Gummidge se tot uita la pendula nemţească, seara, între 8 şi 9, spunînd că *mister* Peggotty trebuie să fie acolo, căci încă de dimineaţă avusese o presimţire că avea să se ducă la cîrciumă.

Missis Gummidge fusese abătută toată ziua, şi de dimineaţă, cînd începuse soba să fumege, izbucnise în plîns.

— Mi-s o făptură orfană şi oropsită, căreia toate-i merg anapoda ! s-a căinat ea în legătură cu acest incident neplăcut.

— Ei, lasă, că se risipeşte, i-a spus Peggotty — şi de astă dată de Peggotty a mea e vorba — şi de altfel ştii prea bine că nu-i mai puţin neplăcut pentru noi decît e pentru dumneata.

— Ba nu, pentru mine e mai neplăcut ! i-a întors-o *missis* Gummidge.

Era o zi foarte friguroasă şi bătea un vînt tăios. Colţul de lîngă cămin unde şedea *missis* Gummidge mi se părea cel mai călduros şi cel mai plăcut, iar jilţul ei era fără îndoială cel mai moale din toată casa, dar în ziua aceea nimic nu-i era pe plac. Se plîngea mereu de frig şi zicea că din pricina lui avea, cum spunea ea, „furnicături". În cele din urmă, a izbucnit în plîns şi din nou a început să se vaiete că e „o biată făptură orfană şi oropsită, căreia toate-i merg anapoda".

— E într-adevăr foarte frig, a încredinţat-o Peggotty. Îl simţim cu toţii.

— Ba nu, mie mi-e mai frig decît oricui, a spus *missis* Gummidge.

Apoi ne-a aşezat la cină ; pe *missis* Gummidge o serveau întotdeauna îndată după mine, căci, fiind un oaspete

de vază, aveam întîietate. Peştele era mic şi plin de oase, dar cartofii erau puţin cam arşi. Ne-am arătat cam dezamăgiţi cu toţii ; dar *missis* Gummidge a pretins că ca este mai dezamăgită decît noi şi făcînd această declaraţie cu mare amărăciune, a început să plîngă.

Seara, pe la ceasurile 9, cînd *mister* Peggotty s-a înapoiat acasă, nefericita *missis* Gummidge stătea în colţul ei, tare abătută şi nenorocită, şi tricota. Peggotty, bine dispusă, cîrpea de zor. Ham îşi dregea o pereche de cizme pescăreşti, iar eu, cu micuţa Em'ly lîngă mine, le citeam cu glas tare. De cînd luasem ceaiul, *missis* Gummidge nu scosese nici un cuvînt, ci doar oftase adînc din cînd în cînd şi nu-şi ridicase privirea nici o singură dată.

— Hei, fraţilor, ne-a interpelat *mister* Peggotty, aşezîndu-se la locul său, ce mai faceţi ?

Fiecare i-am spus un cuvinţel sau i-am adresat o privire de bun venit, în afară de *missis* Gummidge, care doar a dat din cap, cu ochii aţintiţi asupra lucrului de mînă.

— Ce-ai păţit ? a întrebat, bătînd din palme, *mister* Peggotty. Sus inima, mămuco ! (*Mister* Peggotty înţelegea prin aceasta „bătrînico".)

Dar *missis* Gummidge pare-se că nu era în stare să-i urmeze îndemnul. Şi-a scos o veche năframă de mătase neagră şi şi-a şters ochii ; dar în loc s-o bage la loc în buzunar, a lăsat-o afară şi şi-a mai şters o dată ochii cu ea şi a lăsat-o afară ca s-o aibă la îndemînă.

— Ce-ai păţit, cucoană ? a întrebat-o iar *mister* Peggotty.

— Nimic ! i-a răspuns *missis* Gummidge. Vii de la „Băiatul de viaţă", nu-i aşa Dan'l ?

— Fireşte, am dat astă-seară o raită pe la „Băiatul de viaţă", a încuviinţat *mister* Peggotty.

— Îmi pare rău că te-am împins să te duci acolo, i-a zis *missis* Gummidge.

— Împins ! N-am nevoie să mă împingă nimeni ! îi răspunse *mister* Peggotty, rîzînd din toată inima. Acolo mă duc bucuros oricînd.

— Foarte bucuros, îl corectă *missis* Gummidge dînd din cap şi ştergîndu-şi ochii. Da, da, foarte bucuros ! Îmi pare rău că de cînd sîntem împreună eşti atît de bucuros să te duci acolo.

— De cînd sîntem împreună ? Nu-i deloc aşa ! i-a zis *mister* Peggotty. Nu-ţi băga-n cap asemenea prostii.

— Ba da, ba da, aşa e ! a strigat *missis* Gummidge. Ştiu eu ce sînt. Ştiu că mi-s o făptură orfană şi oropsită, căreia toate-i merg anapoda, şi mai ştiu că sînt şi o povară pentru toată lumea. Da, da, îmi dau seama de asta mai bine decît alţii şi nu pot s-o ascund ! Asta-i nenorocirea mea.

Ascultînd-o mi-am zis, fără voia mea, că nenorocirea ei îi apasă şi pe ceilalţi membri ai familiei, deopotrivă ca şi pe *missis* Gummidge. Dar *mister* Peggotty nu i-a spus acest lucru, ci a îndemnat-o din nou să zîmbească.

— Nu sînt ce-aş dori să fiu ! i-a zis *missis* Gummidge. Departe sînt de a fi. Ştiu eu cum sînt. Necazurile m-au făcut să nu mă mai împac cu nimic. Îmi dau seama că din pricina lor am ajuns nesuferită. Aş vrea să nu-mi pese de ele, dar n-am ce face. Aş vrea să mă arăt tare, dar nu pot şi-i sîcîi şi pe toţi ai casei. Parcă nu văd ? Azi toată ziua i-am sîcîit, şi pe sora dumitale, şi pe *master* Davy.

M-am simţit deodată înduioşat şi foarte tulburat şi am strigat :

— Nu, *missis* Gummidge, nu ne-aţi sîcîit.

— Nu-i frumos ce fac, a zis *missis* Gummidge. Nu este o răsplată potrivită. Mai bine-aş face să mă duc să mor la azil. Mi-s o făptură orfană şi oropsită şi n-ar mai trebui să vă supăr. Dacă mi-e scris ca totul să-mi meargă anapoda şi să devin povară, mai bine lasă-mă, Dan'l, să mă întorc în satul meu. Mai bine să intru la azil şi să mor acolo, să scape lumea de mine !

După ce a rostit aceste cuvinte, *missis* Gummidge s-a sculat și s-a dus la culcare. După plecarea ei, *mister* Peggotty, care nu s-a supărat nici o clipă și care i-a arătat tot timpul cea mai caldă înțelegere, s-a uitat în jur, la noi, și, însuflețit de aceeași înțelegere, a dat din cap și ne-a șoptit :

— Iar se gîndește la bătrînu !

N-am prea înțeles de ce bătrîn era vorba și la cine se gîndea *missis* Gummidge, dar seara, cînd m-a dus la culcare, Peggotty mi-a povestit că fratele ei amintise de răposatul *mister* Gummidge, și de cîte ori aveau loc asemenea scene, dădeau mereu aceeași explicație, pe care o socotea un adevăr de netăgăduit, simțindu-se întotdeauna foarte mișcat. Ceva mai tîrziu, cînd s-a întins în hamac, l-am auzit repetîndu-i lui Ham : „Biata femeie ! Iar se gîndește la bătrînu !" Și în tot timpul cît am mai stat la ei, de cîte ori *missis* Gummidge își ieșea din fire (ceea ce s-a întîmplat de cîteva ori), el repeta același lucru, totdeauna cu duioșie și compătimire.

Astfel s-au scurs cele două săptămîni, fără alte evenimente decît schimbarea orelor de flux și de reflux, după care se schimba ceasul cînd *mister* Peggotty pleca de acasă și se înapoia, precum și îndeletnicirile lui Ham. Cînd n-avea de lucru, Ham se plimba uneori cu noi, arătîndu-ne luntrile pescarilor și corăbiile, iar o dată sau de două ori ne-a plimbat cu barca. Nu știu de ce, anumite amintiri rămîn mai puternic legate de un loc decît altele, ceea ce, pare-mi-se, se întîmplă mai ales cînd e vorba de amintirile copilăriei. Nu pot să aud sau să citesc cuvîntul Yarmouth fără să-mi evoce o dimineață de duminică, petrecută pe plajă, clopotele care sunau, chemînd credincioșii la biserică, și pe micuța Em'ly, care se sprijinea de umărul meu, pe cînd Ham arunca alene pietre în apă, în vreme ce, departe, în largul mării, soarele tocmai răzbea prin pîcla deasă, conturînd umbrele corăbiilor.

În cele din urmă veni și ziua plecării. Eram pregătit să înfrunt despărțirea de *mister* Peggotty și de *missis* Gummidge, dar la gîndul că trebuia s-o părăsesc pe micuța Em'ly, mi se rupea inima. Ne-am dus la braț pînă la hanul unde trăgea harabagiul, și, pe drum, i-am făgăduit că îi voi scrie. (Mi-am ținut această făgăduială mai tîrziu, scriindu-i cu litere mai mari decît cele folosite în anunțurile de mînă pentru casele de închiriat). Am fost amîndoi foarte tulburați la despărțire, și dacă vreodată în viață am simțit un gol în inimă, a fost în ziua aceea.

Tot timpul cît fusesem acolo, mă arătasem foarte ingrat față de casa părintească și nu mă gîndisem deloc sau prea puțin la ea. Dar de îndată ce am pornit spre casă, cugetu-mi tînăr, plin de remușcări, părea că-mi arată cu un deget neclintit drumul, și pe măsură ce îmi creștea mîhnirea, simțeam tot mai mult că mama îmi era singurul sprijin și prieten, iar casa părintească — adevăratu-mi cuib.

În timpul călătoriei, simțămîntul acesta a pus tot mai mult stăpînire pe mine ; și pe măsură ce ne apropiam și priveliștile îmi erau și mai cunoscute, mă simțeam tot mai nerăbdător să mă arunc în brațele mamei. Peggotty, în loc să împărtășească elanul meu, se silea (cu multă blîndețe) să-l potolească și părea fîstîcită și tulburată.

Totuși, prin bunăvoința mîrțoagei și în ciuda lui Peggotty, nu se putea să nu ajungem la Blunderstone și la „Crîngu-Ciorilor", și așa s-a și întîmplat. Cît de bine îmi amintesc scena sosirii, într-o după-amiază cenușie, rece, sub un cer mohorît prevestitor de ploaie !

Ușa se deschise și, rîzînd și plîngînd totodată, o căutai din ochi pe mama. Dar nu era dînsa, ci o servitoare străină.

— Cum, Peggotty ? am întrebat neliniștit. Mama nu s-a întors ?

— Ba da, ba da, *master* Davy. S-a întors. Stai puțin, *master* Davy, că... am să-ți spun ceva.

Stîngăcia-i obișnuită cînd era vorba de a coborî din haraba și tulburarea ce o cuprinsese o făcură pe Peggotty

să se încurce în propriile ei fuste, dar prea eram năucit ca să i-o pot spune. Se dădu jos, mă luă de mînă şi, spre uimirea mea, mă duse la bucătărie şi închise uşa.

— Peggotty ! i-am zis înspăimîntat. Ce s-a întîmplat ?

— Nimic, *master* Davy, Doamne fereşte ! mi-a răspuns, încercînd să pară veselă.

— S-a întîmplat ceva, sînt sigur. Unde-i mama ?

— Unde-i mama, *master* Davy ? a repetat Peggotty.

— Da ! De ce n-a ieşit să ne întîmpine la poartă, şi de ce am venit aici ? Vai Peggotty !

Ochii îmi erau plini de lacrimi şi simţeam c-am să mă prăbuşesc.

— Vai, Doamne, drăguţule ! a strigat Peggotty şi m-a luat în braţe. Ce ai ? Spune, iubitule !

— N-a murit şi ea ? O, nu, nu-i aşa că n-a murit, Peggotty ?

Cu o voce uimitor de puternică, Peggotty a strigat :

— Nu.

Şi apoi s-a aşezat, căci începuse să gîfîie, şi mi-a spus că i-am tras o spaimă.

Ca s-o potolesc şi s-o fac să uite, am îmbrăţişat-o, şi apoi am rămas în picioare în faţa ei, cu o privire cercetătoare şi neliniştită.

— Vezi, dragul meu, mi-a zis Peggotty, ar fi trebuit să-ţi spun pînă acum, dar n-am avut prileju. Ar fi trebuit s-o fac, dar izact n-am putut, ceea ce, în felul cum pocea Peggotty cuvintele, însemna „«exact»», n-am putut să mă hotărăsc".

— Hai, Peggotty, spune odată ! am îndemnat-o încă şi mai înspăimîntat.

— *Master* Davy, mi-a zis Peggotty, dezlegîndu-şi boneta cu o mînă tremurîndă şi vorbind cu glas stins. Nu ştii ? Ai un tată !

M-a trecut un fior şi m-am făcut alb ca varul. Ceva — nu ştiu ce şi cum — în legătură cu mormîntul din ci-

mitir şi cu învierea morţilor părea că mă izbeşte în faţă ca o pală de vînt.

— Unul nou ! a adăugat Peggotty.

— Unul nou ? am repetat.

Peggotty a gemut de parc-ar fi înghiţit un nod şi, întinzîndu-mi mîna, mi-a zis :

— Hai să-l vezi !

— Nu vreau să-l văd !

— Nici pe mama ?

Nu m-am mai împotrivit şi ne-am dus de-a dreptul în salonul cel bun, unde Peggotty m-a lăsat singur. De o parte a căminului şedea mama, de cealaltă *mister* Murdstone. Mama şi-a lăsat lucrul şi s-a sculat repede, dar cu oarecare sfială, mi s-a părut.

— Ei, dragă Clara, i-a zis *mister* Murdstone. Nu uita ce am vorbit. Stăpîneşte-te, trebuie întotdeauna să te stăpîneşti ! Davy, băiatule, ce mai faci ?

I-am dat mîna. Mi-a ţinut-o o clipă, apoi m-am dus şi am îmbrăţişat-o pe mama ; m-a sărutat şi ea, m-a bătut drăgăstos pe umăr şi după aceea s-a aşezat la loc, reluîndu-şi lucrul. Nu m-am putut uita la ea, nu m-am putut uita la el, ştiam prea bine că ne privea pe amîndoi ; m-am întors spre fereastră şi mi-am aruncat ochii asupra unor arbuşti care îşi plecau capetele în frigul de afară.

De îndată ce am putut să mă furişez din odaie, m-am tîrît pe scări, sus. Fusesem mutat din vechiul şi dragul meu dormitor, şi de aci înainte aveam să dorm departe de mama. Am coborît şi am rătăcit prin casă, doar voi găsi ceva care să fi rămas ca odinioară, atît de schimbate mi se păreau toate ; am ieşit în curte. Dar foarte curînd am fugit şi de acolo, pentru că în cuşca goală se afla acum un dulău cu fălci mari şi păr negru, ca stăpînul lui. Cînd m-a văzut, a început să mîrîie şi a sărit să mă muşte.

CAPITOLUL

IV

CAD ÎN DIZGRAŢIE

Dacă încăperea în care mi-au mutat patul ar fi însufleţită şi ar putea depune mărturie, aş chema-o astăzi — mă întreb, cine o fi dormind acum în ea? — să spună cît mi-era de grea inima cînd am intrat. M-am dus acolo sus, şi cît am urcat scările, am auzit dulăul acela din curte lătrînd după mine ; apoi, privind odaia la fel de uluit şi de buimac cum mă privea şi ea pe mine, m-am aşezat cu mînuţele încrucişate şi am chibzuit.

Mi-au trecut prin minte cele mai năstrușnice gînduri. În legătură cu forma încăperii, cu crăpăturile din tavan, cu tapetul de hîrtie de pe pereţi, cu defectele geamurilor, care deformau priveliştea, cu lavoarul care se clătina pe trei picioare şi avea parcă un aer nemulţumit, care mi-a adus aminte de mutra lui *missis* Gummidge cînd se gîndea la „bătrînu". Plîngeam fără contenire, dar în afară de faptul că mă simţeam înfrigurat şi foarte abătut, cred că nici n-am stat să mă gîndesc de ce plîngeam. În cele din urmă, în deznădejdea mea, am început să cred că eram îndrăgostit nebuneşte de micuţa Em'ly şi că fusesem smuls de lîngă ea pentru a fi adus aici, unde mi se părea că nimeni nu mă vrea şi nimeni nu mă iubeşte nici pe jumătate cît mă iubea ea. Gîndul ăsta m-a făcut să mă simt atît de nefericit, încît m-am înfăşurat într-un colţ al plăpumii şi am bocit pînă ce am adormit.

M-a trezit cineva, care, după ce mi-a descoperit capul înfierbîntat, a spus : „Aici e !" Era mama, care venise cu Peggotty să mă caute, şi una din ele mă trezise.

— Davy, ce-i cu tine ? m-a întrebat mama.

Mi s-a părut foarte straniu că tot ea mai mă întreba, şi i-am răspuns :

— Nimic.

Mi-am întors faţa de la ea — ţin minte bine — ca să-mi ascund freamătul buzelor, care i-ar fi dat un răspuns mai cinstit.

— Davy, zise mama. Davy, copilul meu !

Pot spune că în clipa aceea nimic nu putea să mă mişte mai mult decît faptul că mă numea copilul ei. Mi-am ascuns faţa şi lacrimile în aşternut şi am îndepărtat-o cu mîna cînd a vrut să mă ridice.

— Asta-i opera ta, Peggotty, nesuferito ! s-a răstit mama. Nu încape nici o îndoială în această privinţă. Mă întreb, cum nu te mustră cugetul să aţîţi copilul împotriva mea sau a acelora care îmi sînt dragi ? Ce urmăreşti cu asta, Peggotty ?

Biata Peggotty îşi ridică braţele şi ochii spre cer şi nu răspunse decît cu o parafrază a rugăciunii pe care o repetam de obicei după fiecare masă :

— Dumnezeu să vă ierte, *missis* Copperfield, şi să nu ajungeţi vreodată să vă căiţi pentru vorbele pe care le-aţi rostit în clipa asta !

— Ai să mă scoţi din minţi ! a strigat mama. Şi asta chiar în luna de miere, cînd ar fi fost de aşteptat ca şi cel mai înrăit duşman să mă cruţe şi să nu-mi jinduiască puţinele clipe de tihnă şi fericire. Davy, copil rău ce eşti ! Peggotty, eşti o fiară ! O, Doamne ! mai ţipă mama. Şi, întorcîndu-se năbădăioasă şi autoritară cînd spre mine, cînd spre Peggotty : Cîtă răutate pe lumea asta, tocmai cînd eram în drept să cred că va fi mai bună ca oricînd.

Am simţit o mînă care nu era nici a mamei, nici a lui Peggotty şi m-am sculat în picioare, la marginea patului. Era mîna lui *mister* Murdstone, şi ţinîndu-mă de braţ, acesta a spus :

— Ce înseamnă asta ? Clara, draga mea, ai uitat ? Trebuie să fii fermă, dragă !

— Îmi pare foarte rău, Edward, a zis mama. Voiam să fiu foarte cuminte, dar îmi vine greu.

— Vai ! Îmi pare rău, Clara, chiar atît de repede !

— E foarte greu să mă schimb acum, i-a răspuns mama, bosumflată, e chiar... foarte greu... nu-i aşa ?

O trase spre el, îi şopti ceva la ureche şi o sărută. Cînd am văzut cum capul mamei se lasă pe umărul lui şi cum cu braţul îl atinge pe gît, îndată am înţeles că putea face orice poftea cu mama, ceea ce astăzi îmi dau seama că a şi reuşit să facă.

— Te rog coboară tu, draga mea, i-a zis *mister* Murdstone. Vin şi cu cu Davy îndată.

După ce, salutînd-o şi surîzîndu-i, o văzu pe mama ieşind, îşi întoarse faţa întunecată către Peggotty :

— Ascultă-mă, dumneata ştii cum se numeşte stăpîna dumitale ?

— Sînt de foarte multă vreme în serviciul ei, *sir*, i-a răspuns Peggotty, şi s-ar cuveni, cred, să ştiu.

— E drept. Dar acum, cînd urcam scările, te-am auzit spunîndu-i pe un nume care nu-i al ei. Ştii bine că poartă numele meu acum. Să nu uiţi acest lucru.

Aruncîndu-mi o privire îngrijorată, Peggotty se înclină şi părăsi odaia fără a-i răspunde, căci îşi dăduse seama că prezenţa ei nu mai era dorită şi că nu avea nici un motiv ca să zăbovească. Cînd am rămas singuri, *mister* Murdstone a închis uşa, s-a aşezat pe un scaun şi, ţinîndu-mă în picioare în faţa lui, m-a privit drept în ochi. Am simţit cum ochii mei priveau ţintă în ai lui. Şi cînd îmi amintesc cum am stat faţă în faţă, mi se pare că aud şi acum cît de tare şi de repede îmi zvîcnea inima.

— David, mi-a zis, strîngînd şi subţiind buzele, dacă aş avea a face cu un cal nărăvaş sau cu un cîine îndărătnic, ce crezi că aş face ?

— Nu ştiu.

— L-aş bate !

Îi răspunsesem în şoaptă, acum, însă, deşi tăceam, am simţit că mă înăbuş.

— L-aş face să urle şi să ţopăie. Şi mi-aş zice : „Pînă la urmă tot am să-l îmblînzesc, chiar de-ar fi să-l schilodesc". Dar ce ai pe obraz ?

— Sînt murdar, i-am răspuns.

Ştia la fel de bine ca şi mine că erau urme de lacrimi. Dar chiar dacă de douăzeci de ori mi-ar fi pus aceeaşi întrebare şi de fiecare dată mi-ar fi dat douăzeci de pumni, cred că aş fi murit mai degrabă decît să-i mărturisesc ce aveam pe obraz.

— Eşti deosebit de deştept pentru un copil, mi-a zis cu obişnuitul lui surîs trist, şi văd că m-ai înţeles foarte bine. Spală-te pe faţă şi pofteşte jos cu mine.

Mi-a arătat cu degetul lavoarul, care mi se păruse că ar semăna cu *missis* Gummidge, şi m-a îndemnat, făcîndu-mi semn cu capul, să-i urmez porunca fără întîrziere. Nu m-am îndoit atunci — şi astăzi mă îndoiesc încă şi mai puţin, — că dacă aş fi schiţat cea mai slabă împotrivire, m-ar fi doborît fără nici o remuşcare.

— Clara dragă, a zis după ce i-am îndeplinit poruncile şi m-a adus în salon, ţinîndu-mă de braţ, sper că n-o să te mai supere nimeni. O să ne dezbărăm curînd de toanele astea copilăreşti.

Martor mi-e Dumnezeu că dacă mi s-ar fi spus atunci o vorbă bună, m-aş fi îndreptat şi aş fi devenit poate alt om. Un cuvînt de mîngîiere şi de lămurire, puţină îngăduinţă pentru neştiinţa mea, un cuvînt de bun sosit acasă, o încredinţare că acea casă era totuşi căminul meu m-ar fi făcut să-i fiu recunoscător din toată inima, în loc să-i arăt numai o făţarnică supunere, şi m-ar fi făcut să-l respect, în loc să-l urăsc.

Am avut impresia că, văzîndu-mă cum stăteam în picioare, în mijlocul odăii, speriat şi străin, mama s-a îndurerat, şi că atunci cînd m-am strecurat, sfios, pe un

scaun, m-a urmărit cu o privire tot mai mîhnită — simţind poate ceva silit în mersul meu de copil — dar cuvîntul potrivit nu fusese rostit, şi acum era prea tîrziu.

Am luat masa numai noi trei, singuri. Părea îndrăgostit de mama — mă tem că din pricina asta îl uram şi mai tare — şi mama se arăta îndrăgostită de el. Din ceea ce au spus, am înţeles că sora lui mai mare urma să vină să locuiască cu ei şi că o aşteptau să sosească chiar în după-amiaza aceea. Nu sînt sigur dacă atunci sau mai tîrziu am aflat că, fără a exercita efectiv vreun comerţ, era părtaş sau primea anual numai o sumă fixă din beneficiile unei pivniţe de vinuri din Londra cu care familia sa păstrase legături de afaceri încă de pe vremea străbunicilor, şi am aflat că şi sora lui avea aceleaşi drepturi ; în orice caz, însemn acest lucru aici.

După masă, pe cînd şedeam toţi trei în jurul căminului şi eu chibzuiam cum să mă refugiez la Peggotty, dar nu îndrăzneam să mă furişez afară ca nu cumva să-l jignesc pe stăpînul casei, am auzit o birjă oprind în faţa porţii, şi îndată *mister* Murdstone a ieşit în întîmpinarea oaspetelui. Mama l-a urmat. Sfios, m-am luat după ea, cînd, deodată, în dreptul uşii salonului, mama s-a întors şi, în semiobscuritatea amurgului, m-a îmbrăţişat ca altădată, şoptindu-mi să-l iubesc şi să-l ascult pe noul meu tată. M-a strîns în braţe cu duioşie, dar în grabă şi pe furiş, ca şi cum ar fi săvîrşit o faptă rea ; m-a luat de mînă şi a mers cu mine pînă aproape de locul unde se afla dînsul în grădină, şi atunci mi-a lăsat mîna spre a-l lua la braţ pe *mister* Murdstone.

Sosise *miss* Murdstone, o doamnă cu un aer sumbru; ca şi fratele ei — căruia îi semăna şi la chip şi la glas — era brună şi avea sprîncene stufoase, care mai că se îmbinau deasupra nasului ei mare şi gros, ca şi cum, fiind femeie şi neputînd să poarte favoriţi, lăsase în schimb să-i crească sprîncenele. Adusese cu ea două cufere negre, neobişnuit de grele, avînd pe capace iniţialele ei bătute în

cuie de alamă. Cînd a fost să plătească birjarul, a scos banii dintr-un portmoneu de oțel, pe care-l ținea, ca într-o temniță, în sacoșa ei prevăzută cu un lanț gros și care se închidea ca o capcană. Nu văzusem niciodată o femeie mai complet metalică decît *miss* Murdstone.

Au poftit-o în salon, urîndu-i bun sosit, și acolo dînsa a recunoscut-o în mod solemn pe mama ca pe o rubedenie nouă și apropiată. Apoi s-a uitat la mine și a zis :

— Acesta e băiatul tău, cumnățico ?

Mama a confirmat că eram al ei.

— În general, mie nu-mi prea plac băieții, a declarat *miss* Murdstone. Ce mai faci, băiete ?

Date fiind aceste împrejurări încurajatoare i-am răspuns că mă simt foarte bine și că nădăjduiesc că și dînsa se simte la fel ; dar i-am spus aceste cuvinte cu un glas atît de nepăsător, încît *miss* Murdstone m-a categorisit într-un cuvînt :

— Prostcrescut !

După ce a rostit răspicat acest cuvînt, a cerut să fie condusă în odaia ei, care, din clipa aceea, a devenit pentru mine un loc de spaimă și de groază, unde tronau cele două cufere negre pe care nimeni nu le-a zărit vreodată deschise sau măcar fără lacăt (știu, căci, o dată sau de două ori, cînd nu se afla ea în odaie mi-am vîrît și eu nasul pe ușă) și unde nenumărate brățări, lănțișoare și paftale de oțel cu care se gătea *miss* Murdstone atîrnau în șiruri impresionante la oglindă.

După cîte mi-am dat eu seama, *miss* Murdstone venise cu gîndul să rămînă pentru totdeauna la noi. În dimineața următoare a început „să-i ajute" mamei, și toată ziulica a trebăluit prin cămară, așezînd proviziile și răsturnînd vechea rînduială. Cel dintîi lucru vrednic de amintit pe care l-am observat la *miss* Murdstone a fost bănuiala permanentă că servitoarele ascunseseră un bărbat undeva în casă. Mînată de această idee fixă, năvălea în pivnița de cărbuni la ceasurile cele mai neobișnuite și, ori de cîte

ori deschidea uşa vreunei cămări întunecoase, o trîntea numaidecît la loc, încredinţată că-l prinsese.

Deşi nu avea nimic aerian, *miss* Murdstone se scula în zori ca ciocîrlia. Era în picioare înainte ca vreunul dintre ai casei să se fi trezit (sînt convins şi acum că se scula atît de devreme numai ca să-l caute pe bărbatul acela ascuns undeva în casă). Peggotty pretindea chiar că ar fi dormind numai cu un singur ochi închis ; dar n-am putut să împărtăşesc această părere, deoarece am încercat să dorm şi cu la fel şi am constatat că nu e cu putinţă.

Din prima dimineaţă s-a sculat la cîntatul cocoşilor şi a tras clopoţelul. Cînd mama a coborît să-şi ia gustarea şi a dat să se ducă să pregătească ceaiul, *miss* Murdstone a atins-o în treacăt cu buzele pe obraz — ceea ce în concepţia ei însemna o sărutare — şi i-a spus :

— Ştii, Clara, draga mea, am venit aici ca să te scap de griji. Eşti prea drăguţă şi prea nepricepută (aici mama s-a roşit, dar a rîs, fără a părea supărată) ca să fii împovărată cu treburi pe care aş putea eu să le fac. Fii atît de bună şi dă-mi cheile, şi pe viitor o să am eu grijă de toate.

Din clipa aceea, *miss* Murdstone a luat în păstrare cheile şi le-a ţinut, în timpul zilei, în mica ei temniţă, iar noaptea, sub pernă, şi mama n-a mai pus mîna pe ele.

Mama n-a putut răbda ca prerogativele ei de stăpînă a gospodăriei să-i fie luate, fără a schiţa măcar un gest de protest. Într-o seară, după ce *miss* Murdstone îi expusese fratelui ei anumite planuri gospodăreşti şi el le încuviinţase, mama a izbucnit în plîns şi a spus că ar trebui să i ceară şi ei părerea.

— Clara ! a dojenit-o *mister* Murdstone, Clara ! Mă mir de tine.

— Uşor e să spui că te miri, Edward, a strigat mama, şi tot atît de uşor e să vorbeşti de fermitate, dar nu ţi-ar plăcea nici ţie !

Se cuvine să subliniez că fermitatea era însuşirea supremă cu care se lăudau *mister* Murdstone şi sora lui. Ori-

cum m-aş fi exprimat pe vremea aceea dacă aş fi fost întrebat ce înţelegeam prin asta, fără îndoială că, în felul meu, socoteam că acest cuvînt nu însemna altceva decît tiranie, decît acel ceva întunecat, arţăgos şi acea drăcească înverşunare ce sălăşluia în ei. Astăzi, însă, aş defini crezul lor astfel : *mister* Murdstone era ferm ; nimeni pe lumea asta nu se cuvenea să fie tot atît de ferm ca *mister* Murdstone ; de fapt, nimeni pe lume nu trebuie să fie ferm defel, deoarece tot restul oamenilor trebuiau să se plece în faţa fermităţii lui. *Miss* Murdstone era o excepţie. Dînsa putea să fie fermă, dar numai în virtutea rudeniei şi subordonîndu-se lui. Mama era o altă excepţie. Ea putea şi trebuia chiar să se arate fermă, dar numai supunîndu-se fermităţii lor şi recunoscînd cu fermitate că nu poate exista vreo altă fermitate pe lume.

— Îmi vine foarte greu, a zis mama, ca în propria mea casă...

— „În propria *mea casă*", a repetat *mister* Murdstone. Clara !

— În propria *noastră* casă... voiam să spun, a bolborosit mama, vădit înspăimîntată. Sper c-ai priceput ce am vrut să spun, Edward, îmi vine foarte greu ca în propria *ta* casă să n-am nici un cuvînt de spus în treburile gospodăriei. Sînt sigură că mi-am condus foarte bine gospodăria înainte de a mă căsători. Am martori, a adăugat mama, cu glasul înecat în lacrimi, poţi s-o întrebi şi pe Peggotty dacă nu mă descurcam cît se poate de bine cînd nu se amesteca nimeni !

— Edward, a intervenit *miss* Murdstone, să punem capăt acestei scene. Mîine plec.

— Jane Murdstone ! se răsti dînsul. Taci ! Nu ţi-e ruşine, vorbeşti de parcă nu m-ai cunoaşte !

— Vă rog să mă credeţi, a urmat biata mama, vărsînd lacrimi din belşug şi simţind că-i fuge pămîntul de sub picioare, nu doresc să plece nimeni. M-aş simţi chiar tare nefericită şi amărîtă dacă ar pleca cineva. Nu cer cine ştie

ce. Nu sînt neînțelegătoare. Vreau doar să mi se ceară și mie părerea, din cînd în cînd. Și sînt foarte îndatorată tuturor acelora care mă ajută, dar aș vrea numai să mi se ceară și mie părerea, măcar de formă, din cînd în cînd. Credeam, Edward, că-ți face plăcere că sînt puțin cam nepricepută și copilăroasă — țin bine minte că mi-ai și spus-o — dar acum am impresia că mă urăști din pricina asta, atîta ești de aspru.

— Edward, interveni din nou *miss* Murdstone, să punem capăt acestei scene. Mîine plec.

— Jane Murdstone, a tunat *mister* Murdstone. Taci odată ! Cum îndrăznești ?

Miss Murdstone își scoase batista din temniță și o duse la ochi.

— Clara, a urmat el întorcîndu-se către mama, nu m-aș fi așteptat ! Mă uimești ! Da, mi-a plăcut gîndul că mă voi însura cu o femeie naivă și lipsită de experiență și că voi putea să-i formez caracterul, insuflîndu-i acea fermitate și hotărîre care-i lipseau. Dar cînd Jane Murdstone e atît de drăguță să-mi vină în ajutor în această încercare și primește, din dragoste pentru mine, să facă pe menajera, și cînd, drept răsplată, e întîmpinată cu atîta lipsă de recunoștință...

— O, te rog, te rog, Edward, a izbucnit mama, nu mă învinui de nerecunoștință ! Sînt sigură că nu sînt nerecunoscătoare. Nimeni pînă acum n-a spus așa ceva despre mine ! Am eu multe cusururi, dar nu pe ăsta. O, nu, dragul meu.

— Cînd Jane Murdstone e întîmpinată cu atîta lipsă de recunoștință, a urmat el după ce a așteptat ca mama să-și isprăvească vorba, atunci nici simțămintele mele nu mai pot rămîne aceleași, se răcesc.

— Nu spune asta iubitule ! l-a implorat mama cu mare jale. O, te rog, nu, Edward ! Nu pot îndura să aud una ca asta ! Oricum aș fi, totuși am inimă bună. Știu că am

inimă bună. Dacă n-aș fi sigură, n-aș spune-o. Întreab-o pe Peggotty ! Are să-ți spună fără îndoială că am inimă bună.

— Clara, i-a spus *mister* Murdstone, nu există slăbiciune pe lume, mică sau mare, de care să mă las înduplecat. Te zbați zadarnic !

— Hai să ne împăcăm, te rog, a zis mama. Nu pot suporta răceala și reaua-voință. Îmi pare foarte rău ! Am multe cusururi, știu, și ești foarte bun, Edward, că, folosind toată energia ta, încerci să le îndrepți. Jane, nu am de făcut nici cea mai mică obiecție. Mi se rupe inima dacă ne-ai părăsi...

Fiind însă foarte tulburată, n-a putut continua.

— Jane Murdstone, se adresă *mister* Murdstone surorii sale, după cîte știu, între noi schimburile de cuvinte sînt un lucru neobișnuit. Nu din vina mea s-a petrecut acum această scenă atît de neplăcută. Am fost antrenat, fără voia mea. Nici tu nu ești de vină. Și tu ai fost antrenată fără voia ta. Să dăm uitării cele întîmplate. Și întrucît asta nu-i o scenă pentru copii, adăugă el după aceste cuvinte mărinimoase, hai David, du-te la culcare !

Abia am fost în stare să nimeresc ușa, căci lacrimile îmi împăienjeneau ochii. Mi se rupea inima de jalea mamei ; dar, bîjbîind, am ieșit din odaie, și apoi, bîjbîind prin întuneric, am ajuns sus în odaia mea, fără a mai trece pe la Peggotty să-i spun noapte bună sau să-i cer o lumînare. Cînd, după vreun ceas și mai bine, a venit să mă vadă, m-a deșteptat și mi-a zis că mama se dusese să se culce tare amărîtă și că *mister* Murdstone și sora lui rămăseseră singuri în salon.

A doua zi de dimineață am coborît puțin mai devreme ca de obicei și, auzind vocea mamei, m-am oprit în fața ușii salonului. Își cerea, foarte sincer și foarte umil, iertare de la *miss* Murdstone, și dînsa, binevoind s-o ierte, s-au împăcat. După aceea n-am mai auzit-o pe mama spunîndu-și părerea în nici o privință fără a se sfătui mai întîi

cu *miss* Murdstone sau fără a se încredința dinainte, prin alte mijloace neîndoielnice, ce opinie are *miss* Murdstone; și ori de cîte ori *miss* Murdstone își ieșea din fire (avea ea slăbiciunea asta) și ducea mîna la sacoșă, parcă pentru a scoate cheile ca să i le predea, mama intra în panică.

Nu știu ce esență sumbră întina sîngele Murdstonilor și întuneca credința lor aspră și neîndurătoare. Am ajuns mai tîrziu la concluzia că aceasta nu era decît o urmare inevitabilă a fermității care nu-i îngăduia lui *mister* Murdstone să scutească pe nimeni de povara celor mai grele pedepse pentru care putea născoci un pretext. În orice caz, țin bine minte cu ce aer solemn și grav mergeam la biserică și cît se schimbase atmosfera acolo. Parcă văd cum, de cîte ori venea iar duminica, de care mă temeam atîta, mă strecuram cel dintîi în vechea noastră strană, asemenea unui osîndit adus să-și ispășească pedeapsa. Și îndată după mine intra *miss* Murdstone, îmbrăcată într-o rochie de catifea neagră, croită parcă dintr-un acoperămînt de sicriu ; apoi mama, și după ea, soțul ei. Peggotty nu mai stătea lîngă noi, ca altădată. Parcă o aud pe *miss* Murdstone cum bolborosește răspunsurile, accentuînd cu o plăcere sălbatică toate cuvintele vestitoare de urgii, și văd cum i se rotesc ochii negri, privind în jur prin biserică, atunci cînd rostește cuvintele „bieții păcătoși", de parc-ar fi o ocară aruncată întregii enorii. Și uneori, între cei doi o zăresc pe mama cum își mișcă sfioasă buzele, în vreme ce fiecare dintre vecini îi bombănește ceva la ureche. Și iar stau și mă întreb cu teamă dacă-i oare cu putință ca bunul și bătrînul nostru preot să se înșele, și ca *mister* Murdstone și soră-sa să aibă dreptate cînd spun că toți îngerii din cer nu sînt decît îngeri ai nimicirii. Și iarăși simt că de cum mișc un deget sau zîmbesc puțin, *miss* Murdstone mă împunge în coastă cu cartea de rugăciuni.

Da, și cînd ne îndreptăm spre casă, văd cum unii vecini se uită la mama și la mine și șușotesc. Ei trei merg la

braţ, în vreme ce eu mă tîrăsc stingher în urma lor şi, surprinzînd privirile vecinilor, mă întreb dacă pasul mamei într-adevăr nu mai e atît de sprinten cum era şi dacă exuberanţa frumuseţii ei într-adevăr pălise. Şi iarăşi mă întreb dacă vreunul dintre vecini îşi mai aminteşte, aşa cum îmi amintesc eu, cum mergeam odinioară împreună cu mama, şi gîndul acesta mă urmăreşte cît e de lungă duminica aceea tristă şi mohorîtă.

În cîteva rînduri a fost vorba să fiu trimis într-un internat. Propunerea a venit de la *mister* Murdstone şi de la sora lui, şi mama, firește, nu s-a împotrivit. Totuşi, nu s-a luat nici o hotărîre în această privinţă. Între timp, am continuat să învăţ acasă.

Putea-voi oare să uit vreodată acele ore ? În teorie, învăţam cu mama, dar, de fapt, *mister* Murdstone şi sora lui erau întotdeauna de faţă şi profitau de acest prilej spre a-i da mamei lecţii despre acea aşa-numită fermitate care era pacostea vieţii noastre. Cred că am fost ţinut acasă anume în acest scop. Învăţasem uşor şi cu destulă tragere de inimă cînd mai eram singur cu mama. Îmi amintesc ca prin vis că am învăţat alfabetul pe genunchii ei. Şi astăzi, cînd văd literele negre, grase ale abecedarului, îmi vine în minte, ca atunci, noutatea tulburătoare a contururilor şi formele acelea armonioase ale lui O, ale lui Q şi ale lui S. Ele nu trezesc în mine nici dezgust, nici aversiune. Dimpotrivă, mi se pare că pînă la cartea cu crocodili am străbătut o cărare semănată cu flori şi că duioşia pe care o simţeam în glasul şi în purtarea mamei au fost tot timpul un îndemn pentru mine. În schimb, lecţiile solemne care au urmat după aceea mi-au rămas în amintire ca o lovitură mortală dată liniştii mele şi ca o cumplită corvoadă şi caznă zilnică. Erau nenumărate, interminabile şi foarte grele — unele nici nu le puteam pricepe — şi, în general, mă zăpăceau, cum, de altfel, cred că şi pe biata mamă o zăpăceau.

Să-mi amintesc cum se desfăşurau de obicei orele şi sa evoc una dintre acele dimineţi.

După gustarea de dimineaţă, intru în salon cu cărţile, cu caietul şi cu tăbliţa. Mama mă aşteaptă la măsuţa ei de scris, dar nu cu atîta nerăbdare ca *mister* Murdstone, care şade în jilţul său de lîngă fereastră (deşi se preface că citeşte o carte), sau ca *miss* Murdstone, care stă lîngă mama şi înşiră nişte mărgele de oţel. De îndată ce dau ochii cu ei amîndoi, sînt atît de tulburat, încît simt că toate cuvintele care-mi intraseră cu greu în minte se risipesc nu ştiu unde. Mă minunez şi eu unde *pier* aşa, deodată.

Îi întind mamei prima carte. Gramatica, sau poate istoria sau geografia. Şi în timp ce i-o înmînez, arunc o ultimă şi disperată ochire asupra paginii şi, cu glas tare, încep să spun în goană, pînă a nu uita, tot ce am reţinut. Deodată mă poticnesc din nou. *Mister* Murdstone ridică privirea. Mă înroşesc, mă încurc de vreo cinci, şase ori şi mă opresc. Cred că dacă ar îndrăzni, mama mi-ar arăta cartea, dar nu îndrăzneşte, şi-mi spune cu blîndeţe :

— Vai, Davy, Davy !

— Ei, Clara, sare *mister* Murdstone, trebuie să fii fermă cu băiatul. Nu mai tot spune : „Vai Davy, Davy !“ E o copilărie. Sau ştie lecţia, sau n-o ştie !

— Evident că n-o ştie, intervine *miss* Murdstone cu severitate.

— Mă tem că într-adevăr n-o ştie, zice mama.

— Atunci, vezi bine, Clara, o sfătuieşte *miss* Murdstone, trebuie să-i dai înapoi cartea şi să-l sileşti să înveţe.

— Da, desigur, încuviinţează mama, chiar asta voiam să fac, draga mea Jane. Hai, Davy, mai încearcă o dată şi nu fi prost.

Urmez prima parte a acestui îndemn şi mai încerc o dată, dar fără succes, căci sînt tare prost. Mă încurc înainte de a ajunge unde mă poticnisem mai adineouri, într-un punct peste care trecusem cu bine cu o clipă mai

devreme, şi mă opresc să mă gîndesc. Dar nu pot să mă concentrez asupra lecţiei. Mă întreb cîţi metri de reţea vor fi intrat în boneta pe care o poartă *miss* Murdstone sau cît va fi costat haina de casă a lui *mister* Murdstone şi mă gîndesc la tot felul de probleme caraghioase de acest soi, care nu mă privesc şi cu care nu doresc cîtuşi de puţin să am a face. *Mister* Murdstone schiţează un gest de nerăbdare, la care mă aşteptam de mult. *Miss* Murdstone, de asemenea. Mama se uită supusă la ei, închide cartea şi o pune deoparte, ca o restanţă, care urmează să fie lichidată după ce-mi voi fi făcut celelalte teme.

Curînd se strînge un teanc de asemenea restanţe, care tot creşte ca un bulgăre de zăpadă rostogolit la vale. Şi cu cît creşte, cu atît mă prostesc mai rău. Situaţia mea e atît de deznădăjduită, încît simt că mă afund într-o mlaştină de gugumănii şi renunţ la orice încercare de a ieşi la mal şi mă las în voia soartei. Privirile disperate pe care le schimb cu mama în timp ce mă încurc sînt pline de jale. Dar momentul culminant al acestor nefericite lecţii este însă atins abia atunci cînd mama (crezînd că nimeni n-o vede) încearcă să mă ajute mişcînd buzele. În clipa aceea, *miss* Murdstone, care atîta aştepta, o admonestează cu voce gravă.

— Clara !

Mama tresare, se îmbujorează şi surîde vag. *Mister* Murdstone se ridică din jilţ, ia cartea, mi-o aruncă în cap sau mă loveşte cu ea peste urechi, mă apucă de umeri şi mă scoate afară în brînci.

Ora s-a încheiat, dar partea cea mai rea urmează sub forma unor îngrozitoare înmulţiri. *Mister* Murdstone a născocit o înmulţire anume pentru mine, pe care începe să mi-o dicteze : „Dacă intru în prăvălia unui negustor de brînzeturi şi cumpăr cinci mii de calupuri de brînză Gloucester cu patru *pence* şi jumătate bucata, plătibile pe loc...", şi în clipa aceea o văd pe *miss* Murdstone cum se

bucură pe ascuns. Zadarnic îmi încordez mintea asupra calupurilor de brînză şi nu mă dumiresc nici pînă la vremea mesei, şi atunci, negru ca un mulatru, căci murdăria de pe tăbliţă mi-a intrat în piele, capăt un codru de pîine, pînă ce voi descurca socoteala brînzei, şi rămîn surghiunit tot restul după-amiezii.

Acum, după atîta amar de vreme, aşa mi se pare că s-au desfăşurat, în general, nefericitele mele studii. Totul ar fi mers strună de n-ar fi fost Murdstonii de faţă ; căci asupra mea Murdstonii exercitau o fascinaţie egală cu aceea a doi şerpi asupra unei biete păsărele. Chiar cînd izbuteam s-o scot destul de bine la capăt, dimineaţa, nu dobîndeam răgaz decît după masa de prînz ; căci *miss* Murdstone nu putea să rabde să mă vadă stînd de pomană, şi de îndată ce lăsam să se vadă că n-aveam treabă, îi atrăgea atenţia fratelui ei asupra mea, spunînd : „Clara, draga mea, nimic mai sănătos decît munca... dă-i ceva de făcut băiatului", iar ca urmare, pe loc eram înhămat la treabă. Aproape că n-aveam o clipă de răgaz să mă joc şi eu cu alţi copii : pentru că, potrivit sumbrei concepţii religioase a Murdstonilor, copiii erau consideraţi drept nişte mici vipere (cu toate că odinioară un copil fusese aşezat în mijlocul apostolilor) şi că se molipseau unul de la altul.

Urmarea firească a acestui tratament, care a durat, pare-mi-se, vreo şase luni sau mai bine, a fost că am ajuns posac, îmbufnat şi încăpăţînat. La acest rezultat a contribuit într-o bună măsură şi faptul că pe zi ce trecea mă simţeam tot mai izolat şi mai înstrăinat de mama. Ceva m-a împiedicat însă să mă abrutizez de-a binelea.

Iată ce. Tata lăsase o seamă de cărţi într-o odăiţă de sus, în care puteam pătrunde nestingherit (căci se afla alături de odaia mea) şi unde nu intra nimeni niciodată. Din această odăiţă binecuvîntată au venit cu alai să-mi ţină de urît Roderick Random, Peregrine Pickle, Humphrey Clinker, Tom Jones, Vicarul din Wakefield, Don Quijote,

Gil Blas şi Robinson Crusoe [1]. Ei mi-au ţinut trează imaginaţia, mi-au întărit nădejdea că există pe lume şi alte locuri şi alte perspective, ei împreună cu cele *O mie şi una de nopţi* şi cu *Povestirile despre spirite*, nu mi-au făcut nici un rău ; căci chiar dacă în unele dintre ele vor fi fost şi lucruri vătămătoare, pot spune că acestea nici nu m-au atins ; nu le-am băgat în seamă. Acum mă şi mir c-am avut vreme să citesc toate aceste cărţi, cînd eram silit să tocesc şi şchiopătam la fel de fel de materii foarte încurcate. Şi mi se pare de necrezut că am găsit o consolare pentru micile mele necazuri (care în ochii mei erau mari), punîndu-i pe eroii care-mi erau cei mai dragi în locul meu şi punîndu-i pe *mister* Murdstone şi pe soră-sa în rolurile personajelor uricioase. Am fost o săptămînă întreagă un Tom Jones văzut de un copil, un Tom Jones inofensiv. Am jucat (aşa cum îl înţelegeam eu) vreme de o lună încheiată, pare-mi-se, rolul lui Roderick Random. Am citit cu lăcomie şi delectare şi cîteva cărţi de călătorie — nu mai ţin minte care anume — găsite pe rafturile din odăiţă ; şi zile întregi m-am plimbat în jurul casei, înarmat cu o pereche de şanuri pentru cizme, întruchipîndu-l pe căpitanul cutăricâ din Marina Regală Britanică, aflat în primejdie de a fi prins de sălbatici şi hotărît să-şi vîndă scump viaţa. Căpitanul ăsta niciodată nu-şi pierdea stăpînirea de sine şi demnitatea cînd era lovit în cap cu gramatica latină. Eu, în schimb, mi le pierdeam ; dar căpitanul era căpitan şi erou, în ciuda tuturor gramaticilor şi a tuturor limbilor moarte sau vii de pe lume.

Lectura a fost singurul izvor statornic de îmbărbătare. Cînd stau şi mă gîndesc, îmi revine totdeauna în minte o seară de vară : băieţii se joacă în curtea cimitirului în

[1] Eroii enumeraţi în acest pasaj strict autobiografic, precum şi autorii vestitelor romane cărora aceşti eroi le-au dat numele — respectiv Tobias Smollett, Henry Fielding, Oliver Goldsmith, Cervantes, Lesage şi Daniel Defoe — au exercitat o puternică influenţă asupra lui Dickens.

vreme ce eu şed pe pat şi citesc cu frenezie. În mintea mea, fiecare şură din împrejurimi, fiecare lespede din biserică, fiecare colţişor al cimitirului era legat de aceste cărţi şi reprezenta o localitate pomenită în ele. Pe Tom Pipes [1] l-am văzut căţărîndu-se pe clopotniţa bisericii noastre, pe Strap [2] l-am zărit cu sacul în spinare, oprindu-se şi aşezîndu-se să se odihnească în dreptul portiţei grădinii, şi *ştiu* prea bine că domnul comandor Trunnion [3] şi *mister* Pickle [4] se întruneau în cîrciumioara noastră din sat.

Acuma cititorul va înţelege, poate, la fel de bine ca mine, care erau firea şi caracterul meu cînd am ajuns la acel punct al poveştii copilăriei mele la care mă reîntorc.

Într-o dimineaţă, ducîndu-mă cu cărţile de şcoală în salon, am găsit-o pe mama neliniştită, pe *miss* Murdstone fermă, iar pe *mister* Murdstone legînd nu ştiu ce la capătul unei vergi — o nuia mlădioasă şi flexibilă — operaţie din care s-a întrerupt cînd m-a văzut intrînd şi a început să cumpănească şi să încerce varga.

— Crede-mă, Clara, a zis *mister* Murdstone, am fost şi eu bătut cu biciul nu o dată.

— Oho, şi încă cum ! a confirmat *miss* Murdstone.

— Nu mă îndoiesc, dragă Jane, a îngăimat mama, timidă. Dar crezi că asta i-a folosit lui Edward ?

— Crezi poate că i-a stricat ? a întrebat, înţepat, *mister* Murdstone.

— Asta-i problema, a întărit soră-sa.

— Ai dreptate, dragă Jane, i-a răspuns mama şi n-a mai adăugat nimic.

Am simţit că această discuţie mă priveşte şi m-am uitat în ochii lui *mister* Murdstone în clipa cînd îşi îndrepta privirea asupra mea.

— Ascultă, Davy, mi-a zis — şi cînd a rostit aceste cuvinte mi s-a părut din nou că se uită cruciş — astăzi trebuie să fii mult, mult mai atent ca de obicei.

---

[1], [3] şi [4] Personaje din romanul *Peregrine Pickle* de Smollett.
[2] Personaj din romanul *Roderick Random* de acelaşi autor.

A cumpănit din nou nuiaua aceea și a mai încercat-o încă o dată, apoi, fiind mulțumit de ea, a pus-o jos, lîngă el, cu o privire plină de înțeles, și a pus mîna pe carte.

Mijloc foarte potrivit de a-mi înviora de la început prezența de spirit. Am simțit cum cuvintele lecțiilor învățate se risipesc nu unul cîte unul, nu rînduri-rînduri, ci pagini întregi ; am dat să le opresc, dar lunecau parcă pe patine, ca să zic așa, și se depărtau cu iuțeală, de nu era chip să le prinzi.

Începutul a fost prost și lucrurile au mers din rău în mai rău. Venisem cu speranța că voi ieși bine de astă dată, socotind că aș fi pregătit temeinic ; dar pînă la urmă s-a dovedit că m-am înșelat. Sub ochii preafermei *miss* Murdstone, căreia nu-i scăpa nimic, materiile la care dădeam greș se adăugau una după alta. În cele din urmă, cînd am ajuns la cele cinci mii de calupuri de brînză (pe care, în ziua aceea, îmi aduc bine aminte, le-a prefăcut în cinci mii de vergi), mama a izbucnit în lacrimi.

— Clara ! a mustrat-o *miss* Murdstone.

— Cred că mi-e rău, dragă Jane, a spus mama.

Am băgat de seamă că *mister* Murdstone i-a făcut semn cu ochiul surorii sale cînd s-a ridicat, și apoi, luînd de pe jos nuiaua, i-a zis :

— Ce vrei, Jane, nici nu era de așteptat ca scumpa noastră Clara să suporte cu fermitate nemulțumirea și supărarea pe care Davy i le-a pricinuit azi. Ar fi un act de stoicism. S-a îndreptat și s-a întărit considerabil, e drept, dar nu trebuie să ne așteptăm la atît de mult din partea ei. Hai, David, să mergem sus împreună, băiete.

Cînd am ajuns în dreptul ușii, mama s-a repezit după noi. *Miss* Murdstone i-a barat drumul și i-a spus :

— Clara, ai înnebunit ?

Am văzut-o pe mama astupîndu-și urechile și am auzit-o plîngînd. *Mister* Murdstone m-a dus cu pas solemn, măsurat, sus în odăița mea — sînt sigur că era o desfătare pentru el această paradă prealabilă aducerii la înde-

plinire a pedepsei — şi, cum am ajuns, dintr-o mişcare mi-a înhăţat capul.

— *Mister* Murdstone ! am răcnit. Nu ! Vă rog să nu mă bateţi ! Am încercat să învăţ, dar cînd sînteţi de faţă dumneavoastră şi *miss* Murdstone, nu pot. Zău că nu pot !

— Chiar nu poţi Davy ? mi-a zis el. O să vedem !

Îmi prinsese capul ca într-o menghină, dar zbătîndu-mă, am izbutit să mă trag în spatele lui, oprindu-l o clipă şi rugîndu-l să nu mă bată. Dar n-am izbutit să-l opresc decît o clipă, căci îndată m-a croit atît de tare, încît mi-am înfipt dinţii în mîna cu care mă ţinea şi l-am muşcat. Numai cînd îmi aduc aminte de asta, şi mi se strepezesc dinţii.

Mi-a tras o bătaie soră cu moartea. Cu tot tărăboiul pe care-l făceam, le-am auzit pe amîndouă urcînd în fuga mare pe scară şi jelind — am auzit-o pe mama plîngînd — şi glasul lui Peggotty. După aceea dînsul a ieşit ; uşa a fost încuiată pe dinafară şi am rămas întins pe podea, înfierbîntat şi năduşit, cu carnea sfîşiată de durere şi usturime, turbînd de furie neputincioasă.

Cît de bine îmi amintesc liniştea neobişnuită ce mi s-a părut că domneşte în toată casa cînd m-am mai potolit ! Şi-mi amintesc perfect cît de rău m-am simţit cînd durerea şi furia au prins să se mai astîmpere !

Am stat şi am ascultat vreme îndelungată, dar nu se auzea nici un sunet. M-am ridicat anevoie de pe podea şi m-am uitat în oglindă ; obrazul mi-era atît de umflat, atît de roşu şi atît de urît, încît m-am înspăimîntat. Urmele vergilor, cum făceam o mişcare, mă dureau, şi începeam din nou să plîng ; dar durerile erau fleac faţă de sentimentul de vinovăţie care mă apăsa. Pot spune că nici dac-aş fi fost cel mai fioros criminal nu mi-ar fi fost inima mai grea.

Începuse să se întunece şi tocmai închisesem fereastra (mai toată vremea plînsesem, moţăisem sau privisem nepăsător afară, cu bărbia sprijinită de pervaz), cînd deo-

dată am auzit cheia în ușă și apoi a intrat *miss* Murdstone, care mi-a adus puțină pîine, carne și lapte. Le-a pus pe masă, fără a scoate o vorbă, m-a privit tot timpul cu o fermitate exemplară și apoi a plecat, încuind ușa după ea.

După ce s-a întunecat de-a binelea, am mai așteptat o bună bucată de vreme, întrebîndu-mă dacă nu va mai veni cineva. Cînd am socotit că e puțin probabil să mai vină, m-am dezbrăcat și m-am culcat ; apoi am început să mă gîndesc cu îngrijorare la ce aveam să pățesc. Săvîrșisem oare o crimă ? Nu cumva avea să mă aresteze și să mă trimită la închisoare ? Nu eram oare în primejdie de a fi osîndit și spînzurat ?

Nu voi uita niciodată deșteptarea a doua zi dimineață; în prima clipă m-am simțit vesel și vioi, dar apoi mi-am adus aminte și m-au copleșit jalea și amărăciunea. Înainte de a mă scula din pat, *miss* Murdstone și-a făcut din nou apariția ; m-a înștiințat foarte scurt că am voie să mă plimb prin grădină o jumătate de ceas, nu mai mult, și a ieșit, lăsînd ușa deschisă, ca să pot face uz de această îngăduință.

Am făcut uz de ea în fiecare dimineață, vreme de cinci zile, cît a durat arestul. Dacă aș fi găsit-o o dată pe mama singură, aș fi îngenuncheat în fața ei și-aș fi implorat-o să mă ierte ; dar în tot acest răstimp n-am văzut pe nimeni decît pe *miss* Murdstone ; pe ceilalți îi vedeam doar la rugăciunea de seară, în salonaș, unde eram adus de *miss* Murdstone numai după ce toți se aflau la locurile lor, și eram ținut izolat, lîngă ușă, ca un osîndit ; și de aici, înainte ca dînșii să se ridice din genunchi, temnicerul meu mă lua și mă scotea în mod solemn. N-am putut observa decît că mama sta în colțul cel mai depărtat și își ținea fața întoarsă, ca să n-o văd, și că mîna lui *mister* Murdstone era înfășurată într-un bandaj mare din pînză de in.

Nu pot descrie cît de nesfîrșit de lungi au fost aceste cinci zile. Ele ocupă în amintirile mele tot atîta loc cît ani

întregi. Îmi aduc aminte cum trăgeam cu urechea la toate zgomotele din casă care ajungeau pînă la mine ; la sunetul clopoţelului, la deschisul şi închisul uşilor, la murmurul vocilor, la orice pas ce se auzea pe scări ; la rîsetele, fluierăturile sau cîntecele ce răsunau pe afară, care îmi păreau mai jalnice decît orice în singurătatea şi nenorocirea mea ; îmi aduc aminte de cursul capricios al timpului, mai ales noaptea, cînd mă trezeam crezînd că-i dimineaţă şi constatam că familia încă nici nu se dusese la culcare şi că mai aveam noaptea întreagă înaintea mea ; de visurile şi coşmarurile din care mă trezeam atît de abătut, de venirea zilei, a prînzului, a după-amiezii, a amurgului, cînd băieţii se jucau în curtea bisericii, şi eu îi priveam de la distanţă, din interiorul odăiţei, fiindu-mi ruşine să mă arăt la fereastră, ca nu cumva să afle că sînt pedepsit ; de senzaţia ciudată de a nu mă auzi vorbind niciodată ; de clipele cînd, în timp ce mîncam sau beam, încercam un fel de bucurie, dar care se risipea îndată după aceea ; de ploaia care s-a dezlănţuit într-o seară şi de mireasma proaspătă adusă de ea şi de felul cum ploaia s-a înteţit tot mai mult şi întunericul care se lăsa au acoperit parcă întreaga privelişte, pînă la biserică, sub un văl întunecat de temeri şi remuşcări ; toate acestea am impresia că n-au ţinut numai cinci zile, ci ani şi ani îndelungaţi, atît de puternice şi de vii mi-au rămas în amintire.

În ultima noapte a osîndei m-am trezit auzindu-mi numele rostit în şoaptă. M-am ridicat în capul oaselor, am deschis braţele în întuneric şi am întrebat :

— Peggotty, tu eşti ?

N-am primit răspuns, dar din nou mi-am auzit numele rostit cu un accent atît de tainic şi de înfricoşător, încît, de nu mi-ar fi trecut prin minte gîndul că sunetul vine poate prin gaura cheii, aş fi leşinat.

Bîjbîind, m-am îndreptat spre uşă şi, lipindu-mi buzele de gura cheii, am şoptit :

— Tu eşti, Peggotty dragă ?

— Da, scumpul meu Davy, mi-a răspuns. Dar să nu faci zgomot nici cît un şoricel, că ne aude Mîţa.

Am înţeles că era vorba de *miss* Murdstone şi mi-am dat seama de toată primejdia, odaia ei fiind aproape.

— Ce face mama, dragă Peggotty, e foarte supărată pe mine ?

Am auzit-o pe Peggotty plîngînd încet, de cealaltă parte a uşii, lîngă gaura cheii, aşa cum plîngeam şi eu de astă parte, şi apoi mi-a răspuns :

— Nu, nu foarte.

— Ce-au de gînd să facă cu mine, Peggotty dragă ? Ştii ?

— Şcoală. Lîngă Londra, mi-a şoptit.

Am fost nevoit să-i cer să repete, căci uitasem să-mi iau gura de la gaura cheii, şi în locul ei să pun urechea, aşa că, deşi cuvintele ei mă gîdilaseră, nu auzisem nimic.

— Cînd, Peggotty ?

— Mîine.

— De aceea mi-o fi scos *miss* Murdstone hainele din sertare ? (Căci, într-adevăr, le scosese, deşi am uitat să pomenesc de acest amănunt.)

— Da, mi-a confirmat Peggotty. Cufăr.

— Şi pe mama n-am s-o văd ?

— Ba da, mi-a răspuns. Dimineaţa.

Apoi, Peggotty, lipindu-şi gura de gaura cheii, mi-a vorbit cu atîta simţire şi atîta sinceritate, încît nu cred să existe pe lume gaură de cheie prin care să fi trecut vreodată asemenea cuvinte. Fiecare crîmpei de frază părea că-i ţîşnea din fundul sufletului :

— Davy, dragul meu, dacă în ultima vreme n-am fost izact atît de prietenoasă cu tine ca înainte, să nu crezi că te iubesc mai puţin. Te iubesc tot atît, sau chiar mai mult, îngeraşule, dar am crezut că e mai bine pentru tine. Şi pentru altcineva, Davy, iubitule, asculţi ? M-auzi ?

— Da...a...a...a...a. Peggotty ! am bolborosit printre lacrimi.

— Comoara mea ! a urmat Peggotty, cu glasul sfîșiat de durere. Uite ce vreau să-ți spun. Să nu mă uiți niciodată. Că nici eu n-o să te uit. Și o să am grijă de mama, Davy. Așa com am avut grijă de tine. N-o s-o părăsesc. S-ar putea să vie o zi cînd o să fie fericită, să-și poată sprijini din nou capul pe brațul bătrînei și nesuferitei Peggoty. Și o să-ți scriu, iubitule. Cu toate că nu sînt femeie umblată prin școli. Și o să... și o să...

Și, neputîndu-mă săruta pe mine, s-a apucat să sărute gaura cheii.

— Îți mulțumesc, scumpa mea Peggotty ! O, îți mulțumesc ! Îți mulțumesc ! Vrei să-mi făgăduiești ceva, Peggotty ? Vrei să le scrii lui *mister* Peggotty, și micuței Em'ly, și lui Ham, și lui *missis* Gummidge că nu sînt atît de rău cum ar putea crede și că le trimit toată dragostea mea, mai ales micuței Em'ly ? Vrei, Peggotty ? Te rog !

Mi-a făgăduit, și amîndoi am început să sărutăm cu cea mai mare duioșie gaura cheii. Am și mîngîiat-o, țin bine minte, ca și cum ar fi fost chipul ei devotat, și apoi ne-am despărțit. Din noaptea aceea, în inima mea a început să crească pentru Peggotty un sentiment pe care nu-l pot defini. N-a înlocuit-o pe mama ; pentru că mamei nimeni nu i-ar fi putut lua locul ; dar mi-a umplut un gol în suflet și am simțit pentru ea ceva ce n-am simțit pentru nici o altă făptură omenească. Își avea și partea lui hazlie sentimentul pe care i-l purtam, dar dacă ar fi murit, nu știu ce m-aș fi făcut, nici cum aș fi îndurat această pierdere, care pentru mine ar fi însemnat o adevărată tragedie.

A doua zi dimineață, *miss* Murdstone și-a făcut apariția ca de obicei și mi-a spus că voi fi trimis la școală, ceea ce nu era pentru mine o noutate atît de mare cum credea ea. De asemenea, m-a înștiințat că, după ce mă voi îmbrăca, să cobor în salonaș, să iau ceaiul. Acolo am găsit-o pe mama, foarte palidă, și cu ochii plînși ; m-am aruncat în brațele ei și, cu inima îndurerată, i-am cerut iertare,

— Vai, Davy ! mi-a zis. Cum de ai putut să faci rău unui om care ştii că-mi e drag ? Străduieşte-te să fii bun, roagă-te lui Dumnezeu să te îndrepţi ! Te iert, dar sînt nespus de mîhnită, Davy, că poţi avea asemenea porniri urîte.

O făcuseră să creadă că eram rău şi părea mai tulburată de acest lucru decît de plecarea mea. Mi-am dat seama de asta şi am fost foarte îndurerat. Am încercat să mănînc ceva înainte de despărţire, dar lacrimile îmi picurau pe pîinea cu unt şi în ceai. Am surprins-o pe mama cum de cîteva ori s-a uitat la mine, apoi, după ce a privit-o pe *miss* Murdstone, care ne supraveghea, îşi lăsa ochii în pămînt sau îi îndrepta într-altă parte.

— Cufăraşul lui *master* Davy ! a strigat *miss* Murdstone cum s-a auzit scrîşnet de roţi la poartă.

Am căutat-o cu privirea pe Peggotty, dar nu era de faţă ; nici ea, nici *mister* Murdstone nu s-au arătat. Vechea mea cunoştinţă, harabagiul, se afla la poartă ; cufăraşul fu dus afară şi săltat în car.

— Clara ! a rostit *miss* Murdstone, ameninţătoare.

— Sînt gata, dragă Jane, i-a răspuns mama. Adio, Davy. Pleci spre binele tău. Adio, copilul meu ! În vacanţă o să te întorci acasă şi o să fii un băiat mai bun.

— Clara ! a repetat *miss* Murdstone.

— Desigur, dragă Jane, i-a răspuns mama, care mă ţinea în braţe. Te iert, scumpul meu băiat ! Dumnezeu să te aibă în paza lui !

— Clara ! a repetat *miss* Murdstone.

Miss Murdstone a avut bunătatea să mă petreacă pînă la haraba, exprimîndu-şi pe drum nădejdea că mă voi căi la timp ; m-am suit apoi în haraba, şi calul cel leneş a pornit pe loc la drum.

CAPITOLUL

V

SÎNT ÎNDEPĂRTAT DE CASĂ

Să fi făcut noi vreo jumătate de milă, şi batista-mi era leoarcă de lacrimi, cînd, deodată, harabagiul a oprit.

Spre marea mea uimire, uitîndu-mă afară să văd ce s-a întîmplat, am zărit-o pe Peggotty izbucnind de după un gard şi urcîndu-se în haraba. M-a luat în braţe şi m-a strîns atît de tare de corsetul ei, încît m-a durut nasul, deşi de acest lucru nu mi-am dat seama decît mai tîrziu, cînd am băgat de seamă că era foarte zdrelit. Peggotty n-a rostit nici un cuvînt. Liberîndu-şi un braţ, l-a vîrît pînă la cot în buzunar şi a scos cîteva punguţe cu prăjituri, cu care mi-a umplut buzunarele, precum şi un portofel, pe care mi l-a dat în mînă, fără nici o vorbă. După o nouă şi ultimă îmbrăţişare, a coborît din haraba şi a fugit : şi sînt sigur că acum, cum am fost întotdeauna, că nu i-a mai rămas nici un bumb la rochie. Am ridicat unul dintre bumbii care se rostogoleau în jur şi multă vreme l-am păstrat ca o scumpă amintire.

Harabagiul s-a uitat întrebător la mine, aşteptînd parcă să-i spun dacă Peggotty se mai întoarce sau nu. Am clătinat din cap şi i-am spus că nu cred.

— Atunci, dii, să mergem, i-a zis leneşei sale mîrţoage, care, urmîndu-i îndemnul, a pornit la drum.

După ce am plîns cît am putut, am început să mă gîndesc că lacrimile erau zadarnice, mai ales că, după cîte îmi aminteam, nici Roderick Random, nici căpitanul acela din Marina Regală Britanică niciodată nu plîngeau

cînd se aflau la ananghie. Văzînd harabagiul că luasem această hotărîre mi-a propus să-mi întindă batista la uscat pe spatele calului. I-am mulţumit şi i-am dat-o, căci, în acele împrejurări batista se dovedise mult prea mică.

Am avut acum răgaz să cercetez portofelul. Era un portofel scorţos, de piele, cu închizătoare, înăuntrul căruia se aflau trei monede strălucitoare de cîte un şiling, pe care, desigur, Peggotty le lustruise, ca să-mi sporească bucuria. Dar lucrurile cele mai de preţ găsite în portofel erau două jumătăţi de coroană, împăturite într-o fiţuică, pe care stătea scris de mîna mamei : *Pentru David. Cu toată dragostea mea.* Am fost atît de mişcat, încît l-am rugat pe căruţaş să fie bun şi să-mi dea iar batista ; mi-a răspuns însă că, după părerea lui, aş face mai bine să mă descurc fără batistă, aşa că, neavînd încotro, mi-am şters ochii cu mîneca şi m-am stăpînit.

N-am mai plîns deloc, deşi ici-colo, din pricina emoţiilor prin care trecusem, oftam adînc. După ce am mers aşa cîtva timp, l-am întrebat pe harabagiu dacă o să mă ducă tot drumul.

— Tot drumul pînă unde ?

— Pîn-acolo, i-am zis eu.

— Unde acolo ? a vrut să ştie harabagiul.

— Lîngă Londra, i-am zis eu.

— Păi mîrţoaga asta, mi-a răspuns harabagiul, smucind hăţurile, ca să mi-o arate, ar crăpa înainte de a străbate jumătatea drumului.

— Atunci nu mă duceţi decît pînă la Yarmouth ?

— Cam aşa, mi-a spus harabagiul. Şi de-acolo vă duc la delegenţă, şi delegenţa o să vă ducă la... oriunde poftiţi.

Deoarece pentru harabagiu (care se numea Barkis) o replică de felul acesta era deosebit de lungă — fiindcă el, precum am arătat în capitolul precedent, era flegmatic din fire şi cîtuşi de puţin vorbăreţ — i-am oferit, ca atenţie, o prăjitură, pe care a înghiţit-o dintr-o dată, întocmai ca un elefant, fără ca să i se poată citi pe faţa lătăreaţă dacă

i-a plăcut sau nu, nici cît ai fi putut citi pe faţa unui elefant.

— *Dînsa* le-a făcut ? a mormăit *mister* Barkis, aplecîndu-se mereu înainte, încovoiat ca de obicei, sprijinindu-şi coatele pe genunchi.

— Adică Peggotty ?

— Îhă, a zis *mister* Barkis. Da, dînsa.

— Da. Ea ne face toate prăjiturile şi toate mîncărurile.

— Adevărat ? s-a minunat *mister* Barkis.

Şi-a ţuguiat buzele ca şi cînd ar fi avut de gînd să fluiere, dar n-a fluierat. Se uita la urechile calului, de parcă ar fi fost ceva nou de văzut la ele ; şi a rămas aşa multă vreme.

Apoi m-a întrebat într-o doară :

— Niscaiva brînzoi, ceva ?

— N-am înţeles, *mister* Barkis. Brînzoaice aţi spus ?

Credeam că mai voia ceva de mîncare şi că voise astfel, pe ocolite, s-aducă vorba.

— Brînzoi, mi-a zis *mister* Barkis. Nu iese nimeni cu ea la plimbare ?

— Cu Peggotty ?

— Îhî ! a zis *mister* Barkis. Da, cu dînsa.

— O, nu ! N-a fost îndrăgostită niciodată.

— Adevărat ?

Din nou şi-a ţuguiat buzele ca să fluiere, dar tot n-a fluierat, şi s-a uitat mai departe la urechile calului.

— Va să zică, a zis *mister* Barkis după o lungă chibzuire, dînsa vă face plăcinţile cu mere şi vă găteşte de toate, nu-i aşa ?

I-am confirmat că într-adevăr ea le făcea pe toate.

— Bine. Am să vă spun ceva, mi-a zis *mister* Barkis. Poate c-o să-i scrieţi...

— Desigur că o să-i scriu.

— Așa ! mi-a zis, întorcînd privirea către mine. Prea bine. Cînd o să-i scrieți, poate c-o să vă aduceți aminte să-i spuneți că Barkis ar vrea ; o să vă aduceți aminte ?

— Că Barkis ar vrea, am repetat eu, fără a înțelege. Asta-i tot ce trebuie să-i spun ?

— Da... a... a, a zis el, chibzuind. Da... a... Barkis ar vrea.

— Dar mîine *mister* Barkis, o să fiți înapoi la Blunderstone, i-am spus, cu o strîngere de inimă la gîndul că eu voi fi departe de casă, și o să puteți singur mult mai bine.

După ce, clătinînd din cap, a respins sugestia mea, și-a reînnoit cererea repetînd sólemn :

— „Barkis ar vrea." Așa să-i scrieți.

Am primit cu dragă inimă să fac această comunicare. Și, de altfel, chiar în după-amiaza aceea, pe cînd așteptam diligența la hanul din Yarmouth, mi-am făcut rost de hîrtie și de cerneală și i-am scris lui Peggotty un răvaș cu următorul cuprins :

Dragă Peggotty. Am ajuns cu bine aici. Barkis ar vrea. Sărutări mamei. Cu drag P.-S. Zice că ține neapărat să știi acest lucru : Barkis ar vrea.

Cînd a văzut că primesc să-i fac acest serviciu, *mister* Barkis s-a cufundat într-o desăvîrșită tăcere ; iar eu, aproape istovit de tot ceea ce mi se întîmplase în ultimul timp, m-am trîntit pe un sac în fundul harabalei și am aţipit. Am dormit întins pînă am ajuns la Yarmouth, care, văzut din curtea interioară a hanului, mi s-a părut atît de nou și de străin, încît pe loc am pierdut nădejdea pe care o nutrisem într-ascuns că aș putea întîlni acolo pe cineva din familia lui *mister* Peggotty, poate chiar pe micuța Em'ly.

Diligența, foarte strălucitoare, se afla în curte, dar caii încă nu erau înhămați, și în starea în care se găseau părea foarte puțin probabil că ar putea ajunge la Londra. Tocmai făcusem această reflecție și mă muncea gîndul ce-o să se

întîmple pînă la urmă cu cufărașul meu, pe care *mister* Barkis îl lăsase jos pe caldarîm, lîngă oiște (după care o pornise cu harabaua spre fundul curții, ca s-o întoarcă), precum și gîndul ce-o să se întîmple pînă la urmă cu mine, cînd, deodată, o doamnă a scos capul pe fereastra unui balconaș, pe care spînzurau cîteva păsări tăiate și niște hălci de carne, și a întrebat :

— Dumneata ești tînărul din Blunderstone ?

— Da, *ma'am*, am răspuns.

— Cum te cheamă ?

— Copperfield, *ma'am*.

— Nu ești cel pe care-l caut, mi-a zis. Nu, pe numele ăsta nu s-a plătit nici o masă.

— O fi poate Murdstone, *ma'am* ?

— Dacă ești *master* Murdstone, m-a dojenit interlocutoarea mea, de ce, la început, ți-ai dat alt nume ?

Am lămurit-o cum stăteau lucrurile, și atunci a sunat un clopoțel și a strigat :

— William ! Arată drumul la sala de mese !

Îndată, dintr-o bucătărioară aflată în cealaltă parte a curții, a ieșit în fugă un rîndaș, care m-a condus, foarte mirat că eu eram acela căruia trebuia să-i arate drumul.

Era o încăpere lungă, cu hărți mari pe pereți. Nici dacă hărțile acelea ar fi fost cu adevărat pămînturi străine, în mijlocul cărora aș fi fost aruncat pe neașteptate, nu cred că m-aș fi simțit mai singur decît mă simțeam. Abia m-am încumetat să mă așez, cu pălăria în mînă, pe marginea unui scaun, în dreptul ușii ; și cînd rîndașul a pus o față de masă anume pentru mine și a adus oțet și untdelemn, cred că m-am rușinat și mi-a venit tot sîngele în obraji.

Mi-a servit niște costițe de berbec cu legume și a ridicat atît de furios capacele sufertașului, încît m-am temut să nu-l fi jignit cumva. Dar m-a liniștit îndată, punînd un scaun pentru mine la masă și poftindu-mă foarte îndatoritor :

— Hai, uriaşule ! Poftim !

I-am mulţumit şi am luat loc la masă, dar îmi venea nespus de greu să mînuiesc cuţitul şi furculiţa sau să nu mă stropesc cu sos, căci stătea în faţa mea şi se uita la mine atît de încruntat, încît mă roşeam ori de cîte ori îi întîlneam privirea. După ce am început cea de-a doua costiţă mi-a zis :

— Ai dreptul şi la un ţap de bere. Să-l aduc acum ?

I-am mulţumit şi i-am zis :

— Da.

A turnat apoi dintr-o cană într-un pahar mare, pe care l-a ridicat în lumină, ca să se vadă frumos culoarea.

— Pe ochii mei ! a zis. Nu ţi se pare că-i cam multă ?

— Mi se pare că-i cam multă, am răspuns, zîmbind.

Eram încîntat că se arăta atît de îndatoritor. Avea ochi scăpărători, faţă plină de bube şi păr ţepos, şi aşa cum stătea, cu o mînă în şold şi ţinînd cu cealaltă paharul ridicat la lumină, părea cît se poate de prietenos.

— A fost ieri pe-aici un domn, mi-a zis el, un domn voinic, cu numele de Topsawyer... poate-l cunoşti...

— Nu, am zis. Nu cred...

— Purta pantaloni pînă sub genunchi şi jambiere, pălărie cu boruri largi, veston cenuşiu şi jabou cu picăţele.

— Nu, am îngăimat ruşinat, n-am avut plăcerea...

— A venit aici, a reluat rîndaşul, ţinînd paharul în lumină şi uitîndu-se la el, a venit aici şi a comandat o halbă din berea asta — *a vrut neapărat* din asta, deşi eu l-am sfătuit să n-o comande — şi, după ce a băut, a căzut şi a murit. A fost prea tare pentru el. De fapt, berea asta nici nu s-ar cuveni trasă la butoi, ăsta-i adevărul.

Auzind de această tristă întîmplare, am fost foarte tulburat şi i-am spus c-aş prefera să beau un pahar cu apă.

— Vezi, a urmat rîndaşul tot uitîndu-se la lumină prin pahar şi închizînd un ochi, ăstora nu le prea place să se comande ceva şi apoi să nu se consume. Se simt jigniţi. Dar dacă vrei, beau *eu* berea în locul dumitale.

Sînt deprins şi, ştii, obiceiul e totul. Mie n-o să-mi facă rău dacă o dau pe gît, cu capul pe spate. Ce zici ?

I-am răspuns că i-aş fi foarte îndatorat dacă l-ar bea, bineînţeles numai în cazul că nu riscă nimic, căci altfel nu m-aş învoi cu nici un preţ. Cînd şi-a lăsat capul pe spate şi a dat berea pe gît, mărturisesc că mi-a fost tare teamă ca nu cumva să aibă soarta regretatului *mister* Topsawyer şi să cadă mort pe covor. Dar n-a păţit nimic. Dimpotrivă, după ce a băut-o, mi-a părut mai vioi.

— Ce-avem aici ? m-a întrebat, vîrînd o furculiţă în farfuria mea. Costiţe ?

— Da, costiţe, i-am răspuns.

— Doamne ! a exclamat atunci. Nici nu ştiam că sînt costiţe. Păi costiţele de berbec înlătură orice rău de pe urma berei. Să zici că n-am noroc !

Şi a luat cu o mînă o costiţă, ţinînd-o de os, iar cu cealaltă un cartof şi, spre marea mea mulţumire, le-a mîncat cu o poftă nemaipomenită. După aceea, a mai luat o costiţă şi un cartof, şi apoi încă o costiţă şi încă un cartof. După ce a isprăvit, mi-a adus o budincă, mi-a pus-o în faţă şi a rămas cîteva clipe pe gînduri, cu un aer absent.

— Cum e plăcinta ? m-a întrebat, deşteptîndu-se din visare.

— E budincă, i-am răspuns.

— Budincă ! a strigat. Asta e, pe cinstea mea ! Asta-i bună ! Şi privind-o mai de aproape, a adăugat : Nu cumva vrei să spui că e o budincă de clătite ?

— Ba da !

— Cum, budincă de clătite ? a zis, punînd mîna pe o lingură. E budinca mea preferată ! Să zici că n-am noroc ! Hai, micuţule, să vedem care mănîncă mai repede !

Firește, dînsul a mîncat mai repede. M-a îndemnat de cîteva ori să mă grăbesc şi să cîştig întrecerea, dar era o deosebire atît de mare între lingura lui şi linguriţa mea, între pofta lui de mîncare şi a mea şi între iuţeala lui şi a mea, încît, de la prima îmbucătură, m-a lăsat cu mult

în urmă și mi-am dat seama că nu am nici cea mai mică șansă împotriva lui. Cred că n-am văzut niciodată om care să mănînce budincă cu asemenea poftă ; și cînd a dat-o gata, a început să rîdă, ca și cum tot s-ar mai fi bucurat.

Văzîndu-l atît de prietenos și atît de săritor, i-am cerut toc, cerneală și hîrtie ca să-i scriu lui Peggotty. Nu numai că mi-a adus de toate îndată, dar a avut și bunăvoința să se uite peste umărul meu, în timp ce scriam. Cînd am isprăvit, m-a întrebat la ce școală mergeam.

— În apropiere de Londra, i-am spus, căci atîta știam și eu.

— O ! Pe ochii mei ! Îmi pare rău, mi-a zis cu un aer foarte nenorocit.

— De ce ? am întrebat.

— O, Doamne ! mi-a răspuns, clătinînd din cap. O fi școala unde i-au rupt coastele — două coaste — băiatului aceluia... nu era decît un copilandru, săracul. Să tot fi avut... stai o clipă... ce vîrstă ai ?

I-am spus că mergeam pe 9 ani.

— Exact vîrsta lui, mi-a zis. Avea opt ani și șase luni cînd i-au rupt prima coastă, opt ani și opt luni cînd i-au rupt-o pe a doua și l-au dat gata.

N-am putut ascunde faptul că această coincidență era cam neplăcută și m-am interesat cum s-au întîmplat lucrurile. Răspunsul n-a fost prea încurajator, căci s-a rezumat la două cuvinte :

— Prin bătaie.

Sunetul de corn al diligenței, care a răsunat în clipa aceea, a creat o diversiune binevenită și, ridicîndu-mă, foarte mîndru c-aveam portofel (pe care l-am scos din buzunar), dar și cu oarecare teamă în suflet, am întrebat sfios dacă era ceva de plată.

— O coală de hîrtie de scris, mi-a răspuns. Ai mai cumpărat vreodată hîrtie de scris ?

Nu mi-am amintit să fi făcut vreodată o asemenea cumpărătură.

— E scumpă, mi-a explicat, din pricina taxei vamale. Trei *pence*. Astea-s taxele la care sîntem supuşi în ţara asta. Altceva, nimic, afară de serviciu. Cerneala n-o mai pun la socoteală. Mă priveşte.

— Cît crezi dumneata... ce s-ar cuveni... cît aş trebui să dau... mă rog, pentru serviciu ? am bolborosit eu, roşindu-mă.

— De n-aş avea o familie grea şi dacă toţi ai mei n-ar suferi de vărsat negru, a zis rîndaşul, n-aş primi nici un *penny*. De n-aş avea în sarcina mea o mamă bătrînă şi o surioară drăgălaşă — aci a părut foarte mişcat — n-aş primi nici un sfert de *penny*. Dacă aş avea o slujbă cumsecade şi lumea s-ar purta bine, în loc să primesc, aş fi bucuros să mai dau eu ceva. Dar mă hrănesc cu firimituri şi dorm pe cărbuni... şi a izbucnit în plîns.

Nenorocirile lui m-au afectat atît de tare, încît mi s-a părut că a-i da mai puţin de nouă *pence* ar fi fost o neomenie. Aşadar, i-am întins unul dintre cei trei şilingi strălucitori, pe care l-a primit cu plecăciuni şi umilinţă, pentru ca îndată după aceea să-l încerce cu degetul mare, ca să vadă dacă era bun.

M-am simţit cam prost cînd, fiind ajutat să mă urc în spatele diligenţei, mi-am dat seama că lumea credea că mîncasem singur, fără nici un ajutor, toată mîncarea. Am băgat de seamă acest lucru cînd am auzit-o pe femeia din balcon strigîndu-i însoţitorului : „George, să ai grijă de băiatul ăla, să nu plesnească pe drum !" şi cînd am văzut slujnicele din curte cum se uitau şi cum rîdeau la mine ca la un copil-minune. Nefericitul meu prieten, rîndaşul, care nu mai plîngea, nu s-a arătat cîtuşi de puţin stînjenit şi a luat parte la admiraţia generală. Purtarea lui mi-a trezit pe jumătate anumite bănuieli în privinţa lui ; dar sînt convins că, datorită încrederii naive a copiilor şi a tendinţei lor firesti de a avea încredere în cei mai în vîrstă decît ei (însuşiri pe care, regret din tot sufletul, copiii le

pierd prea timpuriu, dobîndind, în schimb, înţelepciunea vieţii) nu m-am îndoit de el nici chiar atunci.

Trebuie să mărturisesc că mi s-a părut cam nedrept să ajung ca vizitiul şi însoţitorul să facă glume pe socoteala mea, spunînd că diligenţa se lăsa în spate, pentru că mă aşezasem acolo, sau că ar fi fost mai nimerit să călătoresc cu căruţa. Povestea presupusei mele pofte de mîncare s-a răspîndit şi printre călători, care de asemeni au rîs pe socoteala mea ; şi m-au întrebat dacă pentru mine se plăteşte taxa ca pentru doi sau trei sau numai taxa obişnuită, sau s-a încheiat cumva o învoială deosebită. Dar partea cea mai proastă era că se cuvenea să-mi fie ruşine să mai mănînc ceva dacă s-ar fi ivit prilejul şi că, după o masă destul de sumară, m-am văzut silit să flămînzesc toată noaptea, căci, în graba plecării, uitasem prăjiturile la han. Temerile mele s-au dovedit întemeiate. Cînd ne-am oprit să luăm masa de seară, nu m-am încumetat să mănînc, deşi tare mai aveam poftă, şi zicînd că n-am chef de nimic, m-am aşezat deoparte, lîngă foc. Dar nici aşa n-am fost ferit de glume ; un domn cu glasul răguşit şi grosolan la faţă, care aproape tot timpul drumului înfulecase sandvişuri dintr-o lădiţă, întrerupîndu-se numai ici-colo, ca să bea dintr-o sticlă, a spus că sînt ca şarpele boa, care mănîncă mult dintr-o dată ca să-i ajungă vreme mai lungă. Şi spunînd acestea, s-a mai servit cu un sandviş cu rasol.

Plecasem din Yarmouth pe la ceasurile 3 după amiază şi urma să ajungem la Londra a doua zi de dimineaţă pe la 8. Era în toiul verii şi după amiaza a fost foarte plăcută. Cînd treceam prin cîte un sat, îmi închipuiam cum trebuie să arate casele pe dinăuntru şi ce or fi făcînd locuitorii ; şi cînd ştrengarii alergau după noi şi se agăţau în spatele diligenţei, mergînd cu noi o bucată de drum, mă întrebam dacă nu cumva erau şi ei orfani de tată şi dacă vor fi trăind în bună înţelegere acasă. Aveam deci la ce să mă gîndesc, în afară de faptul că mă întrebam mereu cum

o fi locul spre care mă îndreptam — prilej de amarnice presupuneri. Uneori, ţin bine minte, mă lăsam furat de gînduri în legătură cu casa părintească şi cu Peggotty, încercam să-mi amintesc, destul de nelămurit, cum mă simţeam şi ce fel de băiat fusesem înainte de a-l fi muşcat pe *mister* Murdstone, dar nu izbuteam defel să-mi amintesc şi mi se părea că-l muşcasem într-un trecut foarte îndepărtat.

Noaptea n-a fost la fel de plăcută ca după-amiaza, căci s-a lăsat răcoare ; ca nu cumva să cad, fusesem aşezat între doi domni (între cel grosolan la faţă şi un altul), şi cînd au aţipit, m-au imobilizat cu desăvîrşire, să mă zdrobească şi au fost cît pe-aci. Mă apăsau atît de tare, încît de cîteva ori nu m-am putut opri să strig : „O, vă rog !", ceea ce nu prea le-a făcut plăcere, pentru că i-am trezit. În faţa mea stătea o doamnă mai în vîrstă, într-o haină de blană, care, fiind foarte încotoşmănată, pe întuneric, ai fi zis că era o claie de fîn, nu o femeie. Doamna avea un coş pe care multă vreme n-a ştiut unde să-l pună din mînă, pînă ce a descoperit că, avînd cu picioare scurte, putea să-l aşeze sub locul meu. Coşul mă stînjenea, mă lovea şi mă făcea să mă simt foarte nefericit ; şi de îndată ce mă mişcam cît de puţin şi un pahar ce se afla în coş se ciocnea de nu ştiu ce alt obiect — ceea ce era firesc să se întîmple — doamna mă cotonogea fără milă şi-mi spunea : „Ia nu te mai bîţîi atîta ! Oasele *tale* sînt destul de tinere, sînt sigură că n-ai să înţepeneşti !"

În cele din urmă a răsărit soarele, iar tovarăşii mei de drum au început parcă să aibă un somn mai liniştit. Chinurile amarnice pe care le-au îndurat toată noaptea au fost, pesemne, insuportabile, căci au horcăit şi au sforăit îngrozitor. Pe măsură ce soarele s-a ridicat, somnul le-a devenit din ce în ce mai uşor şi, încetul cu încetul, s-au trezit amîndoi. Am rămas tare mirat auzind cum fiecare susţinea că nu dormise deloc şi respingea cu cea mai mare

indignare această învinuire. Şi mai sînt şi astăzi tot atît de mirat, căci am băgat de seamă că dintre toate slăbiciunile omeneşti, aceea pe care firea noastră nu vrea cîtuşi de puţin s-o mărturisească (şi nu pot pricepe de ce) e slăbiciunea de a fi aţipit vreodată în diligenţă.

Nu e nevoie să spun nici cît de uluitoare mi s-a părut Londra văzută din depărtare, nici că mi-am închipuit că aici s-au petrecut, se petrec şi se vor petrece şi de acum înainte toate aventurile tuturor eroilor mei favoriţi, nici că am presupus că în nici un alt oraş din lume nu se pot întîlni atîtea minunăţii şi fărădelegi. Treptat, ne-am apropiat de oraş, şi la ora stabilită am intrat în curtea hanului din Whitechapel, unde trăgea diligenţa. Nu mai ţin minte dacă se numea „La Taurul albastru" sau „La Mistreţul albastru" ; ştiu însă că în numele lui intra şi cuvîntul „albastru" şi că emblema hanului era pictată pe spatele diligenţei.

Cînd a dat să coboare, însoţitorul m-a zărit şi, ducîndu-se la ghişeu, a întrebat :

— Aşteaptă cineva un băieţaş din Bloonderstone, Sooffolk, [1] cu numele de Murdstone ?

N-a primit nici un răspuns.

— Încercaţi, vă rog, *sir*, şi pe numele de Copperfield, i-am zis, uitîndu-mă în jos dezolat.

— Aşteaptă cineva un băieţaş din Bloonderstone, Sooffolk, expediat sub numele de Murdstone, dar purtînd numele de Copperfield ? a întrebat din nou însoţitorul. Hei, nu s-aude ? *Aşteaptă* cineva ?

Nu. Nimeni. Îngrijorat, am privit în jur ; dar întrebarea n-a fost luată în seamă de nici unul dintre cei de faţă, în afară doar de un bărbat cu jambiere, care n-avea decît un ochi şi care şi-a dat cu părerea c-ar fi nimerit să-mi pună o zgardă de aramă la gît şi să mă lege în grajd.

[1] În loc de Blunderstone, Suffolk ; modificarea grafiei corespunde unei modificări dialectale în pronunţarea acestor cuvinte.

S-a adus scara şi am coborît după cucoana care semăna cu o claie de fîn ; căci pînă nu şi-a luat coşul, n-am îndrăznit nici să mă clintesc din loc. Între timp, diligenţa se golise de călători, şi îndată au fost date jos şi bagajele ; caii fuseseră deshămaţi încă înainte de coborîrea bagajelor, şi acum diligenţa fu împinsă din drum de cîţiva grăjdari. Dar după băieţaşul cel prăfuit din Blunderstone, Suffolk, tot nu venise nimeni.

Mai singuratic decît Robinson Crusoe, la care nu se uita nimeni ca să vadă cît era de singur, am intrat în sala de aşteptare şi, poftit de impiegatul de serviciu, m-am strecurat în dosul ghişeului şi m-am aşezat pe cîntarul de bagaje. Cum stăteam aşa, uitîndu-mă la maldărul de colete, lăzi şi cărţi şi inhalînd duhoarea grajdurilor (care de atunci, pentru mine, a rămas pentru totdeauna legată de această dimineaţă), şiruri întregi de gînduri negre au început să-mi treacă prin minte. Cît timp aveau să mă ţină acolo, dacă nu va veni nimeni să mă ia ? Mă vor răbda pînă ce voi cheltui cei şapte şilingi ? Mă vor lăsa oare să dorm noaptea în unul din aceste compartimente de lemn, la rînd cu celelalte bagaje, şi să mă spăl dimineaţa la cişmeaua din curte, sau au să mă dea afară în fiecare seară, urmînd ca în fiecare dimineaţă, la deschiderea biroului, să mă înapoiez, ca să aştept pînă va veni cineva după mine ? Dar dacă n-ar fi fost nici o greşeală la mijloc şi dacă *mister* Murdstone va fi recurs la această stratagemă anume ca să scape de mine, ce puteam să fac ? Chiar dacă aveau să mă lase să stau acolo pînă ce voi cheltui cei şapte şilingi, nu puteam nutri nici o nădejde că mă vor ţine şi după aceea, cînd voi rămîne muritor de foame. Prezenţa mea ar fi devenit neplăcută şi incomodă pentru clienţi, pe lîngă că ar fi atras pentru hanul acela, a cărui emblemă era nu mai ştiu ce animal „albastru", riscul de a plăti cheltuielile de înmormîntare. Dac-aş pleca de îndată şi aş încerca să mă înapoiez pe jos acasă, nimeri-voi oare, fi-voi oare în stare să străbat o distanţă atît de mare, şi chiar

dacă aș ajunge acasă, pe cine m-aș putea bizui, în afară de Peggotty ? Chiar dacă m-aș prezenta la un birou de recrutare și m-aș oferi să mă înrolez ca soldat sau ca marinar, mai mult ca sigur că nu m-ar primi, fiind prea mic. Gîndurile acestea și multe altele de același fel m-au înfierbîntat din cale-afară și eram copleșit de frică și de deznădejde. Mă aflam în culmea consternării, cînd deodată, a intrat un bărbat și i-a șoptit ceva impiegatului, care îndată m-a dat jos de pe cîntar și mi-a făcut vînt spre el, ca și cum n-aș fi fost altceva decît o marfă cumpărată, gata cîntărită și achitată.

Ieșind de acolo, de mînă cu această nouă cunoștință, i-am aruncat pe furiș o privire. Era un tînăr palid, jigărit, cu obrajii scofîlciți și cu o bărbie aproape la fel de neagră ca aceea a lui *mister* Murdstone ; asemănarea se oprea însă aici, pentru că nu purta favoriți, iar părul lui, în loc să fie lucios, era murdar și îmbîcsit. Purta haine negre, păreau și ele cam murdare, și mînecile surtucului, precum și pantalonii îi erau cam scurți ; și avea o cravată albă, care nu era prea curată. N-am bănuit, și nu bănuiesc nici în ziua de azi că afară de acest jabou nu purta nici un fel de albituri, dar fapt e că de văzut nu se vedea decît jaboul, și nimic mai mult.

— Dumneata ești elevul cel nou ? m-a întrebat.

— Da, *sir*, i-am răspuns.

Bănuiam că eu eram. Dar nu știam precis.

— Sînt profesor la „Salem House", mi-a zis.

I-am făcut o plecăciune și m-am simțit foarte intimidat. Fiindu-mi rușine să aduc vorba în fața unui om învățat, profesor la „Salem House", de un lucru atît de mărunt cum era cufărașul meu, abia după ce am făcut o bună bucată de drum mi-am luat inima în dinți și i-am amintit de el. După ce i-am spus, cu multă sfiiciune, că s-ar putea să am nevoie de cufăr, ne-am înapoiat și i-a spus impiegatului că va veni la prînz un căruțaș să-l ia.

— Iertați-mă, vă rog *sir*, i-am zis cînd am ajuns în locul de unde ne întorsesem, e departe ?

— E devale, lîngă Blackheath [1].

— *Asta-i* departe, *sir* ? l-am întrebat sfios.

— E o bucată destul de bună, a zis el. O să luăm tramcarul. Să tot fie vreo șase mile.

Eram atît de abătut și de obosit, încît chiar și gîndul că ar fi trebuit să mă tîrăsc șase mile îmi părea de nesuportat. M-am încumetat să-i spun că nu mîncasem nimic toată noaptea și că i-aș fi foarte îndatorat dacă mi-ar îngădui să-mi cumpăr ceva de mîncare. A părut foarte mirat — îl văd și acum cum s-a oprit și s-a uitat la mine — și după ce m-a privit cîteva clipe, mi-a zis că voia să facă o vizită unei bătrîne care locuia prin apropiere și că cel mai nimerit ar fi să-mi cumpăr o bucată de pîine sau orice-mi place și îmi priește și să merg să mănînc la ea, unde aș putea găsi și ceva lapte.

Ne-am oprit deci în fața vitrinei unei brutării, și după ce i-am propus pe rînd să cumpărăm tot ce era vechi și stricat în prăvălie, dînsul respingînd una cîte una sugestiile mele, am luat o pîine mică de secară, care m-a costat trei *pence*. Am cumpărat apoi dintr-o băcănie un ou și o bucată de costiță afumată ; și mi-a mai rămas o mulțime de mărunțiș din cel de-al doilea șiling strălucitor, și asta m-a făcut să cred că la Londra viața e foarte ieftină. După ce am făcut aceste tîrguieli, am mers mai departe de-a lungul unor străzi pe care domnea o forfotă și o zarvă năucitoare pentru capul meu trudit, și apoi am trecut peste un pod care trebuie să fi fost London Bridge [2] (pare-mi-se că numele podului mi l-a spus chiar el, dar eram pe jumătate adormit) și, în cele din urmă, am ajuns la reședința bietei bătrîne, care locuia într-un azil. Mi-am dat

[1] Platou la marginea de sud-est a capitalei engleze. Aici s-au concentrat în 1384, sub conducerea lui Wat Tyler, țăranii răsculați înainte de a porni asupra Londrei.

[2] Pe vremea lui Dickens, cel mai important pod peste Tamisa.

seama de asta după înfățișarea clădirii și după inscripția în piatră așezată deasupra porții, care spunea că lăcașul putea adăposti douăzeci și cinci de femei nevoiașe.

Profesorul de la „Salem House" a apăsat clanța uneia dintre ușile negre, identice, care, într-o parte, avea o ferestruică în chip de rozetă și o alta, tot în chip de rozetă deasupra, și am intrat în odăița uneia din aceste bătrîne sărmane, care tocmai aținea focul, peste care pusese niște apă la fiert. Cînd l-a văzut pe profesor intrînd, bătrînica s-a oprit, rămînînd cu foalele pe genunchi, și a bolborosit ceva care mi s-a părut c-ar fi putut fi : „Charley al meu !", dar cînd m-a văzut și pe mine, s-a ridicat și, frecîndu-și mîinile, a schițat, încurcată, un fel de plecăciune.

— Te rog, n-ai vrea să-i pregătești ceva de mîncare acestui tînăr ? a întrebat-o profesorul de la „Salem House".

— Mai întrebi ? Da, firește că vreau, a răspuns bătrînica.

— Și cum se mai simte *missis* Fibbitson azi ? a continuat profesorul, întorcîndu-și privirea spre o altă bătrînă care stătea într-un fotoliu mare, lîngă foc, și aducea atît de bine cu un maldăr de haine, încît pînă și în ziua de azi sînt bucuros că nu m-am așezat pe ea din greșeală.

— Vai, nu prea bine, a zis bătrînica. Are o zi proastă. Dacă din întîmplare s-ar stinge cumva focul, cred că s-ar stinge și ea pentru totdeauna.

Și fiindcă amîndoi se uitau la ea, am privit-o și eu. Deși era cald, părea că nu se gîndește decît la foc. Am avut impresia că era geloasă și pe oala de pe jăratic ; și am motive să cred că era mînioasă și pe mine, pentru că-l foloseam la fiertul oului și la prăjitul costiței ; căci, în vreme ce se desfășurau aceste operații culinare, am văzut cu ochii mei cum, profitînd de o clipă cînd nu se uita nimeni la ea, m-a amenințat cu pumnul. Soarele pătrundea în odaie prin ferestruica de sus, dar la adăpostul spetezei fotoliului ei, cealaltă bătrînă îi întorcea spatele stînd aplecată asupra focului de parcă ar fi vrut să-l în-

călzească ea, în loc să se bucure de căldura lui şi veghindu-l cu teamă. Încheierea pregătirilor pentru gustare şi eliberarea focului i-au făcut atîta plăcere bătrînei, încît a izbucnit într-un rîs zgomotos — un rîs foarte strident, trebuie să precizez.

Am stat la masă şi m-am săturat, mîncînd cu poftă pîinea de secară, oul şi felia de costiţă şi bînd şi o stacană cu lapte. În timp ce mă desfătam cu aceste bunătăţi, bătrînica l-a întrebat pe profesor :

— Ai piculina la tine ?

— Da, i-a răspuns el.

— Cîntă-ne ceva, l-a rugat. Hai !

Drept răspuns, dînsul şi-a strecurat mîna sub căptuşeala hainei, de unde a scos o piculină alcătuită din trei piese, pe care le-a înşurubat laolaltă şi îndată a început să zică. Am impresia, după mulţi ani de gîndire, că nimeni pe lume n-ar fi putut cînta mai prost. Scotea sunetele cele mai îngrozitoare care mi-a fost dat să le aud vreodată, fie ele naturale sau artificiale. Nu ştiu ce melodie cînta — de altfel nu cred să fi fost vreo melodie în sunetele pe care le scotea — dar urmarea a fost, mai întîi, că m-a făcut să mă gîndesc la toate necazurile mele, pînă ce m-au podidit lacrimile, în al doilea rînd, că mi-a pierit pofta de mîncare şi, în sfîrşit, că m-a prins un somn atît de cumplit, încît abia mai puteam ţine ochii deschişi. Numai ce-mi aduc aminte, că mi se închid ochii şi încep să moţăi. Revăd odăiţa aceea, bufetul aşezat în colţ, scaunele cu spătare pătrate, scăriţa îngustă ce duce în încăperea de sus şi cele trei pene de păun, rînduite deasupra căminului — şi-mi amintesc, că, întrînd, m-am întrebat ce-ar zice păunul de-ar şti ce soartă avuseseră podoabele sale — şi apoi imaginile se topesc, încep să moţăi şi adorm. Glasul piculinei se stinge şi, în schimb, aud zgomotul roţilor diligenţei, şi sînt iar pe drum. O hurducătură a diligenţei, şi deodată mă trezesc, şi din nou aud piculina, şi-l văd pe profesorul de la „Salem House“ stînd picior peste

picior și cîntînd trist, în vreme ce bătrînica îl privește, încîntată. Bătrînica dispare la rîndul ei, apoi dispare și el, și toate celelalte, și nu mai rămîne nici urmă de nimic, nici de profesor, nici de „Salem House", nici de David Copperfield, ci doar un somn adînc și greu.

Mi s-a năzărit că la un moment dat, am visat cum în timp ce sufla în piculina aceea înfiorătoare, bătrînica, în încîntarea ei, s-a apropiat din ce în ce mai mult de el și s-a aplecat peste speteaza scaunului și, luîndu-l de gît, l-a îmbrățișat cu dragoste, ceea ce l-a silit să se întrerupă pentru o clipă. Nici nu adormisem pe deplin, dar nici nu eram cu totul treaz, deoarece, cînd a reînceput să cînte — deci nu încape nici o îndoială că se oprise — am văzut-o și am auzit-o pe bătrînică întrebînd-o pe *missis* Fibbitson dacă nu era fermecătoare (desigur piculina), la care *missis* Fibbitson, dînd din cap către foc, i-a răspuns : „Vai, vai ! Da !" și sînt încredințat că în ochii lui *missis* Fibbitson toată frumusețea cîntecului se datora focului.

După ce am moțăit o bună bucată de vreme, profesorul de la „Salem House" a deșurubat piculina și, punînd la loc sub haină cele trei piese, m-a luat de mînă și am plecat. Am găsit numaidecît tramcarul, care trecea prin apropiere, și ne-am suit pe imperială ; dar eram atît de adormit, încît atunci cînd tramcarul a oprit undeva pe drum ca să ia pe cineva, m-au mutat înăuntru, unde nu era nimeni și unde am dormit buștean, și cînd m-am deșteptat, am constatat că tramcarul urca la pas, pe un drum plin de verdeață, povîrnișul unui deal. Apoi deodată s-a oprit, căci ajunsese la destinație.

O potecă nu prea lungă ne-a dus — vreau să spun pe mine și pe profesor — în fața clădirii școlii, care avea o înfățișare foarte mohorîtă și era împrejmuită cu un zid înalt, de cărămidă. Deasupra unei porți croite în acest zid atîrna o scîndurică cu inscripția SALEM HOUSE ; cînd am tras clopoțelul, în dreptul vizetei zăbrelite s-a ivit o mutră acră, iscoditoare, care cînd am intrat, am

văzut că aparţinea unui bărbat voinic, cu grumaz de taur şi cu tîmple proeminente, care purta părul tăiat scurt şi avea un picior de lemn.

— Elevul cel nou, îl lămuri profesorul.

Omul cu piciorul de lemn m-a cercetat din cap pînă în picioare — n-a durat mult, căci eram destul de mic — şi apoi a încuiat poarta după noi, scoţînd cheia. Ne îndreptam spre clădire, trecînd pe sub nişte copaci bătrîni şi umbroşi, cînd, deodată, l-am auzit strigînd după însoţitorul meu :

— Hei !

Ne-am întors şi l-am văzut în pragul gheretei în care locuia, cu o pereche de ghete în mînă.

— Hei, *mister* Mell, în lipsa dumitale, a fost pe aici cîrpaciul şi a spus că nu mai are ce să le facă. Zicea că n-a mai rămas nimic întreg la ele şi că se miră cum de mai vrei să scoată ceva din ghetele astea.

Şi-n timp ce vorbea, i-a zvîrlit ghetele, iar *mister* Mell a făcut cîţiva paşi înapoi, ca să le ridice, apoi, pornind mai departe, s-a uitat la ele (foarte dezamăgit, pare-mi-se). Am băgat şi eu de seamă, atunci, că ghetele pe care le avea în picioare erau ferfeniţă şi că într-un loc, printr-o gaură, îi ieşea ca un mugure, ciorapul.

„Salem House" era o clădire dreptunghiulară, de cărămidă, cu două aripi, care părea părăsită. Deoarece în jur domnea o linişte perfectă, i-am împărtăşit însoţitorului meu presupunerea că băieţii ar fi plecaţi ; acesta s-a arătat foarte mirat cum de nu ştiam că ne aflam în toiul vacanţei, că toţi băieţii erau pe la casele lor, că *mister* Creakle, directorul şcolii, se afla la mare, cu soţia şi cu fiica. Şi că eu nu fusesem trimis la şcoală în timpul vacanţei decît ca pedeapsă pentru fapta mea nesocotită. Toate acestea mi le-a spus pe drum.

Sala în care m-a condus mi s-a părut locul cel mai pustiu şi cel mai jalnic din cîte văzusem vreodată. O văd şi acum. O încăpere lungă, cu trei rînduri de pupitre şi

șase rînduri de bănci, cu cuiere pentru pălării și tăbliță pe toți pereții. Pagini smulse din maculatoare vechi și fel de fel de ciorne zac pe duşumeaua murdară. Paturi pentru viermi de mătase, tot din asemenea hîrtii, sînt risipite pe pupitre. Doi şoricei albi, jigăriți, părăsiți de stăpînul lor, aleargă în sus și în jos într-o colivie mucegăită, înjghebată din sîrmă și carton, căutînd în toate părțile, cu ochișorii lor roșii, ceva de mîncare. Într-o colivie abia mai mare decît ea, o păsărică țîrîie melancolic, aci cocoțîndu-se pe stinghia aflată la două degete de fund, aci sărind de pe aceasta ; dar nici nu cîntă, nici nu ciripește. Un miros ciudat, nesănătos — de piele mucegăită, de mere stricate, de cărți putrede — plutește în toată încăperea. De n-ar fi fost acoperită de la bun început și dacă asupra ei din ceruri ar fi plouat, ar fi nins și ar fi dat grindină de cerneală, în toate anotimpurile de peste an, încăperea asta tot n-ar fi putut fi mai murdară și mai împroșcată cu cerneală.

Cînd *mister* Mell m-a lăsat singur un moment, ca să-și ducă sus ghetele care nu mai puteau fi cîrpăcite, am străbătut sfios clasa de la un capăt la celălalt, cercetînd totul cu luare-aminte. Deodată am dat cu ochii de o pancartă de carton, aflată pe un pupitru, pe care am citit, scrise frumos, cuvintele : *Feriți-vă de el. Mușcă !*

Am sărit repede pe pupitru, presupunînd că dedesubt trebuie să fie cel puțin vreun dulău cît toate zilele. Dar cu toate că m-am uitat jur împrejur cu o privire îngrijorată, n-am zărit nici urmă de dulău.

Încă nu isprăvisem de cercetat încăperea, cînd s-a înapoiat *mister* Mell și m-a întrebat ce făceam cocoțat pe pupitru.

— Să nu vă fie cu supărare, *sir*, i-am zis, mă uitam după dulău.

— După dulău ? a zis el. După care dulău ?

— Nu de un dulău e vorba, *sir* ?

— Cum adică, de care dulău ?

— De ăla de care trebuie să ne ferim ; de ăla care muşcă, *sir*.

— Nu, Copperfield, mi-a zis el grav, nu-i vorba de nici un dulău. E vorba de un băiat. Am ordin, Copperfield, să-ţi atîrn pancarta asta pe spate. Îmi pare rău că trebuie să începem cu asta, dar n-am încotro.

Şi, spunînd aceste cuvinte, m-a luat jos de pe pupitru şi mi-a legat de umeri ca o traistă pancarta anume ticluită pentru mine ; şi după aceea, oriunde m-am dus, am avut plăcerea s-o port în spinare.

Nimeni nu-şi poate închipui cît am suferit din pricina acestei pancarte. Tot timpul, chiar dacă nu era nimeni de faţă, mi se părea că o citeşte cineva. Degeaba mă întorceam şi vedeam că sînt singur, deoarece îmi închipuiam că orice aş face, tot mă vede cineva din spate. Omul acela nemilos, cu piciorul de lemn, mi-a făcut şi mai grea suferinţa. Mă supraveghea necontenit, şi de cîte ori mă vedea rezemîndu-mă de un copac sau sprijinindu-mă de un zid, îmi striga din uşa gheretei cu glas năpraznic : „Hei, Copperfield ! Lasă să se vadă cum se cade pancarta aceea, că altfel te spun !". Terenul de joc era o curte pustie, acoperită cu pietriş, care putea fi bine văzută atît din spatele clădirii, cît şi din dependinţe. Ştiam că şi rîndaşii,. şi măcelarul, şi brutarul citeau pancarta, într-un cuvînt, ştiam că oricine intra sau ieşea din clădire, în orice dimineaţă cînd eram silit să mă plimb pe acolo, citea că trebuie să se ferească de mine, pentru că muşc. Îmi aduc aminte că ajunsesem să mă tem de mine însumi, socotindu-mă un copil turbat, care muşca cu adevărat.

Spre terenul de joc dădea o uşă veche, pe care băieţii aveau obiceiul să-şi scrijeleze numele. Uşa era acoperită de inscripţii. Cuprins de teama că se apropie sfîrşitul vacanţei şi că băieţii se vor înapoia la şcoală, nu era nume pe care să-l descifrez fără să mă întreb cu ce ton şi cu ce inflexiuni va citi oare inscripţia : „Feriţi-vă de

el. Mușcă!" Unul dintre băieți — un anume J. Steerforth [1] — care-și crestase foarte adînc numele în mai multe locuri, îmi închipuiam că o va citi cu glas tare, iar după aceea mă va trage de păr. Un altul — pe nume Tommy Traddles — presimțeam că-și va bate joc de mine, prefăcîndu-se a fi tare speriat. Mai era un al treilea, George Demple, care mă așteptam că o va cînta. Pirpiriu și crispat, am privit ușa aceea pînă ce mi s-a părut că purtătorii numelor scrijelite acolo — după spusele lui *mister* Mell, pe vremea aceea erau patruzeci și cinci de băieți în școală — vor cere într-un singur glas să fiu boicotat și vor striga, fiecare în felul lui : „Feriți-vă de el. Mușcă!"

La fel se întîmpla și cînd priveam băncile și pupitrele. La fel, cînd priveam șirurile de paturi de lemn pe lîngă care treceam îndreptîndu-mă spre culcușul meu, la fel și cînd mă culcam. Îmi amintesc cum, noapte de noapte, visam ba că eram lîngă mama, ca odinioară, ba că m-am dus la o petrecere, la *mister* Peggotty, ba că mă aflam pe imperiala tramcarului, ba că luam masa împreună cu nefericitul meu prieten, rîndașul, și că, în toate aceste împrejurări, cei de față țipau înspăimîntați și rămîneau cu gura căscată cînd băgau de seamă că n-aveam altceva pe mine decît cămășuța de noapte și pancarta aceea.

Era un chin de nesuportat, care venea să se adauge monotoniei vieții pe care o duceam și temerilor permanente ce mi le prilejuia începerea anului școlar. În fiecare zi aveam de făcut teme pentru *mister* Mell ; le făceam și, nefiind de față *mister* Murdstone și soră-sa, mă descurcam. Înainte și după lecții mă plimbam pe afară, supravegheat, precum am arătat, de omul cu piciorul de lemn. Cît de bine-mi aduc aminte de igrasia din școală, de lespezile cu crăpături verzi din curte, de vechiul butoi

[1] Cele două elemente din care este alcătuit numele personajului (*steer* — a naviga și *forth* — drept înainte) aparțin limbajului marinăresc și, luate laolaltă, sună ca o deviză ; „Navighează drept înainte".

de apă spart, de trunchiurile decolorate ale cîtorva copaci mohorîţi, care păreau să fi fost mai bătuţi de ploaie decît alţii şi mai puţin încălziţi de soare. La ceasurile 1, *mister* Mell şi cu mine prînzeam într-un colţ al sufrageriei pustii, plină cu mese de brad, unde stăruia un miros rînced. După-amiază mai făceam lecţii pînă la ora ceaiului, pe care *mister* Mell îl sorbea dintr-o ceaşcă de porţelan albastru, iar eu, dintr-o ulcică de cositor. De dimineaţă, pînă pe la ceasurile 7 sau 8 seara, *mister* Mell lucra de zor la pupitrul său din clasă, care nu era la rînd cu celelalte, folosind peniţe, cerneală, linie, registre şi hîrtie de scris, încheind (după cum am aflat mai tîrziu) socotelile pe semestrul precedent. După ce îşi strîngea lucrurile, scotea piculina şi începea să zică, şi-i zicea cu atîta entuziasm, c-ai fi zis că-şi varsă tot focul din suflet în muştiucul piculinei, pentru ca apoi să-l lase să se risipească în văzduh prin orificiile claviaturii.

Mă văd şi acum, micuţ cum eram, stînd cu capul în mîini, în încăperile acelea slab luminate, ascultînd cîntecul de jale al lui *mister* Mell şi tocind pentru a doua zi. Mă văd apoi stînd cu cărţile închise, ascultînd cîntecul de jale al lui *mister* Mell şi recunoscînd parcă în acest cîntec zgomotele obişnuite de acasă, sau şuierul vîntului peste dunele de la Yarmouth, şi mă simţeam tare mîhnit şi însingurat. Mă văd cum mă duceam la culcare, străbătînd încăperile pustii, cum şedeam pe marginea patului, plîngînd de dorul unei vorbe bune de la Peggotty. Mă văd dimineaţa coborînd la parter şi uitîndu-mă, prin fereastra murdară şi prelungă de pe scară, la clopotul şcolii, aflat într-un foişor avînd o morişcă de vînt în vîrf şi mă văd cum mă temeam de ziua cînd clopotul acela va suna pentru a-i chema pe J. Steerforth şi pe ceilalţi băieţi în sălile de clasă. Dar ziua aceea nu ocupa primul loc între temerile mele. Mă înspăimînta mai degrabă clipa cînd omul cu piciorul de lemn va descuia poarta ruginită, spre a o deschide în faţa cumplitului *mister* Creakle. N-aş putea

zice că eram cine știe ce periculos în nici una dintre aceste ipostaze, dar în toate fără deosebire, purtam în spinare avertismentul cu pricina.

Mister Mell nu prea îmi vorbea, dar niciodată nu s-a arătat aspru cu mine. Cred că, fără să ne vorbim, ne țineam de urît unul altuia. Am uitat să spun că uneori *mister* Mell vorbea de unul singur, rînjea, strîngea pumnii și, fără nici un motiv, scrîșnea din dinți și-și smulgea părul. Acestea erau ciudățeniile lui. La început m-au înspăimîntat, pe urmă însă m-am deprins cu ele.

CAPITOLUL

VI

FAC NOI CUNOŞTINŢE

Am dus acest fel de viaţă timp de aproape o lună, pînă ce, într-o bună zi, omul cu piciorul de lemn a început să umble de colo pînă colo, înarmat cu o mătură şi cu o găleată de apă, de unde am dedus că se făceau pregătiri pentru primirea lui *mister* Creakle şi a băieţilor. Bănuiala mea s-a adeverit, căci n-a trecut multă vreme, şi mătura a pătruns în clasa unde lucram, izgonindu-ne, pe *mister* Mell şi pe mine, care, vreme de cîteva zile, ne-am aciuat pe unde am apucat, trezindu-ne mereu în calea unor slujnice tinere, două sau trei, care pînă atunci rar se arătaseră, şi stînd tot timpul în mijlocul unor adevăraţi nori de praf, care mă făceau să strănut, de parcă „Salem House" ar fi fost o uriaşă tabacheră cu tabac de prizat.

Într-o bună zi, *mister* Mell mi-a dat de ştire că *mister* Creakle se va înapoia chiar în seara zilei. Şi pe seară, după vremea ceaiului am aflat că într-adevăr sosise. Înainte de ora de culcare, omul cu piciorul de lemn m-a poftit să mă prezint în faţa directorului.

Aripa ocupată de *mister* Creakle era mult mai confortabilă decît a noastră şi avea o grădiniţă frumuşică, mai ales în comparaţie cu terenul de joc, acoperit de praf, care arăta ca un deşert în miniatură, unde, după părerea mea, numai o cămilă sau un dromader s-ar fi putut simţi la largul său. Chiar şi faptul că, în timp ce mă duceam tremurînd, spre a da ochi cu *mister* Creakle, am putut

să-mi dau seama că și coridorul era mai plăcut, m-a mirat. Eram atît de zăpăcit, încît, cînd am intrat, aproape nici nu le-am zărit pe *missis* Creakle și pe fiica ei, care amîndouă se aflau în salon. Nu l-am văzut decît pe *mister* Creakle, un bărbat voinic, care purta un lanț de ceasornic cît toate zilele, de care atîrnau o mulțime de brelocuri, și ședea într-un jilț, cu un pahar și o sticlă alături.

— Așa ! a zis *mister* Creakle. Ăsta-i tînărul căruia trebuie să-i pilim dinții ! Întoarce-l !

Omul cu piciorul de lemn îndată m-a sucit, ca să se vadă pancarta ; apoi, după ce i-a lăsat răgaz s-o cerceteze pe îndelete, m-a întors la loc cu fața către *mister* Creakle și s-a postat lîngă acesta. *Mister* Creakle era roșu în obraz și avea ochi mici, înfundați în orbite ; tîmplele îi erau brăzdate de vine groase și avea nasul cîrn și fălci puternice. Rămăsese chel în creștetul capului și nu avea decît cîteva șuvițe de păr jilav, care începuseră să încărunțească, potrivite de-a curmezișul tîmplelor, în așa fel încît să se împreune pe frunte. Dar ceea ce m-a impresionat cel mai mult a fost faptul că n-avea voce și că nu vorbea decît în șoaptă. Fie că îl obosea această sforțare, fie că îl irita acest cusur, fapt este că de cîte ori vorbea chipul lui morocănos devenea încă și mai morocănos, iar vinele-i groase se umflau încă și mai și, astfel că acum, privind înapoi, mi se pare firesc că tocmai această ciudățenie mi-a făcut impresia cea mai puternică.

— Ei, a zis *mister* Creakle, ce ai de raportat despre băiatul ăsta ?

— N-a făcut nimic rău pînă acum, i-a răspuns omul cu piciorul de lemn. Încă n-a avut prilejul.

Mi s-a părut că *mister* Creakle a fost dezamăgit. Mi s-a părut, însă, că *missis* Creakle și fetița ei (abia atunci le-am zărit întîia oară și am văzut că erau slabe și tăcute amîndouă) nu au fost dezamăgite.

— Vino încoace ! a zise *mister* Creakle, făcîndu-mi semn.

— Vino încoace ! a zis omul cu piciorul de lemn, repetînd gestul.

— Am fericirea să-l cunosc pe tatăl dumitale vitreg, mi-a șoptit *mister* Creakle, apucîndu-mă de ureche. E un om vrednic, un om hotărît. Mă cunoaște și îl cunosc. Dar *dumneata* pe mine mă cunoști ? Ai ? m-a întrebat *mister* Creakle, răsucindu-mi urechea cu sălbatică plăcere.

— Nu încă *sir*, am răspuns, fremătînd de durere.

— Ai ? Nu încă ? m-a îngînat *mister* Creakle. Dar o să facem noi cunoștință curînd. Ai ?

— O să facem noi cunoștință curînd ! Ai ? a repetat omul cu piciorul de lemn.

Abia mai tîrziu am băgat de seamă că omul acesta, cu glas puternic, îi slujea de obicei lui *mister* Creakle drept interpret în fața băieților.

Eram tare înspăimîntat și am răspuns că, dacă-i face plăcere, nădăjduiesc și eu să facem cunoștință. Simțeam tot timpul cum îmi ardea urechea ; mi-o răsucea fără milă.

— O să-ți spun eu ce sînt, mi-a șoptit *mister* Creakle, dînd, în sfîrșit, drumul urechii, după ce a mai răsucit-o o dată de mi-au dat lacrimile. Un tătar, asta sînt !

— Un tătar, a repetat omul cu piciorul de lemn.

— Cînd spun c-am să fac un anumit lucru, îl fac, a continuat *mister* Creakle, și cînd spun că un anumit lucru trebuie făcut, vreau să fie făcut.

— Cînd spun că trebuie făcut, vreau să fie făcut, a repetat omul cu piciorul de lemn.

— Sînt un om hotărît, a urmat *mister* Creakle. Așa sînt eu. Îmi fac datoria. Asta fac ! Și față de cei ce-mi stau împotrivă, chiar de ar fi trup din trupul meu și sînge din sîngele meu, a zis uitîndu-se la *missis* Creakle, sînt fără milă. Mă lepăd de ei ! Apoi, adresîndu-se omului cu piciorul de lemn : A mai călcat pe aici nătărăul acela ?

— Nu, i-a răspuns omul.

— Nu, a repetat *mister* Creakle. Știe ce-l așteaptă. Mă știe doar. Să se ferească din calea mea, atîta spun :

să se ferească ! a adăugat *mister* Creakle, bătînd cu pumnul în masă şi fixînd-o pe *missis* Creakle. Căci mă ştie. Acum, tinere, că ai început să mă cunoşti şi tu, poţi s-o ştergi. Ia-l de aici !

Eram cît se poate de fericit că mi se poruncise să plec, pentru că *missis* Creakle şi fetiţa ei îşi ştergeau lacrimile şi mă simţeam mîhnit atît pentru ele, cît şi pentru mine. Mă obseda însă un lucru care avea o însemnătate atît de mare pentru mine, încît nu m-am putut stăpîni, şi minunîndu-mă de propria mea îndrăzneală, am început:

— V-aş ruga, *sir*...

Mister Creakle mi-a tăiat vorba :

— Ha ? ! Ce pofteşti ? şi m-a privit de parc-ar fi vrut să mă străpungă.

— V-aş ruga *sir*, am bolborosit eu, dacă mi s-ar putea îngădui... (vă asigur, *sir*, că îmi pare din suflet rău pentru ceea ce am făcut) să scot această pancartă înainte de întoarcerea băieţilor...

Nu ştiu dacă *mister* Creakle, în serios sau doar ca să mă sperie, a făcut deodată un salt din jilţul său, salt în faţa căruia m-am retras în pripă, fără să mai aştept ca omul cu piciorul de lemn să mă însoţească, şi nu m-am oprit decît tocmai în dormitor, unde, după ce am constatat că nu sînt urmărit, m-am culcat, căci era ora de culcare, şi am dîrdîit de frică ceasuri de-a rîndul.

A doua zi dimineaţă s-a înapoiat şi *mister* Sharp. *Mister* Sharp, fiind cel mai în vîrstă dintre profesorii şcolii, era superiorul lui *mister* Mell. *Mister* Mell mînca împreună cu elevii, în vreme ce *mister* Sharp lua mesele cu *mister* Creakle. Părea cam molîu şi plăpînd, avea un nas cît toate zilele şi obişnuia să-şi ţină capul înclinat într-o parte, ca şi cum ar fi fost prea greu. Avea un păr mătăsos şi inelat ; cel dintîi dintre băieţii care s-au întors la şcoală mi-a destăinuit, însă, că purta perucă (o perucă de ocazie, mi-a zis) şi că în fiecare sîmbătă după-amiază se ducea să şi-o onduleze.

Aceste lămuriri mi-au fost date de Tommy Traddles în persoană. Căci el a fost cel dintîi care s-a întors. S-a prezentat singur, informîndu-mă că numele lui îl pot găsi în colţul din dreapta uşii, deasupra zăvorului de sus. L-am întrebat atunci pe loc : „Traddles ?“ La care mi-a răspuns : „Chiar el“, şi mi-a cerut apoi să-i povestesc despre mine şi familia mea.

Am avut noroc că Traddles a fost cel dintîi care s-a înapoiat. A găsit că pancarta era foarte nostimă şi m-a scutit de neplăcerea de a o arăta sau de a o ascunde, prezentîndu-mă în felul următor băieţilor mari sau mici, pe măsură ce soseau : „Ia uitaţi-vă aici ! Ce mai distracţie !“ Din fericire, cei mai mulţi se întorceau abătuţi şi nu făceau chiar atîta haz pe socoteala mea, cît mă aşteptasem. Firește că printre ei s-au găsit şi cîţiva care s-au apucat să joace în jurul meu, ca pieile roşii, cei mai mulţi însă n-au putut rezista ispitei de a se preface că mă iau drept cîine, mîngîindu-mă şi bătîndu-mă uşor pe spate ca să nu-i muşc şi spunîndu-mi : „Culcat, Towzer [1] !“ Glumele astea m-au făcut, firește, să sufăr, mai ales între atîţia necunoscuţi şi din pricina lor am vărsat multe lacrimi, dar, în general, a fost mult mai uşor decît mă aşteptam.

Băieţii însă nu m-au socotit ca făcînd parte din comunitatea lor pînă la sosirea lui J. Steerforth.

Se bucura de faima de a fi foarte învăţat, avea o înfăţişare foarte plăcută şi era cel puţin cu şase ani mai mare decît mine, şi în faţa lui m-au dus ca înaintea unui judecător. În şopronul de la marginea terenului de joc a cerut să-i povestesc de ce fusesem pedepsit şi a binevoit să spună că, după părerea lui, ceea ce se făcuse cu mine era „o adevărată ruşine“, fapt pentru care i-am rămas îndatorat pe vecie.

— Cîţi bani ai, Copperfield ? m-a întrebat, luîndu-mă deoparte, după ce se pronunţase astfel asupra cazului meu.

I-am spus că aveam şapte şilingi.

[1] Nume dat în mod obişnuit cîinilor în Anglia.

— Ai face bine să mi-i dai să ţi-i păstrez, m-a sfătuit. Adică, dacă vrei. Dacă nu vrei, nu mi-i dai.

M-am grăbit să dau urmare acestui sfat prietenesc şi, deschizînd portofelul dăruit de Peggotty, l-am golit în mîna lui.

— Ai vrea să cumperi ceva acum ?

— Nu, mulţumesc !

— Să ştii că dacă vrei, se poate, a adăugat Steerforth. N-ai decît să spui.

— Nu, mulţumesc, *sir*, am repetat eu.

— Poate ţi-ar face plăcere să cumperi de vreo doi şilingi o sticlă de lichior de coacăze negre, ca s-o bem sus, în dormitor ? Sîntem în acelaşi dormitor, pare-mi-se?

Nici nu-mi trecuse prin minte, dar i-am răspuns că da, mi-ar face plăcere.

— Prea bine ! a încuviinţat Steerforth. Ai mai da bucuros încă un şiling pentru pricomigdale, nu-i aşa ?

— Da, bucuros ! i-am zis :

— Şi încă vreun şiling pe biscuiţi şi un altul pe fructe, ce zici ? Ce zici, tinere Copperfield, te învoieşti ?

Am zîmbit pentru că zîmbea şi el, dar nu prea ştiam ce să cred.

— Bine ! a zis Steerforth. Banii ăştia trebuie folosiţi cu socoteală ! O să fac pentru tine tot ce-mi va sta în putinţă. Am voie să ies cînd vreau, aşa că de aducerea proviziilor eu am grijă.

Rostind aceste cuvinte, a băgat banii în buzunar şi mi-a spus să fiu liniştit — va avea el grijă ca toate să meargă strună.

S-a ţinut de cuvînt, şi toate au ieşit bine, dacă ceea ce făcusem era un lucru chibzuit, în ciuda faptului că un gînd ascuns îmi şoptea că nu era chibzuit deloc, căci mă temeam că risipisem fără nici un rost cele două jumătăţi de coroană date de mama, cu toate că păstrasem un bun de preţ : hîrtia în care fuseseră înfăşuraţi aceşti bani.

Cînd ne-am dus la culcare, a scos la iveală toate cumpărăturile făcute cu cei şapte şilingi ai mei şi le-a întins pe patul meu, în bătaia lunii, spunînd :

— Iată, tinere Copperfield, ne dai un ospăţ pe cinste!

Eram prea mic ca să mă pot încumeta să fac pe gazda cît timp era el de faţă ; numai la gîndul acesta îmi tremura mîna. L-am rugat să-mi facă plăcerea să prezideze ; şi cererea aceasta fiind susţinută şi de ceilalţi băieţi din dormitor, dînsul a primit, s-a aşezat pe perna mea şi a început să împartă bucatele — trebuie să recunosc, cu o desăvîrşită nepărtinire — şi să toarne pe rînd fiecăruia lichior de coacăze negre într-un păhărel fără picior, care-i aparţinea. Eu şedeam la stînga lui, iar ceilalţi băieţi, aşezîndu-se unii pe paturile mai apropiate, iar alţii pe podea făceau cerc în jurul nostru.

Ce bine îmi amintesc cum stăteam acolo, vorbind în şoaptă, sau, mai bine zis, ascultîndu-i foarte respectuos pe ceilalţi cum vorbeau ; cum prin fereastră razele lunii pătrundeau în odaie şi desenau pe podea o fereastră străvezie şi cum cei mai mulţi dintre noi stăteam în umbră, cu excepţia momentelor în care Steerforth scotea un chibrit şi-l aprindea ca să caute ceva de mîncare, cînd o licărire albastră trecea asupra noastră, stingîndu-se numaidecît ! Fiorul acela pricinuit de întuneric, de caracterul tainic al ospăţului nostru, de faptul că nu se vorbea decît în şoaptă mă învăluie parcă din nou şi, cu un sentiment nelămurit de teamă şi respect, ascult ce povestesc ceilalţi şi sînt fericit că stăm unul lîngă altul, şi cînd Traddles pretinde că a zărit o stafie într-un ungher, tremur (deşi mă prefac că rîd).

Am aflat o sumedenie de amănunte despre şcoală şi despre personalul ei. Am aflat că *mister* Creakle are motive să afirme că e un adevărat tătar ; e cel mai aspru şi mai neînduplecat dintre profesori ; am aflat că loveşte în fiecare zi în dreapta şi în stînga, dînd năvală în mijlo-

cul băieţilor ca un cavalerist şi croindu-i fără milă. De asemenea, am mai aflat că nu ştie nimic, pricepîndu-se numai la bătaie, fiind (cum spunea Steerforth) mai neştiutor decît cel din urmă elev din şcoală ; că fusese cu mulţi ani înainte un biet negustoraş de hamei undeva în Borough [1] şi că se apucase de şcoală tot ca de o negustorie, după ce ajunsese la faliment cu hameiul, izbutind să se descurce numai mulţumită banilor doamnei Creakle. Precum şi multe altele, despre care mă minunam şi eu de unde le ştiau.

Am aflat că omul cu piciorul de lemn, care se numea Tungay, era o fiară îndărătnică. Fusese în slujba lui *mister* Creakle cînd făcea negoţ cu hamei şi îl urmase şi în întreprinderea şcolară, pentru că — presupuneau băieţii — îşi rupsese piciorul în slujba lui şi îl ajutase la tot felul de afaceri necurate, aşa că-i cunoştea toate secretele. Am aflat că, în afară de *mister* Creakle, Tungay îi socotea pe toţi cei din şcoală — profesori şi elevi — drept duşmani personali şi că singura lui plăcere în viaţă era să fie acru şi răutăcios. Am aflat că *mister* Creakle avea un fiu, care nu se împăcase cu Tungay şi că, lucrînd şi el în şcoală, într-o zi cînd tatăl îşi aplicase cu cruzime metodele, fiul se împotrivise ; se mai spunea că protestase şi împotriva felului cum se purta părintele cu mamă-sa. Şi am mai aflat că, din această pricină, *mister* Creakle îl izgonise şi că de atunci *missis* Creakle şi fetiţa duceau o viaţă amarnică.

Dar din toate cîte le-am aflat despre *mister* Creakle, ceea ce m-a mirat cel mai mult a fost faptul că în şcoală exista un băiat asupra căruia nu se încumetase să ridice mîna niciodată şi că băiatul acela era J. Steerforth. Acesta a adeverit că aşa este şi a spus că i-ar face plăcere dacă s-ar încumeta. Fiind întrebat de un băiat sfios (nu de mine) ce ar face dacă *mister* Creakle ar ridica mîna asu-

[1] Nume sub care era cunoscută suburbia londoneză Southwark, de pe malul de sud al Tamisei.

pra lui, Steerforth a aprins un chibrit şi, ţinîndu-l astfel încît să fie în lumină, i-a răspuns că ar începe prin a-l doborî, aruncîndu-i în cap clondirul de cerneală de şapte şilingi şi jumătate, care se afla întotdeauna pe cămin. Am rămas cîtva timp pe întuneric, ţinîndu-ne răsuflarea.

Am aflat de asemenea că *mister* Sharp şi *mister* Mell erau foarte prost plătiţi ; şi, că atunci cînd la masa lui *mister* Creakle se servea şi carne caldă şi rece, *mister* Sharp trebuia să spună că preferă carne rece, lucru confirmat de Steerforth, singurul băiat care lua masa în salon. Am aflat că lui *mister* Sharp nu i se prea potrivea peruca şi că n-avea de ce să fie atît de „mîndru" — cineva a zis că n-avea de ce să fie atît de „fudul" — de ea, pentru că la spate tot i se vedea părul roşu.

Am mai aflat că drept taxă pentru unul dintre băieţi, feciorul unui negustor de cărbuni, şcoala primea cărbuni în loc de bani, şi de aceea băiatului i se dăduse porecla „Troc" sau „Schimb-în natură" — termenii prin care erau desemnate în cartea de aritmetică tîrgurile de acest soi. Am aflat că berea ce se servea la masă nu era decît un mijloc de a-i înşela pe părinţi, iar budinca, un pretext de a se stoarce bani. Am aflat că mai toţi băieţii erau încredinţaţi că *miss* Creakle îl iubea pe Steerforth ; lucru care, stînd eu în întuneric şi gîndindu-mă la glasul lui plăcut, la trăsăturile-i regulate, la purtările-i alese şi la părul lui cel frumos inelat, mi s-a părut foarte posibil. Am aflat că *mister* Mell nu era un om rău, dar n-avea nici un gologan, şi că, fără îndoială, maică-sa, bătrîna *missis* Mell, era săracă şi nevoiaşă ca Iov. Atunci mi-am adus aminte că prînzisem o dată la ea şi cum mi se păruse că bolborosise ceva ca „Charley al meu !", dar sînt bucuros să spun că n-am suflat nici o vorbă despre acest lucru.

Toate aceste povestiri şi altele pe deasupra s-au întins mult după încheierea ospăţului. De îndată ce s-a isprăvit mîncarea şi băutura, cei mai mulţi dintre musafiri

s-au dus să se culce ; dar în cele din urmă şi noi, cei care am rămas şi am vorbit în şoaptă sau am ascultat ne-am culcat şi noi pe jumătate dezbrăcaţi.

— Somn uşor, tinere Copperfield, mi-a zis Steerforth. O să te am în vedere.

— Sînteţi prea bun, i-am zis cu recunoştinţă. Vă rămîn foarte îndatorat.

— N-ai vreo soră ? m-a întrebat Steerforth, căscînd.

— Nu.

— Păcat. Dacă ai fi avut o soră, cred c-ar fi fost o fetiţă drăguţă, sfioasă, cu ochi mari. Mi-ar fi făcut plăcere s-o cunosc. Noapte bună, Copperfield.

— Noapte bună, *sir,* i-am răspuns.

După ce m-am culcat, am rămas multă vreme gîndindu-mă la el şi îmi aduc aminte că m-am ridicat în pat să-l privesc cum stătea întins, în bătaia lunii, cu faţa-i frumoasă întoarsă într-o parte şi capul uşor sprijinit pe un braţ. Îl socoteam o personalitate foarte puternică, şi de aceea gîndurile mi se îndreptau către el. Faţa-i luminată de lună nu era întunecată de vălurile mohorîte ale viitorului. Iar în grădina în care am visat că m-am plimbat toată noaptea, urma paşilor era neumbrită.

CAPITOLUL

VII

„ÎNTÎIUL SEMESTRU" LA „SALEM HOUSE"

A doua zi am început de-a binelea şcoala. M-a impresionat adînc faptul că vacarmul glasurilor, ţin bine minte, s-a prefăcut deodată într-o tăcere de mormînt cînd, după gustarea de dimineaţă, *mister* Creakle a intrat şi s-a oprit în prag, rotindu-şi privirea asupra noastră ca un căpcăun din basme care-şi cercetează prada.

Tungay stătea alături de *mister* Creakle. N-a fost nevoie, cred, să răcnească : „Tăcere !", pentru că toţi băieţii încremeniseră şi amuţiseră pe loc.

L-am văzut pe *mister* Creakle vorbind, iar pe Tungay l-am auzit repetîndu-i cuvintele.

— Ei, băieţi, începem un nou semestru. Băgaţi de seamă ce faceţi în acest semestru nou. Vă sfătuiesc să nu vă daţi în lături de la lecţii, pentru că nici eu n-o să mă dau în lături de la pedepse. O să fiu neînduplecat. Degeaba o să vă frecaţi ; n-o să puteţi şterge urmele lăsate de nuielele pe care am să vi le trag. Şi acum, cu toţii la treabă, băieţi !

După ce-a rostit acest înfricoşător discurs, şi după ce Tungay s-a retras şchiopătînd, *mister* Creakle s-a apropiat de mine şi mi-a spus că ştie că muşc, dar şi el ştie să muşte. Apoi mi-a arătat nuiaua şi m-a întrebat ce credeam despre cogeamite dintele ? E destul de ascuţit, ai ? Are vîrful destul de tăios, ai ? Muşcă, ai ? Ce zici, muşcă, ai ? Şi la fiecare întrebare mă croia atît de crunt cu nuiaua, încît mă zvîrcoleam de durere. Astfel s-a săvîrşit

ritul de inițiere (cum îi zicea Steerforth) în comunitatea celor de la „Salem House", și am început să plîng îndată.

Nu vreau să spun că acestea ar fi fost semne de atenție specială, acordate numai mie. Dimpotrivă, pe măsură ce *mister* Creakle făcea înconjurul clasei, marea majoritate a elevilor (mai ales cei mici) erau copleșiți cu mărturii de atenție de același soi.

În fiece zi, înainte de începerea orelor, jumătate din numărul elevilor se zvîrcolea și plîngea ; și mi-e teamă să număr cîți s-au mai zvîrcolit și au plîns pînă la sfîrșitul orelor, în ziua aceea căci nu vreau să las impresia că exagerez.

Cred că niciodată n-a existat om pe lume căruia să-i placă profesia sa mai mult decît îi plăcea lui *mister* Creakle. Cînd îi croia pe băieți cu nuiaua, încerca o adevărată desfătare, ca și cum și-ar fi potolit o poftă nesățioasă. Sînt convins că mai ales cînd se afla în fața unui băiețaș grăsuț, nu era în stare să reziste ispitei ; băiețașii grăsuți parcă îl fascinau și nu-și găsea astîmpăr pînă ce nu-i croia și nu-i pecetluia pentru tot restul zilei. Eram și eu grăsun, așa că vorbesc în cunoștință de cauză. Acuma cînd mă gîndesc la el, mi se ridică sîngele la cap și mă revolt de parcă aș fi aflat totul de la alții, fără să fi încăput vreodată pe mîna lui. Și sînt cu atît mai revoltat cu cît acum îmi dau mai bine seama că a fost o brută și un incapabil, tot atît de nepotrivit pentru postul de mare încredere pe care-l deținea pe cît ar fi fost de nepotrivit și pentru acela de Comandant suprem al armatei sau pentru acela de Mare amiral al flotei, ba cred chiar că în oricare dintre aceste două funcțiuni ar fi făcut, probabil, mult mai puțin rău.

Iar noi, umili supuși ai unui idol lipsit de remușcări, cît de mișei eram în fața lui ! Acuma, cînd mă gîndesc, îmi dau seama ce jalnic debut în viață este slugărnicia și supunerea față de un om cu asemenea porniri și păcate!

Iată-mă din nou în bancă, pîndindu-i privirea, pîndindu-i cu sfială privirile, în timp ce liniază un caiet de matematică pentru o nouă victimă, ale cărei mîini abia fuseseră croite cu aceeași riglă și care acuma încearcă să-și potolească durerea frecîndu-se cu batista. Am atîtea de făcut! Nu-i pîndesc privirile pentru că n-aș avea ce face, ci pentru că ochii lui mă atrag în chip bolnăvicios, din dorința, amestecată cu grele temeri, de a ști ce are de gînd și dacă acela căruia îi va veni rîndul să sufere voi fi eu sau altul. Băieții dintr-un șir întreg de bănci îi urmăresc privirile cu aceeași încordare. Cred că știe acest lucru, deși se preface că habar n-ar avea. Liniind caietul de matematică, se strîmbă cumplit; deodată aruncă o privire chiorîșă înspre șirul nostru și, înfiorați, ne aplecăm asupra cărților. Dar peste o clipă, iar ne uităm la el. Chemat de el, un nenorocit, găsit vinovat că nu și-a făcut bine lecția, se apropie. Vinovatul își cere iertare și făgăduiește că are să-și dea toată osteneala pentru a doua zi. Înainte de a-l altoi *mister* Creakle glumește, și noi, biete javre păcătoase, rîdem, rîdem albi ca varul, cu inima cît un purice.

Iată-mă din nou în bancă, într-o toropitoare după-amiază de vară. Un zumzet și un zvon surd se ridică în jurul meu, de parcă băieții ar fi niște muscoi. Gustul neplăcut de grăsime sleită îmi stăruie în gură (luasem masa cu un ceas sau două înainte) și-mi simt capul ca de plumb. Aș da orice pe lume numai să mă pot culca. Stau cu ochii la *mister* Creakle și clipesc din cînd în cînd spre el ca un pui de huhurez; cînd aținesc o clipă, mi se pare că tot îl mai zăresc printre gene cum liniază caietele de matematică, pînă ce vine tiptil, pe la spate, și, plesindu-mă peste ceafă, mă trezește, ca să-l pot vedea mai limpede.

Iată-mă din nou pe terenul de joc. Deși nu-l mai am înaintea ochilor, sînt încă vrăjit de amintirea lui. Fereastra care se află la o mică depărtare de locul unde

ştiu că stă la masă îl reprezintă şi privesc ţintă la ea. Dacă îi văd chipul lîngă geam, îndată mă schimb la faţă, privindu-l rugător şi supus. Dacă se întîmplă cumva să se uite pe geam, chiar şi cei mai îndrăzneţi (în afară de Steeforth) amuţesc în mijlocul unui chiot sau al unui strigăt şi deodată devin visători. Într-o bună zi, Traddles (cel mai nenorocos copil din lume) a spart geamul acela cu mingea. Tremur şi azi cînd îmi aduc aminte de impresia cumplită făcută de această întîmplare şi de gîndul că mingea a căzut în capul sacrosanct al lui *mister* Creakle.

Bietul Traddles ! Cu hainele-i strîmte, sinilii, care făceau ca braţele şi picioarele lui să semene cu nişte cîrnaţi sau cu nişte rulade, era cel mai vesel şi cel mai nefericit dintre toţi băieţii. Mereu lua bătaie — cred că n-a fost zi în tot semestrul acela în care să nu simtă nuiaua, în afară de lunea aceea cînd era sărbătoare şi cînd a fost croit numai cu rigla peste degetele ambelor mîini — şi mereu se pregătea să-i scrie unchiului său şi să i se plîngă, dar de scris nu i-a scris niciodată. După ce stătea un timp cu capul pe pupitru, se liniştea, şi deşi lacrimile încă nu i se uscaseră pe obraji, începea să rîdă din nou şi se apuca să deseneze schelete pe tăbliţă. Mă întrebam ce mîngîiere poate găsi Traddles în desenarea scheletelor, şi o bună bucată de vreme l-am socotit ca pe un fel de schivnic, care, desenînd aceste simboluri ale caducităţii, îşi amintea că nici bătaia nu putea dura la nesfîrşit. Dar cred acum că le desena pentru că-i venea mai lesne, unde nu era nevoie să-şi bată capul cu amănuntele.

Tare era cumsecade Traddles ăsta, şi socotea că băieţii au datoria sfîntă de a fi solidari. Din pricina aceasta a şi avut de suferit în mai multe rînduri ; îndeosebi o dată cînd Steerforth a rîs în biserică, şi paracliserul l-a crezut vinovat pe Traddles şi l-a scos afară. Parcă şi acum îl văd ieşind sub escortă, însoţit de privirile dispreţuitoare ale enoriei. N-a spus niciodată cine a fost adevăratul vinovat, deşi a doua zi a pătimit, stînd la carceră atîtea cea-

suri, încît a ieşit de acoo avînd pe filele dicţionarului său de latină mai multe schelete decît într-un cimitir. E drept însă că a fost şi răsplătit pentru asta. Steerforth a declarat că Traddles este departe de a fi o puşlama, şi toţi am găsit că era o laudă cum nu se poate mai mare. În ce mă priveşte (deşi eram mult mai puţin curajos decît Traddles şi nici nu eram de vîrsta lui), aş fi fost gata să îndur multe pentru o asemenea răsplată.

Pentru mine era o adevărată plăcere să-l văd pe Steerforth la braţ cu *miss* Creakle, îndreptîndu-se spre biserică. N-o socoteam pe *miss* Creakle la fel de frumoasă ca micuţa Em'ly şi nici n-o iubeam (căci nu îndrăzneam), dar găseam că era nespus de atrăgătoare şi de o neîntrecută bunăcuviinţă. Cînd Steerforth gătit cu pantaloni albi, îi aducea umbrela de soare, mă simţeam mîndru că eram prietenul lui. Şi eram sigur că nu se putea să nu-l iubească din toată inima. În ochii mei, *mister* Sharp şi *mister* Mell erau desigur oameni de seamă, dar faţă de ei, Steerforth era ceea ce-i soarele faţă de stele.

Steerforth a continuat să-mi arate o grijă binevoitoare şi s-a dovedit un prieten foarte util, căci nimeni n-ar fi îndrăznit să se atingă de acela care avea cinstea să se bucure de ocrotirea lui. N-a putut — sau, mai bine zis, nici n-a încercat — să mă apere împotriva lui *mister* Creakle, care era foarte aspru cu mine ; ori de cîte ori eram admonestat mai rău ca de obicei, îmi spunea că n-ar fi stricat să am ceva din îndrăzneala lui şi că el n-ar fi îndurat atîtea ; interpretam aceste cuvinte drept o încurajare şi îi eram recunoscător. Asprimea lui *mister* Creakle a avut şi o parte bună, singura de care mi-am putut da seama. De fiecare dată cînd trecea pe lîngă banca mea şi voia să-mi ardă una cu nuiaua, tăbliţa de pe spinarea mea îi stătea în drum ; de aceea, nu după mult timp a pus să mi-o scoată, şi aşa am scăpat de ea.

O împrejurare neprevăzută a cimentat şi mai mult prietenia dintre Steerforth şi mine, oferindu-mi mari satisfacţii, în ciuda neajunsurilor pe care le-am avut uneori din pricina ei. Odată, cînd mi-a făcut cinstea să-mi vorbească pe terenul de joc, m-am încumetat să-i spun că cineva sau ceva — nu mai ştiu despre ce era vorba — îmi aducea aminte de cineva sau de ceva din *Peregrine Pickle*. Nu mi-a zis nimic atunci, dar seara, cînd mă pregăteam de culcare, m-a întrebat dacă aveam cartea de care pomenisem.

I-am spus că n-o aveam şi i-am povestit în ce împrejurări o citisem, împreună cu toate celelalte cărţi de care am amintit mai înainte.

— Şi mai ştii despre ce era vorba în ele ? m-a întrebat Steerforth.

— O, da ! i-am răspuns. Am memorie bună şi cred că mai ştiu foarte bine.

— Atunci, ştii ceva, tinere Copperfield ? Să mi le povesteşti. Adorm greu, şi de obicei dimineaţa mă trezesc devreme. O să mi le povesteşti pe rînd. Aşa ca în *O mie şi una de nopţi*.

M-am simţit cît se poate de măgulit de această propunere şi am pus-o în aplicare chiar în seara aceea. Nu sînt în măsură să spun şi nici n-aş vrea să-mi aduc aminte cum i-am masacrat pe autorii mei favoriţi cu prilejul interpretării operelor respective ; dar credeam cu adevărat în ei şi aveam un fel serios şi simplu de a istorisi ; şi aceste însuşiri mi-au fost de mult folos.

Neajunsul era că deseori, seara, picam de somn sau eram plictisit şi nu-mi ardea să reiau povestirea, şi atunci era o adevărată caznă, dar n-aveam încotro ; căci, firește, nici prin gînd nu mi-ar fi trecut să-l dezamăgesc sau să-l supăr pe Steerforth. De asemenea, dimineaţa, cînd mă simţeam moleşit şi cînd aş fi avut poftă să mai dorm un ceas, mi-era tare neplăcut să mă văd trezit din somn ca

Şeherezada [1] şi să fiu silit să-i înşir o poveste lungă pînă ce suna deşteptarea ; dar Steerforth era neînduplecat ; şi cum, în schimb, mă ajuta să-mi fac adunările şi temele şi orice lucrare ce-mi părea prea grea, nu ieşeam păgubit din această afacere. Nu se cade însă să fiu nedrept cu mine însumi. Nu am fost mînat s-o fac nici de interes, nici de motive egoiste şi nici de teama lui Steerforth. Îl admiram, îl iubeam, şi pentru mine, preţuirea lui era cea mai mare răsplată. Ţineam atît de mult la ea, încît şi acum, cînd mă gîndesc la aceste fleacuri, mă simt adînc mişcat.

Steerforth era şi foarte prevenitor cu mine, şi într-o anumită împrejurare şi-a manifestat această trăsătură cu o fermitate care cred că i-a cam făcut să sufere pe bietul Traddles şi pe ceilalţi. Scrisoarea făgăduită de Peggotty — o scrisoare nespus de încurajatoare — a sosit în primele săptămîni ale semestrului şi o dată cu ea am primit un *cake*, multe portocale şi două sticle de sirop de anglice. Am depus această comoară, precum se cuvenea, la picioarele lui Steerforth şi l-am rugat să hotărască.

— Ascultă, tinere Copperfield, să-ţi spun ceva, a zis Steerforth, siropul o să-l păstrăm ca să-ţi uzi gîtlejul cînd îmi istoriseşti.

Propunerea lui m-a făcut să roşesc şi l-am rugat, sfios, să nu stăruie. Dar mi-a răspuns că întrucît băgase de seamă că adesea vorbeam cam răguşit, cam gîjîit — acestea au fost cuvintele lui — fiecare picătură avea să fie folosită aşa cum a hotărît. Prin urmare, siropul a fost închis în lădiţa lui, de unde scotea cîte puţin într-o sticluţă, şi printr-un pai înfipt în dop îmi dădea să beau ori de cîte ori i se părea că aş avea nevoie de un întăritor. Uneori, ca băutura să fie mai eficace, avea bunăvoinţa să stoarcă cîteva picături de zeamă de portocală în sirop sau să-l mai învioreze cu ghimbir sau să toarne o picătură de piperment. Şi deşi n-aş putea spune că prin aceste adăugiri

[1] Personajul narator din *O mie şi una de nopţi* care începea să-şi depene povestirile cu un ceas înainte de ivirea zorilor.

căpăta o aromă mai bună sau c-ar fi fost băutura cea mai potrivită dimineaţa, pe stomacul gol, sau seara, înainte de culcare, totuşi o sorbeam cu recunoştinţă şi eram foarte mişcat de atenţia lui.

Mi s-a părut că *Peregrine Picke* a durat cîteva luni de zile şi că celelalte istorisiri au cerut încă şi mai multă vreme. Îndeplinirea învoielii n-a suferit niciodată din lipsă de material, şi siropul a durat cam atîta cît şi poveştirile. Bietul Traddles — nu pot să mă gîndesc la băiatul acesta fără să nu-mi vină să rîd şi fără ca în acelaşi timp să nu simt umezindu-mi-se ochii — juca, de obicei, rolul corului antic, se prefăcea că se prăpădeşte de rîs la părţile hazlii şi că e cuprins de groază ori de cîte ori ajungeam la un pasaj sinistru, şi foarte adesea mă punea în mare încurcătură. Îmi amintesc că una din glumele lui preferate era să clănţăne din dinţi de cîte ori, povestind de aventurile lui Gil Blas, pomeneam de un *alguazil* [1] ; şi ţin bine minte că atunci cînd Gil Blas s-a întîlnit la Madrid cu căpetenia hoţilor, bietul Traddles a mimat cu atîta foc un acces de spaimă, încît a fost auzit de *mister* Creakle, care tocmai trecea pe coridor, şi s-a ales cu o bătaie strașnică pentru tulburarea liniştii în dormitor.

Ce înclinaţii spre romantism şi visare voi fi avut din născare au fost stimulate de atîta povestit pe întuneric ; şi din acest punct de vedere se prea poate ca această îndeletnicire să nu-mi fi făcut cine ştie ce serviciu. Dar faptul că în dormitorul nostru eram răsfăţat şi că eram conştient de preţuirea de care mă bucuram în rîndul băieţilor, deşi eram cel mai mic dintre ei, m-a îndemnat să-mi dau cea mai mare silinţă. Într-o şcoală în care domneşte cruzimea, fie că directorul e un neghiob sau nu, nu se poate învăţa mare lucru. Nu cred să fi existat vreo şcoală ai cărei elevi să fie mai neştiutori decît conşcolarii mei ; prea erau hărţuiţi, prea erau des bătuţi ca să aibă

[1] *Alguazil* — în limba arabă, înalt dregător ; în Spania feudală, ispravnic sau agent de poliţie.

capul la învățătură ; nu puteau învăța cu folos, așa cum nimeni nu se alege cu vreun folos cînd în permanență se abat asupra lui nenorociri, suferințe și griji. Dar orgoliul meu copilăresc și ajutorul lui Steerforth mi-au dat oarecare imbold ; și cu toate că asta nu m-a ferit de pedepse, am izbutit, spre deosebire de ceilalți băieți, să prind, cît am urmat acolo, cîteva firimituri de învățătură.

În această privință, *mister* Mell, care mi-a arătat o simpatie de care îmi amintesc cu recunoștință, mi-a dat un deosebit ajutor. De aceea m-a mîhnit întotdeauna atitudinea lui Steerforth față de *mister* Mell, căci căuta în mod sistematic să-l facă de rîs, rareori lăsînd să-i scape vreun prilej de a-l jigni sau de a-i îndemna pe alții s-o facă. Lucrul ăsta m-a tulburat multă vreme, mai ales că îi povestisem lui Steerforth — față de care nu eram în stare să păstrez nici un secret, după cum nu puteam ascunde de el nici o prăjitură sau vreun alt bun lumesc — despre cele două bătrîne la care mă dusese *mister* Mell și mi-era teamă ca nu cumva, din dorința de a-l înjosi pe *mister* Mell, să lase să-i scape vreo vorbă.

Aș putea spune că nici unuia dintre noi nu i-a dat prin gînd în dimineața aceea, cînd am luat gustarea în odăița bătrînelor și am ațipit la umbra penelor de păun, în sunetul piculinei, ce urmări va avea trecerea neînsemnatei mele persoane prin acel azil. Și vizita aceea a avut totuși urmări neprevăzute și destul de grave, în felul lor.

Într-o zi, cînd *mister* Creakle n-a putut să iasă din odaie, fiind bolnav — ceea ce, firește, a stîrnit veselie în toată școala — s-a făcut mare tărăboi în timpul orelor de dimineață. Băieții se simțeau atît de voioși și atît de mulțumiți, încît nu era chip să-i potolești. Deși temutul Tungay, cu piciorul lui de lemn, și-a făcut apariția de două ori sau de trei ori și a însemnat numele celor mai de seamă vinovați, nimeni nu s-a sinchisit, căci, știind că în orice caz a doua zi vom fi pedepsiți cu toții, socoteam că este mai înțelept să petrecem acuma.

De fapt, fiind sîmbătă în ziua aceea nu aveam ore decît dimineaţa. Dar pentru că gălăgia de pe terenul de joc l-ar fi indispus pe *mister* Creakle şi pentru că vremea nu era prielnică de plimbare, s-a hotărît să rămînem în clasă şi după-amiază, dîndu-ni-se teme mai uşoare, anume ticluite pentru acea împrejurare. Era ziua în care *mister* Sharp obişnuia să se ducă la oraş ca să-şi onduleze peruca ; de aceea, sarcina de a supraveghea clasa îi reveni lui *mister* Mell, în spinarea căruia cădeau toate corvezile.

Dacă aş putea găsi cea mai slabă asemănare între o făptură atît de blîndă cum era *mister* Mell şi un taur sau un urs, atunci, vorbind despre clipele cînd tărăboiul a ajuns la culme în după-amiaza cu pricina, aş spune că era ca un taur sau ca un urs încolţit de o mie de cîini de vînătoare. Parcă-l văd cum, ţinîndu-şi fruntea îndurerată cu mîna aceea osoasă, îşi pleca privirea asupra cărţii ce o avea în faţă, străduindu-se din răsputeri să-şi urmeze munca istovitoare în mijlocul unui vacarm care l-ar fi năucit şi pe preşedintele Camerei Comunelor. Unii băieţi o zbugheau de la locurile lor, jucînd leapşa cu colegii ; alţii rîdeau zgomotos, cîntau, flecăreau, ţopăiau, urlau ; alţii băteau din picioare, alţii se învîrteau în jurul lui *mister* Mell rînjind, strîmbîndu-se, maimuţărindu-se după el, unii pe la spate, iar alţii chiar în faţa lui, făcînd haz de sărăcia lui, de încălţările lui, de hainele lui, de maică-sa, de tot ceea ce avea şi faţă de care s-ar fi cuvenit să arate respect.

— Linişte ! a izbucnit deodată *mister* Mell, ridicîndu-se şi lovind cu cartea în catedră. Ce înseamnă asta ? Aţi întrecut măsura. E exasperant. De ce vă purtaţi aşa cu mine, băieţi ?

Lovise catedra cu cartea mea ; mă aflam lîngă el şi, urmărindu-i privirile care cercetau clasa, am băgat de seamă cum toţi băieţii au înlemnit brusc, unii miraţi, alţii pe jumătate înfricoşaţi, iar cîţiva regretînd parcă cele întîmplate.

Steerforth își avea locul în fundul clasei, la celălalt capăt al lungii încăperi. Cînd privirea lui *mister* Mell s-a oprit asupra lui, stătea cu spatele rezemat de zid, cu mîinile în buzunare și se uita la *mister* Mell, ținîndu-și buzele țuguiate ca și cum ar fi fluierat.

— Taci, *mister* Steerforth, i-a zis.

— Ba să taci dumneata, i-a întors vorba Steerforth, înroșindu-se. Cu cine crezi că vorbești ?

— Stai jos, i-a zis *mister* Mell.

— Ba să stai jos dumneata și să faci bine să-ți vezi de treabă.

S-au auzit cîteva chicoteli și cîteva aplauze ; dar *mister* Mell era atît de palid, încît tăcerea s-a așternut deodată în toată clasa, iar un băiat care se repezise în spatele lui ca s-o imite în bătaie de joc pe mama profesorului, se răzgîndi și se prefăcu c-ar vrea să-și ascută pana.

— Te-nșeli dacă îți închipui că nu știu ce putere ai asupra băieților de aici, sau că n-am văzut cum de cîteva minute încoace îi asmuți pe cei mici să mă insulte în fel și chip, a spus *mister* Mell și, în acea clipă, și-a lăsat, presupun, fără gînd rău, mîna pe creștetul meu.

— Nici nu-mi dau osteneala să mă ocup de dumneata, așa că n-am cum să mă înșel, i-a răspuns Steerforth rece.

— Și cînd profiți de situația de privilegiat de care te bucuri aici, a urmat *mister* Mell, căruia îi tremurau buzele, ca să jignești un *gentleman*...

— Un ce ?... Să-l văd și eu, unde-i ? i-a tăiat vorba Steerforth.

Deodată cineva a strigat :

— Rușine, Steerforth ! E urît ce faci !

Era Traddles. Dar *mister* Mell l-a dezamăgit, poftindu-l să-și țină limba.

— ...ca să jignești un om care n-a avut noroc în viață și care nu te-a jignit niciodată cu nimic, mai ales că ești de ajuns de vîrstnic și de înțelept ca să-ți dai seama că sînt destule motive pentru care n-ar trebui să-l jignești, a

urmat *mister* Mell, şi buzele îi tremurau din ce în ce mai tare, atunci săvîrşeşti o faptă josnică, o mîrşăvie ! Şi acuma poţi să stai jos sau să rămîi în picioare, cum pofteşti ! Copperfield, citeşte mai departe !

— Stai puţin tinere Copperfield, mi-a zis Steerforth înaintînd către mijlocul clasei. *Mister* Mell, vreau să-ţi spun ceva o dată pentru totdeauna. Dacă îţi permiţi să spui despre mine că sînt josnic sau mîrşav, sau cam aşa ceva, eşti un cerşetor nerușinat ! Că, oricum, eşti un cerşetor, ştii bine. Dar cînd vorbeşti astfel, eşti un cerşetor nerușinat.

Nici acum nu sînt lămurit dacă Steerforth era cît pe-aci să-l lovească pe *mister* Mell sau dacă *mister* Mell era cît pe-aci să-l lovească pe Steerforth, sau dacă amîndoi se pregăteau să se încaiere. Dar am văzut deodată că toţi băieţii au încremenit, de parcă s-ar fi prefăcut în stane de piatră, şi atunci l-am văzut pe *mister* Creakle în mijlocul clasei, cu Tungay alături, şi am zărit-o pe *missis* Creakle cu fiica ei în dreptul uşii, urmărind scena cu un aer înfricoşat. *Mister* Mell a rămas cîteva clipe nemişcat, cu capul în mîini şi coatele sprijinite pe catedră.

— *Mister* Mell ! a răcnit *mister* Creakle. scuturîndu-l de braţ, şi de astă dată glasul lui s-a auzit atît de bine, încît Tungay a găsit că nu mai era nevoie să-i repete cuvintele. Sper că nu ţi-ai pierdut minţile !

— Nu, *sir*, nu ! i-a răspuns, *mister* Mell, ridicîndu-şi capul din palme, clătinîndu-l şi frîngîndu-şi mîinile foarte tulburat. Nu, *mister* Creakle, nu mi le-am pierdut... mi-am... mi-am păstrat cumpătul, *sir !* Numai că ar fi fost... ar fi fost mai bine, *mister* Creakle, dacă nu vi le-aţi fi pierdut dumneavoastră ! Ar... ar fi fost mult mai bine, *sir*, şi mult mai nimerit, *sir !* M-ar fi ferit de o neplăcere în plus, *sir*.

Mister Creakle l-a privit cu sevēritate, apoi a pus mîna pe umărul lui Tungay şi, urcîndu-se cu picioarele pe banca cea mai apropiată, s-a aşezat pe un pupitru. De pe acest

tron s-a uitat o dată sever la *mister* Mell, care, la fel de tulburat continua să-şi clatine capul şi să-şi frîngă mîinile ; apoi, întorcîndu-se către Steerforth, i-a spus :

— Pentru că dînsul nu binevoieşte să mă lămurească, spune-mi dumneata, ce s-a întîmplat ?

Steerforth a ocolit cîtva timp întrebarea, rămînînd tăcut şi privindu-şi cu dispreţ şi mînie adversarul. Ţin bine minte că pînă şi în clipa aceea m-am gîndit, fără să vreau, cît de mîndru arăta Steerforth şi cît de plouat şi necioplit părea *mister* Mell, alături de el.

— Aş vrea să ştiu ce-a vrut să spună cînd s-a referit la privilegiaţi ? a întrebat, în cele din urmă, Steerforth.

— Privilegiaţi ? a repetat *mister* Creakle, şi pe loc vinele de pe frunte i s-au umflat. Cine a vorbit de privilegiaţi ?

— Dumnealui, a răspuns Steerforth.

— Şi, mă rog, ce ai vrut să spui cu asta ? a izbucnit *mister* Creakle, întorcîndu-se supărat către asistentul său.

— Am vrut să spun, a dat să răspundă acesta cu glasul stins, am vrut să spun ceea ce am spus : că nici un elev nu are dreptul să folosească poziţia privilegiată pe care o are ca să mă înjosească.

— Să te înjosească pe *dumneata* ? a exclamat *mister* Creakle. Asta-i culmea ! Dar dă-mi voie să te întreb, cum dracu te cheamă — şi aici *mister* Creakle şi-a încrucişat braţele pe piept, cu nuia cu tot, şi şi-a încruntat atît de tare sprîncenele, încît abia i se mai zăreau ochii mici îndărătul lor — dă-mi voie să te întreb dacă pomenind de privilegiaţi, nu ai nesocotit respectul ce-mi e datorat ? Respectul ce mi-e datorat mie, ca director al acestei instituţii ca şi ca patron al dumitale, a adăugat *mister* Creakle, întorcînd subit capul în direcţia lui *mister* Mell.

— Sînt gata să recunosc că am greşit, încuviinţă *mister* Mell. Dacă mi-aş fi păstrat sîngele rece, n-aş fi făcut-o.

Aici Steerforth interveni :

— A mai zis că sînt josnic şi că sînt mîrşav, şi atunci i-am spus că e un cerşetor. Recunosc deschis că de mi-aş fi păstrat sîngele rece, poate că n-aş fi rostit acest cuvînt. Dar l-am spus, şi sînt gata să trag toate consecinţele.

Fără să mă gîndesc că nu risca, pesemene, nimic, aceste cuvinte semeţe m-au înflăcărat. I-au impresionat şi pe băieţi, căci s-a auzit un murmur de aprobare, deşi nimeni n-a scos o vorbă.

— Deşi sinceritatea dumitale îţi face cinste, a zis *mister* Creakle, fără îndoială că îţi face cinste... mă mir, trebuie să ţi-o spun, Steerforth, că ai putut arunca un asemenea epitet unei persoane care lucrează la „Salem House".

Steerforth chicoti.

— Asta, *sir*, nu-i un răspuns satisfăcător la observaţia mea, l-a mustrat *mister* Creakle. Trebuie să-ţi spun, Steerforth, că aştept de la dumneata mai mult decît atît.

Dacă alături de chipeşul Steerforth, *mister* Mell mi se părea necioplit, ce să mai spun cum mi se părea *mister* Creakle ?

— N-are decît să mă dezmintă, a zis Steerforth.

— Ce să dezmintă ? s-a răstit *mister* Creakle. Că e un cerşetor ? Cum adică, vrei să spui că se duce pe undeva să cerşească ?

— Dacă nu e el însuşi cerşetor, atunci o rudă apropiată de-a lui este, a stăruit Steerforth. Şi e totuna !

Mi-a aruncat o privire şi, în acelaşi timp, *mister* Mell m-a bătut prieteneşte pe umăr. M-am uitat la *mister* Mell şi am simţit cum roşeam şi cum inima îmi era covîrşită de mustrări, dar ochii lui *mister* Mell erau aţintiţi asupra lui Steerforth. A continuat să mă bată prieteneşte pe umăr, fără a-şi lua privirea de la el.

— Deoarece aşteptaţi să mă explic, a urmat Steerforth, şi să lămuresc ce am înţeles prin aceste cuvinte, n-am de spus decît atîta, *mister* Creakle : maică-sa trăieşte într-un azil din pomana altora.

Privindu-l și mai departe în ochi pe Steerforth și bătîndu-mă prietenește pe umăr, *mister* Mell a murmurat ceva ; dacă nu mă înșel, a spus ca pentru sine :

— Da, asta era.

Încruntat, dar cu prefăcută politețe, *mister* Creakle s-a întors către subalternul său.

— Ai auzit, *mister* Mell, ce a spus acest *gentleman*. Te rog, dacă vrei, să ai bunătatea și să dezminți aici, în fața clasei, acest lucru.

— Ce-a spus e adevărat, *sir*, și n-am nimic de dezmințit, declară *mister* Mell în mijlocul unei tăceri de mormînt. Ceea ce a spus e adevărat.

— Atunci, te rog, a urmat *mister* Creakle, plecîndu-și capul într-o parte și rotindu-și ochii prin clasă, fii atît de bun și mărturisește aici, în fața tuturor, că pînă în clipa de față această împrejurare n-a fost cunoscută de mine.

— În mod direct, cred că nu, a răspuns *mister* Mell.

— Precis nu știi ? Într-adevăr nu știi ?

— Presupun că niciodată n-ați crezut c-aș avea o situație materială strălucită. Vă este însă cunoscută situația ce o am acum aici și am avut-o întotdeauna.

— Dacă ridici această chestiune, a zis *mister* Creakle, și vinele i s-au umflat mai tare ca oricînd, mă tem că ai avut o situație falsă și că te-ai înșelat, confundînd această școală cu un orfelinat. Să nu vă fie cu supărare, *mister* Mell, trebuie să ne despărțim. Cu cît mai repede, cu atît mai bine.

— Cel mai bine ar fi s-o facem chiar acum, îi răspunse *mister* Mell, ridicîndu-se.

— Cum poftești ! a exclamat *mister* Creakle.

— Îmi iau rămas bun de la dumneata, *mister* Creakle, și de la voi toți, a spus *mister* Mell, plimbîndu-și privirea prin clasă și bătîndu-mă din nou, prietenește, pe umăr. Ție, James Steerforth, nu îți pot ura, acum, la plecare, altceva decît să ajungi cîndva să te rușinezi de ceea ce ai

făcut azi. Deocamdată, n-aş putea să consider că mi-ai fi prieten mie sau vreunuia dintre cei ce-mi sînt dragi.

Mi-a mai pus încă o dată mîna pe umăr ; apoi şi-a luat piculina şi cele cîteva cărţi pe care le avea în sertarul catedrei şi, lăsînd cheia în broască, pentru urmaşul său, a părăsit clasa cu modestul lui avut sub braţ. După aceea, prin mijlocirea lui Tungay, *mister* Creakle a ţinut o cuvîntare, mulţumindu-i lui Steerforth pentru că apărase (deşi, poate, cu prea multă căldură) fiinţa şi bunul renume al şcolii de la „Salem House" ; şi a încheiat strîngîndu-i mîna lui Steerforth, în timp ce noi am strigat, nu prea ştiu de ce, dar cred că pentru Steerforth, de trei ori ura, şi de aceea, deşi eram foarte mîhnit, am luat şi eu parte cu înflăcărare la aceste ovaţii. Apoi *mister* Creakle l-a bătut pe Tommy Traddles, care, în loc să se bucure, ca ceilalţi băieţi, plîngea din pricina plecării lui *mister* Mell, şi în cele din urmă *mister* Creakle s-a dus să-şi reia locul pe divanul sau patul pe care-l părăsise.

Rămaşi singuri, ne-am uitat, după cîte-mi amintesc, cam fîsticiţi unii la alţii. În ce mă priveşte, mă simţeam atît de mîhnit şi atît de chinuit de remuşcări pentru rolul ce-l jucasem în această întîmplare, încît pentru nimic în lume nu mi-aş fi putut stăpîni lacrimile dacă nu mi-ar fi fost teamă că Steerforth, care vedeam că mereu se uita la mine, mi le va lua în nume de rău, socotindu-le ca un gest neprietenesc, sau că, ţinînd seama de deosebirea de vîrstă dintre noi şi de sentimentele ce nutream pentru el, va considera ca nelalocul ei manifestarea emoţiei care mă copleşea. Steerforth se arăta foarte supărat pe Traddles şi spunea că îi părea bine că o pătise.

Bietul Traddles, care depăşise prima fază a deznădejdii sale şi nu-şi mai ţinea capul pe bancă, ci se consola, ca de obicei, desenînd schelete, i-a răspuns că puţin îi păsa. După părerea lui, *mister* Mell fusese nedreptăţit.

— Cine l-a nedreptăţit, fetiţo ? a întrebat Steerforth.

— Chiar dumneata.

— Dar ce i-am făcut ?

— Ce i-ai făcut ? L-ai jignit şi l-ai făcut să-şi piardă slujba.

— L-am jignit ? a repetat, dispreţuitor, Steerforth. Sînt sigur că o să-i treacă repede ! Nu e atît de gingaş ca dumneata, miss Traddles. Cît despre slujba lui — care era foarte bună, nu-i aşa ? — crezi oare că n-o să scriu acasă şi n-o să am grijă să i se trimită ceva bani ? Aşa crezi, Polly [1] !

Am socotit cu toţii că Steerforth era cît se poate de mărinimos, căci maică-sa era văduvă şi bogată şi, după cîte se zicea, era totdeauna gata să-i îndeplinească orice dorinţă. Aşadar, am fost foarte mulţumiţi că Traddles şi-a primit lecţia cuvenită şi l-am ridicat în slavă pe Steerforth ; mai ales după ce a binevoit să ne spună că tot ceea ce făcuse era numai pentru binele şi de dragul nostru şi că, prin fapta lui dezinteresată, ne făcuse un mare serviciu.

Dar trebuie să mărturisesc că în seara aceea, pe întuneric, în vreme ce le istoriseam mai departe o poveste, mi s-a părut de cîteva ori că-mi sună jalnic în urechi piculina lui *mister* Mell ; şi că atunci cînd, în cele din urmă, Steerforth obosind, m-am culcat, mi s-a năzărit că piculina zicea undeva atît de trist, încît m-am simţit foarte nefericit.

Curînd însă l-am dat uitării, căci am căzut în extaz în faţa lui Steerforth, care, pînă să i se găsească un înlocuitor lui *mister* Mell, a preluat cu nonşalanţă şi dezinvoltură cîteva din orele acestuia, predînd fără carte (aveam impresia că ştie totul pe de rost). Înainte de a-şi lua serviciul în primire, noul profesor, care mai înainte fusese la o şcoală secundară, a fost poftit într-o zi la masă, ca să-i fie prezentat lui Steerforth. Acesta l-a plăcut şi ne-a spus că era un om de ispravă. Fără a pricepe întocmai ce voia să spună, bizuindu-mă pe aprecierea lui, i-am arătat o mare stimă şi n-am pus nici o clipă la îndoială cunoştinţele sale excep-

[1] Nume de fată ; aici folosit în batjocură.

ţionale, deşi cu mine nu şi-a dat nici pe departe osteneala pe care şi-o dăduse *mister* Mell.

În cursul semestrului nu s-a mai întîmplat decît un singur eveniment ieşit din făgaşul banal al vieţii şcolare de fiece zi, care mi-a lăsat o impresie neştearsă pînă în ziua de azi. Multe sînt pricinile pentru care a rămas neştearsă.

Într-o după-amiază, cînd eram cu toţii buimaci de oboseală, iar *mister* Creakle croia nemilos în dreapta şi în stînga, Tungay a intrat în clasă şi a strigat cu vocea lui răsunătoare :

— Vizite pentru Copperfield !

A schimbat apoi cîteva cuvinte cu *mister* Creakle, informîndu-l cine erau vizitatorii şi întrebîndu-l unde să-i primească ; potrivit obiceiului, de îndată ce auzisem această veste, mă sculasem în picioare şi mă simţeam aproape leşinat de spaimă şi uimire, cînd am fost poftit să mă duc pe scara din dos şi să-mi pun un guleraş curat înainte de a mă prezenta în sufragerie. Am îndeplinit degrabă aceste porunci, într-o fierbere cum nu mai cunoscusem ; şi cînd am ajuns la uşa sufrageriei şi mi-a dat în minte că ar putea fi mama — pînă atunci socotisem că nu putea fi decît sau *mister* Murdstone, sau soră-sa — m-am oprit, am luat mîna de pe clanţă şi am plîns o bucată înainte de a intra.

La început n-am văzut pe nimeni ; dar simţind că uşa se împiedica de cineva, m-am uitat după uşă, şi, spre uimirea mea, i-am văzut pe *mister* Peggotty şi pe Ham, care, înghesuindu-se unul într-altul lîngă perete, îmi făceau plecăciuni cu pălăriile în mînă. Nu m-am putut stăpîni şi am pufnit în rîs ; dar am rîs nu atît de înfăţişarea lor, cît de bucurie că-i vedeam. Ne-am strîns mîinile cu multă căldură ; şi am rîs şi am rîs pînă ce am fost nevoit să-mi scot batista ca să-mi şterg lacrimile.

Mister Peggotty (care, ţin minte, a stat cu gura căscată tot timpul vizitei) s-a arătat foarte îngrijorat văzîndu-mă

cum îmi ştergeam lacrimile şi l-a îmboldit pe Ham să spună ceva.

— Sus inima, *mas'r* Davy ! mi-a zis Ham, zîmbind, cum îi era obiceiul. Etete com a mai crescut 'nealui !

— Adevărat, am crescut ? am întrebat, ştergîndu-mi ochii.

Nu ştiu să fi plîns pentru ceva anume ; pesemne îmi dădeau lacrimile numai pentru că revedeam nişte vechi prieteni.

— A crescut, *mas'r* Davy ! Etete com a mai crescut 'nealui ! a strigat Ham.

— Com a mai crescut ! a repetat *mister* Peggotty.

Au început să rîdă privindu-se unul pe celălalt şi m-au făcut şi pe mine să rîd din nou, şi apoi toţi trei am rîs, mai-mai să-mi vină din nou a plînge.

— Nu cumva ştiţi ce face mama, *mister* Peggotty ? l-am întrebat. Şi ce face scumpa, scumpa şi buna mea Peggotty ?

— Straşnic ! mi-a răspuns *mister* Peggotty.

— Şi micuţa Em'ly, şi *missis* Gummidge ?

— Straşnic ! mi-a răspuns *mister* Peggotty.

A urmat o tăcere. Ca să-i pună capăt, *mister* Peggotty a scos din buzunare doi homari uriaşi, un crab enorm şi un sac mare de pînză plin cu crevete, pe care i le-a pus în braţe lui Ham.

— Mă-nţelegeţi, a zis *mister* Peggotty, cînd aţi stat la noi, am văzut că vă plăceau bunătăţile astea, aşa c-am îndrăznit... Mămuca i-o fiert chiar ea. *Missis* Gummidge i-o fiert. Da !... a zis *mister* Peggotty, vorbind rar şi stăruind parcă anume, pentru că nu găsea alt subiect de conversaţie. *Missis* Gummidge, zău, vă spun, chiar ea i-o fiert.

I-am mulţumit. După ce i-a aruncat o privire lui Ham, care stătea şi se uita zîmbind la crustacee, fără să caute să-i vină în ajutor, *mister* Peggotty a urmat :

— Vedeți, mulțumită vîntului și fluxului care ne-au fost prielnice, am ajuns la Gravesen' [1] cu una din bărcile noastre din Yarmouth. Soră-mea mi-o scris com se cheamă locul ăsta de aici și mi-o spus că de o să ajung comva, din întîmplare, la Gravesen', să trec neapărat să văd ce face *mas'r* Davy și să-i dau salutările cuvenite și tare smerite orări de bine din parte-i, și să-i dau știre că famelia o duce strașnic de bine. Chiar așa ! Vedeți, cînd m-oi întoarce, micuța Em'ly o să-i scrie soră-mi că v-om văzut și c-o duceți și 'neavoastră strașnic de bine și așa mai departe, roată, ca la călușei.

A trebuit să stau și să chibzuiesc puțin pînă să pricep ce voia să spună *mister* Peggotty prin această metaforă, care desemna lanțul corespondenței. După aceea, i-am mulțumit călduros și am adăugat — deși îmi dădeam seama cum îmi roșeau obrajii — că și micuța Em'ly s-o fi schimbat de cînd mergeam împreună să culegem scoici și pietricele de pe plajă.

— S-o făcut aproape cît o femeie, atît de mult o crescut, mi-a spus *mister* Peggotty. Întrebați-l și pe *el !*

Voia să spună să-l întreb pe Ham, care, cu punga cu crevete în față, încuviința și rîdea încîntat.

— Și ce frumoasă s-a făcut ! a zis *mister* Peggotty, cu fața îmbujorată.

— Și com mai învață ! a adăugat Ham.

— Și ce scris are ! a zis *mister* Peggotty. Negru ca tăciunele ! Și mare, că-l poți vedea de la orice depărtare !

Era o încîntare să vezi cum se mai înflăcăra *mister* Peggotty cînd își amintea de mica lui slăbiciune. Îl văd și acum cu fața-i deschisă și păroasă, radiind de o dragoste și de o mîndrie indescriptibile. Ochii lui, care te privesc drept în față, se aprind și scapără însuflețiți parcă de o flacără din adîncuri. Pieptul lat i se umflă de plăcere. De emoție, mîinile-i mari și puternice se încleștează ; și sub-

[1] Este vorba de Gravesend, un mic port situat nu departe de Londra, la intrarea în estuarul Tamisei.

liniază ceea ce spune mișcînd brațul drept, care, văzut cu ochii mei de pitic, pare cît un baros.

Ham părea aproape la fel de înflăcărat. Cred că amîndoi mi-ar fi vorbit mult mai mult despre ea dacă nu i-ar fi tulburat apariția neașteptată a lui Steerforth, care, văzîndu-mă că stăteam de vorbă într-un colț cu doi străini, a încetat să fredoneze cîntecul cu care intrase pe buze, și dînd să iasă, mi-a zis :

— Nu știam că erai aici, tinere Copperfield ! (Căci, de obicei, nu acolo erau primiți oaspeții.)

Nu sînt sigur dacă l-am chemat înapoi spre a mă mîndri că am un prieten ca Steerforth sau din dorința de a-i explica acestuia cum de aveam un prieten ca *mister* Peggotty. I-am zis, cu sfială, — Doamne-Dumnezeule, cum îmi aduc aminte de aceste amănunte, după atîta amar de vreme !

— Te rog, Steerforth, nu pleca. Dumnealor sînt doi pescari din Yarmouth — oameni buni și cumsecade — rude ale dădacei mele, care au venit de la Gravesend să mă vadă.

— A, ah ! a exclamat Steerforth, întorcîndu-se. Îmi pare bine de cunoștință. Cum vă simțiți ?

Avea un fel de a se purta atît de plăcut, vesel, firesc dar nicidecum insolent, încît mai cred și acum că exercita un adevărat farmec. Și mai cred că datorită ținutei și sănătății sale, glasului său foarte armonios și frumuseții chipului și a siluetei, cît și, pe cît știu, datorită unei înnăscute puteri de atracție (pe care cred că numai puțini oameni o au), emana o vrajă căreia era doar prea firesc să i te supui și căreia nu mulți puteau să-i țină piept. Mi-am dat seama că și prietenii mei s-au simțit la largul lor și că îndată au fost gata să-și deschidă inima în fața lui.

— Vă rog, *mister* Peggotty, să le spuneți și celor de acasă, cînd le veți trimite scrisoarea, că *mister* Steerforth e foarte drăguț cu mine și nu știu ce m-aș fi făcut aici fără el, am zis eu.

— Copilării ! făcu Steerforth, rîzînd. Nici să nu le pomeniţi de aşa ceva.

— Şi dacă *mister* Steerforth o să vină vreodată în Norfolk sau în Suffolk, în timp ce voi fi şi eu acolo, atunci puteţi fi sigur, *mister* Peggotty, că o să-l aduc, fireşte, cu voia lui, la Yarmouth, să vadă casa dumneavoastră, am adăugat. Crede-mă, Steerforth, de cînd eşti n-ai văzut o casă mai nostimă. E amenajată într-un barcaz !

— Chiar într-un barcaz ? s-a mirat Steerforth. Nici că s-ar putea o casă mai potrivită pentru un marinar desăvîrşit ca dumnealui.

— Chiar aşa, *sir*, chiar aşa ! întări Ham, zîmbind. Aveţi dreptate, tinere domn. *Mas'r* Davy, are dreptate 'nealui. Un marinar desăvîrşit ! Ho-ho ! Într-adevăr, asta şi e !

Deşi modestia îl oprea să-şi însuşească atît de zgomotos lauda ce i se adusese, *mister* Peggotty era la fel de încîntat ca şi nepotul său.

— Com să vă spun, *sir*, a zis el surîzător, făcînd o plecăciune şi netezind extremităţile fularului pe piept, vă mulţumesc, *sir*, vă mulţumesc ! Mă străduiesc şi eu, *sir*, în meseria mea.

— Nici cel mai vrednic om nu poate face mai mult, *mister* Peggotty, i-a zis Steerforth, care îi reţinuse numele.

— Pon rămăşag că şi 'neavoastră, *sir*, faceţi la fel, a răspuns *mister* Peggotty clătinînd din cap, şi încă foa'te bine, foa'te bine, *sir !* Vă mulţumesc, *sir*. Vă rămîn foa'te îndatorat, *sir*, că m-aţi primit atît de bine. Sînt cam necioplit, *sir*, dar plin de rîvnă, cel puţin *nădăjduiesc* că sînt plin de rîvnă, mă-nţelegeţi. N-aveţi cine ştie ce de văzut în casa mea, *sir*, dar vă stau din toată inima la dispoziţie dac-o să veniţi vreodată cu *mas'r* Davy s-o vedeţi. Sînt ca un codobelc, chiar aşa ! a rîs *mister* Peggotty, voind să spună de fapt că era un melc, căci făcea aluzie la faptul că nu se îndura să plece, deşi dăduse să se retragă după fiecare frază. Şi vă doresc tot binele şi vă urez amîndurora fericire !

Ham a repetat aceleaşi urări şi ne-am despărţit foarte buni prieteni. În seara aceea am fost cît pe-aci să-i povestesc lui Steerforth despre micuţa Em'ly, dar m-am sfiit să-i pomenesc numele şi mi-a fost teamă să nu rîdă de mine. Îmi aduc aminte că am rămas multă vreme gîndindu-mă oarecum stînjenit la vorbele lui *mister* Peggotty, care-mi spusese că micuţa Em'ly devenise aproape o femeie ; pînă la urmă, însă, mi-am zis că era o prostie.

Nevăzuţi de nimeni, am dus crustaceele, sau „micile bunătăţi", cum le numise cu modestie *mister* Peggotty, în dormitorul nostru şi am mîncat strașnic în seara aceea. Dar pînă la urmă, Traddles a păţit-o. Era prea ghinionist ca să-i poată prii, ca şi celorlalţi, o masă bună. Toată noaptea i-a fost rău din pricina crabilor ; şi după ce l-au îndopat cu atîtea ceaiuri negre şi pilule albastre, încît Demple (al cărui tată era medic) a zis că atîtea doctorii ar fi dat gata şi un cal, l-au mai bătut şi cu nuiaua şi l-au pedepsit să înveţe pe de rost şase capitole din versiunea grecească a *Vechiului testament* pentru faptul că a refuzat să mărturisească din ce i s-a tras.

Din restul semestrului mi-a rămas doar un vălmăşag de amintiri despre străduaniile şi luptele noastre de fiece zi ; despre vara care era pe sfîrşite şi venirea toamnei ; despre dimineţile friguroase, cînd clopoţelul ne silea să ne sculăm din pat, şi despre aerul tăios, atît de tăios, al nopţilor întunecate ; despre clasa neîncălzită şi slab luminată, în care învăţam după-amiază, şi despre clasa rece, ca o adevărată gheţărie, în care ne petreceam dimineţile ; despre ciclul imuabil de la rasol la friptură de vită şi de la carnea de oaie fiartă la carnea de oaie friptă ; despre grămezile de pîine cu unt ; despre cărţi cu colţurile îndoite, tăbliţe sparte, caiete pătate de lacrimi, bătăi cu nuiaua, bătăi cu rigla peste degete, tunderea părului, duminicile ploioase, budincile cu seu şi mirosul acela respingător de cerneală, care învăluia totul.

Îmi amintesc însă foarte desluşit cum, după ce multă vreme mi s-a părut ca un punct nemişcat, gîndul la vacanţă a început să se apropie şi să crească, să crească văzînd cu ochii. Îmi aduc aminte cum, după ce am socotit timpul ce ne despărţea de vacanţă în luni, am ajuns apoi să-l măsurăm în săptămîni şi, în cele din urmă, în zile ; şi cum mi-a fost teamă că nu mă vor chema acasă, şi cum apoi am aflat de la Steerforth că totuşi, *mă* chemaseră, şi cînd n-am mai avut nici o îndoială în această privinţă, am avut presimţiri că o să-mi rup piciorul. Şi îmi amintesc cum, în cele din urmă, ziua vacanţei a început să se apropie vertiginos, peste două săptămîni, săptămîna viitoare, apoi săptămîna asta, poimîine, mîine, azi, diseară... pînă ce m-am trezit în diligenţa de Yarmouth, în drum spre casă.

Nu o dată m-am trezit din somn în diligenţa care gonea spre Yarmouth şi nu o dată am visat visuri incoerente despre toate acestea ! Dar cînd mă trezeam, priveliştea pe care-o zăream pe fereastră nu mai era aceea a terenului de joc al şcolii „Salem House", iar zgomotul ce-l auzeam nu mai era acela al loviturilor de nuia administrate lui Traddles de *mister* Creakle, ci şuierul biciului cu care vizitiul îndemna caii.

CAPITOLUL

VIII

VACANȚA. O DUPĂ-AMIAZĂ FERICITĂ

Înainte de a se lumina de ziuă, cînd am ajuns la hanul la care-a oprit diligența, alt han, nu acela unde lucra prietenul meu, rîndașul, am fost poftit într-un iatac drăguț, pe ușa căruia era pictat un delfin. Îmi aduc aminte că, deși băusem un ceai fierbinte în sala de jos, în fața căminului în care ardea un foc mare, eram înghețat ; și că am fost foarte fericit să mă cuibăresc în patul „Delfinului“ [1], să trag peste cap plapuma „Delfinului“ și să dorm.

Mister Barkis, harabagiul, trebuia să vină să mă ia dimineață la 9. M-am deșteptat pe la 8, cam mahmur, pentru că mă odihnisem prea puțin, și am fost gata îmbrăcat înainte de ora hotărîtă. M-a întîmpinat ca și cum n-ar fi trecut nici cinci minute de cînd ne văzusem ultima oară, ca și cum n-aș fi intrat la han decît să schimb o monedă de șase *pence*, sau așa ceva.

Îndată după ce mi-am încărcat cufărașul și am luat loc în haraba, și după ce harabagiul s-a așezat pe capră, mîrțoaga cea leneșă a pornit în pasul ei obișnuit.

— Arătați foarte bine, *mister* Barkis, i-am zis, socotind că-i va face plăcere să afle acest lucru.

Mister Barkis și-a frecat obrazul cu mîneca, apoi s-a uitat la ea de parcă ar fi vrut să vadă dacă nu i s-a luat rumeneala de pe față, dar nu mi-a răspuns la compliment.

— Să știți, *mister* Barkis, că n-am uitat. I-am scris lui Peggotty.

[1] Numele și emblema hanului.

— Ihî ! făcu *mister* Barkis.

Părea morocănos şi îmi răspundea cam sec.

— N-am făcut bine, *mister* Barkis ? l-am întrebat, după o clipă de codire.

— Nu prea.

— N-am scris cumva ce trebuia ?

— Ba ăi fi scris dumneata ce trebuia, mi-a zis *mister* Barkis, dar a rămas fără urmare.

Nepricepînd ce voia să spună, am repetat interogativ :

— A rămas fără urmare, *mister* Barkis ?

— Nu s-a ales nimic, m-a lămurit, privindu-mă cu coada ochiului. Nici un răspuns.

— Adică aţi aşteptat un răspuns, *mister* Barkis, am zis eu, făcînd ochii mari. Căci la asta nu mă gîndisem.

— Cînd un bărbat spune că ar vrea, mi-a declarat *mister* Barkis, privindu-mă lung, înseamnă c-aşteaptă şi un răspuns.

— Şi atunci, *mister* Barkis ?

— De atunci, a zis *mister* Barkis, întorcîndu-şi din nou privirea asupra urechilor mîrţoagei, bărbatul cu pricina tot aşteaptă răspuns.

— Nu i-aţi spus asta, *mister* Barkis ?

— Nu-u-u ! a mormăit *mister* Barkis, chibzuind. N-am nici o chemare să mă duc să i-o spun. De cînd sînt, n-am schimbat nici şase vorbe cu ea. Nici prin gînd nu-mi trece să *i-o* spun.

— Aţi dori să-i vorbesc eu, *mister* Barkis ? l-am întrebat, şovăitor.

— Poţi să-i spui, dacă doreşti, a încuviinţat *mister* Barkis, privindu-mă din nou cu înţeles, că Barkis aşteaptă un răspuns. Care ziceai că-i e numele ?

— Adică vreţi să ştiţi cum o cheamă ?

— Ihî ! a făcut *mister* Barkis, dînd din cap.

— Peggotty.

— Nume de botez ? Sau nume de familie ? a vrut să ştie *mister* Barkis.

— O, nu, nu-i nume de botez. Numele ei de botez e Clara.

— Nu zău ? s-a mirat Barkis.

Această noutate i s-a părut pesemne foarte tulburătoare, căci a rămas o vreme pe gînduri, fluierînd încetişor.

— Bine ! a reluat el firul în cele din urmă. Aşa să-i spui : „Peggotty ! Barkis aşteaptă răspuns." Ea poate o să-ţi zică : „Răspuns la ce ?" Să-i spui : „La ce ţi-am spus". „Ce mi-ai spus ?" o să te întrebe. Dumneata să-i răspunzi : „Barkis ar vrea."

Această sugestie, deosebit de ingenioasă, *mister* Barkis a subliniat-o înghiontindu-mă atît de tare, încît m-au durut coastele. S-a aplecat apoi asupra calului, cum îi era obiceiul ; şi n-a mai revenit asupra acestui subiect decît o singură dată, peste jumătate de ceas, cînd, scoţînd o bucată de cretă din buzunar, a scris pe partea dinăuntru a coviltirului „Clara Peggotty", pesemne ca să nu uite.

Ah, ce straniu sentiment încercam acum, cînd, îndreptîndu-mă spre casă, îmi dădeam seama că de fapt nu mai era casa mea şi cînd fiecare lucru la care mă uitam îmi amintea vremurile fericite ce le apucasem în vechiul cămin ca de un vis pe care nu-l voi mai trăi niciodată ! Pe drum mi-am adus aminte cu amărăciune de acele zile, cînd mama, eu şi Peggotty eram atît de uniţi şi între noi nu se găsea nimeni care să ne dezbine, încît nici nu mai ştiam dacă să mă bucur că mă întorceam sau dacă n-ar fi fost mai bine să fi rămas departe, căutînd să uit totul, în tovărăşia lui Steerforth. Era însă prea tîrziu ; curînd am şi ajuns în preajma casei, de unde se vedeau bătrînii ulmi care-şi frîngeau braţele în peisajul cenuşiu de iarnă şi cum vîntul smulgea vreascuri din vechile cuiburi de ciori.

Harabagiul m-a lăsat cu cufăraşul în faţa portiţei grădinii şi şi-a văzut de drum. Am apucat pe cărăruie, îndreptîndu-mă spre casă, şi mă uitam mereu la ferestre, temîndu-mă că pe vreuna din ele ar putea să scoată capul *mister* Murdstone, sau *miss* Murdstone. Dar n-a apărut nimeni la

ferestre ; și cînd am ajuns în dreptul ușii pe care știam s-o deschid și singur, am intrat fără să bat, pășind sfios, fără zgomot.

Glasul mamei, care se auzea din salonaș, mi-a trezit amintiri din prima copilărie. Cînta în surdină. Cred că așa îmi cînta cînd eram foarte mic și mă purta în brațe. Nu cunoșteam melodia, mi s-a părut însă veche și m-a înduioșat cum te înduioșează revederea unui prieten care s-a întors, după o lipsă îndelungată.

După felul melancolic cum îngîna melodia am presupus că se afla singură în salonaș. Am intrat tiptil în odaie. Ședea lîngă cămin și alăpta un copilaș a cărui mînuță gingașă o strîngea la piept. Cu privirea ațintită asupra feței lui, îi cînta. Într-o privință, totuși, nu mă înșelasem — în salonaș nu se mai afla nimeni.

I-am vorbit, și mama a tresărit și a dat un țipăt. Apoi, cînd m-a văzut, a strigat : „Davy, iubitul meu ! Băiețașul meu !“ și a venit către mine în mijlocul salonașului și, îngenunchiind, m-a sărutat și mi-a strîns capul la piept alături de pruncul cuibărit acolo și apoi i-a dus mînuța la buzele mele.

Bine ar fi fost de-aș fi murit atunci ! Aș fi murit cu inima plină de simțămîntul acela ! Niciodată n-am fost mai apropiat de cer ca atunci.

— Ăsta-i frățiorul tău, mi-a zis mama, dezmierdîndu-mă. Davy, îngerașul meu ! Sărmanul meu copil !

Apoi, ținîndu-mă îmbrățișat, n-a mai contenit cu sărutările. Așa ne-a găsit Peggotty cînd a dat buzna în salonaș și, așezîndu-se lîngă noi pe podea, timp de un sfert de oră, și-a revărsat asupra noastră focul dragostei ei.

Pare-se că nu eram așteptat să sosesc la ora aceea. Harabagiul venise mai devreme decît de obicei. *Mister* Murdstone și soră-sa se duseseră să facă o vizită unor vecini și nu urmau să se întoarcă decît seara. Nici c-aș fi visat una ca asta. Nu mi-aș fi închipuit că ne va fi dat să mai stăm vreodată toți trei laolaltă, nestingheriți de nimeni ; și mi

s-a părut, o clipă, că reveniseră frumoasele zile de odinioară.

Am luat cina împreună lîngă cămin. Peggotty a vrut să ne servească, dar mama n-a lăsat-o și a silit-o să ia masa cu noi. Am mîncat în vechea mea farfurie cu poze, aceea cafenie, înfățișînd o corabie de război cu pînzele întinse, pe care, în absența mea, Peggotty o ținuse ascunsă, fiindcă n-ar fi vrut, pentru nimic în lume, ca să se spargă. Cănița de odinioară, pe care era gravat numele meu, precum și furculița și cuțitașul meu, care nu tăia, se aflau în fața mea.

În timpul mesei mi s-a părut nimerit să-i povestesc lui Peggotty despre *mister* Barkis, dar înainte ca să sfîrșesc, dînsa a pufnit în rîs, acoperindu-și fața cu șorțul.

— Peggotty, a întrebat mama, ce s-a întîmplat ?

Fără să-i răspundă, Peggotty a continuat să rîdă, cu șorțul pe față, și cu toate că mama a încercat să i-l dea la o parte, își ascundea capul ca într-un sac.

— Ce te-a apucat, proasto ? a insistat mama, rîzînd și ea.

— O, bată-l pustia ! Vrea să mă ia de nevastă ?

— Ar fi un soț foarte potrivit pentru tine ; nu crezi ?

— O ! Nu știu, a zis Peggotty. Pe mine să nu mă întrebați. De aur să fie, și tot nu l-aș lua. Nici pe el, nici pe nimeni altul.

— Atunci de ce nu-i spui așa, proasto ?

— De ce i-aș spune-o ? i-a întors Peggotty, uitîndu-se peste șorț. Nu mi-a suflat nici un cuvînt despre asta. Știe ce-l așteaptă. Un singur cuvințel dac-ar îndrăzni să scoată, i-aș trage o palmă.

Cred că n-am văzut pe nimeni cu fața atît de aprinsă cum o avea Peggotty în clipa aceea ; apoi a izbucnit în rîs și și-a ascuns din nou fața în șorț, și după două-trei asemenea accese de rîs, a continuat să mănînce.

Am băgat de seamă că mama, deși zîmbea cînd Peggotty se uita la dînsa, căzuse pe gînduri și părea îngrijorată. De cum o văzusem, îmi dădusem seama că era schimbată.

Chipul mai era frumos, dar prea palid şi măcinat de necazuri ; mîinile îi erau atît de albe şi subţiri, încît păreau străvezii. Acum, însă, se petrecea o nouă schimbare : o schimbare în felul ei de a fi, căci se arăta neliniştită şi fremătă. În cele din urmă, întinzînd mîna şi punînd-o afectuos pe braţul credincioasei slugi, i-a spus :

— Dragă Peggotty, n-ai de gînd să te măriţi şi tu odată ?

— Eu, *ma'am* ? a răspuns Peggotty, privind-o. Nu, ferească Dumnezeu !

— Poate mai tîrziu ? a stăruit mama, cu duioşie.

— Niciodată ! a sărit Peggotty.

Atunci mama i-a luat mîna şi i-a spus :

— Nu mă părăsi. Rămîi cu mine, Peggotty. Poate n-o să mai am nevoie multă vreme. Ce m-aş face fără tine ?

— Eu să te părăsesc, scumpetea mea ? ! a protestat Peggotty. Pentru nimic în lume ! Cine ţi-a băgat în căpşor năzbîtiile asta ?

Căci Peggotty obişnuia să-i vorbească mamei ca unui copil.

Mama n-a mai zis nimic, ci doar i-a mulţumit, şi Peggotty a continuat să vorbească :

— Eu să te părăsesc ? Mă şi văd ! Peggotty să plece ? S-o prind eu că face una ca asta ! Nu, nu, nu, a repetat Peggotty, clătinînd din cap şi încrucişînd braţele, nu e în stare de aşa ceva, draga mea. Nu că n-ar fi nişte afurisiţi care n-ar mai putea de bucurie s-o vadă plecată, dar nu le face ea plăcerea asta ! Să plesnească fiecare în ei ! Rămîn lîngă dumneata pînă oi îmbătrîni şi oi ajunge o babă slabă şi smintită. Şi cînd, fiind prea surdă şi prea hodorogită, şi prea chioară şi prea ştirbă, şi n-oi mai fi bună de nimic, nici ca să mă ocărăşti, atunci m-oi duce la Davy al meu şi l-oi ruga să mă ia la el !

— O să fiu foarte fericit, Peggotty, i-am zis, şi o să te primesc ca pe o regină !

— Doamne-Dumnezeule ! a strigat Peggotty. Ştiu eu c-o să mă primeşti !

Şi, ca să mă răsplătească dinainte pentru ospitalitate, m-a sărutat. Apoi din nou şi-a acoperit capul cu şorţul şi a mai rîs de *mister* Barkis. După care, a luat copilaşul din leagăn şi l-a primenit. Pe urmă a strîns masa ; s-a întors apoi cu altă boneţă pe cap, aducîndu-şi cutia de lucru, iardul şi mucul de lumînare, totul întocmai ca odinioară.

Ne-am aşezat în jurul focului şi am stat de vorbă, fericiţi. Le-am povestit cît de aspru profesor era *mister* Creakle, şi ele m-au compătimit din toată inima. Le-am povestit ce băiat minunat era Steerforth şi cum mă ocrotea, şi Peggotty a zis că ar fi în stare să facă şi douăzeci de mile pe jos numai să-l vadă. Cînd copilaşul s-a trezit, l-am luat în braţe, şi l-am legănat cu drag. Cînd a aţipit iar, m-am aşezat lîngă mama, cum obişnuiam altădată şi cum de multă vreme nu mai făcusem, am cuprins-o de mijloc, mi-am lăsat faţa rumenă pe umărul ei şi am simţit părul ei care mă atingea — ca aripa unui înger, aşa îmi ziceam, pe cît îmi aduc aminte — şi eram cu adevărat fericit.

Pe cînd stăteam aşa, uitîndu-mă în foc şi văzînd fel de fel de chipuri înfiripîndu-se din jăratic, mi s-a părut că nici nu fusesem plecat de acasă ; că *mister* Murdstone şi soră-sa nu erau decît nişte închipuiri şi vor pieri de îndată ce se va stinge focul ; şi că din tot ce-mi aduceam aminte, afară de mama, de Peggotty şi de mine, nimic nu exista aievea.

Cît a mai fost lumină, Peggotty a cîrpit un ciorap, apoi a rămas cu el tras pe mîna stîngă ca o mănuşă, şi cu acul în dreapta, gata să mai tragă un fir îndată ce s-ar înteţi focul. Nu-mi dau seama ai cui erau toţi ciorapii, ăia pe care Peggotty îi cîrpea toată ziua, nici de unde se aproviziona totdeauna cu atîţia ciorapi care trebuiau cîrpiţi. Din fragedă-mi copilărie, mereu am pomenit-o îndeletnicindu-se cu acest soi de lucru de mînă, şi niciodată cu altceva.

— Mă întreb, a zis deodată Peggotty, care, uneori, avea accese de curiozitate dintre cele mai năstrușnice, ce s-o mai fi întîmplat cu mătușa lui Davy ?

— Ei, Doamne, Peggotty ? a certat-o mama, tresărind din visarea ei. Ce prostii îți mai trec prin minte !

— Dar zău, *ma'am*, că mă întreb, a stăruit Peggotty.

— Cum de ți-ai adus aminte tocmai de ea ? a întrebat mama. Nu mai ai la cine să te gîndești pe lumea asta ?

— Nu știu cum se face, a zis Peggotty, pricina se prea poate să fie că sînt eu proastă, dar mintea mea nu-i niciodată în stare să-și aleagă gîndurile. Vin și se duc sau nu vin și nu pleacă, după cum poftesc. Zău, mă întreb, ce s-o fi întîmplat cu dînsa ?

— Ce nebună ești, Peggotty ! i-a răspuns mama. Nu cumva ai vrea s-o mai vezi venind în vizită pe aici ?

— Ferească Dumnezeu ! a strigat Peggotty.

— Atunci nu mai vorbi de lucruri atît de neplăcute, a zis mama. Fără îndoială că *miss* Betsey s-a încuiat în căsuța ei de la marginea mării și că n-o să mai iasă de acolo. În orice caz, nu mi se pare c-are să ne mai tulbure vreodată.

— Nu ! a încuviințat Peggotty, îngîndurată. Asta-i drept... Mă întreb, însă, cînd o muri, îi va lăsa ceva moștenire lui Davy ?

— Doamne-Dumnezeule, Peggotty, i-a răspuns mama, tare mai ești nebună ! Doar știi bine că s-a făcut foc și pară cînd a venit bietul băiat pe lume.

— Cred că nici acom nu poate să i-o ierte, și-a dat Peggotty cu părerea.

— Și mă rog, de ce l-ar ierta acum ? a întrebat-o cam înțepată mama.

— Acom, că mai are un frățior, asta voiam să spun, a explicat Peggotty.

Mama a început să plîngă îndată și se mira cum de îndrăznise Peggotty să spună acest lucru.

— Vorbești ca și cum copilul ăsta nevinovat, care-i în leagăn, ți-ar fi făcut vreun rău ție sau altcuiva, gelozia te

mănîncă ! i-a zis. Bine ai face dacă te-ai duce să te măriți cu *mister* Barkis, harabagiul. De ce n-o faci ?

— Prea ar fi fericită *miss* Murdstone dacă aș face-o ! a răspuns Peggotty.

— Ce rea ești, Peggotty ! a mustrat-o mama. Ești geloasă pe *miss* Murdstone și nu-ți dai seama că ești caraghioasă. Pare-mi-se c-ai vrea să ții tu cheile casei și să împarți bucatele ! Nu m-aș mira dacă ți-ar trece prin minte și una ca asta ! Cînd știi bine că *miss* Murdstone face ce face numai din bunătate și cu cele mai curate intenții ! Știi prea bine, Peggotty... știi prea bine lucrul ăsta !

Peggotty a bombănit ceva care însemna „să ne mai slăbească cu intențiile ei curate" și încă ceva care însemna că nu mai poate omul să răsufle de atîtea intenții bune.

— Înțeleg eu ce vrei să spui, răutate ce ești ! i-a zis mama. Te cunosc cum nu se poate mai bine, Peggotty ! Știi prea bine lucrul ăsta și mă mir că nu-ți ard obrajii de rușine. Dar să luăm lucrurile pe rînd. S-o luăm mai întîi pe *miss* Murdstone, de asta nu scapi, Peggotty ! N-ai auzit-o spunînd de atîtea ori că prea sînt nepricepută și prea... prea...

— Prea drăguță, a zis Peggotty.

— Ei și, a urmat mama, pe jumătate rîzînd, dacă ea spune prostii, ce-s eu de vină ?

— Nici nu zice cineva că ești, a liniștit-o Peggotty.

— Sper că nici nu zice ! a răspuns mama. N-ai auzit-o de atîtea ori spunînd că tocmai de aceea vrea să mă cruțe de o mulțime de greutăți, pentru care socotește că aș fi nepregătită, și mă întreb dacă n-are dreptate ; nu se scoală ea dis-de-dimineață și nu aleargă de colo pînă colo toată ziulica pînă noaptea tîrziu și nu face fel de fel de treburi și nu cotrobăiește pretutindeni în pivnițe și în cămări, și mai știu eu în ce locuri, unde nu cred să fie prea plăcut, și vrei totuși să spui că asta nu înseamnă jertfire de sine ?

— Nu vreau să spun nimic, s-a apărat Peggotty.

— Ba vrei, Peggotty ! a ripostat mama. În afară de treaba pe care o ai, altceva nici nu faci. Mereu bagi fitiluri. Asta-i plăcerea ta. Şi cînd te legi de bunele intenţii ale lui *mister* Murdstone.

— Nicicînd nu m-am legat de ele, a obiectat Peggotty.

— Nu, Peggotty, i-a răspuns mama, dar ai lăsat să se înţeleagă. Asta-ţi şi spuneam adineauri. Ăsta-i şi cusurul tău cel mai mare. Îţi place să insinuezi. Îţi spuneam adineauri că te cunosc, şi vezi că n-am greşit. Cînd vorbeşti despre bunele intenţii ale lui *mister* Murdstone, prefăcîndu-te că nu le iei în serios (căci nu cred, Peggotty, că-n fundul inimii tale ai avea vreo îndoială), sînt convinsă că eşti tot atît de încredinţată ca şi mine că intenţiile lui sînt cu adevărat bune şi că este călăuzit de ele în tot ce face. Dacă în aparenţă se poartă aspru cu o anume persoană — şi sînt sigură că îţi dai seama, Peggotty, şi tu, Davy, că nu fac aluzie la nici unul dintre cei de faţă — o face numai fiindcă e sigur că este spre binele persoanei respective. De dragul meu, ţine, fireşte, la o anumită persoană ; şi tot ce face e numai spre binele ei. Dînsul e mai în măsură decît mine să judece ce-i poate fi de folos ; căci ştiu că sînt o fiinţă nehotărîtă, uşuratică şi copilăroasă, pe cîtă vreme el e un bărbat ferm, grav şi serios. Şi, a urmat mama, în timp ce lacrimile i se prelingeau pe faţă, căci era o fire foarte impresionabilă, el îşi dă toată silinţa cu mine ; şi eu trebuie să-i fiu foarte recunoscătoare şi foarte supusă pînă şi în gîndurile mele. Şi cînd nu sînt, mă frămînt, Peggotty, şi am mustrări de conştiinţă şi mi-e inima grea şi nu mai ştiu ce să mai încep.

Cu bărbia pe călcîiul ciorapului, tras pe mînă, Peggotty privea focul, tăcută.

— Hai, Peggotty, a adăugat mama schimbînd tonul, să nu ne mai certăm, nu pot să suport asta. Ştiu că-mi eşti o prietenă sinceră cum n-am alta pe lume. Cînd îţi spun că eşti o caraghioasă sau că eşti o pisăloagă şi alte vorbe jignitoare de felul ăsta, să ştii, Peggotty, că nu vreau să

spun decît că-mi eşti o prietenă adevărată, cum mi-ai fost întotdeauna, din seara cînd *mister* Copperfield m-a adus pentru prima oară în casa asta şi ai ieşit să mă întîmpini la poartă.

Peggotty n-a pregetat şi a întărit acest legămînt de prietenie, îmbrăţişîndu-mă cu căldură. Cred că în clipa aceea doar am bănuit adevăratul sens al discuţiei ; astăzi însă sînt sigur că Peggotty o stîrnise anume pentru ca în cursul ei mama să aibă prilejul să-şi verse focul, şi rezultatul dorit a fost obţinut, căci, precum îmi aduc aminte, mama s-a simţit mai la largul ei tot restul serii, iar Peggotty n-a mai ţinut-o chiar aşa din scurt.

După ce am luat ceaiul şi după ce Peggotty a scos cenuşa din vatră şi a tăiat mucul lumînărilor, ca să ne aducem aminte de vremurile de altădată, i-am citit un capitol din cartea cu crocodili, pe care a scos-o din buzunar — mă întreb dacă nu cumva a ţinut-o acolo de cînd îi citisem ultima oară — şi pe urmă le-am povestit din nou despre „Salem House", şi despre Steerforth, de care îmi plăcea atît de mult să le vorbesc. Am fost cît se poate de fericiţi ; şi seara asta, cea din urmă seară în felul ei, care, de altfel, era sortită să încheie această parte a vieţii mele, nu o voi uita niciodată.

Era aproape ceasul 10 cînd am auzit de afară huruit de roţi. Ne-am ridicat toţi trei ; şi mama mi-a zis în grabă că era foarte tîrziu şi că, întrucît *mister* Murdstone şi soră-sa erau de părere că cei tineri trebuie să se culce devreme, ar fi poate mai bine să mă duc la culcare. Am sărutat-o şi, înainte ca dînşii să intre în casă, am zbughit-o pe scări, cu lumînarea în mînă. Şi în timp ce suiam spre dormitorul unde fusesem ţinut sub cheie, mi s-a părut, în închipuirea-mi copilăroasă, că o dată cu ei pătrunsese în casă un val de aer rece, care a risipit, într-o clipită, acea atmosferă caldă şi prietenoasă.

Dimineaţa, cînd a trebuit să cobor la masă, m-am simţit cam neliniştit, căci nu mai dădusem ochii cu *mister*

Murdstone din ziua cînd săvîrşisem crima de neiertat. Totuşi, neavînd încotro, după ce, de vreo două-trei ori m-am răzgîndit la jumătatea drumului şi m-am întors tiptil în odaia mea, am coborît şi am intrat în salon.

Stătea în picioare, cu spatele la cămin, în vreme ce *miss* Murdstone îi turna ceaiul. Cînd am intrat, m-a privit drept în faţă, fără să arate totuşi că m-ar fi recunoscut.

După o clipă de zăpăceală, m-am apropiat de el şi i-am spus :

— Vă cer iertare, *sir*. Îmi pare foarte rău de ce am făcut şi nădăjduiesc că mă veţi ierta.

— Mă bucur, David, să te aud că îţi pare rău, a răspuns *mister* Murdstone.

Mîna pe care mi-a întins-o era cea pe care o muşcasem. Fără să vreau, m-am uitat o clipă la o cicatrice roşie de pe dosul palmei ; dar cînd i-am văzut expresia urîcioasă, mi-a năvălit sîngele în obraji şi m-am făcut mai roşu decît cicatricea.

— Bună ziua, *ma'am*, i-am zis lui *miss* Murdstone.

— Vai, Doamne ! a oftat *miss* Murdstone, întinzîndu-mi cleştele de zahăr în loc să-mi dea mîna. Cît ţine vacanţa ?

— O lună, *ma'am*.

— Începînd de cînd ?

— De astăzi, *ma'am*.

— Oh ! a ziş *miss* Murdstone. Atunci o zi a şi trecut.

Şi în felul ăsta mi-a ţinut socoteala zilelor de vacanţă, şi în fiece dimineaţă mai ştergea o zi din calendar. Pînă la a zecea zi s-a arătat morocănoasă, dar cînd a ajuns la zilele cu două cifre, a mai prins oarecare nădejde, şi pe măsură ce trecea vremea, se arăta tot mai optimistă.

Chiar în prima zi am avut nefericirea s-o bag în sperieţi, cu toate că, de obicei, nu-şi pierdea firea cu una, cu două. Am intrat în odaia unde stătea împreună cu mama şi am luat cu grijă în braţe, din poalele mamei, copilaşul (care nu avea decît cîteva săptămîni). Deodată, *miss* Murdstone

a dat un țipăt atît de ascuțit, încît am fost gata-gata să scap copilul din brațe.

— Jane, dragă ! a strigat mama.

— Doamne-Dumnezeule, Clara, nu vezi ? a exclamat *miss* Murdstone.

— Ce să văd, dragă Jane ? a întrebat mama. Unde ?

— A pus mîna pe el ! a strigat *miss* Murdstone. A pus mîna pe copilaș !

Era paralizată de spaimă ; dar adunîndu-și toate puterile s-a repezit la mine și mi l-a luat din brațe. Apoi a căzut în leșin și i-a fost atît de rău, că a fost nevoie să i se dea o vișinată. Cînd și-a revenit, mi-a interzis în mod solemn să mă mai ating de frățiorul meu ; și biata mama, care, mi-am dat seama, era de altă părere, a întărit opreliștea, bolborosind :

— Firește, ai dreptate, dragă Jane.

Altă dată, cînd ne aflam toți trei împreună, copilașul, pe care, de dragul mamei, îl iubeam cu adevărat, i-a prilejuit, fără voie, lui *miss* Murdstone o spaimă strașnică. Mama, care, ținîndu-l în brațe, îi privise ochii, m-a chemat:

— Davy ! Vino aici ! și apoi s-a uitat la ochii mei.

Am văzut-o pe *miss* Murdstone c-a lăsat din mînă mătăniile.

— Într-adevăr, sînt la fel, a zis mama cu duioșie. Cred că amîndoi îi au de la mine. Au aceeași culoare ca ai mei. Extraordinar cum seamănă !

— La ce te referi, Clara ? a întrebat *miss* Murdstone.

— Dragă Jane, a îngăimat mama, speriată de tonul răstit al întrebării, găsesc că băiețașul are aceeași ochi cu Davy.

— Clara ! a apostrofat-o *miss* Murdstone, ridicîndu-se mînioasă. Uneori ești de-a dreptul neroadă.

— Dragă Jane ! a protestat mama.

— Da, de-a dreptul neroadă ! a urmat *miss* Murdstone. Cui i-ar da în gînd să asemene pe copilașul fratelui meu cu băiatul tău ? Nu seamănă deloc. Dimpotrivă, se

deosebesc foarte mult. Se deosebesc în toate privinţele. Şi sper că se vor deosebi întotdeauna. Nu pot să aud făcîndu-se astfel de comparaţii.

Şi rostind aceste cuvinte, ieşi trîntind uşa.

Pe scurt, nu eram pe placul lui *miss* Murdstone. Pe scurt, aici nu eram pe placul nimănui, nici măcar pe placul meu ; căci cei care mă iubeau nu puteau să-şi arate dragostea pe faţă, iar cei care nu mă iubeau mi-o arătau atît de limpede, încît îmi dam bine seama că tot timpul eram posomorît, ursuz şi posac.

Simţeam că îi tulbur tot atît cît mă tulburau şi ei pe mine. Cînd intram într-o odaie unde stăteau de vorbă, vedeam îndată că pe chipul mamei, care părea plin de voioşie, se aşternea un văl de nelinişte. Dacă *mister* Murdstone era în toate bune, îi stricam dispoziţia. Cînd *miss* Murdstone era în toane rele, o făceam să fie şi mai morocănoasă. Aveam destul discernămînt ca să-mi dau seama că toate ponoasele le trăgea mama ; că se temea să-mi vorbească sau să fie drăguţă cu mine, ca nu cumva să-i jignească prin purtarea ei şi să se aleagă apoi cu vreun perdaf ; că se temea nu numai să nu-i supere ea, dar să nu cumva să-i supăr eu, şi urmărea îngrijorată orice gest pe care-l făceam. De aceea, m-am hotărît să-i evit cît mai mult cu putinţă ; şi de aceea am petrecut multe ceasuri înfrigurat în odăiţa mea mohorîtă, învelit în palton, aplecat asupra unei cărţi, ascultînd bătăile orologiului bisericii.

Seara mă duceam uneori la bucătărie şi stăteam de vorbă cu Peggotty. Mă simţeam bine acolo şi vorbeam fără sfială. Dar nici una din aceste distracţii nu era pe placul celor din salon. Plăcerea lor de a chinui le-a pus capăt amîndurora. Prezenţa mea era socotită necesară pentru muştruluirea bietei mame, şi, pentru a o pune la încercare, nu mi-a mai fost îngăduit să lipsesc din mijlocul lor.

— Davy, mi-a zis *mister* Murdstone într-o bună zi, după cină, cînd tocmai mă pregăteam să părăsesc, ca de obicei, odaia, îmi pare rău să constat că eşti cam posac.

— E morocănos ca un urs ! a spus *miss* Murdstone.

Am rămas tăcut, cu capul în pămînt.

— Să ştii, Davy, a urmat *mister* Murdstone, tot ce poate fi mai rău e să ai o fire posomorîtă şi îndărătnică.

— Am văzut eu băieţi posaci şi îndărătnici, dar nu ca ăsta, a adăugat soră-sa. Cred, dragă Clara, că îţi dai şi tu seama !

— Te rog să mă ierţi, dragă Jane, i-a răspuns mama, dar eşti tu chiar aşa de sigură — să nu-mi iei, te rog, în nume de rău această întrebare, dragă Jane — eşti sigură, că-l înţelegi pe Davy ?

— Ar fi o ruşine, Clara, s-a oţărît *miss* Murdstone, dacă n-aş fi în stare să-l înţeleg pe băiatul ăsta sau pe oricare altul. Nu pretind că sînt prea deşteaptă, dar cred că am bun-simţ.

— Nu încape îndoială, dragă Jane, a zis mama, că ai o judecată foarte ascuţită.

— O, nu, dragă ! Te rog nu spune una ca asta, Clara ! i-a tăiat vorba *miss* Murdstone înţepată.

— Sînt sigură că aşa e, a reluat mama, toată lumea o ştie. În ce mă priveşte, trag, sau cel puţin ar trebui să trag atîtea foloase de pe urma ei şi în atîtea feluri, încît nimeni nu poate fi mai convins decît mine de acest lucru; de aceea, te rog să mă crezi, dragă Jane, că nu vorbesc cu uşurinţă.

— Să admitem, Clara, că nu-l înţeleg pe băiat, a concedat *miss* Murdstone, potrivindu-şi lănţişoarele la încheietura mîinii. Dacă-ţi face plăcere, sînt gata să declar că nu-l înţeleg deloc. E mult prea profund pentru mine. Dar poate că fratele meu, cu mintea lui pătrunzătoare, e în măsură să-şi dea seama de firea băiatului. Şi pare-mi-se că fratele meu tocmai despre asta vorbea cînd, nu prea cuviincioase, noi l-am întrerupt.

— Sînt de părere, Clara, a zis, vorbind gros și grav, *mister* Murdstone, că în această privință s-ar putea ca alții să judece mai bine și mai nepărtinitor decît tine.

— Edward, i-a zis mama speriată, firește, tu ești în măsură să judeci mult mai bine decît mine în toate privințele. Amîndoi sînteți în măsură, și tu, și Jane. Eu am vrut să spun numai că...

— Ai spus ceva necugetat și fără rost, i-a retezat el vorba. Vezi să nu mai faci asta și altă dată, Clara, și te rog să-ți măsori cuvintele !

Buzele mamei au fremătat parcă pentru a spune : „Bine, dragă Edward", dar fără glas.

— Cum îți spuneam, David, a urmat *mister* Murdstone întorcînd capul și privirea spre mine, îmi pare rău să constat că ești cam posac. Nu pot să te las așa, cu firea pe care o ai, fără să încerc să ți-o îndrept. Trebuie să-ți dai osteneala să te schimbi. Și noi trebuie să ne străduim să ți-o schimbăm, spre binele tău.

— Vă cer iertare, *sir*, am îngăimat eu. De cînd m-am întors, n-am avut niciodată intenția să fiu posac.

— Nu încerca să scapi printr-o minciună ! s-a răstit la mine atît de fioros, încît am văzut-o pe mama cum, fără voie, ridicase mîna-i tremurîndă, ca să ne despartă. Te-ai retras îmbufnat în odaia dumitale. Ai rămas în odaie, cînd ar fi trebuit să stai aici. Să știi, o dată pentru totdeauna, că-ți cer să stai aici, nu în odaia dumitale. Și îți mai cer să fii ascultător. Mă cunoști, David. Să faci ce ți-am spus.

Miss Murdstone a chicotit răgușită.

— Vreau să ai o purtare respectuoasă, supusă și îndatoritoare față de mine, față de Jane Murdstone și față de maică-ta, a urmat el. Nu admit să fii țîfnos și să ocolești odaia aceasta ca și cum ar fi ciumată. Stai jos.

Mi-a poruncit ca unui cîine și l-am ascultat ca un cîine.

— Încă ceva ! mi-a zis. Bag de seamă că-ți place tovărășia oamenilor de rînd. N-ai voie să te amesteci cu

slugile. Bucătăria nu-ţi va fi de nici un folos pentru îndreptarea numeroaselor tale cusururi. Cît despre femeia care te încurajează, nu spun nimic. Şi apoi, adresîndu-se mamei cu glas mai scăzut, adăugă : Deoarece văd că nici tu, Clara, din pricina vechilor legături şi predilecţii, n-ai izbutit încă să te dezbari de slăbiciunea pe care o ai faţa de ea.

— E un capriciu cît se poate de nesănătos ! s-a amestecat în vorbă *miss* Murdstone.

— Un singur lucru îţi spun, a urmat *mister* Murdstone, vorbindu-mi mie de astă dată, nu sînt de acord să preferi tovărăşia unor persoane ca *missis* Peggotty şi trebuie să renunţi la asemenea preferinţe. Şi acum, David, m-ai înţeles şi ştii ce te aşteaptă dacă nu mă asculţi întocmai.

Ştiam prea bine — poate mai bine decît îşi închipuia el, căci era în joc mama — şi l-am ascultat întocmai. Nu m-am mai retras în odaia mea, n-am mai căutat un refugiu lîngă Peggotty, ci am stat în salon zi după zi, murind de plictiseală şi aşteptînd să vină mai repede seara şi ora de culcare.

Ce chin era pentru mine să stau ceasuri întregi în aceeaşi poziţie, temîndu-mă să mişc o mînă sau un picior, ca nu cumva *miss* Murdstone să spună că sînt neastîmpărat (nu scăpa nici cel mai mic prilej să mi-o spună) sau fără să-mi ridic ochii, de teamă ca nu cumva să surprindă în ei o umbră de îndoială sau de reproş care să dea loc altor învinuiri. Ce plictiseală insuportabilă mă năpădea stînd şi ascultînd tictacul pendulei sau uitîndu-mă la mărgelele strălucitoare de oţel pe care le înşira *miss* Murdstone, punîndu-mi întrebarea dacă se va mărita vreodată şi peste cine o să cadă năpasta de a-i fi soţ ; numărînd despărţiturile dintre ciubucele ce ornamentau prichiciul căminului ; şi plimbîndu-mi apoi privirile pe tavan şi printre încolăciturile şi spiralele de pe tapet.

De cîte ori n-am rătăcit singur prin viforniţă, pe uliţele noroioase, purtînd pretutindeni cu mine imaginea salonului şi aceea a lui *mister* Murdstone şi a soră-si ; o povară în-

grozitoare, pe care trebuia s-o port, o obsesie de care nu puteam scăpa, care-mi apăsa mintea şi-mi tocea simţurile!

De cîte ori n-am stat la masă, tăcut şi stînjenit, cu sentimentul că un cuţit şi o furculiţă, şi anume ale mele, erau de prisos ; că o poftă de mîncare, şi anume a mea, era de prisos ; că o farfurie şi un scaun, şi anume ale mele, erau de prisos ; că se afla acolo şi o fiinţă de prisos, şi acela eram eu !

Cum petreceam serile cînd, după ce se aduceau lumînările, trebuia să fac ceva, dar neîndrăznind să citesc o carte distractivă, mă holbam la vreo carte de aritmetică rece şi plictisitoare ; cînd citeam tabelele de măsuri şi greutăţi pe melodii ca *Rule, Britannia* [1] sau *Away with Melancholy* [2] ; cînd cifrele nu voiau să stea liniştite ca să le pot învăţa, ci pătrundeau ca aţa în acul bunicii, intrîndu-mi printr-o ureche şi ieşind prin alta !

Şi cum căscam şi moţăiam, în ciuda strădaniei mele de a mă stăpîni ; şi cum tresăream din aceste furişe clipe de toropeală ; şi cum nu primeam nici un răspuns cînd rareori mă încumetam şi eu să spun ceva ; şi cum mă simţeam ca un nimic, pe care nimeni nu-l lua în seamă şi care totuşi stătea în drumul tuturor ; şi cum răsuflam uşurat cînd o auzeam pe *miss* Murdstone salutînd cea dintîi bătaie a pendulei care vestea ora 9 şi poruncindu-mi să mă duc la culcare !

Astfel s-au scurs zilele pînă a venit şi dimineaţa în care *miss* Murdstone mi-a dat ceaşca de ceai cu care se încheia vacanţa, zicîndu-mi :

— Iată, a venit şi ultima zi !

Nu-mi părea rău că plec. Căzusem într-o adîncă apatie ; dar am început să mă trezesc la gîndul că-l voi revedea pe

[1] *Rule, Britannia ! (Stăpîneşte [lumea], Britannia !)* — cîntec scris în 1733 de poetul James Thomson şi de compozitorul Thomas Arne pentru un spectacol muzical. Acest cîntec s-a bucurat de o deosebită popularitate, devenind un al doilea imn naţional englez.

[2] *Să piară melancolia,* cîntec popular englez pe o arie din opera *Flautul fermecat* de Mozart.

Steerforth, deşi undeva în umbra lui se profila *mister* Creakle. *Mister* Barkis a tras din nou în faţa portiţei şi din nou, cînd mama a dat să se aplece să-mi ureze drum bun, *miss* Murdstone s-a răstit la ea : „Clara !"

Am sărutat-o pe mama, mi-am sărutat frăţiorul şi m-a cuprins o mare tristeţe ; nu eram trist că plecam, căci, cu încetul, se săpase o prăpastie între noi şi ne înstrăinasem zi cu zi. În minte, însă, nu mi-a rămas atît această îmbrăţişare, deşi a fost nespus de caldă, cît ce a urmat după îmbrăţişare.

Tocmai mă aşezasem sub coviltir, cînd am auzit-o pe mama strigîndu-mă. M-am uitat afară şi am văzut-o cum stătea singură lîngă portiţa grădinii, ţinînd băieţaşul în braţe, aşa ca să-l pot vedea. Era o vreme friguroasă, dar liniştită ; şi nu i se clintea nici un fir de păr pe frunte, nici o cută a rochiei, şi se uita încordat la mine, ţinînd copilul sus.

Aşa am văzut-o ultima oară. Şi aşa am văzut-o după aceea, în vis, la şcoală, ca o arătare mută lîngă patul meu, privindu-mă cu aceeaşi încordare şi ţinînd sus copilul, în braţe.

CAPITOLUL

IX

O JALNICĂ ANIVERSARE A ZILEI MELE DE NAȘTERE

Trec peste cîte s-au întîmplat la școală pînă în acea zi de martie, în care cade ziua mea de naștere. Nu-mi amintesc nimic, în afară de admirația crescîndă pentru Steerforth. Urma să părăsească școala la sfîrșitul semestrului, dacă nu chiar mai devreme, și-mi părea mai înimos, mai independent ca mai înainte, și de aceea îl și găseam mai atrăgător ; dar în afară de asta memoria n-a reținut nimic. Puternica amintire care și-a pus pecetea asupra acestei perioade parcă le-a înghițit pe cele mai mărunte și a supraviețuit ea singură.

Nici nu-mi vine să cred că de cînd m-am înapoiat la „Salem House" și pînă la ziua mea de naștere s-ar fi scurs două luni. Recunosc totuși că așa e, deoarece îmi dau seama că trebuie să se fi scurs ; altfel, aș fi convins că n-a fost nici un interval între aceste evenimente și că s-ar fi petrecut unul după altul.

Ce bine-mi aduc aminte de ziua aceea ! Mai simt și acum în nări ceața care învăluia priveliștea ; ca într-o nălucire, deslușesc prin ea copacii îmbrăcați în chiciură ; simt cum părul brumat mi se lipește de obraji ; îmi rotesc privirea prin clasa întunecoasă și văd ici-colo cîte o lumînare care sfîrîie, încercînd să lumineze acea dimineață mohorîtă, și văd cum se rostogolesc și se încolăcesc, în aerul rece, aburii ieșiți din gura băieților, care-și suflă în palme și tropăie. Era după gustarea de dimineață, și tocmai fuse-

sem chemaţi în clasă, cînd, deodată, şi-a făcut apariţia *mister* Sharp, care a zis :

— David Copperfield să treacă în salon.

Aşteptam un coş de la Peggotty şi m-am luminat la faţă auzind aceste cuvinte. Cînd am dat să ies, vecinii mei de bancă mi-au suflat să nu-i uit la împărţirea bunătăţilor.

— Nu te zori, David, mi-a spus *mister* Sharp. Ai timp destul, băiete, nu te zori.

Dacă aş fi stat să mă gîndesc, ar fi trebuit să mă mire tonul lui compătimitor ; dar abia mai tîrziu mi-am dat seama. M-am îndreptat grăbit spre salon ; acolo l-am găsit pe *mister* Creakle, care-şi lua gustarea, cu nuiaua şi cu ziarul în faţă, şi pe *missis* Creakle, cu o scrisoare deschisă în mînă. De coş, nici urmă.

— David Copperfield, mi-a zis *missis* Creakle, poftindu-mă pe canapea şi aşezîndu-se lîngă mine. Trebuie să-ţi vorbesc într-o chestiune care te priveşte îndeaproape. Am să-ţi spun ceva, dragul meu.

Mister Creakle, la care, firește, m-am uitat cu coada ochiului, a clătinat din cap, fără să se uite la mine, şi şi-a oprit un oftat, îmbucînd o uriaşă bucată de pîine prăjită cu unt.

— Eşti încă prea tînăr ca să ştii că toate sînt trecătoare pe lumea asta, a urmat *missis* Creakle, şi că oamenii sînt şi ei muritori. Dar de aflat, aflăm cu toţii David : unii mai devreme, cînd sîntem tineri, alţii mai tîrziu, cînd sîntem bătrîni, alţii de-a lungul unei vieţi întregi.

M-am uitat lung la ea.

— Cînd ai plecat de-acasă la sfîrşitul vacanţei, m-a întrebat *missis* Creakle, după o scurtă pauză, i-ai lăsat pe toţi sănătoşi ? Apoi, după o nouă pauză : Mama dumitale era sănătoasă ?

Fără să-mi dau bine seama de ce, m-a trecut un fior şi am rămas cu privirea aţintită asupra ei ; de răspuns, nici n-am încercat să-i răspund.

— Te întreb, a urmat ea, pentru că am aflat azi-dimineață, — îmi pare rău că trebuie să-ți spun — că mama dumitale e foarte bolnavă.

Între mine și *missis* Creakle s-a ridicat o ceață în care chipul ei a plutit o clipă. Apoi am simțit lacrimi fierbinți curgîndu-mi pe obraji, și chipul ei mi-a apărut din nou limpede în față.

— E foarte grav bolnavă, a adăugat.

Am ghicit deodată totul.

— A murit.

Nici nu mai era nevoie să mi-o spună. Izbucnisem într-un plîns deznădăjduit și mă simțeam orfan pe lume.

Missis Creakle s-a purtat cît se poate de frumos. M-a oprit toată ziua acolo și aproape că nu m-a lăsat singur. Am plîns, am ațipit, apoi m-am trezit și iar m-am pornit pe plîns. Cînd mi-au secat lacrimile, am început să mă gîndesc ; și atunci mi-am simțit și mai grea inima, și jalea s-a prefăcut într-o durere surdă, pe care nimic n-o putea alina.

Dar gîndurile-mi erau încîlcite ; nu se concentraseră asupra năpastei care-mi zdrobea inima, ci rătăceau confuze în jurul ei. M-am gîndit la casa noastră, zăvorîtă și cufundată în tăcere. M-am gîndit la copilașul care, după cum îmi spusese *missis* Creakle, tînjea de cîtva timp și se credea că se va prăpădi și el. M-am gîndit la mormîntul tatii, din curtea bisericii de lîngă casă, și că mama se va odihni și ea acolo, la umbra copacului aceluia pe care-l știam atît de bine. Cînd m-a lăsat singur, m-am urcat în picioare pe un scaun și m-am privit în oglindă, să văd cît de roșii îmi erau ochii și cît de răvășit eram la față. După cîteva ceasuri, dîndu-mi seama că lacrimile îmi secaseră aproape — cel puțin așa mi se părea — am stat și am chibzuit ce anume, în legătură cu nenorocirea suferită, mă va tulbura mai mult cînd mă voi apropia de casă, căci urma să plec pentru a lua parte la înmormîntare. Am

simţit că băieţii se uitau cu alţi ochi la mine şi (mi se părea) că durerea îmi sporise importanţa.

Dacă a existat vreodată un copil sfîşiat de durere, acela am fost eu. Îmi aduc însă aminte că atenţia care mi s-a arătat în după-amiaza aceea, cînd m-am plimbat pe terenul de joc, în timp ce băieţii aveau ore, m-a măgulit. Cînd i-am văzut cum, în drum spre clasă, îmi aruncau cîte o privire pe fereastră, m-am simţit altfel decît toată lumea ; şi luînd un aer mai melancolic, am încetinit pasul. Cînd, la ieşirea din clasă, băieţii s-au apropiat de mine şi au început să-mi vorbească, am socotit că-i frumos din partea mea că nu m-am arătat mîndru şi că m-am purtat cu ei la fel ca mai înainte.

Urma să plec a doua zi, seara, dar nu cu diligenţa, ci cu o cursă de noapte, foarte aglomerată, denumită „ţărănească", fiindcă era folosită mai ales de oamenii de la ţară pentru distanţe scurte. Nu le-am mai istorisit nimic în seara aceea, şi Traddles a vrut cu tot dinadinsul să-mi împrumute perna lui. Nu ştiu la ce credea că mi-ar putea folosi, căci pernă aveam şi eu, dar bietul băiat n-avea nimic altceva, în afară de o foaie de hîrtie plină cu schelete ; iar pe aia, ca să-mi uşureze suferinţa şi să mă ajute să-mi liniştesc gîndurile, mi-a dăruit-o la despărţire.

Am plecat de la „Salem House" a doua zi după-amiază. În clipa cînd am plecat, nici nu bănuiam că nu mă voi înapoia niciodată. Am călătorit foarte încet, toată noaptea, şi n-am ajuns la Yarmouth decît dimineaţa pe la 9 sau 10. L-am căutat din ochi pe *mister* Barkis, dar nu l-am zărit nicăieri ; în schimb, s-a apropiat, gîfîind, de fereastra diligenţei un bătrînel rotofei, vioi, îmbrăcat în negru, cu pantaloni împodobiţi sub genunchi cu mici legături de panglici soioase, cu ciorapi negri şi cu o pălărie cu boruri late, care m-a întrebat :

— Dumneavoastră sînteţi tînărul Copperfield ?

— Da, *sir*.

— N-aţi vrea să veniţi cu mine, *sir* ? mi-a zis, deschizînd porticra. N-aţi vrea să-mi faceţi plăcerea să poftiţi la mine ?

M-a luat de mînă şi am pornit împreună pe o uliţă îngustă. Mă întrebam cine o fi. Ne-am oprit în faţa unei prăvălii, pe a cărei firmă stătea scris :

OMER, MANUFACTURĂ, CROITORIE,
MĂRUNŢIŞURI, POMPE FUNEBRE ETC.

Era o dugheană strîmtă, înăbuşitoare, plină de tot felul de haine gata sau abia croite, avînd şi o vitrină cu pălării de fetru şi bonete. Am trecut într-o odăiţă, în dosul prăvăliei, unde am dat peste trei femei tinere, care lucrau la o sumedenie de articole din materiale negre, grămădite pe masă, şi unde podeaua era acoperită de bucăţele şi de rămăşiţe. Ardea un foc bun în cămin, şi în odaie domnea o duhoare nesuferită de crep negru pîrlit. N-am ştiut atunci ce mirosea aşa, dar acuma ştiu.

Cele trei tinere, care păreau foarte harnice şi voioase, şi-au ridicat privirile, ca să se uite la mine, şi apoi şi-au văzut mai departe de treabă. Coseau, coseau, coseau de zor. De afară, dintr-un atelier aflat peste drum, în curticică, se auzeau pe fereastră ciocănituri cadenţate : BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, care parcă marcau o melodie invariabilă.

— Hei, Minnie, s-a adresat însoţitorul meu uneia dintre cele trei tinere. Cum merge lucrul ?

— O să fie gata de probă la vreme, i-a răspuns ea veselă, fără să ridice ochii. N-avea nici o grijă, tată.

Mister Omer şi-a scos pălăria cu boruri mari şi s-a aşezat, trăgîndu-şi suflarea. Era atît de gras, încît a trebuit să se odihnească puţin înainte ca să poată spune :

— Bine !

— Tată, i-a zis Minnie glumind, ai să ajungi cît un marsuin [1] !

— Hm, nici eu nu înțeleg de ce, draga mea, a recunoscut el îngîndurat. Aș zice că așa sînt eu făcut.

— Poate că unde ești atît de flegmatic, și-a dat Minnie cu părerea. Unde le iei toate așa ușor.

— Nici nu-i nevoie să le iei altfel, draga mea, a zis *mister* Omer.

— Nici vorbă, a încuviințat fiică-sa. Și, slavă Domnului, sîntem cu toții destul de veseli din fire ! Nu-i așa, tată?

— Sper că da, draga mea, a zis *mister* Omer. Acum, că m-am odihnit, să iau măsura acestui tînăr învățat. Vreți să poftiți în prăvălie, *master* Copperfield ?

Dînd urmare invitației, am trecut în prăvălie ; după ce mi-a arătat o bucată de stofă despre care mi-a spus că e extra-prima și că ar fi păcat să fie întrebuințată pentru hainele de doliu ale cuiva care și-a pierdut alte rude decît părinții, mi-a luat măsura, pe care și-a însemnat-o în catastif. Pe cînd scria, mi-a atras luarea-aminte asupra sortimentelor din prăvălie și asupra anumitor modele, despre care mi-a spus că „tocmai începuseră să fie la modă", și asupra altora, despre care mi-a spus că „tocmai ieșiseră din modă".

— Din pricina unor fleacuri ca astea ni se întîmplă adesea să pierdem o avere, a adăugat *mister* Omer. Dar modelele sînt ca oamenii. Apar fără ca nimeni să știe cînd, de ce și cum ; și apoi dispar tot fără ca nimeni să știe cînd, de ce, cum. După părerea mea, dacă le privești din acest punct de vedere, lucrurile astea se petrec întocmai ca în viață.

Prea eram copleșit de durere ca să stau să discut această problemă, care mă tem că și în alte împrejurări m-ar fi depășit ; după care *mister* Omer m-a condus înapoi în atelier, gîfîind din greu pe drum.

[1] Mamifer marin din ordinul cetaceelor, cunoscut și sub numele de purcel-de-mare.

Apoi a deschis o ușă și, în dreptul unei scări înguste de puteai să-ți frîngi gîtul pe ea, a strigat :

— Adu ceaiul și pîinea cu unt !

Și după un răstimp, în care m-am uitat în jurul meu și am chibzuit ascultînd împunsăturile cusăturilor și zgomotul ciocanului ce se auzea din cealaltă parte a curții, iată că s-a adus un ceai și pîine cu unt, și atunci am băgat de seamă că erau pentru mine.

— Eu pe dumneavoastră vă cunosc, mi-a zis *mister* Omer după ce m-a privit cîteva minute, în care timp aproape că nu m-am atins de ceai, căci materialele acelea cernite îmi tăiaseră pofta de mîncare. Vă știu de mult, tinere domn.

— Mă știți de mult ?

— De cînd v-ați născut, a precizat *mister* Omer. Chiar de mai demult. L-am cunoscut pe tatăl dumneavoastră. Avea cinci picioare și șapte țoli și jumătate și odihnește într-o groapă de cinci picioare și douăzeci de țoli.

BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, se auzea din curticică.

— Odihnește într-o groapă de cinci picioare și douăzeci de țoli, nici atîtica mai mult ! a urmat glumeț *mister* Omer. Nu-mi mai aduc aminte dacă groapa a comandat-o chiar el sau dac-a fost făcută la cererea ei.

— Știți cumva, *sir,* ce face frățiorul meu ? l-am întrebat.

Mister Omer a clătinat din cap.

BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, BOC-boc-boc...

— E în brațele maică-si, mi-a răspuns.

— Vai, bietul copil ! S-a prăpădit.

— Nu-ți face sînge rău, că tot nu ajută, mi-a zis *mister* Omer. Da. S-a prăpădit.

Cînd am auzit acest lucru, rănile mele s-au redeschis. Am lăsat ceaiul și pîinea cu unt din care abia gustasem, m-am dus într-un ungher și mi-am lăsat capul pe o masă,

pe care Minnie, de teamă c-am să pătez cu lacrimile mele veşmintele de doliu, a golit-o în grabă. Era o fată drăgălaşă şi inimoasă, şi cu un gest delicat şi duios mi-a dat la o parte părul care-mi cădea pe ochi ; radia însă de bucurie, căci lucrul ei era pe sfîrşite şi avea să fie gata la vreme, şi avea cu totul altă dispoziţie decît aveam eu.

Deodată, bocănitul acela încetă şi, venind din curticică, un flăcău chipeş intră în odăiţă. Avea un ciocan în mînă şi între buze ţinea cuişoare, pe care a fost nevoit a le scoate ca să poată vorbi.

— Hei, Joram ! i-a zis *mister* Omer. Cum stai ?

— Foarte bine, a răspuns Joram. Am isprăvit.

Minnie a roşit puţin, iar celelalte două fete şi-au zîmbit una alteia.

— Cum ?! Nu cumva ai lucrat la lumînare az-noapte, cît am fost la club ? Nu-i aşa ? l-a întrebat *mister* Omer, mijindu-şi un ochi.

— Da, a mărturisit Joram. Mi-aţi făgăduit că dacă voi fi gata, ne luaţi şi pe noi acolo să facem o plimbare, Minnie şi eu... şi dumneavoastră.

— O ! Pe mine credeam că m-aţi uitat de tot, a zis *mister* Omer, făcînd un haz de l-a apucat tusea.

— Şi pentru c-aţi fost atît de bun să-mi faceţi această făgăduială, a urmat flăcăul, mi-am dat toată silinţa. Nu vreţi să vedeţi şi dumneavoastră cum a ieşit ?

— Vreau, a zis *mister* Omer, ridicîndu-se. Apoi, după o scurtă şovăire, adresîndu-mi-se mie : Dragul meu n-ai vrea să vii şi dumneata să vezi...

— Nu, tată ! s-a opus Minnie.

— Credeam c-ar putea să-i facă plăcere, a zis *mister* Omer. Dar poate ai dreptate.

Nu ştiu cum, dar am ghicit că era vorba de sicriul mamei, scumpei mele mame. Niciodată nu auzisem cum se lucra un sicriu, şi pe cît îmi amintesc, nici măcar nu văzusem un sicriu pînă atunci ; dar cînd am auzit zgomotul

acela, mi-am dat seama, şi în clipa în care a intrat în odaie flăcăul, îndată am ştiut la ce lucrase.

După ce au isprăvit treaba, cele două fete, al căror nume nu-l auzisem, s-au scuturat de aţe şi scame şi s-au dus în dugheană să facă rînduială acolo şi să aştepte clienţii. Minnie a rămas să împăturească cele cusute de ele şi să le împacheteze în două coşuri. A făcut acest lucru stînd în genunchi şi fredonînd voioasă. În timp ce ea trebăluia, Joram, care, fără îndoială, era drăguţul ei, a intrat şi (fără să se sinchisească defel că mă aflam de faţă) a sărutat-o. Minnie i-a spus că tatăl ei se dusese după cabrioletă şi că trebuia să se zorească să fie şi el gata. Apoi Joram a ieşit, iar ea şi-a băgat foarfecele şi degetarul în buzunar, şi-a înfipt un ac cu aţă neagră la piept, şi-a pus mantaua şi s-a uitat într-o oglinjoară din dosul uşii, în care i-am văzut chipul radios.

Am urmărit toate acestea de la masa din colţ, unde stăteam cu capul sprijinit pe mînă, în timp ce gîndurile-mi alergau zănatice de la una la alta. Curînd, cabrioleta a tras în faţa dugheni şi după ce au încărcat coşurile şi m-au suit şi pe mine, s-au urcat şi ceilalţi trei. Ţin minte că era un vehicul ciudat, pe jumătate cabrioletă, pe jumătate haraba, zugrăvită într-o culoare închisă şi tras de un cal negru, cu coada lungă. Era destul de încăpătoare pentru toţi.

Nu cred să fi încercat vreodată în viaţă un sentiment mai ciudat (acum, poate, sînt mai înţelept) decît acela care m-a stăpînit cît am călătorit cu ei, văzîndu-i cum se bucurau de plimbare şi amintindu-mi la ce lucraseră pînă mai adineauri. Nu eram supărat pe ei ; mai degrabă aş spune că eram îngrozit, ca şi cum aş fi fost aruncat în mijlocul unor făpturi cu care nu aveam nimic comun. Erau toţi foarte voioşi. Bătrînul şedea în faţă şi mîna calul, iar cei doi tineri stăteau în spatele lui, şi de cîte ori le vorbea, se aplecau înainte, unul de o parte, altul de cealaltă parte a obrazului său rotofei, arătîndu-i o deosebită atenţie. Ar

fi vorbit ei și cu mine, dar stăteam posomorît deoparte în colțul meu, indignat că se giugiuleau și că erau veseli, cu toate că nu erau prea zgomotoși, și mă minunam cum de nu se abate vreo pedeapsă asupra lor pentru că li-s inimile împietrite.

Cînd s-au oprit să dea nutreț calului, au mîncat și-au băut și s-au veselit, dar eu nu m-am putut atinge de nimic și am postit mai departe. Cînd am ajuns acasă, am sărit repede din cabrioletă, ca să nu fiu împreună cu ei în fața acelor ferestre grave care se uitau la mine cu priviri oarbe, ca niște ochi închiși, cîndva strălucitori. Și, vai, cum am ajuns, n-am mai avut nevoie să mă gîndesc la ceva care să mă facă să plîng... a fost destul să văd fereastra mamei, lîngă aceea a odăii care, în vremurile mai bune, fusese a mea !

Înainte de a ajunge la ușă, m-am trezit în brațele lui Peggotty, și dînsa m-a dus în casă. În primul moment, cînd m-a văzut, a dat frîu liber durerii ; dar curînd s-a stăpînit și mi-a vorbit în șoaptă, mergînd în vîrful picioarelor, ca și cum zgomotul ar fi putut tulbura pe morți. După cum am aflat, Peggotty nu mai dormise de mai multe zile. O veghease noapte de noapte.

— N-o las singură pe sărmana și scumpa mea micuță atîta vreme cît mai e pînă s-o pogoare în mormînt, mi-a zis ea.

Cînd am intrat în salon, *mister* Murdstone nici nu m-a băgat în seamă, ci a rămas în jilțul său de lîngă cămin, plîngînd în tăcere și adîncit în gînduri. *Miss* Murdstone, foarte ocupată la biroul ei încărcat de hîrtii și de scrisori, mi-a întins vîrfurile reci ale degetelor și m-a întrebat, vorbind în șoaptă, dar metalic, dacă mi s-a luat măsura pentru hainele de doliu. I-am răspuns :

— Da.

— Și cămășile, m-a întrebat *miss* Murdstone, le-ai adus acasă ?

— Da, *ma'am,* am adus acasă toată îmbrăcămintea și rufăria.

Asta a fost singura vorbă de mîngîiere pe care, în dîrzenia ei, mi-a adresat-o *miss* Murdstone. Nu mă îndoiesc că simțea o plăcere deosebită să-și arate cu acest prilej ceea ce numea stăpînirea de sine, fermitatea, inteligența, bunul-simț și întreaga listă a blestematelor ei virtuți. Era foarte mîndră de dibăcia ei negustorească, pe care și-a arătat-o de astă dată înregistrînd fiecare fleac într-un catastif și nelăsîndu-se mișcată de nimic. În tot restul zilei și a doua zi din zori și pînă în noapte, a stat la biroul ei, zgîrîind hîrtia metodic cu o peniță tare, vorbindu-le tuturor în șoaptă, cu glas egal, fără ca măcar o clipă să-și destindă mușchii feței, să-și îndulcească tonul, sau să lase să i se deranjeze cîtuși de puțin ținuta.

Din cînd în cînd, fratele ei lua în mînă o carte, dar, după cum am observat, nu citea. O deschidea, se uita la ea, ca și cum ar fi citit, dar stătea cîte un ceas fără să întoarcă pagina, și apoi o lăsa jos și începea să se plimbe în lung și în lat prin odaie. Am stat ceasuri întregi cu brațele încrucișate, urmărindu-l și numărîndu-i pașii. Rareori îi spunea un cuvînt soră-si, mie însă nu mi-a vorbit deloc. Afară de pendule, părea singurul care nu-și găsea astîmpăr în casa încremenită.

În zilele care au precedat înmormîntarea, am văzut-o foarte rar pe Peggotty ; n-am văzut-o decît cînd, coborînd sau suind scara, o găseam mai totdeauna în preajma odăii în care zăceau mama și copilașul ei, precum și în fiecare seară cînd venea și stătea la căpătîiul meu pînă ce adormeam. O zi, două înainte de înmormîntare — mi se pare că s-a întîmplat cu o zi sau două înainte, dar îmi dau seama că eram prea tulburat în acele zile ca să pot ține socoteala vremii — m-a condus în odaia unde se afla mama. Îmi amintesc numai că sub giulgiul alb, proaspăt și imaculat, întins pe pat, mi s-a părut că zace întrupată însăși liniștea aceea solemnă care domnea în toată casa ;

şi că în clipa în care Peggotty a dat să ridice giulgiul, am strigat : „O, nu ! O, nu !“ şi i-am oprit mîna.

Nici de-ar fi avut loc ieri, nu cred că mi-aş putea aminti mai limpede înmormîntarea — atmosfera care domnea în salonul cel mare cînd am intrat, focul care pîlpîia în cămin, vinul ce sclipea în garafe, forma paharelor şi a farfuriilor, mirosul uşor şi dulceag al tortei, parfumul rochiei lui *miss* Murdstone şi hainele noastre de doliu. *Mister* Chillip e în salon şi se apropie să-mi vorbească.

— Ce mai face *mister* Davy ? mă întreabă el blînd.

Nu pot să-i răspund „bine“. Îi dau mîna, şi dînsul o ţine într-a lui.

— Doamne, Doamne ! spune *mister* Chillip, zîmbind cu lacrimi în ochi. Cum cresc micii noştri prieteni ! Mai-mai să nu-i putem recunoaşte, nu-i aşa *ma'am* ?

Aceste cuvinte, adresate lui *miss* Murdstone, rămîn fără răspuns.

— S-a schimbat în bine băiatul, *ma'am* urmează *mister* Chillip.

Miss Murdstone abia îi răspunde, încruntîndu-se şi înclinîndu-se uşor ; fără a mai scoate o vorbă, *mister* Chillip se retrage fîstîcit într-un colţ şi mă ia cu el.

Ţin minte această scenă, pentru că de cînd sînt iar acasă, deşi nu-mi mai pasă de nimic, nimic nu-mi scapă. Se aude apoi dangătul clopotului, şi *mister* Omer, însoţit de nu ştiu cine, vine să ne rînduiască. După cum îmi povestise Peggotty cu mult înainte, în aceeaşi odaie au aşteptat şi cei care l-au urmat pe tata către acelaşi mormînt.

Sînt de faţă *mister* Murdstone, vecinul nostru *mister* Grayper, *mister* Chillip şi cu mine. Cînd ieşim în prag, cei care poartă sicriul se află în grădină ; păşesc înaintea noastră pe potecă, printre ulmi, trec de portiţă şi intră în curtea bisericii, unde de atîtea ori, în dimineţile de vară, am auzit cîntecul păsărelelor.

Stăm în jurul gropii. Ziua aceea îmi apare cu totul deosebită de toate celelalte, pînă și lumina parcă-i deosebită, s-ar zice că are o culoare mai mohorîtă. Domnește o tăcere solemnă, pe care am adus-o de acasă, o dată cu aceea care odihnește în țărînă ; și în timp ce stăm descoperiți, aud cum răsună sub cerul liber glasul preotului, care vine parcă de departe, și totuși deslușesc foarte limpede ce spune : „Căci eu sînt învierea, și viața, a grăit Domnul-Dumnezeu !“ Aud apoi hohote de plîns ; și printre cei de față o zăresc, stînd deoparte, pe buna și credincioasa slugă, pe care o iubesc mai mult decît pe oricine pe acest pămînt, și în inima mea de copil sînt încredințat că într-o bună zi Dumnezeu îi va spune : „Bine ai făcut“.

Printre cei de față se află mulți cunoscuți, chipuri văzute la biserică, pe vremea cînd nu mă mai săturam privind lumea din jur, oameni care o știau pe mama de cînd venise acolo, în floarea tinereții. Nu mă sinchisesc de ei — nu mă sinchisesc de nimic altceva decît de durerea mea — și totuși îi văd și îi recunosc pe toți ; și chiar undeva departe, în ultimele rînduri, o văd pe Minnie cum stă și se uită și cum, din cînd în cînd, aruncă o privire înspre drăguțul ei, care se află lîngă mine.

S-a sfîrșit, ultimii bulgări cad în groapă, ne întoarcem și ne depărtăm. Avem în față casa noastră, la fel de frumoasă, neschimbată și atît de strîns legată în sufletul meu de amintirea proaspătă a pierderii încercate, încît durerea de pînă acuma pare nimic față de durerea nouă pe care o evocă. Dar ceilalți mă duc mai departe ; *mister* Chilip îmi vorbește ; cînd ajungem acasă, îmi moi buzele într-un pahar cu apă ; și cînd îi cer voie să mă duc sus, în odaia mea, își ia ziua bună de la mine cu o duioșie feminină.

Acestea toate mi se pare, cum am spus, că s-au petrecut ieri. Întîmplări mai recente s-au risipit, plutind către țărmul unde toate cele uitate se vor mai arăta cîndva, în vreme ce toate acestea rămîn neclintite, ca o stîncă înaltă în mijlocul oceanului.

Presimțisem că Peggotty va veni în odaia mea. Liniștea de sabat ce domnea în casă (semăna atît de mult cu o duminică ! dar nu-mi amintesc ce zi era) ne pria și mie și ei. S-a așezat lîngă mine, pe pătucul meu ; mi-a luat mîna, mi-a sărutat-o de mai multe ori, mi-a mîngîiat-o din cînd în cînd, ca și cum l-ar fi dezmierdat pe frățiorul meu, și mi-a povestit, în felul ei, tot ce avea de spus despre cele întîmplate.

— De multă vreme, mi-a zis Peggotty, nu se simțea bine. Nu știa încotro s-apuce și era nefericită. Cînd s-a născut copilașul, am crezut, la început, că o să se mai întremeze, dar, dimpotrivă, a slăbit și s-a simțit din zi în zi mai rău. Înainte de naștere stătea mereu singură și plîngea ; după aceea îi cînta copilașului, și vocea-i era atît de delicată, încă odată, cînd am auzit-o, mi s-a părut că era un glas care venea de undeva de sus, din văzduh, și se pierdea în depărtări. În vremea din urmă devenise și mai sfioasă, și mai speriată, și orice vorbă mai aspră era o lovitură pentru ea. Față de mine a rămas însă aceeași. Față de proasta de Peggotty nu s-a schimbat niciodată, draga de ea...

Aici, Peggotty s-a oprit și m-a mîngîiat duios pe mînă cîtva timp.

— În seara aceea, cînd te-ai întors acasă, dragul meu, am văzut-o pentru ultima oară așa cum fusese altădată. Cînd ai plecat, mi-a zis : „N-o să-l mai văd niciodată pe băiețașul meu iubit. Am o presimțire care nu înșală." După aceea a încercat să se apere ; și de multe ori, cînd îi spuneam că e ușuratică și nesocotită, se prefăcea că recunoaște ; dar era prea tîrziu. Soțului ei nu i-a zis niciodată nimic din toate astea — îi era teamă să se destăinuiască altcuiva — pînă ce într-o seară, cam la vreo săptămînă înainte de a se prăpădi, i-a zis : „Dragul meu, cred că sînt în pragul morții". Cînd am culcat-o în noaptea aceea, mi-a zis : „Acum, Peggotty, mi-am descărcat sufletul. Pe zi ce

trece o să se încredinţeze şi el, săracul, că aşa e ; pe urmă o să treacă. Sînt tare obosită. Dacă voi adormi, rămîi lîngă mine, să-mi veghezi somnul ; să nu mă părăseşti. Domnul să-i binecuvînteze pe amîndoi copiii mei ! Domnul să-l păzească şi să-l ocrotească pe băieţaşul meu orfan de tată !" După aceea n-am mai plecat de lîngă ea, a urmat Peggotty. Uneori stătea de vorbă şi cu cei de jos, căci ţinea la ei. Nu putea să nu-i îndrăgească pe cei din jur. Dar după ce plecau de lîngă patul ei, se întoarcea întotdeauna spre mine, ca şi cum numai lîngă Peggotty îşi putea afla liniştea şi numai atunci adormea. În cea din urmă seară m-a sărutat şi mi-a zis : „Peggotty, dacă o să moară şi copilaşul, să mi-l pui în braţe şi să fim înmormîntaţi împreună. (Aşa am şi făcut. Bietul micuşel, n-a mai trăit decît o zi după ea.) Şi băiatul meu iubit să ne petreacă la locul de veci, mi-a zis, şi să-i spui că mama lui, cînd zăcea bolnavă, l-a binecuvîntat nu o dată, ci de mii de ori..."

A tăcut şi din nou m-a mîngîiat duios pe mînă.

— Era noapte tîrziu, a urmat Peggotty, cînd mi-a cerut ceva de băut ; şi cînd a luat paharul, mi-a zîmbit atît de blînd, drăguţa de ea, atît de frumos ! Se crăpa de ziuă, şi soarele tocmai se ridica. Mi-a spus atunci cît de bun şi cît de îngăduitor a fost întotdeauna *mister* Copperfield cu ea şi cît de frumos s-a purtat, şi cum în clipele ei de îndoială îi spunea că o inimă plină de iubire preţuieşte mai mult decît orice înţelepciune, şi că ea îl făcuse fericit. „Peggotty, scumpa mea, mi-a zis apoi, trage-mă mai aproape de tine (căci era foarte slăbită). Pune braţul sub grumazul meu, mi-a zis, şi întoarce-mă spre tine, căci faţa ta mi se pare atît de departe şi aş vrea să te văd lîngă mine." Am aşezat-o cum mi-a cerut ; şi, vai, Davy ! a venit şi clipa cînd s-au adeverit vorbele pe care ţi le-am spus atunci cînd mi-am luat rămas bun de la tine întîia oară — că o să fie fericită să-şi poată sprijini capul pe braţul bătrînei Peggotty — şi a murit ca un copil care a adormit.

Astfel şi-a încheiat Peggotty istorisirea. De cînd aflasem de moartea mamei, îmi pierise din amintire chipul ei aşa cum fusese în urmă. Şi în clipa aceea mi-a revenit în minte chipul tineresc al mamei, din anii copilăriei mele, cînd obişnuia să-şi răsucească pe degete buclele strălucitoare şi să danseze cu mine în salon pe înserate. Cele povestite de Peggotty n-au izbutit cîtuşi de puţin să reînvie chipul ei din ultima vreme, ci, dimpotrivă, l-a întărit şi mai mult pe cel de odinioară. Poate să pară ciudat, dar aşa e ! Moartea i-a dat aripi pentru a zbura înapoi, spre tinereţea ei netulburată, şi a şters toate celelalte amintiri.

Mama care odihnea în mormînt era mama din anii copilăriei mele, iar mica făptură din braţele ei eram eu, aşa cum fusesem odinioară, ghemuit pentru totdeauna la sînul ei.

CAPITOLUL

X

NU SE MAI SINCHISESC DE MINE, DAR ÎMI FAC ROST DE O SLUJBĂ

Prima măsură pe care a luat-o *miss* Murdstone a doua zi după înmormîntare, cînd lumina a pătruns din nou în casă, a fost să-i dea de ştire lui Peggotty că peste o lună urmează să părăsească serviciul. Oricît de neplăcut îi era să le slujească, Peggotty ar fi rămas, de dragul meu, chiar dacă i s-ar fi oferit cea mai bună slujbă din lume. Mi-a spus că va trebui să plece şi mi-a dezvăluit şi pricina : şi amîndoi am fost sincer îndureraţi.

În privinţa mea şi a viitorului meu n-au suflat nici un cuvînt şi n-au luat nici o măsură. Presupun c-ar fi fost foarte fericiţi dacă m-ar fi putut concedia şi pe mine cu preaviz de o lună. Într-o bună zi mi-am luat inima în dinţi şi am întrebat-o pe *miss* Murdstone cînd mă voi duce din nou la şcoală ; mi-a răspuns sec că nu crede c-o să mă mai duc. Mai mult nu mi s-a spus nimic. Eram foarte nerăbdător să ştiu ce aveau de gînd cu mine : la fel era şi Peggotty, dar nici ea, nici cu n-am putut afla nimic în această privinţă.

În situaţia mea s-a petrecut însă o schimbare, care, deşi m-a scutit de multe neajunsuri, ar fi trebuit, dacă aş fi fost în stare să cîntăresc mai bine lucrurile, să mă neliniştească în privinţa viitorului. Schimbarea a fost următoarea. Constrîngerea la care eram supus a dispărut cu totul. Nu mi se mai impunea să stau să mă plictisesc în salon, dimpotrivă, de cîteva ori, cînd m-am aşezat acolo, *miss* Murdstone m-a gonit, încruntîndu-se la mine. Nu mai

eram împiedicat să stau de vorbă cu Peggotty ; și nimeni nu se mai ostenea să mă caute sau să întrebe de mine ori de cîte ori se întîmpla să nu fiu în preajma lui *mister* Murdstone. La început mă temeam în fiecare zi ca nu cumva *mister* Murdstone să se ocupe iar personal de educația mea sau ca nu cumva *miss* Murdstone să se dedice acestui scop ; dar foarte curînd mi-am dat seama că temerile mele erau neîntemeiate și că singurul lucru la care mă puteam aștepta era că nu se vor mai sinchisi de mine.

Nu-mi aduc aminte să fi fost cine știe ce amărît cînd am făcut această descoperire. Eram încă năucit de moartea mamei, și toate celelalte întîmplări mi-erau total indiferente. De cîteva ori m-am gîndit la eventualitatea că nu voi mai fi trimis la învățătură și că voi fi lăsat în plata Domnului și că voi ajunge un amărît și un jerpelit și-mi voi irosi viața hoinărind pe ulițele satului ; m-am gîndit de asemenea c-aș putea scăpa de această soartă pornind în lume să-mi caut norocul, ca eroul nu știu cărei povestiri ; dar acestea nu erau altceva decît năluciri trecătoare, halucinații, a căror desfășurare o urmăream uneori ca și cum ar fi fost scrise sau zugrăvite pe pereții odăiței mele și care se mistuiau, lăsînd pereții goi ca mai înainte.

— Peggotty, i-am spus într-o seară pe șoptite, încălzindu-mi îngîndurat mîinile la focul din bucătărie, *mister* Murdstone nu mă mai poate suferi. Nici înainte nu prea mă îndrăgea, dar acum, Peggotty, ar fi bucuros să nu mă mai vadă în ochi dacă s-ar putea.

— Se prea poate să fie din cauza durerii, mi-a zis Peggotty, mîngîindu-mi părul.

— Crede-mă, Peggotty, că sînt și eu tare mîhnit. Dac-aș ști că totul e numai din pricina durerii, nici nu mi-ar păsa. Dar e altceva la mijloc, cu totul altceva.

— De unde știi ? m-a întrebat Peggotty după o clipă de tăcere.

— Necazul lui e de alt soi, cu totul diferit. E el necăjit şi în clipa asta, cînd stă cu *miss* Murdstone lîngă cămin ; dar dac-aş intra şi eu, ar fi ceva pe deasupra.

— Şi ce anume ar fi pe deasupra ?

— Ar fi furios, i-am răspuns, imitîndu-l, fără voie, cum îşi încrunta sprîncenele întunecate. Dacă n-ar fi decît necăjit, nu s-ar uita aşa la mine. Sînt şi *eu* necăjit, dar asta mă face să fiu mai milos.

Peggotty n-a mai zis nimic un timp ; iar eu, încălzindu-mi mîinile la foc, am rămas tăcut.

— Davy ! mi-a zis în cele din urmă.

— Da, Peggotty, ce-i ?

— Am încercat tot ce mi-a putut trece prin minte, am recurs la toate mijloacele posibile şi imposibile ca să-mi găsesc o slujbă acceptabilă aici la Blunderstone, dar n-am izbutit, iubitule.

— Şi ce ai de gînd să faci ? am întrebat-o, foarte mîhnit. Vrei să te duci şi să-ţi încerci norocul în altă parte ?

— Cred c-o să fiu nevoită să plec la Yarmouth şi c-am să mă statornicesc acolo, mi-a răspuns Peggotty.

— S-ar fi putut să pleci undeva mai departe, şi atunci te-aş fi pierdut de tot, i-am zis, înviorîndu-mă puţin. Acolo, însă, o să te mai pot vedea din cînd în cînd, dragă Peggotty. N-o să fii chiar la celălalt capăt al pămîntului, nu-i aşa ?

— Dimpotrivă, slavă Domnului ! a exclamat Peggotty cu însufleţire. Cît timp vei rămîne aici, voi veni în fiecare săptămînă să te văd. O zi pe săptămînă, cît oi trăi.

Această făgăduială mi-a luat parcă o povară de pe inimă. Dar Peggotty nu s-a mulţumit numai cu atît, ci a urmat :

— Pentru început, mă duc să stau vreo două săptămîni la frate-meu, ca să mă întremez şi ca să-mi mai vin în fire. Şi mă gîndesc că poate te-or lăsa să vii cu mine, că tot nu ţin ei prea mult să te aibă aici.

În clipa aceea, nimic nu mi-ar fi putut face mai multă plăcere decît această perspectivă de a avea altfel de relații cu toți cei din jurul meu, în afară de Peggotty. Gîndul că voi fi din nou înconjurat de acele chipuri deschise, pe care voi citi că sînt binevenit printre ei : că voi retrăi bucuria pașnică a acelei dimineți de duminică, în care răsuna dangătul clopotelor, în care pietrele cădeau în apă, iar corăbiile sfîșiau ceața ca niște umbre ; că voi hoinări cu micuța Em'ly, împărtășindu-i nenorocirile mele și aflînd alinare în pietricelele și scoicile de pe țărm ; treptat, gîndul la toate acestea mi-a redat liniștea sufletească. Peste o clipă m-a tulburat însă temerea că *miss* Murdstone nu va consimți ; dar asta s-a risipit foarte curînd, căci chiar pe cînd mai stăteam de vorbă cu Peggotty, *miss* Murdstone a venit să cerceteze dulapul cu provizii, cum obișnuia în fiecare seară, iar Peggotty, cu o îndrăzneală care m-a uimit, i-a spus pe loc totul.

— Băiatul o să trîndăvească acolo, începu *miss* Murdstone, privind cu atenție la un borcan cu murături, și trîndăvia-i muma tuturor răutăților. Dar, de fapt, de trîndăvit, cred c-o să trîndăvească el și aici și oriunde ar fi.

Am văzut-o pe Peggotty gata să-i dea un răspuns tăios; dar de dragul meu și-a înghițit vorba și a tăcut.

— De, a urmat *miss* Murdstone, cu privirile ațintite asupra murăturilor, un lucru însă are o importanță covîrșitoare, o importanță mai presus de orice : fratele meu nu se cade să fie tulburat sau stînjenit. De aceea cred c-ar fi mai bine să-mi dau încuviințarea.

I-am mulțumit, însă fără să-mi arăt bucuria, ca nu cumva să se răzgîndească. Și am socotit că bine am făcut, căci îndată și-a ridicat privirile de la borcanul de murături și s-a uitat la mine atît de acru, încît ai fi zis că ochii ei negri absorbiseră tot oțetul din borcan. Învoirea dată n-a fost totuși retrasă, și astfel, cînd s-a împlinit o lună de la moartea mamei, Peggotty și cu mine ne-am gătit de drum.

Mister Barkis a intrat în casă spre a lua cuferele lui Peggotty. Niciodată înainte nu știu să fi trecut poarta grădinii noastre, dar cu acest prilej a intrat în casă. Și cînd a ridicat cufărul cel mare și a dat să iasă cu el, mi-a aruncat o privire plină de înțeles, dacă se poate spune despre *mister* Barkis că a fost vreodată capabil să privească pe cineva cu înțeles.

Peggotty era, firește, mîhnită, căci părăsea locul unde timp de atîția ani se simțise ca la ea acasă și unde legase cele două mari afecțiuni ale vieții ei — aceea pentru mama și aceea pentru mine. În zorii zilei fusese la cimitir ; și cînd s-a urcat în haraba, și-a dus batista la ochi.

Cît a păstrat batista la ochi, *mister* Barkis n-a dat nici un semn de viață. A stat nemișcat la locul lui, în poziția obișnuită, ca un manechin. Dar cînd Peggotty a început să se uite în jur și să-mi vorbească, *mister* Barkis a dat din cap și a rînjit de cîteva ori. N-am priceput însă nici cui îi rînjea, nici ce voia să spună.

— Frumoasă vreme, *mister* Barkis, i-am zis, vrînd să fiu curtenitor.

— Nu-i urîtă, mi-a răspuns *mister* Barkis, care de obicei era scump la vorbă și numai rareori se încumeta să fie categoric.

— Peggotty e foarte mulțumită acum, *mister* Barkis, am adăugat, ca să-i fac plăcere.

— Da ? a întrebat *mister* Barkis.

După ce a mai chibzuit puțin, *mister* Barkis, a privit-o cu un aer *pătrunzător* și a întrebat-o :

— *Ești*, într-adevăr, destul de mulțumită ?

Peggotty a rîs și i-a răspuns că da.

— Adevărat și cu mîna pe inimă ? Ești mulțumită ? a mormăit *mister* Barkis, trăgînslu-se mai aproape și împungînd-o cu cotul. Ești mulțumită ? Vorbești adevărat, cu mîna pe inimă ? Ești mulțumită ? Zău ești ? Ei ?

Mister Barkis tot se trăgea mai aproape de ea și-o împungea cu cotul, pînă ce am ajuns toți trei în marginea

din stînga a harabalei, atît de înghesuiți, că abia mai puteam răsufla.

Peggotty i-a atras atenția că mă strivea, și atunci *mister* Barkis mi-a mai făcut puțin loc, apoi s-a depărtat încetul cu încetul. Mi-am dat seama, însă, că părea să creadă că descoperise un mijloc minunat de a-și exprima sentimentele în mod simplu, plăcut și colorat, care-l scutea de ostenelile conversației. Vădit încîntat de această ispravă, a chicotit o bună bucată de vreme. Din cînd în cînd se întorcea către Peggotty și repeta : „Ești totuși destul de mulțumit ?" și se înghesuia ca mai înainte, de simțeam că mi se taie răsuflarea. Revenea apoi cu aceeași întrebare, și cu aceleași urmări. În cele din urmă, cum îl vedeam că se pornește, mă ridicam și stăteam în picioare pe scară, pretextînd că admir priveliștea ; și în felul acesta n-am mai avut nici un fel de neplăceri.

Foarte îndatoritor, a oprit, la un han, numai pentru a ne face plăcere, și ne-a cinstit cu fripturi de berbec și cu bere. Și biata Peggotty, pentru că *mister* Barkis s-a tras prea aproape de ea, a fost cît pe-aci să se înece cu berea. Dar pe măsură ce ne-am apropiat de destinație, *mister* Barkis a fost mereu mai ocupat, așa că a avut tot mai puțin răgaz pentru galanterii, și cînd am ajuns pe caldarîmul Yarmouthului, harabaua ne-a hurducat atît de tare, încît nici că ne-am mai putut gîndi la altceva.

Mister Peggotty și Ham ne așteptau. Pe mine și pe Peggotty ne-a primit foarte călduros, iar lui *mister* Barkis i-au strîns mîna, și-mi aduc aminte că acesta, cu pălăria pe ceafă, cu o căutătură și o ținută rușinată, care se reflecta pînă și în poziția crăcănată a picioarelor, avea un aer buimac. Apoi au luat fiecare unul din cuferele lui Peggotty, dar în clipa cînd am dat să plecăm, *mister* Barkis, foarte grav, mi-a făcut semn cu degetul să-l urmez într-un gang.

— Cred, a mormăit, c-a mers bine.

Am ridicat privirea și, căutînd să par foarte înțelept, i-am răspuns :

— Oh !

— N-am ajuns încă, a urmat *mister* Barkis, dînd din cap ca şi cum mi-ar fi încredinţat o mare taină. Dar a mers bine.

— Oh ! i-am răspuns din nou.

— Vă amintiţi cine a spus c-ar vrea, mi-a zis Barkis, şi numai Barkis.

Am încuviinţat, dînd din cap.

— Bine, a zis *mister* Barkis, strîngîndu-mi mîna. Să ştiţi, vă rămîn prieten. Dumneavoastră aţi pus lucrurile pe roate. Merge strună !

Cu toată străduinţa lui de a vorbi foarte deslușit, *mister* Barkis era atît de misterios, şi dacă Peggotty nu m-ar fi strigat, aş fi putut să mă uit la el şi un ceas întreg, şi pe chipul lui tot n-aş fi aflat nimic, cum nimic nu poţi afla privind un ceas care stă. În timp ce ne îndreptam spre casă, Peggotty m-a întrebat ce-mi spusese ; şi atunci i-am povestit că-mi spusese că totul merge strună.

— Ce neobrăzare ! a izbucnit Peggotty. Dar nu-mi pasă ! Ce-ai zice, dragă Davy, dac-aş avea de gînd să mă mărit ?

— Păi... cred, Peggotty, că şi atunci m-ai iubi tot atît de mult cît mă iubeşti şi acum, i-am răspuns după ce m-am gîndit puţin.

Spre marea mirare a trecătorilor şi a rudelor ei, care mergeau înainte, Peggotty s-a oprit din drum şi m-a strîns la piept, făcîndu-mi jurăminte de dragoste nestrămutată.

— Spune-mi, iubitule, ce-ai zice ? m-a întrebat din nou, cînd am pornit mai departe după această îmbrăţişare.

— Ce-aş zice dac-ai avea de gînd să te măriţi cu *mister* Barkis, Peggotty ?

— Da, mi-a zis.

— Aş zice că bine ai face. Căci atunci ai avea totdeauna calul şi căruţa la îndemînă şi ai putea să vii să mă vezi fără nici o cheltuială, şi atunci sigur că ai veni.

— Deştept mai e drăguţul de el ! a strigat Peggotty încîntată. La asta mă gîndesc şi eu de o lună încoace ! Da, scumpule : şi, ştii, cred că n-aş mai fi la cheremul nimănui ; fără să mai pun la socoteală faptul că la casa mea aş munci cu mai multă tragere de inimă decît la alţii. Nici nu ştiu dacă aş mai fi în stare acum să slujesc la un străin. Şi în felul acesta, a adăugat Peggotty visătoare, o să fiu aproape de mormîntul iubitei mele şi o să mă pot duce să-l văd oricînd ; iar cînd mi-o veni şi mie vremea să mă odihnesc, o să pot fi îngropată aproape de dulceaţa mea iubită.

O bucată de vreme n-am mai scos nici o vorbă nici eu, nici ea.

— Dar dacă Davy al meu ar avea vreo împotrivire, a izbucnit deodată Peggotty, nici că m-aş gîndi să mă mărit nici dacă mi s-ar fi făcut şi o sută de strigări în biserică, nici chiar dac-ar fi să mi se tocească inelul de mireasă în buzunar !

— Uită-te în ochii mei, Peggotty, i-am răspuns, şi te încredinţează dacă nu sînt cu adevărat fericit şi dacă nu doresc din toată inima să te măriţi !

Şi de fapt doream din toată inima lucrul acesta.

— Bine, sufleţelul meu, mi-a spus Peggotty, strîngîndu-mi mîna. Zi şi noapte m-am gîndit în fel şi chip şi nădăjduiesc că am chibzuit bine ; am să mai văd eu şi am să mă sfătuiesc şi cu fratele, dar pîn-atunci, Davy, asta rămîne între noi. Barkis e un om dintr-o bucată, a afirmat ea, şi dacă am să mă silesc să mă port com se cuvine cu el, cred că va fi numai vina mea dacă n-am să fiu... dacă n-am să fiu totuşi destul de mulţumită, a încheiat Peggotty, rîzînd din toată inima.

Era atît de nimerită citirea acestor cuvinte ale lui *mister* Barkis, încît am pufnit în rîs amîndoi, şi am tot rîs pînă am ajuns în faţa căsuţei lui *mister* Peggotty.

Părea neschimbată, cu singura deosebire că acum îmi părea ceva mai mică ; *missis* Gummidge, ca şi cum nici nu s-ar fi clintit de cînd plecasem, ne aştepta în prag înăun-

tru, totul, pînă şi buchetul de alge din vaza albastră, care-mi înveselea iatacul, era aşa cum ştiam.

Am dat o raită pînă la şopron şi am văzut, grămădiţi în acelaşi colţ, aceiaşi homari, crabi şi raci, care voiau parcă să prindă în cleşte lumea întreagă.

Dar cum pe micuţa Em'ly n-o vedeam nicăieri, l-am întrebat pe *mister* Peggotty unde se afla.

— La şcoală, *sir*, mi-a răspuns *mister* Peggotty, ştergîndu-şi năduşeala de pe frunte, căci obosise ducînd cufărul soră-si. Dar se-ntoarce ea peste vreo douăzeci de minute, cel mult o juma de ceas, a urmat el, uitîndu-se la pendula nemţească din perete. Credeţi-mă, îi simţim cu toţii lipsa.

Missis Gummidge a oftat.

— Curaj, mămucă ! a îndemnat-o *mister* Peggotty.

— Dar eu îi simt lipsa mai mult decît toţi, a zis *missis* Gummidge. Mi-s o biată făptură orfană şi oropsită, şi ea e singurul om cu care întotdeauna mă-mpac bine.

Şi tot gemînd şi clătinînd din cap, *missis* Gummidge s-a apucat să sufle în foc. În timp ce dînsa se îndeletnicea cu această treabă *mister* Peggotty s-a întors către noi, şi, ducînd mîna la gură, ne-a şoptit :

— Bătrînu ei !

De aici am tras concluzia că de la ultima mea vizită nu intervenise nici o îmbunătăţire în starea lui *missis* Gummidge.

Casa era, sau ar fi trebuit să fie, la fel de încîntătoare ca şi înainte ; totuşi, nu-mi mai făcea aceeaşi impresie. Aproape că m-a dezamăgit. Poate din pricină că lipsea micuţa Em'ly. Ştiam drumul pe care trebuia să vină şi m-am trezit păşind pe cărare, în întîmpinarea ei.

Curînd am zărit o siluetă, şi îndată mi-am dat seama că era Em'ly, care, deşi crescuse, tot mică de statură rămăsese. Dar cînd s-a apropiat şi am văzut că ochii îi erau mai albaştri, că obrazu-i cu gropiţe devenise şi mai rumen, şi că toată era mai frumoasă şi mai veselă, m-a cu-

prins un simțămînt ciudat, și, prefăcîndu-mă că n-am recunoscut-o, am trecut pe lîngă ea, uitîndu-mă undeva departe. Dacă nu mă înșel, am mai făcut eu treaba asta și cînd m-am făcut mai mare.

Micuța Em'ly nici nu s-a sinchisit. M-a văzut destul de bine : dar în loc să se întoarcă și să mă cheme, a fugit, rîzînd. Așa că m-am văzut silit s-alerg după ea, și pentru că fugea foarte repede, n-am putut s-o ajung decît aproape de casă.

— Ah, tu erai ? m-a apostrofat micuța Em'ly.

— Lasă, Em'ly, i-am spus, că știai bine că eu sînt.

— Dar ce, vrei să spui că tu nu știai că-s eu ? mi-a întors-o Em'ly.

Am vrut s-o sărut, dar și-a acoperit cu mîinile buzele ca vișina, și, rîzînd, mi-a spus că nu mai era copil și a fugit în casă.

Ai fi zis că-i face o plăcere nespusă să mă tachineze, și această schimbare în felul ei de a se purta m-a mirat foarte mult. Ceaiul era pregătit, și lădița noastră se afla la locul ei obișnuit, dar în loc să vină să se așeze alături de mine, Em'ly s-a așezat lîngă posomorîta de *missis* Gummidge ; iar cînd *mister* Peggotty a întrebat-o de ce mă ocolește, și-a ciufulit tot părul ca să-și ascundă fața și a început să rîdă.

— Ești o pisicuță ! i-a spus *mister* Peggotty, mîngîind-o cu mîna lui uriașă.

— Așa-i ! Așa-i ! a întărit Ham. Chiar așa-i, *mas'r* Davy !

Și, cuprins de o admirație și de o încîntare care l-au făcut să roșească, a stat cîtva timp uitîndu-se la ea și chicotind.

De fapt, toată lumea o răsfăța pe micuța Em'ly, și mai cu seamă *mister* Peggotty, căci era de ajuns ca ea să-și lipească obrăjorul de favoriții lui țepoși, pentru ca acesta să-i îndeplinească orice dorință. Cel puțin așa am crezut cînd am văzut cum îl dezmierda ; și firește, îi dădeam deplină

dreptate lui *mister* Peggotty. Era atît de dulce şi de afectuoasă şi îmbina cu atîta farmec sfiala cu isteţimea, încît m-a subjugat mai mult ca oricînd.

Avea şi inimă simţitoare : după ce am luat ceaiul, am rămas cu toţii în jurul căminului, şi cînd *mister* Peggotty, cu pipa în gură, a făcut o aluzie la pierderea ce-o suferisem, ochii ei s-au umplut de lacrimi şi mi-a aruncat peste masă o privire atît de duioasă, încît m-am simţit plin de recunoştinţă.

— Ah ! a zis *mister* Peggotty, trecîndu-şi mîna prin zulufii ei, ca prin apă. Vedeţi, *sir*, şi ea-i orfană. Ş-ăsta, a urmat *mister* Peggotty, bătîndu-l pe Ham cu dosul mîinii pe piept, ş-ăsta tot orfan, deşi nu prea arată.

— Dacă mi-aţi fi tutore, am zis, clătinînd din cap, cred că nici eu nu m-aş *simţi* orfan.

— Bine-aţi zis, *mas'r* Davy ! Hurra ! Bine-aţi zis ! Mai bine nici că se poate ! Ho ! Ho ! a izbucnit Ham entuziasmat şi i-a dat înapoi lui *mister* Peggotty pumnul pe care-l primise, iar micuţa Em'ly s-a ridicat de la loc, să-l sărute pe *mister* Peggotty.

— Dar prietenul 'neavoastră ce mai face, *sir* ? m-a întrebat *mister* Peggotty.

— Cine ? Steerforth ?

— Vezi, c-aşa-l cheamă ! a strigat *mister* Peggotty, întorcîndu-se către Ham. Ştiam eu că-i ceva în legătură cu meseria noastră.

— Păi ziceai că-l cheamă Rudderford, a obiectat Ham, rîzînd.

— Ei ! i-a întors *mister* Peggotty. Ce mi-e Steerforth, ce mi-e Rudderford ? Nu e mare deosebire. [1] Ce mai face prietenul 'neavoastră, *sir* ?

— Cînd am plecat, era bine, sănătos.

— Ăsta prieten, zic şi eu ! a proclamat *mister* Peggotty

[1] În limba engleză înţelesul e aproape acelaşi (*rudder* şi *steer* sînt practic sinonime, iar între *forth* şi *ford* nu e decît o diferenţă de pronunţie).

ridicînd în aer pipa. Prieten între prieteni ! Pe cinstea mea, numai să-l vezi, şi-ţi face plăcere !

— E foarte chipeş, nu-i aşa ? l-am întrebat eu, măgulit de aceste laude.

— Chipeş, nici vorbă ! a confirmat *mister* Peggotty. Stă mîndru ca un... ca un... ei ! nu mă pricep să spun. Şi tare-i viteaz.

— Da ! Aşa-i, am încuviinţat. E viteaz ca un leu şi nici nu vă închipuiţi cît e de sincer, *mister* Peggotty.

— Cred că-i bate pe toţi la-nvăţat, a adăugat *mister* Peggotty, privindu-mă printr-un nor de fum.

— Aşa-i, am adeverit încîntat, toate le ştie. Şi e uimitor de deştept.

— Ăsta prieten ! a repetat *mister* Peggotty, dînd din cap cu gravitate.

— Şi parcă nimic nu-i vine greu, am urmat. E de ajuns să arunce o privire pe carte, şi a şi învăţat lecţia. Şi e cel mai straşnic jucător de *cricket* [1] care s-a pomenit vreodată. Iar la jocul de „dame", îţi dă oricîte piese vrei şi te bate uşor.

Mister Peggotty a mai dat o dată din cap, parcă pentru a spune : „Vă cred !"

— Vorbeşte atît de frumos, am adăugat, încît poate cîştiga de partea lui pe oricine vrea ; şi zău nu ştiu ce-aţi mai zice dacă l-aţi auzi cîntînd.

Mister Peggotty a mai dat încă o dată din cap, parcă pentru a spune : „N-am nici cea mai mică îndoială".

— Apoi, e atît de mărinimos, de bun, de nobil, i-am dat înainte, furat de acest subiect preferat, încît nici nu-i cu putinţă să-i aduci toate laudele ce i se cuvin. Sînt sigur că niciodată n-am să fiu în stare să-i arăt destulă recunoştinţă pentru mărinimia cu care m-a ocrotit, deşi eram mult mai tînăr şi cu mult în urma lui la şcoală.

[1] Joc sportiv foarte răspîndit în Anglia ; membrii echipelor aflate faţă în faţă caută să introducă mingea în poarta adversă, lovind-o cu paletele.

Vorbeam foarte înflăcărat, cînd, deodată, privirea mi s-a oprit pe fața micuței Em'ly, care, aplecată înainte, asculta cu luare-aminte, ținîndu-și răsuflarea, cu ochii scînteietori ca niște pietre prețioase și cu fața aprinsă. Era atît de îngîndurată și atît de frumoasă, încît m-am oprit ca vrăjit ; și toți au băgat de seamă, căci, cînd am tăcut, au început să rîdă și s-au uitat la ea.

— Em'ly îmi seamănă mie, a zis Peggotty, și-ar vrea și ea să-l vadă o dată.

Cînd a văzut că toți se uitau la ea, Em'ly s-a tulburat, și-a lăsat capul în jos și obrajii i s-au aprins și mai tare. Strecurînd cîte o privire furișă prin zulufii ei răvășiți și îndu-și seama că tot ne mai uitam la ea (eu, unul, mărturisesc c-aș fi fost în stare să mă uit la ea ceasuri întregi), a fugit afară și nu s-a mai întors pînă ce a venit vremea să mergem la culcare.

M-am culcat și eu în bătrînul pătuc din iatacul meu de la pupă și, vîntul iar a prins a sufla, tînguindu-se peste șesul acela. N-am putut alunga de astă dată gîndul că-i boicește pe cei plecați dintre vii, și în loc să visez că apele mării s-ar putea ridica peste noapte și ar putea lua cu ele barcazul, îmi închipuiam că, de cînd auzisem ultima oară acest vuiet, marea se revărsase și înecase căminul în care mă simțeam fericit. Îmi aduc aminte că în rugăciunea pe care am rostit-o, în timp ce urletul apelor și al vîntului devenea tot mai slab, am adăugat o cerere nouă : m-am rugat să cresc mare, ca să mă pot căsători cu micuța Em'ly, și apoi am adormit înamorat.

Zilele treceau tot atît de ușor ca rîndul trecut, cu singura deosebire — o deosebire foarte însemnată — că de astă dată nu mă plimbam cu Em'ly pe plajă decît foarte rar. Avea mereu de învățat sau de cusut ; în fiecare zi, cea mai mare parte a timpului lipsea de acasă. Dar chiar dacă n-ar fi fost aceste piedici, îmi dădeam seama că n-am mai hoinări ca altădată. Deși mai era sălbatică și plină de toane copilărești, Em'ly se schimbase mai mult decît m-aș

fi putut aştepta, devenind o femeiuşcă. În mai puţin de un an, mă lăsase mult în urmă. Îi plăceam, dar rîdea de mine şi mă tachina ; cînd ieşeam ca s-o întîmpin, apuca pe alt drum, şi cînd mă întorceam dezamăgit, o găseam în uşă, rizînd. Cele mai frumoase clipe erau acelea cînd şedea liniştită în prag şi cosea, iar eu, aşezat la picioarele ei, pe treptele de lemn, îi citeam. Cred şi în ziua de azi că niciodată n-am văzut un soare mai strălucitor ca în după-amiezile acelea luminoase de aprilie ; că niciodată nu mi-a fost dat să văd fiinţă mai luminoasă decît aceea pe care, seară de seară o vedeam în uşa barcazului : că niciodată n-am avut prilejul să privesc un cer atît de senin, o mare atît de frumoasă şi corăbii atît de mîndre, mistuindu-se în depărtările aurii.

În prima seară de la sosirea noastră, *mister* Barkis şi-a făcut apariţia, foarte stîngaci şi uluit, cu cîteva portocale, legate într-o batistă. Cum nu ne-a spus nimic de acest pachetel, am crezut cu toţii că l-a uitat la plecare, şi cînd Ham a dat fuga după el să i-l dea, s-a întors cu răspuns că era pentru Peggotty. După această întîmplare, a venit în fiecare seară exact la aceeaşi oră, totdeauna cu un pachetel despre care nu pomenea nici un cuvînt, pe care-l lăsa lîngă uşă şi-l uita acolo. Aceste semne de dragoste erau cît se poate de variate şi năstruşnice. Îmi aduc aminte, între altele, de o pereche de picioare de porc, de o pernă neobişnuit de mare pentru ace, o jumătate *bushel* [1] de mere, o pereche de cercei de onix negru, cîţiva bulbi de zambile, un joc de domino, un canar cu colivie cu tot şi o şuncă afumată.

Mister Barkis, pe cît îmi aminţesc, avea un fel cu totul neobişnuit de a face curte. Rareori scotea cîte o vorbă ; stătea lîngă cămin, în aceeaşi poziţie ca şi în căruţă, şi se uita ţintă la Peggotty, care şedea în faţa lui. Într-o seară, împins de dragoste, cred, s-a repezit la mucul de lumînare

[1] Măsură de capacitate, folosită în ţările anglo-saxone atît pentru cereale cît şi pentru fructe ; 1 *bushel* este egal cu 36,37 l.

întrebuințat de Peggotty ca să bage ața în ac și l-a vîrît în buzunarul jiletcii plecînd cu el. De atunci, plăcerea lui cea mai mare era ca la nevoie să scoată mucul acela, dezlipindu-l de căptușeala buzunarului în care aproape că se topise, și apoi, după ce Peggotty îl folosea, să-l pună cu grijă la loc. Părea că se simțea foarte bine, fără a mai vorbi. Cred că nici atunci cînd se ducea cu Peggotty să se plimbe pe dune nu prea își bătea gura, ci se mulțumea s-o întrebe numai din cînd în cînd dacă este destul de mulțumită. Țin minte că uneori, după ce pleca Barkis, Peggotty își ascundea fața în șorț și rîdea cîte o jumătate de ceas. De fapt, toți făceam mai mult sau mai puțin haz, în afară de nefericita *missis* Gummidge, căreia pare-se că bărbatu-său îi făcuse curte exact în același fel și căreia toate acestea îi aminteau de bătrînul ei.

În cele din urmă, într-o zi, pe la sfîrșitul vizitei noastre, am fost înștiințat că Peggotty și *mister* Barkis aveau să facă împreună o excursie de o zi și că micuța Em'ly și cu mine îi vom însoți. Gîndindu-mă la plăcerea de a fi o zi întreagă cu Em'ly, am petrecut o noapte agitată. Ne-am sculat cu toții devreme dimineața, și ne mai aflam la ceai, cînd *mister* Barkis s-a ivit de departe, mînînd o cabrioletă către aceea pe care o iubea.

Ca de obicei, Peggotty purta rochia ei de doliu, simplă și curată, în schimb *mister* Barkis strălucea într-o haină nouă, albastră, pe care croitorul i-o făcuse atît de mare, încît, datorită mînecilor prea lungi, n-ar mai fi avut nevoie de mănuși nici chiar pe vremea cea mai friguroasă, iar datorită gulerului prea înalt, părul îi stătea ridicat în creștetul capului. Nasturii, strălucitori, erau și ei cît se poate de mari. În haina asta, la care purta pantaloni cenușii și o jiletcă de un galben deschis, *mister* Barkis mi s-a părut o personificare a eleganței.

Afară, în fața casei, unde ne învîrteam de zor cu toții, în mare fierbere, l-am văzut pe *mister* Peggotty cu o gheată veche în mînă, care urma să fie aruncată după noi, ca să

avem noroc [1], şi i-a oferit-o lui *missis* Gummidge s-o azvîrle ea.

— Nu. Ar fi mai bine s-o arunce altcineva, Dan'l, a zis *missis* Gummidge. Eu mi-s o făptură orfană şi oropsită şi mă tulbură tot ce-mi aminteşte că-n lumea asta există fiinţe care nu-s orfane şi oropsite.

— Hai, băbuţo, a îndemnat-o *mister* Peggotty, ia gheata şi arunc-o !

— Nu, Dan'l, a răspuns *missis* Gummidge, tînguindu-se şi clătinînd din cap. Dac-aş fi mai puţin simţitoare, ar fi mai bine. Tu nu eşti simţitor ca mine, Dan'l, de-aia nu-ţi ies toate anapoda ; ai face mai bine s-o arunci tu.

În clipa aceea, Peggotty, care trecuse, grăbită, de la un membru al familiei la altul, sărutîndu-se cu fiecare, din cabrioleta în care ne suisem toţi patru (Em'ly şi cu mine şedeam alături pe două scăunaşe), a strigat că gheata trebuie s-o arunce *missis* Gummidge. Şi atunci *missis* Gummidge a aruncat-o. Şi îmi pare rău că trebuie s-o spun, dar o dată cu gheata a aruncat şi o umbră asupra atmosferei festive ce înconjura plecarea noastră, căci îndată a început să plîngă cu hohote şi a căzut în braţele lui Ham, declarînd din nou că-şi dă seama că-i o povară pentru toţi şi c-ar fi mai bine să intre la azil de îndată. Asta mi s-a părut o idee bună, pe care Ham ar fi trebuit s-o ducă la îndeplinire fără nici o zăbavă.

Am plecat totuşi în excursie, şi cel dintîi lucru pe care l-am făcut a fost să oprim în faţa unei biserici, unde *mister* Barkis a priponit calul şi a intrat cu Peggotty, lăsîndu-ne, pe Em'ly şi pe mine, singuri în cabrioletă. Am profitat de acest prilej şi trecîndu-i braţul în jurul taliei, i-am propus că deoarece se apropie ziua plecării mele, să ne purtăm ca doi foarte buni prieteni şi să petrecem toată ziua.

[1] Pentru ca mirii să fie fericiţi în căsnicie, este obiceiul, în unele părţi ale Angliei, ca în urma lor, cînd pornesc la cununie, să se arunce o gheată veche.

Micuța Em'ly învoindu-se și îngăduindu-mi s-o sărut, mi-am ieșit din minți și i-am spus, țin bine minte, că niciodată n-o să pot iubi pe altcineva și că sînt gata să fac vărsare de sînge dacă vreun altul va îndrăzni să năzuiască la dragostea ei.

Ce haz a mai făcut micuța Em'ly de toate acestea ! Și cu ce ifose mi-a zis mica zînă, care se credea mult mai mare și mai înțeleaptă decît mine, că aș fi „un băiețaș prostuț" ; apoi însă mi-a zîmbit atît de fermecător, încît plăcerea de a o privi m-a făcut să uit durerea pricinuită de acest epitet batjocoritor.

Peggotty și *mister* Barkis au zăbovit cam mult în biserică, dar în cele din urmă au ieșit și am pornit afară din oraș. Pe drum, *mister* Barkis s-a întors către mine și, făcîndu-mi cu ochiul — în paranteză fie spus că nu mi-aș fi închipuit niciodată că *mister* Barkis *ar fi în stare* să facă semn cu ochiul — mi-a zis :

— Ce nume am scris pe coviltir ?

— Clara Peggotty, am răspuns.

— Și ce nume aș scrie acum dacă am avea coviltir ?

— Tot Clara Peggotty, mi-am dat cu părerea.

— Ba Clara Peggotty BARKIS ! mi-a zis și a izbucnit în hohote de rîs care au cutremurat cabrioleta.

Într-un cuvînt, se opriseră la biserică spre a se cununa. Peggotty hotărîse să facă ceremonia pe tăcute ; o dusese la altar paracliserul, și cununia se celebrase fără nici un martor. Peggotty s-a simțit puțin cam stînjenită cînd *mister* Barkis ne-a anunțat așa, de-a dreptul, că se căsătoriseră și nu s-a mai săturat strîngîndu-mă la piept ca să-mi dovedească dragostea ei nestrămutată ; dar peste puțin s-a potolit și ne-a zis că era foarte fericită că trecuse și acest hop.

Ne-am oprit la un mic han, pe un drum lăturalnic, unde eram așteptați, am mîncat foarte bine și am petrecut o zi cît se poate de plăcută. Nici chiar dacă în ultimii zece ani Peggotty s-ar fi măritat în fiecare zi, n-ar fi putut să fie

mai puţin stingherită ; se purta ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic neobişnuit : era aceeaşi ca întotdeauna, şi înainte de ceai, s-a dus să se plimbe puţin cu Em'ly şi cu mine, în vreme ce *mister* Barkis a continuat să tragă senin din lulea şi să mediteze, bănuiesc, asupra fericirii lui. Această îndeletnicire i-a aţîţat, dacă nu mă înşel, pofta de mîncare ; îmi aduc bine aminte că deşi se îndopase la prînz cu friptură de porc cu legume şi cu vreo două păsări, la ceai a mai comandat costiţă fiartă şi s-a servit liniştit cu o porţie respectabilă.

De atunci m-am gîndit nu o dată ce ciudată, simplă şi neobişnuită a fost nunta asta ! Puţin după ce s-a lăsat întunericul, ne-am suit în cabrioletă şi ne-am întors domol spre casă, vorbind despre stelele la care ne uitam. Fiind principalul lor interpret, i-am deschis lui *mister* Barkis orizonturi neobişnuite. I-am spus tot ce ştiam, dar el lesne ar fi crezut orice mi-ar fi trecut prin minte, căci avea un adînc respect pentru priceperea mea, şi i-a zis nevestei sale chiar în faţa mea că eram „un tînăr Roeshus [1]", voind să spună, cred, că eram un copil-minune.

Cînd am ajuns la capătul cunoştinţelor mele despre lumea stelelor sau poate cînd am ajuns la capătul posibilităţilor de înţelegere ale lui *mister* Barkis, micuţa Em'ly şi cu mine ne-am făcut o manta dintr-o prelată veche, sub care ne-am cuibărit tot restul drumului. Ah, cum o mai iubeam ! Ce fericiţi am fi fost (mă gîndeam eu) dacă ne-am fi căsătorit şi am fi plecat să trăim undeva, oriunde, la umbra copacilor sau în cîmp, şi n-am creşte niciodată mari, şi n-am deveni niciodată mai înţelepţi, şi am rămîne în veci copii şi am hoinări ţinîndu-ne de mînă în bătaia soarelui, peste pajişti înflorite, noaptea odihnindu-ne capul pe un pat de muşchi şi dormind somn dulce, paşnic şi neprihănit, şi dacă atunci cînd am muri am fi îngropaţi de

[1] *Roeshus* — corupt de la Roscius, vestit actor de comedie roman (sec. I î.e.n.) al cărui nume preschimbat în poreclă denotă înzestrare deosebită.

păsările cerului ! Tot drumul mi-au stăruit în minte asemenea închipuiri ireale, strălucitoare în lumina nevinovăției noastre și tremurînde ca stelele îndepărtate. Și în ziua de azi sînt bucuros cînd îmi aduc aminte că la nunta lui Peggotty au fost de față două suflete candide cum erau al Em'ly și al meu. Sînt bucuros cînd mă gîndesc că în alaiul lor de nuntă atît de simplu, grațiile și divinitățile iubirii au îmbrăcat forme atît de diafane.

Cînd am ajuns înapoi acasă, la vechiul barcaz, se înnoptase de-a binelea ; aici *missis* Barkis și soțul ei și-au luat rămas bun și au pornit mai departe, unul lîngă altul, spre căminul lor. Atunci, pentru întîia oară, am simțit că am pierdut-o pe Peggotty. Dacă m-aș fi aflat în orice altă casă decît aceea care o adăpostea pe micuța Em'ly, m-aș fi dus la culcare cu inima plină de amărăciune.

Mister Peggotty și Ham, care-mi cunoșteau gîndurile la fel de bine ca mine, mă așteptau cu o masă bună și cu fețele lor deschise, pentru a le alunga. Pentru întîia oară de cînd venisem la ei, micuța Em'ly s-a așezat lîngă mine, pe lădița noastră de odinioară, și am încheiat astfel în chip minunat o zi minunată.

Era o noapte de flux ; și scurt timp după ce ne-am culcat, *mister* Peggotty și Ham au ieșit la pescuit. Eram foarte mîndru că fusesem lăsat singur acasă s-o ocrotesc pe micuța Em'ly și pe *missis* Gummidge, și tare-aș fi vrut să ne atace un leu sau un șarpe, sau orice monstru răufăcător, ca să am prilejul de a-l nimici, acoperindu-mă de glorie. Dar cum în noaptea aceea pe țesul de la Yarmouth nu se aflau asemenea dihănii, m-am mulțumit să visez balauri pînă în zori.

Dimineața a venit Peggotty, care, ca de obicei, m-a strigat de sub fereastră, ca și cum povestea cu *mister* Barkis, harabagiul, n-ar fi fost, de la început pînă la sfîrșit, decît un vis. După gustare, m-a luat și m-a dus la dînsa

acasă, și avea o căsuță într-adevăr foarte frumoasă. Dintre toate mobilele, cred că m-a impresionat cel mai mult scrinul cel vechi de lemn afumat din salonaș (bucătăria pardosită cu țiglă servea și drept odaie de primire), care avea un capac culisant, și care, cînd se deschidea, se lăsa în jos și servea drept pupitru, și pe pupitru se afla un exemplar voluminos *in-cuarto* al *Cărții mucenicilor* de Foxe [1]. Cum am dat peste această carte neprețuită — din care astăzi nu-mi mai amintesc nici un cuvînt — m-am apucat s-o citesc ; și după aceea, de cîte ori i-am mai vizitat, m-așezam în genunchi pe un scaun, deschideam scrinul în care era păstrată această nestemată, îmi rezemam brațele pe pupitru, și de fiecare dată luam cartea de la început și o răsfoiam cu nesaț. Cred că mă atrăgeau mai ales pozele, căci avea numeroase ilustrații, înfățișînd tot felul de grozăvii ; de atunci ; în mintea mea, *Cartea mucenicilor* și căsuța bunei mele Peggotty au rămas, cum îmi apar și acum, indisolubil legate.

Chiar în ziua aceea mi-am luat rămas bun de la *mister* Peggotty, de la Ham, de la *missis* Gummidge și de la micuța Em'ly ; noaptea am petrecut-o la Peggotty, într-o odăiță de la mansardă, odăița despre care Peggotty mi-a zis că va fi totdeauna a mea și că va fi păstrată pentru mine așa cum este (cu cartea despre crocodili pe o poliță, deasupra patului).

— Tînără sau bătrînă, cît oi trăi, dragul meu Davy, și cît oi mai avea acoperișul ăsta deasupra capului, mi-a zis Peggotty, totdeauna ai să găsești odăița asta pregătită ca și cum ar trebui să pici în orice clipă. Am s-o deretic, iubitule, în fiecare zi, așa cum ți-am dereticat vechea ta

[1] Culegere de povestiri despre viața mucenicilor creștini din toate timpurile (și, îndeosebi, a protestanților englezi, victime ale persecuțiilor religioase), alcătuită de scriitorul ecleziastic *John Foxe* (1516—1587) ; s-a bucurat de o mare popularitate și a cunoscut numeroase ediții.

odăiță. Și chiar de-ar fi să pleci în China, să fii sigur c-am s-o păstrez așa pînă-ai să te-ntorci.

Mi-am dat seama cît de credincioasă și cît de statornică era scumpa mea dădacă și i-am mulțumit cum m-am priceput mai bine. Nu mi-a fost ușor, căci dimineața mi-a vorbit cu brațele după gîtul meu, și dimineața urma să plec acasă, cu harabaua, însoțit de Peggotty și de *mister* Barkis. Le-a venit și lor greu cînd m-au lăsat în fața porții ; mi s-a părut ciudat să văd depărtîndu-se harabaua cu Peggotty și lăsîndu-mă singur sub ulmii cei bătrîni, cu ochii ațintiți asupra casei unde nu se mai găsea nimeni care să mă privească cu dragoste sau bunăvoință.

Și de atunci a început o perioadă în care nimeni nu s-a mai sinchisit de mine, o perioadă de care nu-mi pot aduce aminte fără să mă cuprindă mîhnirea. M-am trezit brusc într-o jalnică însingurare — fără nici un semn de prietenie de nicăieri, departe de băieții de vîrsta mea, singur cu gîndurile mele negre — o jalnică însingurare, a cărei umbră întunecată se așterne parcă asupra filei pe care scriu.

Ce n-aș fi dat să mă trimită chiar la cea mai aspră școală de pe lume ! Să învăț ceva, oricum, oriunde ! Dar o asemenea nădejde nu puteam nutri. Nu mă iubeau ; și mă ignorau cu bunăștiință, cu cruzime, cu încăpățînare. Cred că pe vremea aceea *mister* Murdstone era strîmtorat cu banii ; dar nu asta era pricina. Nu mă putea suferi ; și îndepărtîndu-mă, a încercat, presupun, să înlăture pînă și umbra gîndului c-aș avea dreptul să-i cer ceva, și asta a reușit.

De fapt, nu am fost maltratat. N-am fost bătut, n-am fost înfometat ; dar mă nedreptățeau fără încetare, mă nedreptățeau sistematic, cu impasibilitate. Zile, săptămîni și luni de-a rîndul nu s-a sinchisit nimeni de mine. Uneori, cînd îmi aduc aminte de această perioadă, mă întreb

ce ar fi făcut dacă aș fi căzut bolnav ; m-ar fi lăsat oare să zac singur în odaia mea ca de obicei, sau mi-ar fi întins cineva o mînă de ajutor ?

Cînd *mister* Murdstone și soră-sa erau acasă, luam masa cu ei ; cînd lipseau, mîncam singur. Toată ziua stăteam de pomană prin casă sau prin împrejurimi, fără ca să le pese, afară doar că se arătau geloși și vegheau să nu mă împrietenesc cu nimeni, de teamă, pesemne, că dacă m-aș împrieteni cu cineva, aș putea să mă plîng. De aceea, cu toată că *mister* Chillip m-a poftit la el destul de des (rămăsese văduv, căci cu cîțiva ani în urmă își pierduse soția — o femeie firavă, mică, blondă, care, îmi aduc aminte, mi se părea că seamănă cu o pisică roșcată), n-am avut decît rareori fericirea de a petrece o după-amiază în cabinetul lui medical, citind vreo carte necunoscută mie, în vreme ce mirosul de farmacie îmi gîdila nările, sau pisînd ceva într-o piuliță, călăuzit de sfaturile sale blînde.

Din aceeași pricină, care venea să se adauge desigur unei vechi vrăjmășii, nu mi se îngăduia decît rareori să mă duc s-o văd pe Peggotty. Ținîndu-și făgăduiala, dînsa venea o dată pe săptămînă, fie că mă vizita acasă, fie că ne întîlneam undeva, prin preajmă, și nu venea cu mîna goală niciodată ; eu însă am fost amarnic dezamăgit, în repetate rînduri, pentru că nu mi s-a dat voie să mă duc la ea casă. Totuși, mi s-a încuviințat s-o vizitez de cîteva ori, la intervale destul de lungi, și cu acest prilej am băgat de seamă că *mister* Barkis era cam zgîrcit, sau, cum se exprima respectuos Peggotty, „puțintel cam scump" și am aflat că sub pat, într-o lădiță, unde pretindea că n-ar avea decît haine și pantaloni, ținea o grămadă de bani. Comorile întrate în această ladă atît erau de sfioase, încît pentru a scoate pînă și cea mai neînsemnată sumă din ascunzișul acela era nevoie de tot felul de șiretlicuri ; așa că pentru a obține acoperirea cheltuielilor săptămînale,

Peggotty era nevoită să urzească un plan complicat, un adevărat complot al prafului de puşcă.[1]

În tot acest timp îmi dădeam atît de limpede seama că zadarnice erau toate legămintele ce le făcusem şi că nimeni nu se sinchisea de mine, încît aş fi fost foarte nefericit dacă n-ar fi fost acea colecţie de cărţi vechi. Ele au constituit unica mea mîngîiere ; şi le-am rămas tot atît de credincios pe cît mi-au rămas şi ele şi nici nu mai ştiu de cîte ori le-am recitit.

Mă apropii acum de o perioadă a vieţii mele pe care desigur că n-o voi uita atîta timp cît voi fi în stare să-mi amintesc ceva ; şi de multe ori imaginea ei mi-a revenit fără voie în minte, ca o stafie, întunecîndu-mi clipele cele mai fericite.

Într-o bună zi, cînd ieşisem şi colindam, gînditor şi apatic, cum devenisem din pricina vieţii pe care o duceam, deodată, întorcînd colţul unei uliţe din preajma casei, m-am întîlnit faţă în faţă cu *mister* Murdstone, care se plimba însoţit de un alt domn. Tulburat, tocmai dădeam să trec mai departe, cînd domnul acela m-a strigat :

— Hei ! Brooks ?

— Nu, *sir*, numele meu este David Copperfield.

— Lasă, nu-mi spune mie ! Dumneata eşti Brooks, mi-a zis. Eşti Brooks din Sheffield. Ăsta ţi-e numele.

Cînd am auzit aceste cuvinte, m-am uitat mai bine la el. Şi după felul cum rîdea, l-am recunoscut : era *mister* Quinion, pe care, împreună cu *mister* Murdstone, îl vizitasem la Lowestoft, puţin înainte de... dar data n-are importanţă, aşa că nici nu-i nevoie să spun cînd.

— Cum o mai duci, Brooks, şi la ce şcoală mergi ? m-a întrebat *mister* Quinion.

[1] *Conspiraţia prafului de puşcă (Gun-powder Plot)* — complot cu vaste ramificaţii, pus la cale în noiembrie 1605 de catolicii din Anglia, care, spre a pune mîna pe frînele statului, pregătiseră aruncarea în aer, atît a Camerei Comunelor cît şi a Camerei lorzilor, şi asasinarea regelui Iacob I.

Şi punîndu-mi mîna pe umăr, m-a silit să mă întorc ca să mă plimb cu ei. N-am ştiut ce să-i răspund şi m-am uitat nehotărît la *mister* Murdstone.

— Deocamdată stă acasă, i-a spus acesta. Nu merge la şcoală. Şi nu ştiu ce să mă fac cu el. E un copil îndărătnic.

Şi privirea lui şaşie s-a oprit iar o clipă asupra mea, apoi ochii i s-au întunecat şi, încruntîndu-se, i-a întors în altă parte, căci nu mă putea suferi.

— Hm ! Hm ! a făcut *mister* Quinion, parcă măsurîndu-ne pe amîndoi. Frumoasă vreme !

A urmat o tăcere, şi tocmai mă întrebam cum aş face să scap de mîna pe care şi-o aşezase pe umărul meu şi s-o şterg, cînd mi-a zis :

— Presupun, totuşi, că eşti un băiat destul de isteţ. Nu-i aşa, Brooks ?

— Da ! De isteţ, e el destul de isteţ, a intervenit *mister* Murdstone, pierzîndu-şi răbdarea. Ai face mai bine să-l laşi să-şi urmeze drumul. Da. Să nu aştepţi recunoştinţă pentru faptul că te-ai ocupat de el.

În urma acestei observaţii, *mister* Quinion mi-a dat drumul, iar eu m-am grăbit să alerg acasă. Cînd am intrat în grădina din faţa casei, m-am uitat înapoi şi l-am văzut pe *mister* Murdstone rezemat de portiţa cimitirului, ascultîndu-l pe *mister* Quinion. Amîndoi se uitau după mine, şi am simţit că despre mine vorbeau.

În noaptea aceea, *mister* Quinion a fost găzduit la noi. A doua zi dimineaţă, după gustare, tocmai mă ridicasem de pe scaun şi dădeam să ies din salonaş, cînd *mister* Murdstone m-a strigat. Apoi, cu un aer foarte grav, s-a îndreptat spre pupitrul la care şedea *miss* Murdstone. *Mister* Quinion, cu mîinile în buzunare, se uita pe fereastră ; iar eu, holbîndu-mă la toţi trei, aşteptam.

— David, mi-a zis *mister* Murdstone, tinerii trebuie să muncească pe lumea asta ; nu să viseze şi să lenevească.

— Aşa ca tine, a adăugat soră-sa.

— Jane Murdstone, te rog, nu te amesteca ! Cum îţi spuneam, David, tinerii trebuie să muncească pe lumea asta, nu să viseze şi să lenevească. Mai ales un băiat avînd năravuri anevoie de îndreptat şi căruia nici că i s-ar putea face un bine mai mare decît să-l sileşti să deprindă viaţa ordonată a oamenilor muncitori, decît să-l descotoroseşti de năravurile lui cele rele.

— Acolo, cu îndărătnicia nu merge ! a sărit *miss* Murdstone. Se cere smulsă din rădăcini. Trebuie smulsă. Şi nici vorbă că va fi !

Mister Murdstone îi aruncă o privire severă şi aprobatoare în acelaşi timp şi urmă :

— Cred că ştii, David, că nu sînt bogat. În orice caz, o afli acum. Ai primit o creştere îngrijită. Şcoala e foarte costisitoare ; şi chiar dacă n-ar fi şi mi-aş putea permite şi de-aci înainte o asemenea cheltuială, cred că nu ţi-aş face nici un serviciu dacă te-aş ţine la şcoală. Te aşteaptă trînta cu viaţa ; şi cu cît vei începe mai devreme, cu atît mai bine.

Cred că în gînd mi-am zis atunci că începusem eu trînta mai demult, cu slabele mele puteri ; în orice caz, astăzi îmi dau seama de acest lucru.

— Presupun că ai auzit amintindu-se de „contuar".

— De „contuar", *sir* ? am repetat eu.

— De firma „Murdstone & Grinby", comercianţi de vinuri, mi-a răspuns el.

Aveam, pesemne, un aer nedumerit, căci dînsul a urmat pripit :

— Desigur c-ai auzit amintindu-se „contuarul", casa de comerţ, de pivniţele sau depozitele de vinuri sau ceva în legătură cu ele.

— Am auzit, mi se pare, amintindu-se casa de comerţ, *sir*, i-am zis, referindu-mă la ştirile destul de vagi ce le aveam despre veniturile lui şi ale soră-si. Dar nu-mi aduc aminte cînd.

— N-are importanță cînd ai auzit ! m-a repezit el. Casa este cunoscută de *mister* Quinion.

M-am uitat cu respect la acest domn, care continua să privească pe fereastră.

— *Mister* Quinion îmi spune că firma are în serviciu cîțiva băieți de seama ta și crede că nimic nu se opune angajării tale în condiții identice.

— Fiindcă, să fim înțeleși, Murdstone, a precizat *mister* Quinion cu voce înceată, întorcîndu-se pe jumătate, băiatul alte perspective n-are.

Cu un gest de nerăbdare, de mînie chiar, *mister* Murdstone a urmat, fără a lua în seamă cele spuse :

— Aceste condiții îți asigură acoperirea cheltuielilor de întreținere și ceva bani de buzunar. Chiria locuinței (pe care ți-am găsit-o) o voi suporta eu. La fel, și spălatul rufelor.

— Nu se cade însă să depășească suma hotărîtă de mine, a intervenit soră-sa.

— Îmbrăcămintea, de asemenea, îți va fi procurată, a urmat *mister* Murdstone, căci deocamdată nu vei fi în stare să ți-o cumperi singur. Așadar, David, vei pleca la Londra cu *mister* Quinion și vei începe să-ți cîștigi singur existența.

— Într-un cuvînt, a intervenit din nou *miss* Murdstone, ți s-a găsit un rost. Rămîne acum să binevoiești a-ți face datoria.

Cu toate că mi-am dat seama că urmăreau să scape de mine, nu-mi amintesc precis dacă această veste mi-a făcut plăcere sau m-a înfricoșat. Presupun că, neștiind ce să cred și stînd în cumpănă între cele două extreme, n-am încercat nici unul dintre aceste sentimente. Și nici n-am avut răgaz să-mi limpezesc gîndurile, căci *mister* Quinion urma să plece chiar a doua zi.

Închipuiți-vă cum arătam a doua zi, cu o pălărie albă, veche, ponosită, cu panglică de doliu după mama, cu o

haină neagră și o pereche de pantaloni de catifea reiată, țepeni și scorțoși — care, după părerea lui *miss* Murdstone, reprezenta apărătoarea cea mai potrivită pentru picioarele mele în lupta cu viața, care mă aștepta — închipuiți-vă cum arătam astfel îmbrăcat, având în față, într-un cufăraș, puținul ce-mi aparținea pe lume și șezînd, un biet copil orfan și oropsit (cum ar fi spus *missis* Gummidge), în poștalionul care-l ducea pe *mister* Quinion la Yarmouth, să prindă diligența spre Londra ! Și acum casa noastră și biserica par micuțe în depărtare, mormîntul de sub copac nu se mai vede deloc, ascuns de fel de fel de piedici care se ridică în calea privirilor mele ; nici clopotnița nu se mai zărește, înălțîndu-se deasupra locului unde mai jucam cîndva, și cerul este pustiu !

CAPITOLUL

XI

ÎNCEP SĂ TRĂIESC DIN MUNCA MEA ŞI NU SÎNT ÎNCÎNTAT

Cunosc destul de bine lumea acum, ca să nu mă mai mir de nimic : totuşi, nici acum nu înţeleg cum a fost cu putinţă să fiu aruncat pe drumuri cu atîta nepăsare la o vîrstă atît de fragedă. Mi se pare de necrezut că nu s-a aflat nimeni să facă măcar un gest în apărarea mea, cu toate că eram un copil deosebit de înzestrat, perspicace, ager, vioi, gingaş, de timpuriu încercat trupeşte şi sufleteşte. Fapt e că nimeni n-a ridicat măcar un deget ; şi astfel m-am trezit la vîrsta de 10 ani argăţind la firma „Murdstone & Grinby".

Depozitul „Murdstone & Grinby" se afla pe malul Tamisei, undeva lîngă Blackfriars [1]. Astăzi, datorită îmbunătăţirilor recente, aspectul locurilor acelora este schimbat ; era în ultima casă la capătul de jos al unei uliţe, care cobora şerpuind spre fluviu, în prelungirea căreia se aflau cîteva trepte, folosite ca debarcader. Era o clădire veche dărăpănată, plină de şobolani, cu schelă proprie, care în timpul fluxului înainta în apă, iar în orele refluxului rămînea înconjurată de nămol. Odăile cu pereţi îmbrăcaţi în panouri de lemn afumate şi îmbîcsite de murdărie de mai bine de un veac ; podelele şi scările putrede ; chiţcăitul bătrînilor şobolani cenuşii care forfoteau prin beciuri şi murdăria şi putreziciunea ce domneau pretutindeni sînt prezente în mintea mea nu ca nişte imagini ale unui trecut

[1] Cartier în inima Londrei, pe malul Tamisei, al cărui nume se trage de la o mănăstire dominicană aşezată mai demult pe acele locuri (în traducere, *blackfriars* înseamnă „călugării negri").

îndepărtat, ci vii ca senzaţiile clipei de faţă. Le am pe toate aievea înaintea ochilor, aşa cum le-am avut în ceasul blestemat cînd am păşit în mijlocul lor întîia oară, cu mîna-mi tremurîndă în mîna lui *mister* Quinion.

Clientela firmei „Murdstone & Grinby" era alcătuită din fel de fel de oameni, însă în afacerile ei un loc de seamă îl ocupa aprovizionarea cu vinuri şi spirtoase a anumitor vase care efectuau curse regulate. Nu mai ţin minte care era destinaţia lor, dar pare-mi-se că unele dintre ele luau drumul Indiilor Occidentale, iar altele drumul Indiilor Orientale. Ştiu însă că de pe urma acestui comerţ se aduna o mare mulţime de sticle goale, pe care cîţiva bărbaţi şi copii trebuiau să le cerceteze la lumină pentru a le da deoparte pe cele crăpate şi pentru a le spăla şi clăti pe celelalte. Cînd lipseau sticlele goale, fie că trebuiau etichetate, astupate şi pecetluite sticlele umplute, fie că trebuiau aşezate în lăzi sticlele gata dichisite. Asta era munca mea, eu fiind unul dintre băieţii plătiţi s-o facă.

Eram trei sau patru băieţi cu mine inclusiv. Lucram într-un ungher al depozitului, unde *mister* Quinion, dacă se cocoţa pe stinghia de jos a scaunului, putea oricînd să mă vadă prin fereastra din faţa biroului. Acolo a fost chemat, în prima zi cînd, sub auspicii atît de prielnice, am început să trăiesc din munca mea, cel mai vîrstnic dintre băieţii angajaţi mai demult, şi i s-a dat poruncă să-mi arate ce aveam de făcut. Se numea Mick Walker şi purta un şorţ peticit şi o tichie de hîrtie. Mi-a spus că tatăl său lucra pe un ceam şi că lua parte la procesiunea lordului-primar [1], gătit cu o pălărie neagră de catifea. De asemenea mi-a adus la cunoştinţă că vom lucra împreună cu un alt băiat, pe care mi l-a prezentat sub numele foarte ciudat de Mealy Potatoes [2]. Am aflat mai tîrziu că acesta

[1] Procesiune care se organizează în fiecare an la Londra la 9 noiembrie cu prilejul alegerii noului lord-primar al oraşului.

[2] Cartoafă făinoasă.

nu-i era numele, ci o poreclă dată aici la depozit, pentru că avea faţa palidă, albicioasă. Taică-său era sacagiu şi avea şi cinstea de a sluji ca pompier la un teatru mai de seamă ; un teatru la care o tînără rubedenie a lui Mealy — chiar surioara lui, pare-mi-se — juca roluri de spiriduş în spectacolele de pantomimă.

Îmi lipsesc cuvintele ca să descriu mîhnirea ascunsă de care am fost cuprins cînd m-am pomenit în această societate ; cînd i-am comparat pe aceşti oameni, în mijlocul cărora urma să trăiesc zi de zi, cu tovarăşii copilăriei mele fericite, ca să nu mai vorbesc de Steerforth, de Traddles şi de ceilalţi băieţi ; cînd mi-am dat seama că orice nădejde de a ajunge om învăţat şi cu vază s-a spulberat. Iar amintirea simţămîntului că nu-mi rămîne nici o licărire de speranţă, a simţămîntului de ruşine că am ajuns în această situaţie, a durerii ce-o încercam în inima mea copilărească la gîndul că, treptat, tot ceea ce învăţasem şi cugetasem şi îndrăgisem, precum şi că tot ce-mi îmboldise închipuirea şi ambiţia se va şterge pentru totdeauna nu poate fi exprimată în scris. De cîte ori, în dimineaţa aceea, Mick Walker s-a depărtat puţin, lacrimile mele se rostogoleau în apa în care spălam sticle, şi gemeam, ca şi cum inima mea ar fi stat să plesnească.

Pendula din birou arăta ora douăsprezece şi jumătate, şi toată lumea se pregătea să se ducă la masă, cînd *mister* Quinion a bătut în fereastră şi mi-a făcut semn să poftesc înăuntru. Intrînd, am văzut un bărbat îndesat, între două vîrste, cu o redingotă cafenie, cu pantaloni şi ghete negre, care nu avea nici un fir de păr pe cap (un cap mare şi lucios) şi a cărui faţă foarte lată era întoarsă spre mine. Hainele îi erau jerpelite, dar purta un plastron impunător. Avea şi un baston nostim împodobit cu doi ciucuri mari, ruginii ; şi de redingotă atîrna un lornion — ornamental — după cum am constatat mai tîrziu, căci nu-l folosea decît foarte rar, şi atunci nu vedea nimic.

— Asta e, i-a zis *mister* Quinion, arătînd către mine.

— Asta-i *mister* Copperfield, a spus străinul cu o anumită inflexiune binevoitoare şi cu o indescriptibilă distincţie, care m-au impresionat adînc. Nădăjduiesc că vă simţiţi bine, *sir* ?

I-am răspuns că mă simţeam foarte bine şi mi-am exprimat speranţa că şi dînsul se simţea la fel. Dumnezeu ştie cît de nenorocit eram, dar pe atunci nu prea aveam obiceiul să mă plîng, de aceea i-am zis că mă simţeam foarte bine şi mi-am exprimat speranţa că şi dînsul se simţea la fel.

— Slavă Domnului, mi-a zis străinul, sînt bine sănătos ! Am primit o scrisoare de la *mister* Murdstone, prin care-mi împărtăşeşte dorinţa să adăpostesc pe tînărul începător, cu care am avut acum plăcerea... într-un apartament care e tocmai liber în partea din fund a caselor mele şi care, într-un cuvînt, e de închiriat ca... Şi aici străinul zîmbi, şi într-un subit acces de comunicativitate, adăugă : într-un cuvînt, ca dormitor... şi străinul făcu un gest larg cu mîna şi îşi vîrî bărbia în plastron. .

— Acesta-i *mister* Micawber, mi-a zis *mister* Quinion.

— Îhî ! a întărit străinul. Aşa mă cheamă.

— *Mister* Micawber, a urmat *mister* Quinion, este o cunoştinţă a lui *mister* Murdstone. Ia comenzi pe bază de comision, pentru noi, cînd are ocazia. *Mister* Murdstone i-a scris, cerîndu-i să te găzduiască, aşa că vei fi chiriaşul lui.

— Adresa mea, a spus *mister* Micwaber, e Windsor Terrace, City Road. Într-un cuvînt, a adăugat *mister* Micawber, cu aceeaşi distincţie şi cuprins de un nou acces de sinceritate, acolo locuiesc.

I-am făcut o plecăciune.

— Întrucît, pare-mi-se, a continuat *mister* Micawber, n-aţi avut încă prilejul să cunoaşteţi prea bine această metropolă şi întrucît s-ar putea să nu reuşiţi a răzbate, fără unele greutăţi, prin labirintul acestui Babilon mo-

dern, în direcţia lui City Road... Şi aici *mister* Micawber, cuprins de un nou acces de comunicativitate, mi-a zis : Într-un cuvînt, ca să nu vă rătăciţi, voi fi fericit să vin să vă iau diseară şi să vă arăt drumul cel mai scurt.

I-am mulţumit din tot sufletul, căci era foarte frumos din partea lui că voia să-şi dea atîta osteneală.

— La ce oră să... ? a întrebat *mister* Micawber.

— Pe la opt, i-a răspuns *mister* Quinion.

— Pe la opt, a repetat *mister* Micawber. Daţi-mi voie să vă salut, *mister* Quinion. N-aş vrea să vă mai reţin.

Şi şi-a pus pălăria şi a ieşit, cu bastonul sub braţ ; umbla foarte ţanţoş şi, cum a trecut pragul, a început să fredoneze.

Mister Quinion m-a îndemnat apoi foarte solemn să lucrez cu rîvnă pentru firma „Murdstone & Grinby", urmînd să primesc, mi se pare, şase şilingi pe săptămînă. Nu mai ştiu sigur dacă erau şase sau şapte şilingi. Îndoielile ce le am în această privinţă mă împing să cred că la început mi s-au plătit şase, iar mai tîrziu şapte. Mi-a dat leafa pe o săptămînă înainte (cred că din buzunarul său), din care şase *pence* i-am dat lui Mealy ca să-mi ducă seara cufărul pînă la Windsor Terrace, căci pirpiriu cum eram, nu mă simţeam în stare să car o povară atît de grea. Am cheltuit alţi şase *pence* cu masa de prînz alcătuită dintr-o plăcintă cu carne şi apă rece de la o cişmea din apropiere ; şi am petrecut pauza de un ceas ce ni se dădea pentru masă hoinărind pe străzi.

Seara, la ora hotărîtă, *mister* Micawber s-a înfiinţat din nou. M-am spălat pe mîini şi pe faţă, ca să mă arăt vrednic de amabilităţile lui, şi am pornit împreună spre casa noastră, cum socotesc c-o pot numi de aici înainte. Pe cînd mergeam împreună, *mister* Micawber mi-a atras atenţia asupra numelui străzilor şi asupra formei clădirilor de la colţuri, ca să le ţin minte şi dimineaţa să pot nimeri uşor înapoi.

Cînd am ajuns la locuinţa sa din Windsor Terrace (care am băgat de seamă că era jerpelită ca şi el, deşi, la fel ca dînsul, dorea să pară arătoasă), m-a prezentat lui *missis* Micawber, o femeie trecută, uscăţivă şi veştejită, care, cu un copil la sîn, stătea în salon (parterul clădirii nu era mobilat, dar pentru a-i amăgi pe vecini, obloanele erau lăsate). Copilul era unul din cei doi gemeni, şi trebuie să spun că în tot timpul cît am stat la această familie, nu cred s-o fi văzut vreodată pe *missis* Micawber fără unul dintre cei doi gemeni în braţe. Întotdeauna unul se afla la pieptul ei.

Mai aveau încă doi copii : *master* Micawber, în vîrstă de vreo 4 ani, şi *miss* Micawber, de vreo 3. Aceştia, împreună cu slujnica familiei, o tînără oacheşă — care avea obiceiul să pufnească şi care, în prima jumătate de ceas cînd m-a cunoscut, mi-a povestit că era „orfelină" şi că scăpase din casa de muncă [1] „St. Luke", aflată în vecinătate — întregeau gospodăria. Odaia mea se afla la mansardă, în partea dinapoi a casei ; o odaie strîmtă, foarte sărăcăcios mobilată, zugrăvită cu un motiv ornamental care, pentru frageda-mi închipuire, reprezenta o chiflă albastră.

— Înainte de-a mă mărita, mi-a zis *missis* Micawber cînd a venit sus, cu gemeni cu tot, ca să-mi arate apartamentul, şi s-a aşezat să-şi tragă suflarea pe cînd locuiam cu tăticu şi cu mămica, n-aş fi crezut c-am să fiu vreodată nevoită să iau un chiriaş. Dar acum, *mister* Micawber fiind la strîmtoare, trebuie să las la o parte susceptibilităţile personale.

— Aşa-i, *ma'am!* i-am zis.

---

[1] Casele de muncă *(workhouses)*, organizate în Anglia începînd din 1834, aveau menirea să ofere adăpost şi lucru şomerilor, şi azil bătrînilor şi celor incapabili de muncă ; în practică, însă, au ajuns adevărate închisori, pe care poporul le-a denumit foarte plastic, „bastilii ale legii de asistenţă socială".

— Greutăţile lui *mister* Micawber sînt acum mai mari ca niciodată, a urmat *missis* Micawber, şi nu ştiu dacă are să reuşească să le facă faţă. Pe vremea cînd locuiam acasă, cu tăticu şi cu mămica, nici n-aş fi priceput ce înseamnă cuvîntul greutăţi în înţelesul pe care i-l dau astăzi, dar, cum obişnuia să zică tăticu, *experientia*[1] te-nvaţă.

Nu-mi amintesc dacă dînsa mi-a spus că *mister* Micawber a fost ofiţer de marină sau dacă acest amănunt este rodul imaginaţiei mele. Singurul lucru pe care-l ştiu este că şi în ziua de azi cred, fără să-mi dau seama de ce, că a servit cîndva în marină. Acum era un fel de agent de piaţă care lucra pentru mai multe firme ; dar mi se pare că nu făcea prea mare scofală.

— Dacă *au să refuze* să-l păsuiască, mi-a mai zis *missis* Micawber, creditorii vor avea de suferit urmările ; căci cu cît mai repede se vor învoi cu el, cu atît va fi mai bine. Nu se pot scoate bani din piatră seacă, şi aşa cum stau lucrurile acum, nu vor scoate nimic de la *mister* Micawber (de cheltuieli de judecată nici nu mai vorbesc).

N-am reuşit niciodată să-mi dau seama dacă faptul că-mi cîştigam existenţa a înşelat-o pe *missis* Micawber asupra vîrstei mele sau dacă nu cumva era atît de obsedată de această problemă, încît, neavînd pe nimeni altul care s-o asculte, n-ar fi fost în stare să discute chiar şi cu cei doi gemeni ; în orice caz, mie astea mi le-a spus din prima zi, şi de cîte ori am vorbit cu ea, mereu a reluat subiectul.

Biata *missis* Micawber ! Mi-a spus — şi nu-i pun vorba la îndoială — că îşi dăduse toată osteneala să cîştige şi ea un ban. În mijlocul uşii dinspre stradă era o placă de alamă pe care erau gravate cuvintele : *Pensionul pentru tinere domnişoare Mrs. Micawber,* dar n-am auzit că vreo tînără domnişoară ar fi învăţat vreodată la acest pension ;

[1] Experienţă, practică (lat.) ; ca multe alte formulări din romanele lui Dickens, expresia „*experientia* te-nvaţă" a căpătat valoare de proverb.

sau că vreo domnişoară ar fi călcat sau ar fi avut de gînd să calce pe acolo ; după cum n-am văzut să se fi făcut pregătiri pentru a găzdui vreo domnişoară. Singurii vizitatori pe care i-am văzut sau despre care am auzit c-au fost pe acolo erau creditorii. Dădeau buzna la orice oră, şi unii dintre ei erau de-a dreptul fioroşi. Un individ cu faţa murdară, care cred că era cizmar, luase obiceiul să se strecoare în gangul de la intrare, dimineaţa la 7, şi să-i strige lui *mister* Micawber de la capătul scării :

— Hei ! Ştiu bine, că n-ai plecat încă ! N-ai de gînd să ne plăteşti ? Auzi ? nu te mai ascunde, e josnic ce faci! Dac-aş fi în locul tău, nu m-aş purta aşa. N-ai de gînd să ne plăteşti ? Hai, plăteşte-ne odată ! Hai !

Neprimind răspuns, se mînia şi arunca vorbe grele, ca „tîlharule" şi „pungaşule", şi cînd vedea că şi aceste ocări erau zadarnice, ieşea uneori în stradă şi începea să vocifereze în faţa ferestrelor de la catul întîi, unde ştia că locuieşte *mister* Micawber. În asemenea ocazii, *mister* Micawber cădea pradă unei deznădejdi şi unei mîhniri atît de adînci, încît punea mîna pe brici (cum am aflat într-un rînd datorită ţipetelor nevestei sale), mai-mai să-şi taie beregata ; dar o jumătate de ceas mai tîrziu, îşi lustruia ghetele cu un zel nemaipomenit, şi apoi ieşea în oraş, fredonînd o melodie, cu un aer mai distins ca oricînd. Şi *missis* Micawber avea o fire la fel de elastică. Într-o zi, la ora 3, am văzut-o leşinînd pentru că n-avea cu ce plăti impozitul, iar la ceasurile 4, mîncînd cu poftă costiţe de miel pe pîine prăjită şi bînd bere (plătită cu banii luaţi pe două linguriţe amanetate). Cu alt prilej, întorcîndu-mă acasă, nu mai ştiu de ce, pe la ceasurile 6, am găsit-o prăbuşită lîngă cămin, cu părul căzut pe faţă şi răvăşit (şi, firește, cu unul din gemeni în braţe) pentru că primise o publicaţie de vînzare ; dar în aceeaşi seară, mai veselă ca oricînd, şi-a prăjit un cotlet de viţel în bucătărie, povestindu-mi despre tăticu şi mămica şi despre mesele ce le dădeau.

În casa asta și în mijlocul acestei familii îmi petreceam tot timpul liber. Îmi cumpăram singur pîine și lapte de cîte un *penny* pentru gustarea de dimineață, și într-un colț anume al bufetului puneam deoparte o pîiniță și o bucățică de brînză, ca să am ce mînca seara, cînd mă întorceam acasă. Asta reprezenta, știu bine, o cheltuială mare față de cei șase sau șapte șilingi ai mei ; și doar munceam toată ziua la depozit, și banii ăștia trebuiau să-mi ajungă pe toată săptămîna. De luni dimineață pînă sîmbătă seara nu auzeam nici o vorbă bună, nici un sfat, nu primeam nici o îmbărbătare, nici un sprijin, nici un ajutor de nici un fel de la nimeni, să mă bată Dumnezeu dacă mint !

Eram atît de necopt, atît de copilăros și atît de nepregătit pentru viață — și era oare de așteptat să fiu altfel? — încît uneori, dimineața, în drum spre „Murdstone & Grinby", nu puteam ține piept ispitei de a cumpăra o prăjitură rîncedă, expusă cu jumătate preț în fața cofetăriilor, cheltuind astfel banii pe care ar fi trebuit să-i păstrez pentru masa de prînz. Și la prînz posteam sau îmi cumpăram o chiflă sau o porție de budincă. Îmi amintesc de două dughene unde se vindea budincă, între care oscilam în raport cu starea finanțelor mele. Una se afla într-o curticică, lîngă biserica St. Martin — în spatele bisericii — care nu mai există astăzi. Acolo budinca era cu coacăze și foarte gustoasă, dar scumpă, căci costa doi *pence* porția, deși nu mai mare decît o porție de un *penny* de budincă obișnuită. Cealaltă dugheană unde se vindea budincă obișnuită se afla pe Strand [1], în partea care a fost reclădită între timp. Era o budincă deasă, de culoare deschisă, lipicioasă și greu de mistuit, cu stafide din alea mari, întregi, dar destul de rare. Era caldă, proaspăt scoasă din cuptor la ora cînd ieșeam, și de multe ori cu asta mă săturam la prînz. Cînd mîncam ca lumea, pe săturate, îmi cumpăram un

[1] Una dintre principalele artere comerciale ale capitalei engleze : numele ei, care în traducere înseamnă „malul", se explică prin faptul că această arteră este paralelă cu malul Tamisei.

cîrnat și o pîinișă de un *penny* sau o porție de friptură de vacă de patru *pence* de la un birt ; sau o porție de brînză cu pîine și un pahar cu bere de la o cîrciumă veche și prăpădită, numită „La Leu" sau „La Leul și...", ceva ce am uitat, care se afla peste drum de depozit. Îmi aduc aminte că într-un rînd, am intrat într-un local de lîngă Drury Lane [1], pe atunci foarte *à la mode*, unde se serveau fripturi de vacă, ținînd sub braț, învelită în hîrtie, o pîine (luată de-acasă de dimineață), și am cerut o mică porție de *roastbeef* [2]. Nu știu ce o fi gîndit chelnerul de ciudata apariție a unui băiețele care vine să mănînce singur-singurel la birt ; dar parcă îl văd și acum cum se holba la mine în timp ce mîncam și cum l-a chemat și pe celălalt chelner ca să mă vadă. I-am dat o jumătate de *penny* bacșiș, și tare aș mai fi fost bucuros dac-ar fi refuzat să-l primească.

Dacă-mi aduc bine aminte, ni se dădea o jumătate de ceas pentru ceai. Cînd aveam bani, luam o ceașcă de cafea gata făcută și o felie de pîine cu unt. Cînd n-aveam, mă duceam să mă uit în vitrina unui magazin cu vînat de pe Fleet Street sau pînă în piața de pe Covent Garden [3], să mă satur privind ananașii. Îmi plăcea să hoinăresc de-a lungul terasei „Adelphi" [4], ale cărei bolți întunecoase făceau ca locul acela să-mi pară plin de taină. Parcă mă văd ieșind într-o seară de sub una dintre aceste bolți și dînd peste o cîrciumioară, așezată pe malul Tamisei, și avînd în față un maidan pe care dansau cîțiva hamali cărbunari, și parcă mă văd iarăși cum, ca să-i privesc, m-am așezat pe o bancă. Mă întreb ce-or fi gîndit despre mine !

Eram încă un copil, și atît de mic, încît uneori, cînd intram într-o cîrciumă al cărei prag îl treceam întîia oară

[1] Stradă pe care se află „Drury Lane Theatre", unul dintre cele mai vechi și mai vestite teatre ale Londrei.

[2] Mușchi de vacă, foarte puțin fript, aproape crud la mijloc.

[3] Piață londoneză de zarzavaturi, de fructe și de flori.

[4] Complex arhitectonic, avînd frumoase porticuri și terase privind spre Tamisa.

și ceream la tejghea un pahar de bere blondă sau neagră, ca să-mi ud gîtlejul după masă, se temeau să mă servească. Îmi aduc aminte că într-o seară călduroasă m-am apropiat de barul unei cîrciumi și m-am adresat patronului :

— Cît costă o halbă din berea cea mai bună — cea mai bună — pe care o aveți ?

Era un prilej deosebit. Nu mai știu ce. Poate să fi fost ziua mea.

— Doi *pence* și jumătate halba de „Genuine Stunning“ [1] mi-a răspuns.

— Atunci, i-am spus eu, scoțînd banii puneți-mi o halbă de „Genuine Stunning“, cu guler.

Cu un zîmbet ciudat, patronul s-a uitat la mine peste bar, măsurîndu-mă din cap pînă în picioare ; și, în loc să-mi toarne berea, a aruncat o privire după paravan și i-a spus ceva neveste-si. Aceasta a ieșit cu lucrul în mînă și s-a apucat și ea să mă măsoare. Parcă văd și acum cum stăteam toți trei. Patronul, cu mînecile suflecate, sprijinindu-se de geamlîcul barului ; soția lui uitîndu-se la mine peste ușița batantă ; iar eu, în fața barului, holbîndu-mă la ei cam fîstîcit. Mi-au pus o sumedenie de întrebări : cum mă cheamă, cîți ani am, unde locuiesc, ce slujbă am și cum de nimerisem acolo. Pentru a nu compromite pe nimeni, la toate aceste întrebări am născocit răspunsuri potrivite. Mi-au servit și halba, am însă bănuieli că nu mi-au dat „Genuine Stunning“ ; apoi nevasta patronului, deschizînd ușița, s-a aplecat, mi-a înapoiat banii și m-a sărutat cu admirație amestecată cu milă și, sînt încredințat de asta, cu o duioșie maternă izvorîtă din adîncul inimii.

Sînt sigur că nu exagerez, fără voie sau fără să-mi dau seama, nici sărăcia în care m-am zbătut, nici greutățile înfruntate. Știu că ori de cîte ori se întîmpla ca *mister* Quinion să-mi dăruiască un șiling, îl cheltuiam

[1] „Amețitoare veritabilă“.

pe mîncare sau ceai. Știu că eram un copil plăpînd, care din zori pînă în noapte munceam cot la cot cu bărbați și băieți de rînd. Știu că băteam ulițele pe jumătate flămînd. Știu că numai din mila lui Dumnezeu n-am ajuns hoț sau vagabond, căci nu era nimeni care să-mi poarte de grijă.

Cu toate acestea, mă bucuram de oarecare considerație la „Murdstone & Grinby". Afară de faptul că *mister* Quinion făcea tot ce e în stare să întreprindă un om nepăsător și foarte ocupat cînd are a face cu un caz atît de neobișnuit, purtîndu-se cu mine altfel decît se purta cu ceilalți, eu, unul, n-am spus niciodată nimănui, mare sau mic, cum de ajunsesem acolo și n-am lăsat nici măcar să se întrevadă că nu m-aș fi simțit bine. Și astfel, nimeni, afară de mine, n-a știut că sufeream în ascuns și că sufeream strașnic. Cum am mai spus, mi-e cu neputință să povestesc cît am suferit. Dar mi-am ținut gura și mi-am văzut de treabă. Am știut de la bun început că dacă nu-mi voi îndeplini munca la fel de bine ca și ceilalți băieți, voi fi disprețuit și batjocorit. În scurt timp, am devenit cel puțin tot atît de îndemînatic și de priceput ca și ei. Deși mă arătam foarte prietenos, totuși, felul meu de a fi și de a mă purta se deosebea atît de mult de al lor, încît a creat o barieră între noi. Cînd vorbeau despre mine, băieții și oamenii mă numeau „micul *gentleman*" sau „tînărul din Suffolk". Un anume Gregory, care era șeful împachetatorilor, și un altul, pe nume Tipp, care era căruțaș și purta o livrea roșie, îmi spuneau uneori „David"; dar asta nu s-a întîmplat decît după ce ne-am mai împrietenit și cînd, fără a mă opri din muncă, mă sileam să-i înveselesc cu amintiri din vechile mele lecturi, care mi se șterseau tot mai mult din amintire. Într-o zi, Mealy Potatoes a izbucnit revoltat, pentru motivul că făceam pe distinsul; dar imediat Mick Walker l-a pus la locul lui.

Socoteam că-i exclus să scap vreodată de această viață, și, prin urmare, pierdusem orice nădejde. Sînt însă con-

vins că nici o clipă nu m-am împăcat cu această situaţie şi că tot timpul m-am simţit nespus de nefericit. Totuşi am îndurat-o şi nici măcar lui Peggotty (deşi i-am expediat şi am primit de la ea destul de multe scrisori) nu i-am dezvăluit vreodată adevărul, pe de o parte, pentru că o iubeam, iar pe de alta, pentru că mi-era ruşine.

Belelele lui *mister* Micawber constituiau încă un motiv de amărăciune. Singur fiind, am ajuns să mă simt strîns legat de familia lui, şi mergeam pe stradă, absorbit de planurile făurite de *missis* Micawber pentru a găsi o ieşire din impas şi încovoiat sub povara datoriilor lui *mister* Micawber. Sîmbătă seara — care pentru mine era o adevărată sărbătoare, pe de o parte fiindcă îmi făcea mare plăcere să merg spre casă cu şase sau şapte şilingi în buzunar, uitîndu-mă în vitrine şi chibzuind ce s-ar putea cumpăra cu aceşti bani, iar pe de alta pentru că sîmbătă părăseam lucrul mai devreme — *missis* Micawber obişnuia să-mi facă cele mai sfîşietoare destăinuiri ; la fel se întîmpla şi duminică dimineaţa, cînd îmi pregăteam într-un mic vas de bărbierit ceaiul sau porţia de cafea, cumpărată de cu seară, şi zăboveam pînă tîrziu cu gustarea. Nu era nicidecum neobişnuit ca la începutul acestor taifasuri de sîmbătă seara *mister* Micawber să plîngă cu hohote, pentru ca spre sfîrşitul lor să cînte romanţa despre frumoasa Nan, mîngîierea şi fericirea lui Jack.[1] Nu o dată le-am văzut venind acasă la cină vărsînd şuvoaie de lacrimi şi văicărindu-se că avea să-l mănînce puşcăria ; ca apoi să se ducă la culcare socotind cît ar costa amenajarea unor *bow-window*[2]-uri, „dacă o să-i surîdă norocul", cum îi plăcea să spună. La fel era şi *missis* Micawber.

În ciuda uriaşei diferenţe de vîrstă, între mine şi aceşti oameni s-a statornicit o bizară prietenie pe picior de egalitate, care presupun că se datora faptului că ne aflam

[1] Cîntec de *Charles Dibdin* (1745—1814), poet, compozitor şi dramaturg englez.

[2] Nişă care prelungeşte spre exterior o încăpere (engl.).

în situații similare. Dar niciodată n-am acceptat vreo invitație de a mînca și a bea la masa lor (căci știam că erau în conflict cu măcelarul și brutarul și că deseori n-aveau de ajuns nici pentru ei), pînă ce *missis* Micawber mi s-a destăinuit fără nici o rezervă. Asta s-a întîmplat într-o seară, și anume în felul următor :

— *Master* Copperfield, mi-a zis, nu te socotesc străin și de aceea nici nu ezit să-ți dezvălui că încurcăturile lui *mister* Micawber se apropie de deznodămînt.

Foarte mîhnit de cele auzite, m-am uitat cu jale în ochii ei înroșiți de plîns.

— Afară de o coajă de brînză de Olanda, care nu reprezintă un aliment potrivit pentru cei mici, nu ne-a mai rămas absolut nimic în cămară, mi-a zis *missis* Micawber. M-am deprins să vorbesc despre cămară de pe vremea cînd trăiam cu tătîcu și cu mămica și folosesc mereu acest cuvînt fără să vreau. Ceea ce vreau să spun e că nu mai avem nimic de mîncare.

— Vai ! am exclamat foarte mîhnit.

Mai aveam doi sau trei șilingi din leafa mea săptămînală — ceea ce mă face să presupun că discuția a avut loc într-o miercuri seara — și îndată i-am scos din buzunar și cu sinceră emoție am rugat-o pe *missis* Micawber să-i ia cu împrumut. Dar dînsa, sărutîndu-mă și silindu-mă să-i pun la loc, mi-a zis că nu-i poate accepta sub nici un cuvînt.

— Nu se poate, *master* Copperfield, mi-a spus, departe de mine asemenea gînd. Dumneata ai însă tact și discernămînt mai presus de vîrsta dumitale, și, dacă ai vrea, ai fi în măsură să-mi vii într-ajutor în alt fel, ceea ce aș primi cu recunoștință.

Am rugat-o pe *missis* Micawber să-mi spună despre ce era vorba.

— Argintăria am dat-o cu mîna mea, a zis *missis* Micawber. Șase linguriță de ceai, două solnițe și un clește de zahăr le-am amanetat pe ascuns, în mai multe rînduri.

Dar gemenii mă ţin legată acasă ; pentru mine, cu amintirile mele despre tăticu şi despre mămica, asemenea tranzacţii sînt foarte dureroase. Ne-au mai rămas cîteva fleacuri de care ne putem despărţi. Lui *mister* Micawber sensibilitatea nu i-ar îngădui niciodată să le înstrăineze, iar Clickett (aşa se numea slujnica lor care fusese cîndva într-o casă de muncă) e o necioplită şi şi-ar lua nasul la purtare dacă i-aş arăta prea multă încredere. *Master* Copperfield, pot îndrăzni să-ţi cer...

Am ghicit îndată ce voia *missis* Micawber şi am rugat-o să-mi ceară orice. Şi chiar în seara aceea m-am dus să vînd cîteva mărunţişuri ; iar apoi, mai în fiecare dimineaţă, înainte de a mă prezenta la „Murdstone & Grinby", făceam cîte un drum de acest fel.

Mister Micawber avea cîteva cărţi deasupra unui şifonier, căruia îi zicea „biblioteca lui". Acestea au fost sacrificate întîi şi-ntîi. Una cîte una le-am dus unui anticar de pe City Road — din care, pe vremea aceea, o porţiune, în apropiere de casa noastră, era ocupată de gheretele unor anticari şi ale unor negustori de păsări, — şi le-am vîndut la orice preţ. Anticarul locuia într-o căsuţă undeva în dosul gheretei sale şi se îmbăta în fiecare seară, iar nevasta îl ocăra straşnic în fiecare dimineaţă. Şi de multe ori, cînd mă prezentam acolo devreme, dimineaţa, mă primea întins pe un pat pliant, cu o cicatrice la frunte sau cu un ochi umflat, care atestau excesele lui nocturne (pare-mi-se că era cam certăreţ la beţie), şi cu o mînă tremurîndă scotocea prin buzunarele hainelor, aruncate pe jos, căutînd cei cîţiva şilingi de care avea nevoie, în timp ce nevastă-sa, cu un prunc în braţe şi încălţată cu pantofi scîlciaţi, nu contenea să-l certe. Uneori nu găsea banii şi-mi spunea să trec mai tîrziu ; dar nevastă-sa avea întotdeauna bani — îmi vine să cred că îi lua chiar ea cînd era beat — şi atunci încheiam tîrgul pe ascuns, pe scară, unde cobora după mine.

Începusem să fiu bine cunoscut, și în dugheana cămătarului care dădea bani pe amanet. Domnul care oficia la tejghea îmi acorda o deosebită atenție ; țin bine minte că deseori mă punea să-i declin la ureche un substantiv sau un adjectiv latinesc sau să-i conjug vreun verb, în timp ce-mi făcea socoteala. Cînd mă întorceam cu banii, *missis* Micawber organiza un mic ospăț, de obicei seara ; și aceste mese aveau o deosebită savoare, de care îmi aduc bine aminte.

În cele din urmă, greutățile financiare ale lui *mister* Micawber au atins punctul culminant. Într-o bună dimineață l-au arestat și l-au dus la închisoarea din Borough a tribunalului „King's Bench" [1]. Înainte de a părăsi casa, mi-a zis că Dumnezeu și-a întors fața de la el și am crezut că inima ii era tot atît de zdrobită ca și a mea. După aceea am auzit, însă, c-a fost văzut chiar în dimineața aceea jucînd, foarte bine dispus, o partidă de popice.

În prima duminică după arestare urma să mă duc să-l văd și să iau prînzul cu el. Mi s-a spus să întreb cum să ajung pînă în cutare loc, și de acolo voi vedea cutare alt loc, și puțin înainte de locul acesta voi vedea un maidan pe care urma să-l străbat și să merg drept înainte, pînă voi zări un gardian. Am urmat întocmai toate aceste indicații, și cînd, în cele din urmă, l-am găsit pe gardian, mi-am amintit (ce copilăros mai eram !) de Roderick Random și de faptul că atunci cînd l-au băgat la închisoare pentru datorii, a dat peste un om care n-avea altă îmbrăcăminte decît o pătură zdrențuită, și atunci nu l-am mai văzut pe gardian, pentru că inima a început a-mi bate și ochii mi s-au umplut de lacrimi.

Mister Micawber mă aștepta lîngă poartă și ne-am suit în odăița sa (situată la penultimul cat) și am plîns amîndoi. Țin bine minte că m-a rugat solemn să trag învățămintele cuvenite din pățania sa ; și să nu uit nici-

[1] Suprema instanță judecătorească engleză în privința proceselor izvorîte din contracte și obligații.

odată că cine are douăzeci de lire venit pe an va fi fericit de nu va cheltui decît nouăsprezece lire şi nouăsprezece şilingi şi şase *pence*, iar de va cheltui douăzeci de lire şi un şiling, va fi nenorocit. După care mi-a cerut să-i împrumut un şiling pentru bere şi mi-a dat un ordin de plată către *missis* Micawber pentru această sumă, şi-a pus batista deoparte şi s-a înseninat.

Am stat apoi în faţa căminului, pe al cărui grătar ruginit se aflau două cărămizi, cîte una de fiecare parte, ca să nu se ardă prea mulţi cărbuni ; pînă ce a venit de la bucătărie dator nicul cu care *mister* Micawber împărţea odăiţa, cu pulpa de berbec, din care urma să mîncăm toţi trei. După aceea *mister* Micawber m-a trimis la căpitanul Hopkins, care locuia în odaia de deasupra, căruia să-i spun că eram prietenul cel tînăr al lui *mister* Micawber şi să-i predau salutări din partea lui şi să-i cer cu împrumut un cuţit şi o furculiţă.

Căpitanul Hopkins mi-a împrumutat cuţitul şi furculiţa şi, la rîndul său, i-a trimis salutări lui *mister* Micawber. În odăiţa sa am văzut o doamnă foarte murdară şi două fetiţe jigărite, fiicele sale, care aveau cîte o claie de păr în cap. Şi mi-am zis că-i preferabil să-i ceri căpitanului Hopkins să-ţi împrumute un cuţit şi o furculiţă decît să-i ceri un pieptene. Căpitanul era cît se poate de jerpelit, avea favoriţi lungi şi purta o manta veche-veche, cafenie, fără haină dedesubt. Patul pliant se afla într-un colţ, şi toate farfuriile şi străchinile pe care le avea erau îngrămădite pe o policioară ; şi am ghicit (Dumnezeu ştie cum) că, deşi cele două fetiţe ciufulite erau fiicele căpitanului Hopkins, totuşi doamna cea murdară nu era soţia lui. Sfios, n-am stat în pragul odăii căpitanului mai mult de două minute ; dar cînd am coborît, eram tot atît de încredinţat de acest lucru pe cît eram de sigur că ţineam în mînă cuţitul şi furculiţa.

La masă a domnit o atmosferă boemă şi plăcută. După prînz i-am dus înapoi căpitanului Hopkins cuţitul şi fur-

culița și am plecat acasă, s-o liniștesc pe *missis* Micawber și să-i povestesc cum a decurs vizita. Cînd m-a văzut înapoindu-mă, a leșinat, iar după aceea a pregătit o cană de *egghot* [1] ca să ne întărească în timpul convorbirii.

Nu știu cum s-a vîndut mobila din casă în folosul familiei, nici cine a vîndut-o, în orice caz, *eu* n-am avut nici un amestec. S-a vîndut totuși și s-a cărat de acolo cu camionul totul, în afară de paturi, cîteva scaune și masa de bucătărie. Cu lucrurile rămase, *missis* Micawber, copiii, „orfelina" și cu mine ne-am retras în două odăi ale casei pustii din Windsor Terrace ; și acolo am locuit și ziua și noaptea. Nu mai îmi dau seama cît a durat această situație, dar mi se pare că a ținut destul de mult. În cele din urmă, *missis* Micawber s-a hotărît să se mute la închisoare, unde *mister* Micawber obținuse o odaie numai pentru el. I-am dus proprietarului cheia casei, și dînsul a primit-o foarte bucuros. Paturile au fost trimise tribunalului „King's Bench" afară de al meu, care a fost transportat într-o odăiță luată cu chirie în vecinătatea închisorii, spre marea mea mulțumire, căci, datorită nefericirilor noastre comune, mă obișnuisem atît de bine cu membrii familiei Micawber și ei cu mine, încît nu ne mai puteam despărți. „Orfelina" și-a găsit și ea o locuință ieftină prin apropiere. Odăița mea, cu tavanul înclinat, destul de tihnită, se afla într-o mansardă, de unde aveam o vedere plăcută asupra unui depozit de cherestea ; cînd m-am mutat în ea, m-am gîndit că acum necazurile lui *mister* Micawber atinseseră punctul culminant și mi s-a părut un adevărat paradis.

În tot acest răstimp am continuat să lucrez ca mai înainte la „Murdstone & Grinby", alături de aceeași necioplițí tovarăși de muncă, stăpînit de același sentiment de nemeritată înjosire, ca în prima zi. Dar, din fericire pentru mine, n-am făcut cunoștință și n-am stat de vorbă

[1] Băutură preparată din bere fierbinte, amestecată cu ou, zahăr și nucșoară.

cu nici unul dintre nenumăraţii băieţi pe care-i întîlneam zilnic în drum spre depozit şi de la depozit acasă, sau în timpul pauzei de prînz, cînd hoinăream pe străzi. Duceam aceeaşi viaţă lipsită de orice bucurii ; dar trăiam mai departe singur, închis în mine însumi. Singurele schimbări de care-mi dădeam seama erau următoarele : mai întîi că devenisem tot mai jerpelit, şi apoi că scăpasem, în mare măsură, de povara grijilor ce-i apăsau pe soţii Micawber ; căci în greaua încercare prin care treceau, cîteva rude sau prieteni începuseră să-i ajute, aşa că în închisoare o duceau mai bine decît o duseseră multă vreme liberi fiind. Gustarea de dimineaţă o luam cu ei, pe baza unei învoieli, ale cărei amănunte îmi scapă. De asemenea, am uitat ora la care se deschideau porţile închisorii şi puteam intra dimineaţa ; dar îmi aduc aminte că adesea eram pe picioare de la 6, şi că pînă se deschideau porţile, aşteptam pe bătrînul London Bridge [1], unde, aşezat într-una din firidele de piatră care-l împodobesc, priveam trecătorii sau contemplam peste balustradă soarele care-şi revărsa razele asupra fluviului şi aprindea flacăra de aur din vîrful Monument-ului [2]. Uneori mă aştepta aici „Orfelina", ca să-i istorisesc întîmplări ciudate în legătură cu docurile şi cu Turnul Londrei [3], despre care nu pot spune decît un singur lucru, şi anume că le credeam adevărate, cel puţin aşa sper. Serile obişnuiam să trec pe la închisoare şi să mă plimb pe alee cu *mister* Micawber ; sau să joc o partidă de „casino" [4] cu *missis*

[1] Pod peste Tamisa înlocuit cu unul nou în 1831.

[2] Coloană dorică, înaltă de 61,5 m, ridicată în amintirea focului ce a mistuit Londra în 1666 ; în vîrful coloanei se află o urnă din care se înalţă o flacără de aur.

[3] *London Tower* — vechea citadelă a Londrei, construită de descălecătorii normanzi în secolul al XI-lea ; a fost folosită veacuri de-a rîndul ca temniţă pentru infractorii politici, pentru ca la sfîrşitul secolului al XIX-lea să fie transformată în muzeu.

[4] Joc de cărţi.

Micawber și s-o ascult depănîndu-și amintirile despre tăticu și mămica. N-aș putea spune dacă *mister* Murdstone știa măcar unde locuiam. Căci celor de la „Murdstone & Grinby" niciodată nu le-am pomenit despre toate acestea.

Deși momentul cel mai greu trecuse, situația lui *mister* Micawber era foarte încurcată din pricina unui anumit „document", de care am auzit vorbindu-se adesea și care — presupun acum — trebuie să fi fost o învoială mai veche cu creditorii săi ; pe vremea aceea nu înțelegeam ce putea fi acest „document" și-mi dau seama că mi se părea c-ar fi vorba de unul din acele pergamente întărînd legămintele diavolești foarte răspîndite în Germania pe vremuri. În cele din urmă, nu știu cum, acest act a fost dat deoparte ; în orice caz, n-a mai constituit un obstacol insurmontabil, ca mai înainte ; și *missis* Micawber mi-a spus că „familia ei" luase hotărîrea ca *mister* Micawber să ceară punerea în libertate, potrivit legii cu privire la datorniciii insolvabili, așa că se aștepta ca pînă în cel mult șase săptămîni să i se dea drumul.

— Și atunci, mi-a zis *mister* Micawber, care era de față, nu mă îndoiesc că voi începe, cu ajutorul lui Dumnezeu, să mă descurc și eu și să duc cu totul o altă viață, dacă... într-un cuvînt dacă o să-mi surîdă norocul.

Pentru orice eventualitate, trebuie să amintesc aici că *mister* Micawber a redactat o petiție către Camera Comunelor, cerînd amendarea legii cu privire la închisoarea pentru datorii. Mă opresc asupra acestei întîmplări, pentru că învederează cum îmbinam vechile mele lecturi cu noul meu fel de viață și cum, folosind faptele de pe uliță și bărbații și femeile pe care îi întîlneam, țeseam fel de fel de povești : și cum treptat s-au format unele trăsături de caracter mai de seamă, care presupun că, vrînd-nevrînd, vor ieși la iveală în cursul acestei descrieri a vieții mele.

În închisoare era un club unde *mister* Micawber, în calitatea lui de *gentleman*, avea mare trecere. *Mister* Mi-

cawber supusese membrilor clubului ideea de a întocmi această petiţie, şi ei o aprobaseră cu entuziasm. Atunci *mister* Micawber (care era un om cît se poate de bun şi de o energie fără seamăn în toate privinţele, în afară doar de propriile sale treburi, şi se simţea nespus de fericit ori de cîte ori se îndeletnicea cu ceva din care nu putea trage nici un folos personal) s-a pus pe scris petiţia, a redactat-o, a transcris-o pe curat pe o coală de hîrtie uriaşă, a întins-o pe masă şi a fixat ora la care toţi membrii clubului şi toţi cei aflaţi în închisoare să poftească, dacă vor, în odaia sa şi s-o semneze.

Cînd am auzit de ceremonia care trebuia să aibă loc, am fost atît de curios să-i văd venind unul după altul să semneze, cu toate că îi cunoşteam mai pe toţi şi mă ştiau şi ei pe mine, încît am cerut învoire un ceas de la „Murdstone & Grinby" şi m-am postat într-un colţ al odăii ca să asist la eveniment. Membrii cei mai de seamă ai clubului, atîţia cîţi încăpuseră în odăiţă, luaseră loc alături de *mister* Micawber, iar vechiul meu prieten, căpitanul Hopkins (care se spălase în cinstea acestei solemnităţi), s-a aşezat lîngă masă ca să le poată citi petiţia tuturor acelora care nu-i cunoşteau cuprinsul. Uşa a fost apoi larg deschisă, şi oamenii au început să intre pe rînd : intra unul, iar pînă ce semna şi ieşea, ceilalţi aşteptau afară. Căpitanul Hopkins punea fiecăruia întrebarea :

— Aţi citit-o ?

— Nu.

— Aţi vrea să vă fie citită ?

Şi dacă acela care era la rînd se arăta cît de cît dornic să-i fie citită, căpitanul Hopkins i-o citea cu glas tare, răsunător, de la un cap la altul. Căpitanul, dacă s-ar fi găsit douăzeci de mii de oameni doritori s-o asculte, bucuros ar fi citit-o de douăzeci de mii de ori, fiecăruia în parte. Îmi amintesc de voluptatea cu care intona anumite crîmpeie de frază, cum ar fi, de pildă : „Reprezentanţii poporului adunaţi în Parlament", sau : „De aceea,

noi, cei mai jos semnaţi, venim cu smerenie în faţa acestei prea onorate adunări", sau : „Nefericiţii supuşi ai augustei-sale majestăţi" ; auzindu-l, ai fi zis că aceste cuvinte aveau pentru el o savoare reală ; la rîndul lui, *mister* Micawber asculta cu orgoliul autorului şi privea (nu prea sever) cuiele bătute în peretele din faţă.

Făcînd zilnic drumul de la Southwark la Blackfriars şi-napoi, sau colindînd la prînz uliţele acelea întunecoase, al căror caldarîm poate mai poartă şi astăzi, cine ştie, urmele paşilor mei de copil, mă întrebam adesea cîţi dintre cei care se îmbulziseră atunci să semneze petiţia nu-mi vor reveni în amintire, o dată cu ecourile vocii căpitanului Hopkins ! Iar astăzi, cînd mă întorc cu gîndul la acel lung cortegiu de suferinţe ale tinereţii mele, mă întreb cîte din poveştile pe care le-am înfiripat în jurul acestor oameni mai învăluie ca negurile închipuirii faptele de care-mi aduc atît de bine aminte ! Şi cînd paşii mă poartă iar pe acest tărîm al trecutului, nu-i de mirare că parcă văd mergînd în faţa mea un băieţaş romantic şi nevinovat, care-şi făureşte o lume imaginară din asemenea ciudate şi jalnice întîmplări, şi nu-i de mirare că mă induioşez.

CAPITOLUL

XII

FĂRĂ SĂ FIU MAI ÎNCÎNTAT DECÎT ÎNAINTE CĂ SÎNT PE PICIOARELE MELE, IAU O HOTĂRÎRE DE MARE ÎNSEMNĂTATE

În ziua sorocită, cererea lui *mister* Micawber a fost ascultată şi, spre marea mea bucurie, potrivit legii, s-a hotărît punerea lui în libertate. Creditorii s-au arătat oameni de înţeles ; iar *missis* Micawber mi-a spus că pînă şi cizmarul cel hain declarase în faţa judecăţii că nu-i purta pică, dar că, atunci cînd i se datorau bani, îi plăcea să fie plătit. După părerea lui, asta-i firea omenească.

După judecată, *mister* Micawber s-a întors la închisoarea „King's Bench", unde mai avea de îndeplinit anumite formalităţi şi de plătit unele onorarii înainte de a fi eliberat. Membrii clubului l-au primit cu entuziasm şi, în cinstea lui, au organizat în seara aceea o reuniune muzicală ; eu am rămas cu *missis* Micawber şi am mîncat împreună friptură de miel, înconjuraţi de ceilalţi membri ai familiei, care dormeau.

— *Master* Copperfield, mi-a zis ea, acum, cînd sărbătorim un asemenea eveniment, am să-ţi mai torn puţin *flip* [1] (căci mai închinasem un rînd) ca să bem în amintirea lui tăticu şi a mămichii.

— Au murit, *ma'am* ? am întrebat-o după ce am golit paharul în care-mi turnase *flip*-ul.

— Mămica a răposat cu puţin înainte de-a fi început *mister* Micawber să aibă greutăţi, sau, în orice caz, înainte ca ele să devină foarte mari, mi-a răspuns. Tăticu, însă, a mai trăit, şi de cîteva ori s-a pus chezaş pentru

[1] Amestec de bere, alcool şi zahăr, care se bea fierbinte.

mister Micawber, apoi a murit, regretat de un larg cerc de prieteni.

Missis Micawber a dat din cap, şi o lacrimă pioasă l-a stropit pe unul dintre gemeni, care întîmplător se afla în braţele ei.

Cum n-aş fi putut lesne găsi un prilej mai nimerit pentru a-i pune o întrebare care mă interesa îndeaproape, i-am spus :

— Aş putea să vă întreb *ma'am*, ce aveţi de gînd să faceţi acum, cînd *mister* Micawber a scăpat din încurcături şi a fost pus în libertate ? Aţi luat vreo hotărîre ?

— Familia mea — mi-a spus *missis* Micawber, care întotdeauna rostea cu ifos aceste două cuvinte, deşi niciodată n-am putut afla la cine se referea — familia mea e de părere că *mister* Micawber să părăsească Londra şi să-şi exercite talentele în provincie. *Mister* Micawber este un om cu mari însuşiri, *master* Copperfield.

Am asigurat-o că nu mă îndoiam de acest lucru.

— Cu mari însuşiri, a repetat ea. Familia mea e de părere că dacă şi-ar da cineva puţină osteneală, pentru un om atît de iscusit ca el, s-ar putea uşor găsi o slujbă în Administraţia Vămilor. Familia mea, neavînd legături decît în provincie, doreşte ca *mister* Micawber să se mute la Plymouth. Familia socoteşte că e neapărat necesar să vină acolo.

— Ca să fie gata să ia slujba ?

— Întocmai. Ca să fie gata, dacă s-ar ivi ceva.

— Şi aveţi de gînd să plecaţi şi dumneavoastră, *ma'am* ?

Întîmplările zilei, la care se adăugaseră gemenii şi *flip*-ul, îi slăbiseră nervii şi, izbucnind în plîns, mi-a răspuns :

— Niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber ! E drept că la început *mister* Micawber mi-a ascuns greutăţile pe care le avea, dar se prea poate ca, fiind încrezător din fire, să fi fost sigur că le va birui. Şiragul de perle şi

brățările pe care le-am moștenit de la mămica le-am vîndut pe jumătate preț, iar podoabele de mărgean, dăruite de tăticu la nuntă, le-am dat pe nimic. Totuși, pe *mister* Micawber nu-l voi părăsi niciodată. Niciodată ! a exclamat *missis* Micawber și mai surescitată decît la început. Nu, niciodată nu voi face una ca asta ! Să nu-mi ceară nimeni una ca asta !

M-am simțit tare stingherit — *missis* Micawber vorbea ca și cum ar fi crezut că-i cerusem acest lucru — și am încremenit, uitîndu-mă la ea alarmat.

— *Mister* Micawber are și el păcatele lui. Nu tăgăduiesc că e neprevăzător. Și nici nu tăgăduiesc că mi-a ascuns atît veniturile, cît și datoriile pe care le avea, a urmat ea, privind peretele, dar niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber !

Întrucît, de astă dată, *missis* Micawber și-a ridicat glasul și strigase, m-am speriat atît de tare, încît am dat fuga la club și l-am deranjat pe *mister* Micawber, care, așezat în capul mesei, conducea corul :

„HI, MĂI, DOBBIN [1],
HI, MĂI, DOBBIN :
HI, MĂI, DOBBIN.
HI, MĂI, HI-HI !" [2]

I-am spus că starea soției sale era îngrijorătoare. L-au podidit pe dată lacrimile și a venit după mine, cu poalele hainei pline cu capetele și cozile crevetelor din care se înfruptase.

— Emma, îngerașul meu ! a strigat *mister* Micawber, dînd buzna în odaie. Ce s-a întîmplat ?

— Niciodată nu te voi părăsi, Micawber, îi răspunse ea.

— Viața mea ! a zis *mister* Micawber, luînd-o în brațe. Nu m-am îndoit nici o clipă de asta !

---

[1] În Anglia, nume dat în mod obișnuit cailor țărănești.
[2] Cîntec popular englez (1780).

— E tatăl copiilor mei! E tatăl gemenilor mei! E soţul meu drag, a strigat *missis* Micawber, zbătîndu-se, şi niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber!

Mister Micawber a fost atît de mişcat de această mărturie de devotament (eu, unul, plîngeam de mă topeam), încît a strîns-o pătimaş în braţe şi a rugat-o să se uite în ochii lui şi să se liniştească. Dar cu cît se ruga mai mult de ea, cu atît mai abitir *missis* Micawber îşi aţintea privirea în gol, şi cu cît mai insistent îi cerea să se liniştească, cu atît mai avan se zbătea. Curînd, *mister* Micawber s-a simţit atît de copleşit, încît a început şi el să plîngă, împreună cu noi. În cele din urmă, m-a rugat să fiu bun să-mi iau un scaun şi să stau pe palier pînă îşi va culca nevasta în pat. Am vrut să-i spun bună seara şi să plec, dar a stăruit să rămîn pînă ce clopotul închisorii va da semnalul pentru plecarea vizitatorilor. Aşadar, am aşteptat pe palier în dreptul ferestrei, pînă ce, aducîndu-şi şi el un scaun, a venit să se aşeze lîngă mine.

— Cum se mai simte *missis* Micawber? l-am întrebat.

— Destul de prost, mi-a zis, clătinînd din cap. E reacţia! Ah, ce zi îngrozitoare! Am rămas singuri... nu mai avem nimic!

Mister Micawber mi-a strîns mîna, a gemut şi a început iar să verse lacrimi. Eram foarte mişcat şi dezamăgit, căci crezusem că o să ne bucurăm împreună de această zi fericită şi atît de mult aşteptată. Dar soţii Micawber erau atît de deprinşi cu vechile lor necazuri, încît acum, cînd scăpaseră de ele, se simţeau ca nişte naufragiaţi. Îşi pierduseră cu totul elasticitatea, şi niciodată nu i-am văzut mai deprimaţi ca în seara aceea. Şi cînd a sunat clopotul şi *mister* Micawber m-a însoţit pînă la poartă şi s-a despărţit de mine, binecuvîntîndu-mă, mi-a fost teamă să-l las singur, atîta părea de nefericit.

Dar în ciuda zăpăcelii şi a descurajării care, în chip neaşteptat pentru mine, se abătuse asupra noastră, mi-am dat foarte limpede seama că soţii Micawber, cu familia

lor, aveau să părăsească Londra şi că în curînd va trebui să ne despărţim. În seara aceea, în drum spre casă şi apoi în ceasurile de nesomn care au urmat mi-a încolţit — nici eu nu ştiu cum — întîia oară în minte gîndul care mai tîrziu avea să se prefacă într-o hotărîre de nezdruncinat.

Pînă într-atît mă obişnuisem cu Micawberii, atît de aproape fusesem de ei în toate nenorocirile lor şi aş fi fost atît de singur fără ei, încît la gîndul că voi fi nevoit să-mi caut alt adăpost şi că din nou voi fi aruncat printre străini, mă simţeam ca şi cum chiar în clipa aceea ar fi trebuit să iau lucrurile de la capăt, şi ştiam prea bine din experienţă ce mă aştepta. La acest gînd, toată sensibilitatea crunt jignită de această viaţă, întreaga ruşine şi suferinţă pe care ea le stîrnea în sufletul meu au devenit şi mai sfîşietoare ; şi am înţeles că o asemenea viaţă este insuportabilă.

De scăpare, altfel decît prin propriile mele forţe, ştiam prea bine că nu poate fi vorba. Nu primeam decît rareori veşti din partea lui Jane Murdstone şi nu primisem niciodată nici un cuvînt din partea lui *mister* Murdstone ; nu-mi trimiseseră decît două sau trei colete cu haine de gata sau cîrpite, expediate pe numele lui *mister* Quinion, conţinînd fiecare cîte un bileţel în care J. M. îşi exprimă nădejdea că D. C. lucrează cu rîvnă şi că se dedica fără rezervă îndeplinirii îndatoririlor ce-i reveneau ; în aceste bileţele nu era însă nici cea mai vagă aluzie că aş putea ajunge vreodată altceva decît un salahor, ceea ce în mod inevitabil avea să se întîmple într-un timp foarte scurt.

Chiar a doua zi, în timp ce mintea mi-era înfierbîntată de planul pe care-l concepusem, mi-am dat seama că ce-mi spusese *missis* Micawber despre mutarea lor se adevenea. Au închiriat, în casa în care locuiam, o odaie pentru o săptămînă, la sfîrşitul căreia urmau să plece la Plymouth. *Mister* Micawber s-a prezentat în persoană la depozit, ca să-l înştiinţeze pe *mister* Quinion că din cauza

plecării nu se mai putea ocupa de mine şi spre a mă lăuda precum meritam. *Mister* Quinion l-a chemat pe Tipp, căruţaşul, care era însurat şi avea o odaie de închiriat, şi a aranjat ca să mă ia la el — cu consimţămîntul nostru al amîndurora, pe care era în drept să-l presupună, căci, deşi luasem o hotărîre, n-am suflat nici un cuvînt.

Cît timp am mai locuit sub acelaşi acoperiş, am petrecut serile cu soţii Micawber ; şi cu cît se apropia ziua despărţirii, cu atît ne simţeam mai strîns legaţi. În ultima duminică m-au poftit la masă, am mîncat o friptură de porc cu sos de mere şi o budincă. În ajun cumpărasem un cal bălţat de lemn, pe care să-l dăruiesc la despărţire micuţului Wilkins Micawber — băieţaşul — şi o păpuşă pentru micuţa Emma. „Orfelinei", care avea să rămînă fără slujbă, i-am dat un şiling.

Am petrecut o zi foarte plăcută, deşi, la gîndul apropiatei despărţiri, eram cu toţii foarte înduioşaţi.

— *Master* Copperfield, mi-a zis *missis* Micawber, o să-mi aduc aminte de dumneata ori de cîte ori o să mă gîndesc la vremea în care *mister* Micawber s-a aflat la strîmtoare. Purtarea dumitale a fost întotdeauna nespus de delicată şi mai presus de orice laudă. Pentru noi n-ai fost niciodată un chiriaş. Ai fost un prieten.

— Draga mea, a zis *mister* Micawber, Copperfield — căci în ultimul timp aşa obişnuia să-mi spună — are o inimă care înţelege suferinţele semenilor săi apăsaţi de norii nevoilor ; are o minte isteaţă şi o mînă gata să... într-un cuvînt, se pricepe să vîndă acele mărunţişuri de care te poţi lipsi.

Le-am spus că mă măguleau aceste laude şi că-mi părea foarte rău că ne vom despărţi.

— Scumpul meu prieten, mi-a zis *mister* Micawber, sînt mai bătrîn decît dumneata ; am oarecare experienţă de viaţă şi... şi am oarecare experienţă, într-un cuvînt, sînt trecut prin greutăţi, vorbind în mare. Deocamdată, pînă ce s-o ivi ceva (ceea ce aş spune c-aştept să se în-

tîmple de la un ceas la altul), nu-ţi pot oferi altceva decît un sfat. Şi sfatul meu merită să fie luat în seamă, cu toate că... într-un cuvînt, cu toate că eu nu l-am urmat şi am ajuns... Şi *mister* Micawber, care pînă atunci fusese radios şi cu zîmbetul pe buze, s-a oprit şi s-a încruntat : Am ajuns, precum vezi, un biet nenorocit !

— Scumpul meu Micawber ! l-a întrerupt soţia.

— Am zis, a urmat *mister* Micawber, din nou detaşat şi zîmbitor, am ajuns, precum vezi, un biet nenorocit. Sfatul meu e : lucrul de astăzi nu-l lăsa pe mîine. Timpul pierdut nu se mai întoarce ! Înşfacă-l !

— Deviza bietului *papa !* a remarcat *missis* Micawber.

— Scumpa mea, a zis *mister* Micawber, *papa* al tău a fost, în felul lui, un om foarte cumsecade şi, ferit-a Sfîntul, nu vreau să-l vorbesc de rău ! Aşa cum era, probabil că niciodată nu vom mai întîlni om care... într-un cuvînt, la vîrsta lui, să aibă picioare atît de bine făcute pentru jambiere şi în stare să citească atît de uşor o tipăritură fără ochelari. Dar, scumpa mea, deviza şi-a pus-o în aplicare şi la cununia noastră ; şi urmarea a fost că ne-am căsătorit atît de pretimpuriu, că nici pînă azi nu mi-am acoperit cheltuielile. *Mister* Micawber s-a uitat cu coada ochiului la soţia sa, şi apoi a adăugat : Nu-mi pare rău. Dimpotrivă, iubito !

După aceea s-a reculeş vreun minut.

— Cel de al doilea sfat pe care vreau să ţi-l dau, Copperfield, a urmat *mister* Micawber, îl cunoşti : venit anual douăzeci de lire, cheltuială nouăsprezece lire, nouăsprezece şilingi şi şase *pence*, rezultatul : fericire. Venit anual douăzeci de lire, cheltuială douăzeci de lire şi şase *pence*, rezultatul nenorocire. Floarea se ofileşte, frunza se usucă, zeul luminii părăseşte scena mohorîtă şi... şi într-un cuvînt, eşti la pămînt pentru totdeauna ! Ca mine !

Vrînd ca pilda pe care o oferea să fie şi mai sugestivă, *mister* Micawber, foarte vesel şi mulţumit, a dat pe gît

un păhărel de *punch* [1] și a început să fluiere *The College Hornpipe*. [2]

L-am asigurat că poveţele lui îmi vor rămîne întipărite în minte, deşi, de fapt, nu era nevoie s-o spun, căci se vedea bine cît mă mişcaseră. A doua zi dimineaţă am petrecut familia la staţia diligenţei şi, cu inima zdrobită, i-am văzut pe toţi luîndu-şi locurile afară, în spate.

— *Master* Copperfield, mi-a zis *missis* Micawber, Dumnezeu să te aibă în pază ! Niciodată n-am să pot uita toate astea, şi chiar dac-aş putea, tot n-am să te uit vreodată.

— Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, rămîi cu bine. Belşug şi fericire ! Dacă de-a lungul anilor, care trec unii după alţii, mă voi încredinţa că trista-mi soartă ţi-a putut sluji ca un avertisment, voi putea spune că n-am făcut în zadar umbră pămîntului. Dacă o să-mi surîdă norocul (şi nu mă îndoiesc c-are să-mi surîdă), voi fi nespus de fericit să fac tot ce-mi va sta în putere ca să te ajut să ieşi la lumină.

Missis Micawber, cu copiii se aşezase pe locurile dinapoia diligenţei, iar eu, rămas singur în mijlocul drumului, mă uitam la ei, cînd, privindu-mă, dînsa şi-a dat, cred, subit seama cît de micuţ eram. De aceea presupun că mi-a făcut semn să mă caţăr lîngă ea şi de aceea, cercetîndu-mă cu alţi ochi, m-a strîns la piept cu o duioşie maternă şi m-a sărutat ca pe propriul ei copil.

Am avut doar vreme să cobor, şi diligenţa a şi pornit şi abia am apucat să-i întrezăresc îndărătul batistelor pe care le fluturau. Peste o clipă, diligenţa s-a făcut nevăzută. „Orfelina" şi cu mine am rămas în mijlocul drumului, uitîndu-ne abătuţi unul la altul, după care ne-am

[1] Băutură caldă, preparată dintr-un amestec de rom, zahăr, lămîie, fructe şi mirodenii.

[2] Cîntec de Charles Dibdin sub numele de *hornpipe* (instrument specific englezesc, asemănător cu cimpoiul), sînt cunoscute şi anumite jocuri vesele marinăreşti, în doi timpi, pe muzică executată la acest instrument.

strîns mîna şi ne-am despărţit -- dînsa înapoindu-se, cred, la casa de muncă „St. Luke", iar eu ducîndu-mă să încep o nouă zi de trudă la „Murdstone & Grinby".

Dar nu aveam de gînd să mai trudesc multe zile acolo. Nu. Hotărîsem să fug. Să fug cu orice preţ şi să mă duc la ţară, la singura rudă pe care o mai aveam pe lume, la mătuşa mea, *miss* Betsey, şi să-i povestesc păţaniile mele.

Nu ştiu cum mi-a încolţit în minte acest gînd disperat. Dar îndată a prins rădăcini ; şi s-a transformat într-o hotărîre de neclintit, o hotărîre mai fermă decît luasem vreodată. Sînt departe de a crede că-mi făceam mari iluzii, dar îmi pusesem în minte că planul ăsta trebuia înfăptuit.

Şi din noaptea cînd gîndul acesta s-a ivit întîia oară în mintea mea, gonindu-mi somnul, mi-am reamintit de sute de ori vechea poveste despre împrejurările naşterii mele, pe care mi-o istorisise biata mama şi pe care o ştiam pe de rost, fiindcă a o asculta fusese una din marile bucurii ale copilăriei mele. Episodul apariţiei şi al dispariţiei mătuşii o înfăţişa ca pe un personaj înspăimîntător şi cumplit ; era, totuşi, în purtarea ei un mic amănunt asupra căruia îmi plăcea să stărui şi care-mi dădea o licărire de nădejde. Nu puteam uita că mamei i s-a părut că o clipă mîna mătuşii îi atinsese părul cu degete mîngîioase ; şi deşi se prea poate să nu fi fost decît o închipuire lipsită de orice temei, în mintea mea se înfiripase o scenă în care mătuşa cu inima de piatră era înduioşată de frumuseţea copilărească a mamei, care mi-a rămas atît de scumpă şi atît de proaspătă în amintire, şi asta îndulcea întrucîtva întreaga poveste. Se prea poate ca imaginea să se fi ivit cu mult înainte în mintea mea şi să mă fi împins, încetul cu încetul, să iau această hotărîre.

Întrucît nici nu ştiam unde locuia *miss* Betsey, i-am trimis lui Peggotty o lungă scrisoare şi am întrebat-o, în treacăt, dacă-şi mai aducea aminte ; asta, sub pretextul c-aş fi auzit de o doamnă purtînd acelaşi nume dintr-o

localitate pe care am numit-o la întîmplare şi c-aş fi fost curios să ştiu dacă nu era chiar una şi aceeaşi persoană. În aceeaşi scrisoare i-am spus lui Peggotty c-aveam mare nevoie de o jumătate de guinee şi că i-aş rămîne tare îndatorat dacă ar putea să mi-o împrumute pînă ce voi fi în stare să i-o restitui, şi c-am să-i spun altă dată de ce mi-au trebuit aceşti bani.

Răspunsul lui Peggotty a venit neîntîrziat şi, ca de obicei, era plin de dragoste şi devotament. În plic am găsit şi jumătatea de guinee (îmi închipui cu cîtă bătaie de cap o fi scos-o din lădiţa lui *mister* Barkis), iar în scrisoare îmi spunea că *miss* Betsey locuia undeva lîngă Dover [1], dar că nu ştia dacă locuia chiar la Dover, sau la Hythe [2], sau la Folkestone [3], sau la Sandgate [4]. Interesîndu-mă despre aceste localităţi, unul dintre muncitorii de la depozit m-a lămurit că se aflau una lîngă alta, şi socotind că asta-mi ajunge, am luat hotărîrea să plec chiar la sfîrşitul săptămînii aceleia.

Fiind un băieţaş foarte cinstit şi nevrînd să las o amintire proastă la „Murdstone & Grinby", am găsit că e de datoria mea să rămîn pînă sîmbătă seara ; şi întrucît la venire mi se plătise leafa înainte pe o săptămînă, să nu mă mai prezint la birou să-mi ridic banii. Tocmai de aceea cerusem cu împrumut o jumătate de guinee, căci nu puteam pleca fără bani de drum. Aşadar, sîmbătă seara, cînd aşteptam cu toţii plata, şi cînd Tipp, căruţaşul, care avea totdeauna precădere, a intrat primul să-şi primească salariul, i-am strîns mîna lui Mick Walker şi l-am rugat ca atunci cînd mi-o veni rîndul la leafă, să-i spună lui *mister* Quinion că m-am dus să-mi mut cufăraşul la Tipp ; apoi, spunîndu-i bună seara lui Mealy Potatoes, am şters-o.

[1] Pe coasta Canalului Mînecii (la 114 km de Londra) ; portul englez cel mai apropiat de Franţa.

[2] Orăşel în vecinătatea portului Dover.

[3] Port şi staţiune pescărească engleză, la sud-vest de Dover.

[4] Plajă în apropiere de Folkestone.

Cufărașul se afla la vechea locuință, pe celălalt mal al fluviului, și pe dosul unui cartonaș, pe care obișnuiam să însemnăm adresa destinatarilor butoaielor, scrisesem : „*Master* David, cu rugămintea de a se păstra la stația diligențelor, pentru Dover, pînă va fi cerut". Aveam cartonașul pregătit în buzunar pentru a-l lipi pe cufăraș de îndată ce-l voi scoate din casă. Și îndreptîndu-mă spre locuință, mă uitam în stînga și în dreapta să văd dacă nu găsesc pe cineva care să mă ajute să-l duc pînă la stația diligențelor.

Pe Blackfriars Road, în dreptul Obeliscului [1], am zărit un lungan care aștepta lîngă un cărucior la care era înhămat un măgar. Cînd am trecut prin fața lui, privirile noastre s-au încrucișat, și strigîndu-mă : „Bă, para chioară !", mi-a spus : „Te-nvăț eu minte să mai înjuri !", făcînd desigur aluzie la faptul că mă uitasem lung la el. M-am oprit și l-am încredințat că n-o făcusem din necuviință, ci pentru că nu eram sigur dac-ar fi vrut sau nu să-mi facă o treabă.

— Com, ce treabă ? m-a întrebat lunganul.

— Să-mi cari un cufăraș, i-am răspuns.

— Com, ce cofăraș ? m-a întrebat lunganul.

I-am spus că era vorba de cufărașul meu, care se afla ceva mai încolo, chiar pe strada aceea, și că-i ofeream șase *pence* ca să mi-l ducă pînă la stația diligențelor pentru Dover.

— Dai un *tanner* [2], și s-a făcut ! a zis lunganul, și-a sărit în căruciorul lui, care nu era altceva decît o podișcă de lemn pe două roți, și a pornit atît de repede, încît a trebuit să mă silesc din răsputeri să pot ține pasul cu măgarul.

---

[1] Coloană comemorativă, ridicată într-o piațetă din sudul Londrei în cinstea lui Brass Crosby (?—1475), fost lord-primar al orașului.

[2] Șase *pence*.

Lunganul avea un aer arţăgos, şi mai ales mi-a displăcut faptul că în timp ce-mi vorbea, mesteca paie ; dar de vreme ce mă învoisem cu el, l-am luat sus, în odaia pe care o părăseam, şi împreună am cărat cufăraşul pînă jos şi l-am aşezat în trăsurică. M-am sfiit să lipesc chiar acolo cartonaşul pe lădiţă, de teamă ca nu cumva vreun membru al familiei proprietarului să-mi ghicească gîndurile şi să mă oprească ; de aceea, cînd am ajuns sub zidurile închisorii „King's Bench", l-am rugat pe tînărul căruţaş să oprească o clipă. Dar abia rostisem aceste cuvinte, că a şi pornit-o la goană, ca şi cum dînsul, lădiţa mea, căruciorul şi măgarul ar fi căpiat pe neaşteptate ; cînd în sfîrşit i-am ajuns la locul cu pricina, abia îmi trăgeam sufletul de cît fugisem şi strigasem după el.

Eram foarte tulburat şi aprins la faţă, şi cînd mi-am scos din buzunar cartonaşul, mi-a picat şi jumătatea de guinee. Pentru mai multă siguranţă, am băgat-o în gură. Şi tocmai eram foarte mulţumit că, deşi îmi tremurau mîinile, izbutisem să prind cartonaşul de cufăraş, cînd deodată m-am trezit că lunganul mă izbeşte cu pumnul în bărbie şi că jumătatea de guinee din gură a căzut în mîna lui.

— Com ? a răcnit lunganul, luîndu-mă de guler şi rînjind. O să te dau pe mîna boliţiei ! Vrei s-o ştergi, aşa-i ? Hai la boliţie, vermănosule, hai la boliţie !

— Dă-mi banii înapoi, te rog, i-am zis eu foarte înspăimîntat, şi lasă-mă în pace !

— Hai la boliţie, mi-a întors lunganul. Să dovedeşti la boliţie că-s ai tăi !

— Dă-mi înapoi lădiţa şi banii, n-auzi ? am strigat eu, izbucnind în plîns.

— Hai la boliţie, mi-a repetat lunganul, tîrîndu-mă spre măgar, ca şi cum ar fi fost vreo legătură între bietul animal şi un poliţai. Răzgîndindu-se subit, a sărit în căruciior, s-a aşezat pe cufăraşul meu şi, strigînd că se duce

de-a dreptul la „boliţie", a pornit-o într-o goană şi mai turbată ca înainte.

M-am luat după el, fugind din răsputeri, dar nu mai eram în stare să strig, şi chiar dacă aş fi fost, cred că tot n-aş fi îndrăznit să strig. Pe o distanţă de vreo jumătate de milă, cel puţin de douăzeci de ori am scăpat ca prin minune de primejdia de a fi călcat. Aci îl pierdeam din ochi, aci îl zăream din nou, aci iar îl pierdeam, aci mă alegeam cu un bici, aci se răstea cineva la mine ; aci alunecam în noroi, aci mă ridicam ; aci mă năpusteam în braţele cuiva, aci nimeream într-un stîlp. În cele din urmă, înfierbîntat şi buimac de frică şi presupunînd că între timp jumătate din Londra se pregătea să iasă ca să mă prindă, l-am lăsat pe lungan să meargă în plata Domnului, cu cufărăşul şi cu banii mei ; şi gîfîind şi plîngînd, am apucat-o spre Greenwich [1], care, după cîte ştiam, se afla pe drumul Doverului ; aşa am pornit spre locul unde se retrăsese mătuşa mea, *miss* Betsey, aproape la fel de sărac ca în noaptea cînd, venind pe lume, îi pricinuisem o dezamăgire atît de cruntă.

[1] Orăşel pe malul Tamisei, la 7—8 km în aval de Londra ; pe aici trece meridianul zero (numit şi meridianul Greenwich), în raport cu care se socotesc gradele de longitudine estică şi vestică.

CAPITOLUL

XIII

URMĂRILE HOTĂRÎRILOR MELE

Se prea poate că atunci cînd am încetat să-l urmăresc pe lunganul acela cu trăsurica şi cu măgarul lui şi am pornit spre Greenwich, nutream gîndul năstrușnic de a alerga pînă la Dover. Dar curînd mi-am venit în fire şi m-am potolit, căci m-am oprit undeva pe Kent Road, într-o piaţetă care avea în faţă un bazin cu o statuie nostimă în mijloc, înfăţişînd un personaj care sufla într-o scoică. Extenuat de sforţările făcute, m-am aşezat pe treptele unei case şi nu mai aveam putere nici ca să plîng pierderea lădiţei şi a jumătăţii de guinee.

Între timp se întunecase ; şi cum stăteam şi mă odihneam, am auzit orologiile bătînd ceasurile 10. Din fericire, era o noapte senină de vară. După ce mi-am revenit şi am înghiţit nodurile ce le aveam în gît, m-am ridicat şi am pornit mai departe. Deşi eram în culmea deznădejdii, nu m-am gîndit nici o clipă să mă întorc. Şi chiar dacă pe Kent Road ar fi căzut o avalanşă ca în Elveţia, tot nu cred că m-aş fi gîndit la una ca asta.

Deşi îmi vedeam de drum, faptul că averea mea se mărginea la trei monede de o jumătate de *penny* (cum de mai avea şi *aceşti* bani la sfîrşit de săptămînă nu-mi pot explica !) mă cam tulbura. Am început să-mi închipui că peste o zi sau două ziarele vor insera la rubrica faptelor diverse ştirea că murisem undeva lîngă un gard ; abătut, am mers înainte, iuţind pasul cît puteam, pînă ce am trecut în dreptul unei dughene, în faţa căreia se afla o

firmă care anunța că se cumpără veșminte atît bărbătești, cît și femeiești și că se plăteau prețuri bune pentru zdrențe, oase și articole de bucătărie. Patronul, în cămașă, stătea la ușă, fumînd ; din tavanul scund atîrnau o puzderie de surtucuri și de pantaloni, luminate de flacăra palidă a două lumînărele. Și mi-am închipuit că stăpînul dughenei părea un om răzbunător, care-și spînzurase toți dușmanii și se bucura de moartea lor.

Experiența recentă, dobîndită pe lîngă *mister* Micawber și soția lui, mi-a sugerat ideea c-aș putea afla aici un mijloc de a îndepărta spectrul foamei pentru un timp. Am luat-o pe prima stradă lăturalnică, mi-am scos jiletca, am făcut-o sul și, cu ea sub braț, m-am întors la ușa dughenei.

— Dacă nu vă e cu supărare, *sir*, i-am zis negustorului, aș vrea să vînd asta pe un preț bun.

Mister Dolloby — Dolloby era numele înscris pe firma ce atîrna deasupra ușii — mi-a luat jiletca, și-a rezemat pipa de stîlpul ușii și, urmat de mine, a intrat în dugheană, a scurtat cu degetele mucul lumînării, a întins jiletca pe tejghea și a cercetat-o cu grijă ; apoi a privit-o la lumină, s-a mai uitat o dată la ea și, în cele din urmă, mi-a zis :

— Ce înțelegi printr-un preț bun pentru jiletca asta ?

— O ! Dumneavoastră, *sir*, știți desigur mai bine decît mine, i-am răspuns, sfios.

— Nu pot fi cumpărător și vînzător în același timp, mi-a replicat *mister* Dolloby. Spune cît ceri pentru jiletca asta !

— Ce-ați zice de optsprezece *pence* ? am întrebat după o oarecare șovăire.

Mister Dolloby a făcut-o sul și mi-a dat-o înapoi, zicîndu-mi :

— Dac-aș da nouă *pence* pe așa ceva, ar însemna să iau pîinea de la gura familiei mele.

Felul acesta de a pune problema era cam neplăcut, căci mă silea pe mine, om străin, să-i cer lui *mister* Dolloby ca, de dragul meu, să ia pîinea de la gura familiei. Dar nevoia dîndu-mi ghes, i-am spus că m-aş învoi şi cu nouă *pence*. Bombănind, *mister* Dolloby mi-a numărat nouă *pence*. I-am urat noapte bună şi am ieşit din dugheană cu banii în buzunar, dar fără jiletcă. Cînd mi-am încheiat surtucul, am văzut că pierderea nu era prea însemnată.

De fapt prevedeam că în curînd şi surtucul avea să ia acelaşi drum şi că voi fi silit să parcurg în pantaloni şi cămaşă cea mai mare parte a drumului pînă la Dover şi c-ar trebui să mă socotesc fericit dacă măcar aş ajunge pînă acolo în această ţinută. Gîndurile mele nu stăruiau însă asupra acestei probleme atît cît s-ar putea crede. Cînd am pornit mai departe cu cei nouă *pence* în buzunar, nu-mi dădeam tocmai bine seama de greutăţile care mă aşteptau, afară doar că aveam o idee vagă despre distanţa de străbătut şi că fusesem amăgit şi prădat cu neruşinare de lunganul acela cu trăsurica şi cu măgarul lui.

Îmi făurisem un plan cum să-mi petrec noaptea şi am încercat să-l pun în aplicare. Îmi pusesem în gînd să mă culc pe zidul din dosul vechii mele şcoli, în colţul unde de obicei se afla o claie de fîn. Socoteam că aproape de foştii mei colegi şi de dormitorul în care le istorisisem cîndva atîtea poveşti nu mă voi simţi atît de singur, deşi băieţii habar nu vor avea că mă aflam acolo, iar dormitorul nu-mi va putea servi de adăpost.

Munciserm din greu în ziua aceea şi eram sleit de oboseală, cînd, în cele din urmă, am ieşit sus pe platou la Blackheath. A fost destul de greu să regăsesc „Salem House". Dar mi-am regăsit şcoala şi am aflat claia de fîn în colţul ştiut şi m-am întins lîngă ea, după ce am făcut mai întîi înconjurul zidurilor şi m-am uitat la ferestrele în dosul cărora domneau tăcerea şi întunericul. Niciodată

nu voi uita cît de singur m-am simţit cînd, întîia oară în viaţa mea, m-am culcat sub cerul liber !

M-a prins şi pe mine somnul ca şi pe atîţia alţi proscrişi, în faţa cărora porţile caselor rămîneau zăvorîte şi pe care îi lătrau cîinii în noaptea aceea, şi am visat că eram culcat în patul cel vechi de la şcoală şi că le vorbeam băieţilor din dormitorul meu, şi m-am trezit aşezat în capul oaselor, rostind numele lui Steerforth şi uitîndu-mă năuc la stelele care scînteiau şi clipeau deasupra mea. Cînd mi-am adus aminte unde mă aflam la ora aceea atît de nepotrivită, m-a trecut un fior, care m-a făcut să mă ridic în picioare, speriat nu ştiu din ce pricină, şi să umblu de colo-colo. Dar licărirea tot mai slabă a stelelor şi lumina palidă ce se ivise pe zarea dinspre răsărit m-au liniştit ; şi ochii fiindu-mi grei de somn, m-am culcat la loc şi am dormit — deşi simţeam că mă pătrunde răcoarea nopţii — pînă ce m-au trezit razele calde ale soarelui şi clopotul care suna deşteptarea la „Salem House". Dac-aş fi ştiut că Steerforth se mai află acolo, aş fi dat tîrcoale şcolii pînă ce l-aş fi întîlnit singur ; ştiam însă că de mult trebuie să fi părăsit şcoala. Poate că Traddles se mai afla acolo, dar şi asta era îndoielnic ; şi afară de asta, deşi puneam mult temei pe firea lui atît de bună, n-aveam destulă încredere în discreţia sa ca să-i destăinuiesc în ce situaţie mă aflam. Aşadar, m-am depărtat de zidul în dosul căruia învăţăceii lui *mister* Creakle abia se ridicau din paturile lor şi am apucat-o pe şleaul cel lung şi colbuit despre care aflasem că duce la Dover încă pe vremea cînd eram şi eu şcolar ca ei şi nici nu visam că voi ajunge vreodată să-l urmez ca un biet vagabond.

Cît de diferită era această duminică dimineaţă de duminicile petrecute odinioară la Yarmouth ! La ceasul rînduit, am auzit clopotele bisericilor şi, mergînd mai departe, am întîlnit oamenii care se duceau la slujbă şi am trecut pe lîngă una sau două biserici, pline de credincioşi, ale căror imnuri năvăleau afară în lumina soarelui, în

vreme ce paracliserul stătea în pridvor la umbră sau sub o tisă și, cu mîna la ochi, se holba la mine cum treceam. Ca și altădată, pacea și tihna duminicală domneau asupra tuturor, numai asupra mea nu. Asta era singura deosebire. Murdar, plin de praf, cu părul răvășit, mă simțeam tare păcătos. Și dacă n-aș fi avut mereu în fața ochilor acea scenă liniștitoare, în care o vedeam pe mama, frumoasă și tînără, care plîngea lîngă cămin, și pe mătușa aplecîndu-se cu duioșie asupra ei, nu cred c-aș fi avut puterea de a merge mai departe. Dar icoana aceasta pășea mereu în fața mea, și eu o urmam.

În duminica aceea am străbătut vreo douăzeci și trei de mile, cu toate că nu mi-a venit ușor, căci nu eram deprins să umblu atît de mult. Mă văd și acum trecînd podul și intrînd pe înserate la Rochester [1], frînt de oboseală, cu picioarele însîngerate și oprindu-mă să mănînc pîinea cumpărată pentru cină. Două sau trei căsuțe cu tăbliță : „Adăpost pentru călători" mă ispitiseră ; dar mi-a fost teamă să cheltuiesc cei cîțiva *pence* pe care-i mai aveam și eram mai ales înspăimîntat de mutra fioroasă a vagabonzilor pe care-i întîlnisem sau îi depășisem pe drum. De aceea m-am mulțumit să mă adăpostesc sub bolta cerului ; și cînd, abia tîrîndu-mă, am ajuns la Chatham [2] — care, văzut noaptea, părea un vis de piatră de var, de punți mișcătoare și corăbii fără catarge, ce aminteau arca lui Noe, rînduite de-a lungul fluviului noroios — m-am cățărat pe taluzul acoperit cu iarbă al unei poziții de artilerie, deasupra unei ulicioare pe care se plimba în sus și în jos o santinelă. Acolo m-am culcat, lîngă un tun, fericit că auzeam pașii santinelei, deși nu bănuia că mă aflam sus, după cum băieții de la „Salem

[1] Port pe malul rîului Medway, afluent navigabil al Tamisei, la 45 km sud-est de Londra, pe drumul Doverului.

[2] Port pe malul Medwayului, la cîțiva kilometri de Rochester; unul din principalele centre de instrucție ale armatei de uscat și ale marinei britanice, mare arsenal și șantier naval.

House" nu bănuiseră că dormisem lipit de zidul lor, şi astfel am tras un somn straşnic pînă dimineaţă.

Cînd m-am trezit în zori, eram ţeapăn şi mă dureau picioarele, şi coborînd uliţa lungă şi îngustă, am fost năucit de răpăitul tobelor şi de pasul apăsat al unităţilor militare care păreau că mă înconjoară din toate părţile. Dîndu-mi seama că n-am să pot umbla prea mult în ziua aceea, ca să-mi cruţ puterile pentru a ajunge la capătul călătoriei, am luat hotărîrea să stau locului şi să caut să-mi vînd surtucul. Ca să mă învăţ fără el, l-am dezbrăcat şi, luîndu-l sub braţ, am pornit să colind prăvăliile de haine vechi.

Era un loc prielnic pentru vînzarea surtucului, fiindcă negustorii de vechituri erau numeroşi şi stăteau în uşa prăvăliilor, pîndind muşteriii. Dar văzînd că, printre altele, mulţi dintre ei aveau în prăvălie şi cîte o tunică sau două cu epoleţi ofiţereşti şi cu tot dichisul, mi-am zis că sînt deprinşi cu afaceri mai importante şi de aceea m-am plimbat multă vreme fără a îndrăzni să le ofer marfa mea.

În loc să mă adresez negustorilor mai mari, sfiala m-a făcut să-mi îndrept paşii spre magazinele cu articole marinăreşti şi spre dughenele de felul celei a lui *mister* Dolloby. În cele din urmă, în colţul unei uliţe murdare, la capătul căreia se aflau tufişuri de urzici, am găsit o dugheană care mi s-a părut mai atrăgătoare. Pe gardul din faţa uşii se legănau în bătaia vîntului cîteva costume de marinar, care parcă nu mai încăpeau în dugheană, flancate de puşti ruginite, de hamacuri, de pălării de pînză cerută şi de tăvi pline cu fel de fel de chei ruginite, care ai fi zis că pot deschide toate uşile de pe lume.

Îmi zvîcnea inima cu putere cînd am coborît cele cîteva trepte care duceau în dugheana aceea scundă şi înghesuită, luminată sau, mai bine zis, întunecată de o ferestruică acoperită de vechiturile agăţate în faţa ei ; şi m-am simţit şi mai tulburat cînd un bătrîn slut, cu barba cenuşie, tăiată scurt, s-a repezit la mine, ieşind din fundul

unei vizuini murdare, şi m-a luat de păr. Era un moşneag respingător, purta o vestă de flanelă murdară şi duhnea straşnic a rom. Patul lui, acoperit cu o zdreanţă peticită, se afla în vizuina din care ieşise şi unde, printr-o altă ferestruică, se vedeau uzzici şi un măgăruş şchiop.

— Ce cauţi aici ? m-a întrebat moşneagul, gîngăvind sinistru, monoton. Of, vai de ochii şi de mădularele mele ! Ce cauţi aici ? Of, vai de ficaţii şi de plămînii mei ! Ce cauţi aici ? Of, guruu, guruu !

Aceste cuvinte şi mai ales repetarea sunetelor din urmă, pe care nu le cunoşteam şi care păreau mai degrabă un hîrîit din gîtlej, m-au speriat atît de tare, încît mi-a fost cu neputinţă să-i răspund. Iar moşneagul, tot ţinîndu-mă de păr, a repetat :

— Of, ce cauţi aici ? Of, vai de ochii şi de mădularele mele, ce cauţi aici ? Of, vai de ficaţii şi de plămînii mei, ce cauţi aici ? Of, guruu...

Şi atît de tare a horcăit, că mai-mai i-au sărit ochii din cap.

— Aş vrea să ştiu, i-am zis tremurînd, dacă nu cumva aţi cumpăra un surtuc ?

— Of, dă surtucul încoace ! s-a răstit moşneagul. Of, inima-mi arde de parc-ar fi pe jăratic ! Arată-mi surtucul, să-l văd. Of, vai de ochii şi de mădularele mele, adu surtucul încoace !

Şi rostind aceste cuvinte, şi-a scos mîinile tremurînde, răşchirate ca ghearele unei păsări uriaşe, din părul meu şi, ca să-i ajute ochii injectaţi, şi-a pus pe nas o pereche de ochelari, care nu-l împodobeau cîtuşi de puţin.

— Of, cît ceri pe surtuc ? a strigat, după ce l-a cercetat. Of... guruu !... cît ceri pe surtuc ?

— Jumătate coroană, i-am răspuns, venindu-mi în fire.

— O, vai de ficaţii şi de plămînii mei ! Of, vai de ochii mei, nu ! Of, vai de mădularele mele, nu ! Optsprezece *pence*. Guruu !

Şi de cîte ori scotea acest sunet, mai-mai că-i săreau ochii din cap ; şi fiecare frază a lui urma o anumită schemă melodică, aceeaşi întotdeauna, care, cam ca şuierul vîntului, pornea de la notele grave şi urca pentru a coborî apoi din nou.

— Bine, i-am zis, mulţumit să închei mai repede tîrgul, fie şi optsprezece *pence*.

— Of, vai de ficaţii mei ! a răcnit bătrînul, zvîrlind haina pe poliţă. Ieşi afară din prăvălie ! Of, vai de plămînii mei, ieşi afară din prăvălie ! Of, vai de ochii şi de mădularele mele — guruu ! — să nu-mi ceri bani ; să facem un schimb !

Niciodată în viaţa mea, nici înainte, nici după aceea, n-am fost atît de înspăimîntat ; i-am zis foarte smerit că am nevoie de bani şi că nimic altceva n-ar putea să-mi fie de folos, dar că, dacă doreşte, voi aştepta afară, fără să-l zoresc. Am ieşit din pivniţa aceea şi m-am aşezat într-un colţ, la umbră. Şi am stat aşa ceasuri întregi, pînă ce în locul umbrei a venit lumina soarelui, şi apoi iar s-a făcut umbră, şi tot acolo eram, aşteptîndu-mi banii.

Cred că niciodată n-a existat beţiv mai sucit în această branşă. Foarte curînd mi-am dat seama că era bine cunoscut de vecini şi că-i mergea vestea că şi-ar fi vîndut sufletul Diavolului, ceea ce am aflat de la ştrengarii care dădeau tîrcoale dughenei, debitînd în gura mare această legendă şi cerîndu-i să scoată aurul.

— Hai, Charley, nu eşti tu atît de sărac cît vrei să te arăţi ! Scoate aurul ! Scoate măcar o parte din aurul ce ţi l-a dat Diavolul cînd i te-ai vîndut ! Hai ! L-ai ascuns în saltea, Charley ! Tai-o şi dă-ne şi nouă ceva aur !

Aceste interpelări şi propunerile de a-i da un cuţit ca să taie salteaua îl exasperau în aşa hal, încît n-a făcut nimic altceva toată ziua decît să se repeadă să gonească băieţii. Nu o dată, în furia lui, m-a luat drept unul dintre aceşti ştrengari şi s-a năpustit la mine ocărîndu, gata să mă sfîşie, dar recunoscîndu-mă în ultima clipă, s-a întors

în dugheană, s-a trîntit pe pat și s-a apucat să urle ca un nebun cîntecul *Death of Nelson* [1], introducînd cîte un „of" la începutul fiecărui vers și presărînd în text nenumărate „guruu". Ca și cum toate acestea n-ar fi fost de ajuns, ștrengarii, văzînd cu cîtă răbdare și stăruință ședeam în fața dughenei, pe jumătate dezbrăcat, au presupus că sînt un trepăduș de-al lui și s-au legat și de mine, chinuindu-mă toată ziua.

A încercat de mai multe ori să mă convingă să primesc un schimb ; într-un rînd a ieșit cu o undiță, în alt rînd cu o vioară, apoi cu un tricorn și, în sfîrșit, cu un flaut. Dar am rămas neînduplecat în fața tuturor acestor ispite, așteptînd deznădăjduit ; și de fiecare dată îl rugam cu lacrimi în ochi să-mi dea banii sau surtucul. În cele din urmă a început să-mi plătească în cont cîte o jumătate de *penny* deodată, și pînă să adun cu țîrîita un șiling, au trecut două ceasuri.

— Of, vai de ochii și de mădularele mele ! a răcnit el după o tăcere mai lungă, aruncîndu-mi din fundul dughenei o privire înfricoșătoare. Dacă-ți mai dau doi *pence*, pleci ?

— Nu pot ! i-am zis. O să mor de foame.

— Of, vai de ficații și de plămînii mei ! Dar dacă ți-aș mai da trei *pence*, ai pleca ?

— Dac-aș putea, aș pleca fără să mai cer nimic, i-am zis. Dar am mare nevoie de bani.

— Of, guruu ! (E cu neputință să redau cum modula acest răcnet, uitîndu-se la mine de după usciorul ușii, fără să-i pot vedea altceva decît capul de bătrîn viclean.) Dar dacă ți-aș mai da patru *pence*, ai pleca ?

Eram atît de slăbit și de obosit, încît am primit această ultimă ofertă ; și, tremurînd, am luat banii din ghearele sale, și, mai înfometat și mai însetat ca oricînd, am plecat

[1] *Moartea lui Nelson*, cîntec popular (text de S. J. Arnold pe muzică de John Braham) închinat lui *Horace Nelson* (1758—1805), amiral englez, eroul bătăliilor navale de la Abukir și Trafalgar.

mai departe puțin înainte de apusul soarelui. Mîncînd însă de trei *pence*, m-am reîntremat pe dată ; și, ceva mai bine dispus, am parcurs, șchiopătînd, încă șapte mile.

În noaptea aceea mi-am făcut culcușul lîngă o altă claie de fîn, unde, după ce mi-am spălat picioarele băşicate în apa unui pîrîu și le-am oblojit cum m-am priceput cu frunze răcoritoare, m-am odihnit bine. A doua zi de dimineață, cînd am pornit mai departe, am văzut că drumul ducea printre livezi și culturi de hamei. Vara era pe sfîrșite, și livezile gemeau de mere pîrguite, iar pe alocuri și începuse culesul hameiului. Priveliștea mi s-a părut minunată și m-am hotărît să-mi petrec noaptea următoare în mijlocul unei culturi de hamei, părîndu-mi-se plăcută tovărășia acelor lungi șiruri de araci, în jurul cărora se încolăceau frunze grațios dințate.

Vagabonzii întîlniți în ziua aceea mi s-au părut înfricoșători, și pînă și astăzi mă gîndesc cu groază la ei. Unii aveau o înfățișare fioroasă, de adevărați tîlhari, și cînd treceam pe lîngă ei, se opreau, mă chemau înapoi ca să-mi vorbească, iar cînd o luam la goană, aruncau cu pietre după mine. Îmi aduc aminte mai ales de unul mai tînăr — căldărar de meserie, judecînd după geanta și mangalul lui — însoțit de o femeie, care s-a întors și s-a uitat lung la mine și apoi a răcnit atît de tare să vin înapoi, încît m-am oprit și am întors capul.

— Vino, cînd te chem, mi-a zis, că de nu, te spintec !

Am socotit că-i mai prudent să mă întorc. Și pe cînd mă apropiam, încercînd să-l înduplec cu privirea, am băgat de seamă că femeia avea un ochi vînăt.

— Încotro ? m-a întrebat căldărarul, apucîndu-mă de cămașă cu mîna-i înnegrită.

— Mă duc la Dover, i-am zis.

— Și de unde vii ? m-a întrebat, răsucindu-mi cămașa, ca să fie sigur că n-o să-i scap.

— De la Londra, i-am zis.

— Ce învîrtești ? Ești borfaș ?

— N... n... nu ! am îngăimat.

— Va' zică, nu eşti borfaş, fir-ai al dracului să fii ! Nu face pe cinstitul cu mine, că-ţi vărs creierii !

Cu mîna liberă m-a ameninţat, gata să mă lovească, şi apoi m-a măsurat din cap pînă în picioare.

— Ai cumva la tine bani pentru o halbă de bere ? m-a întrebat căldărarul. Dacă ai, scoate-i, pînă nu ţi-i scot eu !

Dacă n-aş fi întîlnit privirea femeii şi n-aş fi văzut-o făcîndu-mi un semn discret cu capul şi mişcîndu-şi buzele ca pentru a spune : „Nu !", fără îndoială i-aş fi dat banii.

— Sînt sărac lipit, i-am răspuns, încercînd să zîmbesc, şi n-am nici un ban.

— Ce vrei să spui ? m-a întrebat, aruncîndu-mi o privire atît de cruntă şi pătrunzătoare, încît m-am temut c-ar putea să vadă banii ce-i aveam în buzunar.

— *Sir*... am bolborosit.

— De ce porţi la gît batista de mătase a fratelui meu ? s-a răstit atunci căldărarul. Dă-o-ncoa' !

Şi într-o clipită mi-a smuls batista de la gît şi i-a aruncat-o femeii.

Femeia a izbucnit în rîs, ca şi cum ar fi fost o glumă, mi-a aruncat înapoi batista şi din nou mi-a făcut un semn discret cu capul şi şi-a mişcat buzele ca pentru a spune : „Nu !" Dar înainte de a-i fi urmat îndemnul, căldărarul mi-a smucit-o din mînă cu asemenea violenţă, încît m-a suflat la o parte ca pe un fulg, şi după ce şi-a legat batista la gît, s-a năpustit asupra femeii şi, înjurînd-o, a doborît-o la pămînt. Nu voi uita niciodată cum s-a prăbuşit pe şleaul bătătorit şi cum a rămas întinsă pe spate, cu părul alb de praf, în timp ce boneta i se rostogolise pe şosea ; nu voi uita niciodată nici faptul că, uitîndu-mă înapoi din depărtare, am văzut-o şezînd pe poteca de picior de la marginea şoselei şi ştergîndu-şi sîngele de pe faţă cu un colţ al şalului, în timp ce căldărarul îşi continua drumul.

Această pățanie m-a înspăimîntat atît de tare, încît după aceea, cînd zăream oameni în depărtare, mă întorceam din drum pînă găseam o ascunzătoare, unde rămîneam pînă treceau, și asta se întîmpla atît de des, încît am pierdut o mulțime de vreme. Dar datorită imaginii pe care închipuirea mea și-o făurise despre mama, așa cum fusese în tinerețe, înainte de venirea mea pe lume, am izbutit să birui și această greutate, ca și toate celelalte pe care le-am întîmpinat în timpul călătoriei. Această icoană m-a însoțit fără încetare — în lanul de hamei, unde am dormit : dimineață, cînd m-am trezit ; și a mers înaintea mea cît a fost ziua de lungă. De atunci această imagine a rămas legată în mintea mea de acea stradă însorită din Canterbury [1] care părea toropită de căldură ; și de privelișteа vechilor clădiri și portaluri și a majestuoasei catedrale cenușii, și a ciorilor care se roteau în jurul turnurilor ei. Cînd, în cele din urmă, am ajuns pe dunele întinse și golașe din jurul Doverului, această icoană mi-a dat nădejde, îndulcind pustietatea acelor locuri. Și nu m-a părăsit nici o clipă pînă ce, în cea de-a șasea zi, am atins întîiul țel al călătoriei mele, pășind în acest oraș. Dar, lucru de neerezut, atunci cînd, cu ghetele rupte, prăfuit, ars de soare și îmbrăcat ca vai de lume, am ajuns în locul acela spre care năzuisem atîta amar de vreme, ea s-a risipit ca un vis, lăsîndu-mă singur și abătut.

Mai întîi am întrebat niște pescari dacă nu cumva o cunoșteau pe mătușa și am primit răspunsuri felurite. Unul mi-a zis că locuia în far la South Foreland Light [2] și că din pricina asta și-ar fi ars mustățile : un altul, c-ar fi legată de geamandura a mare din largul portului și că

[1] Vechi și pitoresc orășel englez, la sud-est de Londra, în comitatul Kent ; în vestita catedrală de la Canterbury, clădită între 1070 și 1115, slujește primatul bisericii anglicane, al cărui titlu oficial este acela de arhiepiscop de Canterbury.

[2] Cap pe coasta Canalului Mînecii, nu departe de Dover ; aici se află un far.

nu puteai ajunge la ea decît între flux şi reflux ; un al treilea, c-ar fi fost aruncată în temniţa de la Maidstone [1] pentru furt de copii ; un al patrulea, că în timpul ultimei furtuni fusese văzută încălecînd pe un tîrn şi pornind-o spre Calais. Birjarii, pe care i-am iscodit mai apoi, s-au arătat la fel de glumeţi şi de lipsiţi de respect ; iar negustorii, văzîndu-mă aşa pîrlit, m-au gonit, fără a-şi da măcar osteneala să mă asculte, spunîndu-mi că n-aveau nimic de dat. M-am simţit mai nenorocit şi mai singur ca niciodată de cînd fugisem. Rămăsesem fără nici o leţcaie şi nu mai aveam nimic de vîndut ; mi-era foame şi sete şi mă simţeam frînt de oboseală ; şi mi se părea că nu eram mai aproape de ţelul meu decît dac-aş fi rămas la Londra.

Îmi irosisem dimineaţa cu aceşte investigaţii şi şedeam pe treptele unei prăvălii părăsite în colţul unei străzi, lîngă piaţă, cugetînd s-o pornesc mai departe, să cercetez celelalte localităţi pomenite de Peggotty, cînd deodată a trecut prin faţa mea un birjar, căruia i-a căzut din trăsură o pătură de cal. Căutătura lui blîndă cînd i-am înmînat-o m-a îndemnat să-l întreb dacă nu cumva ar putea să-mi spună unde locuia *miss* Trotwood ; de atîtea ori pusesem această întrebare, încît abia mi s-a desprins de pe buze.

— Trotwood, a repetat el. Să mă gîndesc. Mi-e cunoscut numele ăsta. Bătrînă ?

— Da, i-am zis, cam bătrînă.

— Cam ţeapănă ? m-a întrebat, îndreptîndu-şi spinarea.

— Da, i-am zis. Aşa mi se pare.

— Poartă o sacoşă ? O sacoşă încăpătoare ? Ursuză şi repezită ?

Cînd mi-am dat seama că semnalmentele se potriveau perfect, am simţit că inima mi se face cît un purice.

---

[1] Capitala comitatului Kent, la sud-vest de Rochester.

— Atunci o să-ţi spun ce-ai de făcut, mi-a zis. Urcî într-acolo — şi-mi arătă cu biciul către coline — şi mergi drept înainte pînă dai de un pîlc de case cu faţa spre mare. Acolo cred c-o să găseşti pe cineva care să te-ndrepte la ea. Dar, pe cît o cunosc, n-o să-ţi dea nimic, aşa că ia un *penny* de la mine.

Am acceptat darul şi i-am mulţumit frumos, după care, cu acest *penny*, mi-am cumpărat o bucată de pîine. Muşcînd din ea, m-am îndreptat spre colinele care mi le arătase şi am mers mult şi bine fără să dau peste casele de care îmi vorbise. În cele din urmă, am zărit un grup de case în faţa mea şi, apropiindu-mă, am intrat într-o prăvălioară (era un magazin universal, aşa cum ziceam noi acasă) şi am întrebat dac-ar avea bunătatea să-mi spună unde locuia *miss* Trotwood. M-am adresat unui bărbat care stătea la tejghea şi-i cîntărea nişte orez unei tinere ; aceasta s-a întors către mine, ca şi cum pe ea aş fi întrebat-o.

— Stăpîna mea ? Ce vrei cu ea, băieţaşule ?

— Aş vrea să-i vorbesc, dacă se poate.

— Vrei să cerşeşti ceva de la ea ? mi-a zis tinerica.

— Nu ! i-am răspuns. Cîtuşi de puţin.

Dar deodată, amintindu-mi că, de fapt, tocmai pentru asta venisem, am tăcut încurcat, simţind că-mi ardeau obrajii.

Slujnica mătuşii, căci, judecînd după spusele ei, am presupus că asta era, şi-a pus orezul într-un coşuleţ şi a ieşit din prăvălie, spunîndu-mi că dacă voiam să aflu unde locuieşte *miss* Trotwood, n-aveam decît s-o urmez. Deşi eram atît de frămîntat şi de năucit încît îmi tremurau picioarele, n-am aşteptat să mă poftească de două ori. Am însoţit-o şi curînd am ajuns în dreptul unei căsuţe mici şi curate, de *bow-windaw*-uri vesele, avînd în faţă o curticică sau o grădiniţă pătrată, cu o alee pietruită, plină de flori bine îngrijite, cu mireasmă îmbătătoare.

— Asta-i casa lui *miss* Trotwood, mi-a zis. Acuma știi ; altceva nu mai am a-ți spune.

Și rostind aceste cuvinte, a intrat zorită în casă, ca și cum ar fi vrut să se scuture de orice răspundere pentru prezența mea acolo ; și m-a lăsat în dreptul portiței, peste care m-am uitat, plin de amărăciune, spre fereastra unei odăi, a cărei perdea de muselină, trasă pe jumătate, și un ecran verde, mare, rotund, sau o apărătoare de soare, așezată pe pervaz, precum și măsuța și fotoliul, impunător, pe care le-am întrezărit, m-au făcut să cred că mătușa se afla acolo, severă și solemnă, ca de obicei.

Încălțămintea mea ajunsese într-o stare de plîns. Tălpile se rupseseră, bucățică cu bucățică, căputele erau crăpate și plesnite, astfel că ghetele își pierduseră cu totul forma. Pălăria (care-mi servise și de scufie de noapte) era atît de mototolită și de boțită, încît nici o tinichea veche, fără toarte, aruncată la gunoi, nu s-ar fi rușinat să stea alături de ea. Cămașa și pantalonii, pătați de sudoare, de rouă și de iarbă și mînjiți cu țărîna meleagurilor din Kent, pe unde înnoptasem, și, pe deasupra, și rupți, ar fi fost în stare să sperie toate păsările din grădina mătușii. De cînd plecasem din Londra nu-mi trecusem pieptenele sau peria prin păr. Bătute de soare și de vînt, fața, gîtul și mîinile mi-erau negre ca gemul de mure. Eram acoperit din cap pînă în picioare de praf alb, ca și cum aș fi fost scos dintr-un cuptor de var. În acest hal fără de hal, de care-mi dădeam foarte bine seama, mă pregăteam să mă prezint înfricoșătoarei mele mătuși și așteptam să văd ce impresie îi voi face.

Văzînd că la fereastră nu se arată nimeni, mi-am zis după un timp că mătușa, pesemne, nu se afla în odaie și am ridicat privirea spre fereastra de la catul de sus, unde am văzut un domn cu păr cărunt, simpatic și rumen la față, care închizînd un ochi, mi-a făcut semn de cîteva ori, apoi tot de atîtea ori a clătinat din cap, a rîs și după aceea s-a făcut nevăzut.

Fusesem destul de speriat şi pînă atunci ; purtarea lui neobişnuită m-a speriat însă şi mai tare, şi tocmai eram gata să fug ca să mă duc să chibzuiesc ce era de făcut, cînd am văzut ieşind din casă o doamnă, cu o batistă legată peste o bonetă şi cu mănuşi de grădinărie trase pe mîini, purtînd sub braţ ceva ce semăna cu o taşcă de vameş şi înarmată cu un cuţit foarte mare. Mi-am dat seama numaidecît că era *miss* Betsey, căci umbla cu acel pas semeţ, descris de atîtea ori de biata mama, cu care îşi făcuse intrarea în grădina casei noastre de la Blunderstone.

— Şterge-o ! mi-a zis *miss* Betsey, clătinînd din cap şi spintecînd aerul cu cuţitul. Vezi-ţi de drum ! Băieţii n-au ce căuta aici !

Cu sufletul la gură, m-am uitat după ea cum, cu paşi mari, s-a dus într-un colţ al grădinii şi s-a aplecat să smulgă nişte rădăcini. Apoi, foarte speriat, dar împins de disperare, am intrat tiptil, m-am apropiat de ea şi am atins-o cu degetul.

— Vă rog, *ma'am*... am început.

A tresărit şi şi-a ridicat privirile.

— Te rog, mătuşă...

— CE ? a exclamat dînsa cu o uluială în glas cum nu mi-a fost dat să mai aud vreodată.

— Te rog, mătuşă, sînt nepotul matale...

— Vai, Doamne ! a strigat mătuşa.

Şi s-a prăbuşit în mijlocul aleii.

— Sînt David Copperfield din Blunderstone, comitatul Suffolk, unde ai venit în noaptea cînd m-am născut şi ai făcut cunoştinţă cu scumpa mea mamă. De cînd s-a prăpădit, sînt foarte nenorocit. Am suferit înjosiri, n-am fost dat la învăţătură, m-au lăsat în voia soartei şi m-au silit să fac o muncă cu totul nepotrivită. De aceea am fugit şi am venit la matale. Am fost jefuit de cum am pornit şi m-am văzut nevoit să fac tot drumul pe jos, şi din clipa plecării n-am dormit nici o singură noapte în pat.

Brusc, nu m-am mai putut stăpîni ; şi făcînd un gest cu mîna, spre a-i arăta în ce hal ajunsesem şi spre a învedera tot ce îndurasem, am izbucnit în hohote de plîns, acumulate de o săptămînă întreagă.

Aşezată pe pietrişul aleii, mătuşa, pe chipul căreia nu se putea vedea nici un alt sentiment decît uimirea, s-a holbat la mine fără nici o întrerupere pînă în clipa cînd am început să plîng ; atunci s-a sculat în mare grabă, m-a luat de guler şi m-a dus în casă. Prima ei grijă a fost să descuie dulapul înalt din perete şi să scoată cîteva sticle şi să-mi toarne pe gît cîte puţin din fiecare. Presupun că le-a luat la întîmplare, căci, după gust, am recunoscut, pe rînd, lichior de anason, salată de heringi şi oţet pentru salată. După ce mi-a administrat aceste întăritoare, văzînd că tot mai eram agitat şi nu-mi puteam stăpîni plînsul, m-a culcat pe sofa, aşternîndu-mi o basma sub cap şi o batistă sub picioare, ca nu cumva să murdăresc cuvertura ; apoi s-a aşezat în aşa fel în dosul paravanului sau ecranului verde, de care am pomenit, încît să nu-i pot vedea faţa, exclamînd din cînd în cînd : „Miluieşte-ne, Doamne !“, aceste exclamaţii răsunînd ca nişte mici detunături.

După cîtva timp a scuturat clopoţelul.

— Janet ! i-a zis slujnicei, cînd aceasta a intrat în odaie. Du-te sus ; salută-l din partea mea pe *mister* Dick şi spune-i că vreau să-i vorbesc.

Janet a părut cam surprinsă cînd m-a văzut imobil, întins pe sofa (mi-era teamă să mă mişc, ca nu cumva s-o supăr pe mătuşa), dar s-a dus să îndeplinească porunca. Mătuşa, cu mîinile la spate, s-a plimbat de-a lungul şi de-a latul odăii, pînă ce domnul, care adineauri îmi făcuse cu ochiul de la fereastra de sus, a intrat în odaie rîzînd.

— *Mister* Dick, i-a zis mătuşa, nu mai face pe prostul, căci nimeni nu-i mai priceput decît dumneata cînd vrei

să-ţi dai osteneala. Ştim noi asta. Aşa că, orice ai fi, să nu faci pe prostul !

Domnul a devenit îndată serios şi s-a uitat la mine, rugîndu-mă parcă să nu pomenesc nimic despre scena de la fereastră.

— *Mister* Dick, i-a zis mătuşa, îţi aduci aminte că m-ai auzit pomenind de David Copperfield ? Să nu pretinzi că n-ai memorie, pentru că ştim amîndoi cum stau lucrurile.

— David Copperfield ? a îngînat *mister* Dick, care nu părea să-şi amintească acest nume. *David* Copperfield ? O, da, desigur ! Nici vorbă, David !

— Bine, i-a zis mătuşa. Ăsta-i băiatul lui, fiul lui. Dacă n-ar semăna atît de mult cu maică-sa, ar fi leit taică-su.

— Fiul lui ? s-a mirat *mister* Dick. Fiul lui David ? Nu se poate !

— Da, da, a urmat mătuşa, şi a făcut o ispravă straşnică ! A fugit ! Ah, Betsey Trotwood, sora lui, niciodată n-ar fi fugit de acasă !

Şi mătuşa întări aceste cuvinte dînd energic din cap, căci avea deplină încredere în firea şi purtarea fetei care nu se născuse.

— Ah, crezi că n-ar fi fugit de acasă ? a întrebat-o *mister* Dick.

— Iartă-l, Doamne, că nu ştie ce spune ! a exclamat indignată mătuşa. Cum poate vorbi aşa ? Sînt sigură că n-ar fi fugit. Ar fi trăit lîngă naşa ei şi am fi fost cele mai bune prietene. Şi, pentru numele lui Dumnezeu, de unde ar fi putut să fugă Betsey Trotwood şi unde s-ar fi putut duce ?

— Nicăieri, i-a răspuns *mister* Dick.

— Bine, atunci, a urmat mătuşa, lăsîndu-se îmbunată de acest răspuns, cum poţi să pretinzi că eşti distrat. Dick, cînd ţi-e mintea ascuţită ca un bisturiu ? Iată-l, deci, pe

David Copperfield-junior, și întrebarea pe care ți-o pun e : ce să fac cu el ?

— Ce să faci cu el ? a bolborosit *mister* Dick, scărpinîndu-se în cap. O ! Ce să faci cu el ?

— Da ! i-a zis mătușa, aruncîndu-i o privire gravă și ridicînd arătătorul. Hai ! Am nevoie de un sfat înțelept.

— Păi, dac-aș fi în locul dumitale, a zis *mister* Dick, chibzuind și uitîndu-se la mine dezorientat, i-aș face... Și venindu-i subit o idee, a adăugat repede : I-aș face o baie !

— Janet ! a exclamat mătușa întorcîndu-se triumfătoare (de ce, n-am putut pricepe) către slujnică. *Mister* Dick ne-a scos din încurcătură. Fă focul la baie !

Deși dialogul lor mă interesa foarte mult, nu m-am putut reține ca, pe măsură ce se desfășura, s-o măsor din ochi pe mătușa, precum și pe *mister* Dick și pe Janet și să cercetez mai departe odaia în care mă aflam.

Mătușa era o femeie înaltă, cu trăsături dure, dar nu era nicidecum urîtă. În chipul și în glasul ei, precum și în ținută și în mers se oglindea o hotărîre nestrămutată, care explică pe deplin impresia ce-a făcut-o asupra ființei blajine care era mama ; trăsăturile ei, deși severe și rigide, erau mai degrabă frumoase. Am băgat de seamă mai ales că privirea-i era ageră și luminoasă. Deasupra părului cărunt, pieptănat cu cărare la mijloc, purta o bonetă de casă — o bonetă cu panglici ce se legau sub bărbie, care pe vremea aceea erau mult mai răspîndite decît astăzi. Rochia ei, de culoarea levănțică, era foarte îngrijită ; croiala era simplă, parcă anume ca să n-o stinghereasc în mișcări. Țin minte că mi s-a părut că seamănă cu un costum de călărie, căruia i se retezase trena inutil de lungă. Purta la brîu un ceas de aur, care, după formă și mărime, părea a fi un ceas bărbătesc, prevăzut cu lanț și brelocuri ; la gît purta niște bentițe de olandă în chip de guler, iar la mînecă, un fel de manșete.

Mister Dick, după cum am spus mai înainte, era cărunt și avea obraji rumeniți ; încolo, n-aș mai fi avut

nimic de spus, afară doar de faptul că-şi ţinea capul plecat, nu din pricina vîrstei, într-un chip cît se poate de ciudat ; îmi amintea cum îşi ţinea capul în piept după ce mînca bătaie, unul dintre elevii lui *mister* Creakle, iar ochii lui, cenuşii, mari şi bulbucaţi, care aveau o ciudată lucire apoasă, precum şi expresia lui absentă, şi faptul că nu ieşea din vorba mătuşii, şi copilăreasca încîntare pe care o arăta atunci cînd dînsa îl lăuda m-au făcut să bănuiesc c-ar fi puţin cam nebun ; cu toate că dacă ar fi fost într-adevăr nebun, nu înţelegeam defel cum de ajunsese în casa mătuşii. Ca orice *gentleman* care se respectă, purta o redingotă largă, gri, o jiletcă de aceeaşi culoare şi pantaloni albi. Avea un ceas în buzunarul jiletcii, iar în buzunarele pantalonilor avea nişte bani pe care-i zornăia, ca şi cum ar fi fost foarte mîndru de ei.

Janet, o fată drăguţă, în floarea tinereţii, avea vreo 19—20 de ani şi era întruchiparea spiritului de ordine. Deşi, în privinţa ei, cercetările mele n-au mers mai departe atunci, pot spune aici un lucru ce l-am aflat abia mai tîrziu, şi anume că era una dintr-un şir întreg de fete luate în serviciu de mătuşă-mea spre a le creşte în spiritul renunţării la viaţa lumească şi care mai toate au dezamăgit-o, căsătorindu-se cu primul bărbat care le-a cerut de nevastă.

Încăperea era foarte ordonată cum erau Janet şi mătuşa. Adineauri, lăsînd pana din mînă, ca să-mi aduc aminte cum era, am simţit adierea mării, încărcată cu miresmele florilor, pătrunzînd în odaie ca altădată şi am văzut aievea mobilierul ei vechi frecat şi lustruit, scaunul mătuşii, pe care n-avea voie să se aşeze nimeni, şi masa de lîngă apărătoarea de soare din nişă, covorul acoperit cu un preş, pisica, suportul ceainicului, cei doi canari, vesela veche de porţelan, vasul pentru *punch*, plin cu petale uscate de trandafiri, dulapul cel înalt din perete, în care erau păstrate fel de fel de sticle şi borcane, şi, făcînd o notă foarte discordantă în mijlocul lor, mă văd

și pe mine, plin de praf, culcat pe divan, înregistrînd totul.

Janet se dusese să pregătească baia, cînd deodată, spre stupoarea mea, mătușa crispată de mînie a strigat cu voce sugrumată :

— Janet ! Măgarii !

Auzind acest strigăt, Janet a coborît în goană, ca și cum s-ar fi aprins casa, și s-a repezit spre mica pajiște din fața casei, de unde a alungat doi măgărași, care, cu cîte o cucoană în spinare, se încumetaseră să calce iarba cu copitele lor, în vreme ce mătușa, ieșind din casă ca o vijelie, a apucat de căpăstru un al treilea măgăruș, pe care călărea un băiețaș, și, întorcîndu-l, l-a silit să părăsească acele locuri sacrosancte, arzîndu-i și cîteva scatoalce unui alt băiețaș care-i însoțea pe jos și cutezase să profaneze acel pămînt sfințit.

Nici pînă azi nu știu dacă mătușa avea sau nu un drept asupra acestei pajiști ; dar hotărîse ea singură c-ar avea un asemenea drept, și asta-i era de ajuns. Trecerea unui măgar peste acest loc neprihănit era cea mai mare ocară ce i se putea aduce și nu putea fi lăsată nepedepsită. Orice treabă să fi avut, oricît de interesantă să fi fost conversația la care lua parte, de îndată ce vedea un măgar, lăsa totul baltă și se năpustea asupra lui. Căldări și vase pline cu apă stăteau pregătite în locuri ascunse, spre a-i împroșca pe cei vinovați de o asemenea nelegiuire ; în dosul ușii erau pitite niște ciomege ; expedițiile de acest fel se țineau lanț, și în casă domnea în permanență o atmosferă de război. Se prea poate ca treaba asta să-i fi distrat pe băieții care păzeau măgărușii ; sau poate că măgarii, mai isteți, înțelegînd cum stăteau lucrurile, se desfătau, încăpățînîndu-se — după cum le este firea — să apuce mereu într-acolo. Un singur lucru știu sigur, și anume că pînă să fie gata baia, s-a dat alarma de trei ori, și că, în timpul ultimei și celei mai înverșunate dintre ciocniri, am văzut-o pe mătușa încăierîndu-se cu un băiat de vreo 15 ani, cu părul blond-deschis, și dîndu-l cu capul lui cel blond de

poartă mai înainte ca acesta să fi priceput despre ce era vorba. Mie aceste întreruperi îmi păreau deosebit de caraghioase, căci mătușa tocmai îmi dădea supă cu lingura (fiind încredințată că eram flămînd și deci trebuia să mă hrănească numai puțin cîte puțin), și pe cînd stam cu gura deschisă ca să-mi toarne supă, o vărsa înapoi în castron, strigînd : „Janet ! Măgarii !“ și se năpustea la atac.

Baia m-a înviorat. Din pricină că petrecusem nopțile pe cîmp, sub cerul liber, începusem să simt junghiuri ascuțite în toate mădularele și eram atît de obosit și de slăbit, încît abia mai puteam ține ochii deschiși cinci minute în șir. După ce am făcut baie, dînsele (adică mătușa și Janet) mi-au îmbrăcat o cămașă și o pereche de pantaloni de-ai lui *mister* Dick și m-au învelit în două sau trei șaluri mari. Nu știu cum arătam astfel împachetat, știu doar că mi-era cald și bine. Sleit de oboseală și somnoros, m-am culcat iar pe sofa și am adormit.

Se prea poate că n-a fost decît un vis, izvorît din acea imagine care stăruise atîta timp în mintea mea, dar fapt este că m-am trezit cu impresia că pe cînd dormeam, mătușa s-ar fi apropiat și s-ar fi aplecat peste mine și, ridicînd părul care-mi căzuse în obraz, mi-ar fi potrivit perna și m-ar fi privit lung. Îmi răsunau parcă în urechi și cuvintele : „Drăguț băiat“ sau : „Bietul băiat“ ; dar cînd m-am trezit, n-am văzut nimic care să mă facă să cred că le-ar fi rostit mătușă-mea, care stătea în nișa ferestrei, la adăpostul ecranului verde, fixat pe un pivot, ce putea fi manevrat în orice poziție, cu privirea ațintită departe, spre larg.

Îndată după ce m-am trezit, ne-am așezat la masă și am mîncat friptură de găină și budincă ; înfășat cum mă aflam, eram împiedicat ca un pui la tavă și abia îmi puteam mișca brațele. Dar nu m-am plîns, căci de înfășat mă înfășase mătușa. Ardeam de nerăbdare să văd ce hotărîri avea să ia în privința mea ; dar tot timpul mesei a tăcut, ațintindu-și numai din cînd în cînd ochii asupra

mea și spunînd : „Miluiește-ne, Doamne !", ceea ce n-a avut nicidecum darul să mă liniștească.

După ce s-a strîns fața de masă și s-a servit vin de Xeres (mi s-a dat și mie un pahar), mătușa din nou a trimis după *mister* Dick, care a venit și s-a străduit să pară cît se poate de cuminte atunci cînd dînsa i-a cerut s-asculte povestea vieții mele, pe care, treptat-treptat, punîndu-mi o întrebare după alta, mătușa m-a îmboldit să le-o istorisesc. În timp ce povesteam, mătușa a stat tot timpul cu ochii asupra lui *mister* Dick, care, altfel, cred c-ar fi adormit, și cum îl vedea zîmbind, îndată se încrunta la el.

— Nu pot pricepe ce a împins-o pe biata fetiță să se remărite ! s-a minunat mătușa cînd am isprăvit povestirea.

— Poate că s-o fi îndrăgostit de soțul ei de-al doilea, și-a dat cu părerea *mister* Dick.

— S-o fi îndrăgostit ! l-a îngînat mătușa. Ce vrei să spui ? Ce nevoie a avut să se îndrăgostească ?

— Poate, a zis *mister* Dick, surîzînd prostește, după ce a chibzuit o clipă, poate c-a făcut-o de plăcere.

— Auzi, de plăcere ! i-a întors-o mătușa. Strașnică plăcere pentru biata fetiță să-și pună toată încrederea într-o javră de bărbat, care, fără doar și poate, avea s-o maltrateze într-un fel sau altul. Aș vrea să știu ce și-o fi închipuit ? ! Doar a fost măritată o dată. L-a înmormîntat pe David Copperfield, care, de cînd s-a născut, a alergat numai după păpuși de ceară. Copil avea... de fapt, chiar doi, în noaptea aceea de vineri, cînd a dat naștere acestui băiețel !... Ce-o mai fi poftit ?

Pe furiș, *mister* Dick mi-a făcut un semn cu capul, vrînd parcă să-mi dea a înțelege că avea și ea o idee fixă.

— Și nici măcar n-a fost în stare să aibă un copil ca lumea, a urmat mătușa. Unde a rămas Betsey Trotwood, surioara acestui băiețaș ? Nici n-a venit pe lume ! Nu-mi spune mie povești !

Mister Dick mi s-a părut foarte speriat.

— Şi omuleţul acela, care-şi ţinea capul într-o parte, doctorul Jellips [1], sau cum l-o fi chemat, ce învîrtea pe acolo ? Altceva n-a ştiut decît să ciripească aşa, ca un piţigoi... ca un piţigoi ce *este* : „E băiat ! Băiat !“ Oh, ce neghiobi mai sînt cu toţii !

Violenţa acestei izbucniri l-a tulburat din cale-afară pe *mister* Dick şi, ca să spun adevărul, şi pe mine.

— Şi apoi, ca şi cum toate astea n-ar fi fost de ajuns, ca şi cum nu i-ar fi ajuns că i-a stat în cale lui Betsey Trotwood, adică surioarei băieţaşului acestuia, dumneaei s-a apucat să se mărite a doua oară, şi şi-a găsit să se mărite cu un oarecare Murderer [2], sau cu un domn care poartă un nume asemănător, şi să-i ia lumina copilului *ăstuia !* Şi urmarea firească, pe care numai un copil n-ar fi putut s-o prevadă, e că băieţaşul a ajuns pribeag şi fugar în lume ! Şi, iată, a ajuns să semene cu Cain [3] încă înainte de a fi crescut mare !

Mister Dick m-a privit cu luare-aminte, de parc-ar fi vrut să recunoască în mine trăsăturile acestui personaj.

— Mai e apoi şi femeia aia cu nume păgîn, Peggotty aia, care n-a găsit nici *ea* nimic mai bun de făcut decît să se mărite ! Nu i-a ajuns c-a văzut cu ochii ei nenorocirile ce se trag din căsătorie şi, după cum povesteşte băieţaşul, s-a apucat şi *ea* să se mărite. Vreau să nădăjduiesc că va fi dat peste un soţ dintre aceia care îşi strunesc soţiile cu vătraiul, despre care adesea se scrie la gazetă, şi că o bate măr.

N-am putut răbda ca iubita mea dădacă să fie ponegrită în acest fel şi să i se dorească asemenea soartă. Şi îndată i-am spus mătuşii că se înşela. Că Peggotty era cea

---

[1] Este vorba de doctorul Chillip (vezi capitolul 1, p. 20 şi urm.), al cărui nume, după atîţia ani, mătuşa îl uitase.

[2] În traducere : ucigaş.

[3] Personaj biblic, fiul lui Adam şi al Evei, fratele şi ucigaşul lui Abel.

mai bună, ceă mai sinceră, cea mai credincioasă şi mai dezinteresată prietenă şi slujnică din lumea întreagă ; că întotdeauna mă iubise din toată inima, aşa cum o iubise şi pe mama ; că i-a ţinut capul mamei cînd a fost pe patul de moarte şi că mama, înainte de a muri, ultima sărutare plină de recunoştinţă ei i-a dat-o. Şi amintindu-i de ele două, am simţit că mă înăbuş şi că nu mai pot vorbi în momentul cînd încercam să-i spun că pentru mine casa lui Peggotty era şi a mea, că tot avutul ei era şi al meu, şi că, dacă nu m-aş fi temut să-i fiu o povară, m-aş fi dus la ea să-i cer adăpost, dar cînd am vrut să-i spun toate astea, am simţit că nu mai pot vorbi şi, îngropîndu-mi faţa în mîini, mi-am lăsat capul pe masă.

— Da, da, a zis mătuşa, are tot dreptul băiatul să sară în apărarea celor care l-au apărat !... Janet ! Măgarii !

Dacă n-ar fi fost afurisiţii aceia de măgari, cred c-aş fi ajuns să mă înţeleg foarte bine cu mătuşa, căci tocmai îmi pusese mîna pe umăr şi eram cît pe-aci să-i sar de gît, s-o îmbrăţişez şi s-o rog să mă ocrotească. Dar întreruperea aceea neaşteptată şi tulburarea provocată de încăierarea de afară au risipit pentru moment intenţiile duioase, şi pînă la ora ceaiului mătuşa şi-a revărsat indignarea, spunîndu-i lui *mister* Dick că era hotărîtă să ceară ocrotirea legilor ţării şi să-i cheme în judecată pe stăpînii tuturor măgarilor din Dover pentru încălcarea proprietăţii.

După ceai, am stat la fereastră, aşteptînd să se ivească alţi cotropitori, cel puţin aşa am presupus eu judecînd după căutătura severă a mătuşii, şi am stat aşa pînă s-a lăsat întunericul şi Janet a adus lumînările, a pus pe masă cutia de table şi a lăsat storurile.

— *Mister* Dick, a zis mătuşa cu privirea ei gravă şi cu arătătorul ridicat ca şi mai înainte, vreau să-ţi mai pun o întrebare. Priveşte-l pe băieţaşul ăsta !

— Pe fiul lui David ? a zis *mister* Dick. atent, dar nedumerit.

— Chiar pe el, i-a răspuns mătușa. Ce ai face cu el acuma ?

— Ce-aș face cu fiul lui David ?

— Da, i-a răspuns mătușa. Cu fiul lui David.

— O, a zis *mister* Dick. Da. Ce-aș face cu el... L-aș trimite la culcare.

— Janet ! a exclamat mătușa cu acel aer triumfător pe care l-am observat și ceva mai înainte. *Mister* Dick ne călăuzește pe drumul cel bun ! Dacă-i gata patul, să ducem băiețașul sus, la culcare !

După ce Janet a spus că totul era pregătit, m-au dus sus ; cu blîndețe, dar tratîndu-mă într-un fel ca pe un deținut ; mătușa mergînd înainte, iar Janet escortîndu-mă. Pe scări, mătușa s-a oprit ca să întrebe de ce mirosea a ars, iar Janet i-a răspuns că pusese pe foc cămașa mea cea veche, și asta mi-a dat o umbră de nădejde. Dar în odaia mea n-am găsit alte veșminte decît vechile mele straie, așezate grămadă ; și cînd m-au lăsat singur, cu un muc de lumînare, care, după cum m-a prevenit mătușa, nu putea ține mai mult de cinci minute, le-am auzit încuind ușa pe dinafară. Tot întrebîndu-mă de ce se purtau astfel, mi-am zis că se prea poate că, neavînd de unde să mă cunoască, mătușa credea c-aveam obiceiul de a fugi și de aceea luase măsuri de prevedere și mă ținea sub cheie.

Odaia, aflată la mansardă, era plăcută, și pe fereastră se vedea marea, care strălucea sub razele lunii. Îmi aduc aminte că după ce mi-am făcut rugăciunea de seară și după ce s-a stins lumînarea, am rămas multă vreme privind lumina lunii pe întinsul apelor, ca și cum aș fi nădăjduit ca în licăririle ei să-mi pot citi norocul ca într-o carte strălucitoare ; sau aș fi așteptat s-o zăresc pe mama, cu pruncul ei în brațe, coborînd din ceruri pe o rază și privindu-mă, ca atunci cînd i-am văzut pentru ultima oară fața blîndă. Îmi aduc aminte cum, în clipa cînd, în cele

din urmă, mi-am întors ochii de la priveliște, această profundă emoție a făcut loc unui sentiment de recunoștință și de tihnă cînd am văzut patul cu polog alb și cînd, întinzîndu-mă binișor în el, m-am cuibărit între cearceafurile albe ca zăpada ! Îmi aduc aminte cum am trecut în revistă toate coclaurile pe care dormisem sub bolta înstelată și cum m-am rugat să nu mai fiu niciodată un biet pribeag lipsit de adăpost și să nu-i uit niciodată pe cei fără căpătîi. Și-mi aduc aminte cum, alunecînd devale pe nostalgica strălucire a acestui covor de lumină, desfășurat pe întinsul apelor, am coborît în lumea viselor.

CAPITOLUL

XIV

MĂTUȘA DECIDE CE SĂ FACĂ CU MINE

Coborînd să iau gustarea de dimineață, am găsit-o pe mătușa la masă, cu cotul pe tavă, atît de adîncită în gînduri, încît nici nu băgase de seamă că se revărsase cana și că ceainicul și fața de masă pluteau în apă, și abia cînd m-am apropiat s-a trezit din visare. Am fost sigur că se gîndea la mine și tare-aș fi vrut să știu ce intenții avea în privința mea. Totuși, temîndu-mă să n-o supăr, n-am îndrăznit să-i pun nici o întrebare.

Cît am stat la masă, ochii mei fiind ceva mai anevoie de stăpînit decît limba, s-au oprit nu o dată asupra mătușii, și de cîte ori am fixat-o cîteva clipe, i-am întîlnit privirea — o privire visătoare, care venea parcă de foarte departe, deși dînsa stătea în fața mea, de cealaltă parte a măsuței rotunde. Cînd a isprăvit de mîncat, mătușa s-a rezemat de spetează scaunului, s-a încruntat și, încrucișîndu-și brațele, m-a măsurat cu o asemenea stăruință și luare-aminte, încît m-am simțit prost. Cum nu-mi isprăvisem gustarea, am încercat să-mi ascund tulburarea, continuînd să mănînc, dar cuțitul mi s-a împiedicat de furculiță, furculița de cuțit, iar cînd am dat să tai slănina, bucățelele mi-au sărit din farfurie și m-am înecat cu ceaiul, pe care tocmai îl beam, așa că m-am lăsat păgubaș și, roșind, am rămas stînjenit sub privirea scrutătoare a mătușii.

— Ascultă ! mi-a zis mătușa după o bucată de vreme.

Mi-am ridicat respectuos ochii și i-am întîlnit privirea ageră și luminoasă.

— I-am scris ! a urmat mătușa.

— Cui ?

— Tată'ui tău vitreg. I-am scris o scrisoare la care aștept răspuns, că de nu, o să aibă de-a face cu mine ! Despre asta poate să fie sigur !

— Știe cumva unde mă aflu, mătușico ? am întrebat-o, alarmat.

— I-am dat de știre, mi-a răspuns, dînd din cap.

— Și... voi fi din nou dat pe mîna lui ? am bolborosit eu.

— Nu știu. O să vedem.

— O ! Nu știu ce o să mă fac dacă o să fiu silit să mă întorc la *mister* Murdstone !

— Deocamdată nu știu nimic, mi-a zis mătușa, clătinînd din cap. Încă nu pot să-ți spun. O să vedem.

Cînd am auzit aceste cuvinte, toate speranțele s-au risipit și m-am simțit foarte abătut, cu inima grea. Fără a părea că se sinchisește prea mult de mine, mătușa și-a legat un șorț de pînză cu pieptar, pe care l-a scos din dulap, a spălat cu mîna ei cețile ; și după ce le-a spălat și le-a rînduit pe toate la loc pe tavă, și-a împăturit fața de masă, punînd-o deasupra, a chemat-o pe Janet să le ia afară. Apoi, punînd mîna pe mătură (după ce mai întîi și-a pus o pereche de mănuși), a strîns firimiturile, pînă ce n-a mai rămas pe covor nici o urmă microscopică de murdărie ; apoi a șters praful și a dereticat prin odaie, cu toate că fusese dereticată înainte și nu mai rămăsese nici un firicel de praf. Cînd și-a sfîrșit treaba, mătușa și-a scos șorțul și mănușile, le-a pus la loc în dulapul din perete, în colțul unde le era locul, și-a luat cutia de lucru și s-a dus la masa din fața ferestrei larg deschise, unde s-a așezat, și, potrivind ecranul verde, ca s-o apere de lumină, s-a apucat să coasă.

— Aș vrea, mi-a zis mătușa, băgînd ața în ac, să te rog să te duci sus, să-i prezinți salutările mele lui *mister*

Dick și să-i spui c-aș fi bucuroasă să aflu cum merge cu lucrul la memoriul său.

M-am ridicat în grabă să îndeplinesc acest comision.

— Presupun, mi-a zis mătușa chiorîndu-se la mine cum se chiorăște omul la ac înainte de a petrece ața, presupun că ți-ai dat seama că *mister* Dick e numele lui mic, nu ?

— Mi s-a părut și mie ieri că-i un nume cam scurt, i-am mărturisit.

— Să nu-ți închipui că n-ar avea și un nume mai lung, pe care ar putea să-l poarte dacă ar vrea, mi-a zis mătușa, cu un aer distins. Babley... *mister* Richard Babley... ăsta-i numele lui adevărat. [1]

Ținînd seama cu modestie de vîrsta mea și regretînd necuviința de care mă făcusem vinovat, tocmai voiam să-i spun mătușii c-ar fi mai bine să-l chem pe numele lui adevărat, cînd dînsa a urmat :

— Dar nu cumva să-i zici așa. Nu poate suferi acest nume. Asta-i o ciudățenie a lui. De fapt, nu știu dacă-i o ciudățenie, căci a avut atît de multe de suferit de la unii care poartă numele acesta, încît îl urăște de moarte. Dumnezeu știe ! Aici i se spune *mister* Dick, și la fel i s-ar zice oriunde s-ar duce, dacă i-ar trece prin minte să plece, ceea ce nu se va întîmpla. Ia seama, deci, să nu cumva să-i spui altfel decît *mister* Dick.

I-am făgăduit să nu-i spun altfel și am pornit sus pe scări, să-i transmit mesajul, gîndindu-mă pe drum că dacă *mister* Dick lucrase multă vreme la memoriul său cu tot atîta sîrguință cît lucra adineauri cînd, coborînd, îl zărisem prin ușa întredeschisă, atunci, fără îndoială, treaba mergea foarte bine. L-am găsit ostenind din greu cu o pană lungă, ținîndu-și capul aproape culcat pe hîrtie. Era atît de adîncit, încît, pînă să mă bage în seamă, am avut destul răgaz să examinez zmeul mare de hîrtie aruncat în-

[1] Dick este o formă prescurtată, de alintare pentru Richard.

tr-un colț, grămada de manuscrise aruncate talmeș-balmeș, mulțimea penelor și, în sfîrșit, proviziile de cerneală (mi s-a părut c-avea vreo cîteva duzini de șipuri de cîte o jumătate de *gallon* [1] fiecare).

— Ha ! Phoebus ! a exclamat *mister* Dick, lăsînd pana din mînă. Ce mai e nou pe lume ? Am să-ți spun ceva, a urmat cu glas scăzut, dar n-aș vrea să repeți acest lucru. Și făcîndu-mi un semn, s-a aplecat și mi-a șoptit la ureche : Lumea a înnebunit. E un balamuc, băiete ! mi-a zis, rîzînd cu poftă și luînd o priză de tutun dintr-o cutie rotundă de pe masă.

Fără a îndrăzni să mă pronunț asupra acestei chestiuni, i-am transmis mesajul.

— Mulțumesc, mi-a răspuns *mister* Dick. Du-i salutări din partea mea și spune-i că... spune-i că mi se pare că merge. Mi se pare că merge, a repetat *mister* Dick, trecîndu-și mîna prin părul cărunt și aruncînd o privire nu tocmai satisfăcută asupra manuscrisului. Ai învățat carte ?

— Da, *sir*, i-am răspuns, am învățat puțin.

— Îți amintești, m-a întrebat *mister* Dick, uitîndu-se foarte serios la mine și luîndu-și condeiul pentru a-și însemna răspunsul, îți amintești data decapitării lui Carol I [2] ?

I-am răspuns că după cîte îmi amintesc a fost decapitat în anul 1649.

— Bine, mi-a răspuns *mister* Dick, scărpinîndu-se cu pana după ureche și privindu-mă cu oarecare îndoială. Așa scrie la carte ; dar nu cred că poate fi adevărat. Căci dacă de atunci a trecut atîta vreme, cum de au putut cei din preajma lui să săvîrșească greșeala de a trece în capul *meu* o parte din zăpăceala ce domnea în al *lui* ?

---

[1] Unitate de măsură pentru lichide folosită în țările anglo-saxone ; 1 *gallon* este egal cu 4,546 l.

[2] *Carol I Stuart* (1600—1649), rege al Angliei (1625—1649) ; înlăturat de la tron de revoluția burgheză și decapitat sub presiunea celor care cereau proclamarea republicii.

Întrebarea m-a uluit ; și nu i-am putut da nici un răspuns.

— E foarte ciudat, a urmat *mister* Dick, privind descurajat hîrtiile și trecîndu-și iar mîna prin păr, dar treaba asta nu izbutesc s-o înțeleg prea bine. Nu reușesc s-o clarific pînă la capăt. Dar n-are nici o importanță, n-are nici o importanță ! a urmat, redresîndu-se și recăpătîndu-și voia bună. Am timp destul ! Transmite salutările mele lui *miss* Trotwood și spune-i că merge foarte bine.

Cînd am dat să plec, mi-a atras atenția asupra zmeului.

— Ce zici de zmeul ăsta ? m-a întrebat.

I-am răspuns că era foarte frumos. Cred că era lung de vreo șapte picioare.

— Eu l-am făcut ! Mergem împreună să-l înălțăm, mi-a zis *mister* Dick. Dar asta ai văzut ?

Și mi-a arătat că zmeul era acoperit cu un scris foarte mărunt și chinuit, dar atît de citeț, încît, uitîndu-mă în treacăt peste el, mi s-a părut că în unul sau două locuri era vorba despre capul regelui Carol I.

— Sfoară avem berechet, mi-a zis *mister* Dick, și cînd se înalță în văzduh, poartă pînă foarte departe știrile despre acele evenimente. Ăsta-i sistemul meu de a le difuza. Nu pot ști dinainte unde o să nimerească. Depinde de împrejurări, de vînt și așa mai departe ; dar accept acest risc

Avea o căutătură foarte blîndă și foarte plăcută, și deși fața îi era rumenă și sănătoasă, părea atît de respectabil, încît nu eram tocmai sigur că nu glumește cu mine. De aceea am rîs, și a rîs și el, și ne-am despărțit foarte buni prieteni.

— Ei, băiețaș ! m-a interpelat mătușa cînd m-am întors. Ce mai face *mister* Dick azi-dimineață ?

I-am spus că i-a trimis salutări și că treaba merge bine.

— Ce crezi despre el ? m-a întrebat mătușa.

Mă pregăteam să ocolesc întrebarea, răspunzînd că e un om foarte drăguț ; dar pe mătușa n-a fost chip s-o amă-

gesc, căci şi-a lăsat lucrul în poală şi, încrucişîndu-şi braţele, mi-a zis :

— Hai ! Sora ta, Betsey Trotwood, mi-ar fi spus fără înconjur tot ce crede despre oricine. Dă-ţi silinţa să-i semeni cît mai mult şi spune ce ai de spus !

— Nu cumva... ştii, mătuşă... *mister* Dick... te întreb pentru că nu-mi dau seama, nu cumva e sărit ? am bîiguit eu, căci simţeam că subiectul pe care-l atingeam era delicat.

— Nici gînd ! mi-a zis mătuşa.

— O, ce bine îmi pare ! am şoptit eu.

— Se poate spune orice pe lume despre *mister* Dick, mi-a zis mătuşa pe un ton şi cu un aer cît se poate de hotărît, dar asta, nu !

Neştiind ce să spun, am murmurat din nou :

— O, ce bine îmi pare !

— S-a *zis* despre el că e nebun, a urmat mătuşa. Spun acest lucru cu o bucurie egoistă, căci dacă nu s-ar fi zis despre el că e nebun, n-aş fi avut plăcerea să-l am aici şi să beneficiez de sfaturile lui în aceşti zece ani din urmă şi chiar mai demult... de fapt, din ziua în care sora ta, Betsey Trotwood, mi-a înşelat aşteptările.

— Chiar de atîta vreme ?

— Şi aceia care au îndrăznit să spună că-i nebun erau oameni bine, a urmat mătuşa. *Mister* Dick mi-e un fel de rudă mai depărtată ; cum, nu interesează, şi nici nu-i nevoie să intru în detalii. Dacă n-aş fi fost eu, propriul lui frate l-ar fi zăvorît pe viaţă. Asta-i tot !

Cred c-am fost cam făţarnic, dar cînd am văzut cît de indignată era mătuşa în legătură cu povestea asta, am încercat să par şi eu indignat.

— Un om prost şi trufaş ! Pentru că frate-su era puţin cam excentric — deşi nici pe jumătate atît de excentric ca mulţi alţii — nevrînd să mai fie văzut în casa lui, l-a internat într-o casă de sănătate, cu toate că tatăl lor, care îl socotea anormal, îi ceruse cu limbă de moarte să-i poarte de grijă. Înţelept, n-am ce zice, trebuie să fi fost şi *dînsul,*

ca să-i treacă prin minte așa ceva ! Nu încape îndoială că o fi fost scrîntit !

Și întrucît mătușa părea foarte convinsă de acest lucru, m-am silit și eu să par convins.

— Atunci am intervenit și i-am făcut o propunere. I-am zis : „Fratele dumitale e sănătos la minte, mult mai sănătos, sper, decît ești sau vei fi dumneata vreodată. Lasă-i micul venit pe care-l are și trimite-l să locuiască la mine. *Mie* nu mi-e frică de el ! Nu-s trufașă și-l voi îngriji, nu mă voi purta rău cu el, așa cum s-au purtat unii (în afară de aceia de la casa de sănătate)". După ce ne-am ciorovăit bine, a urmat mătușa, mi l-a dat. Și de atunci n-a mai plecat de aici. E omul cel mai prietenos și mai cumsecade din cîți am cunoscut ; iar cînd e vorba să-ți dea un sfat... ! Dar, în afară de mine, nu-i nimeni în măsură să știe cît de deștept e acest om !

Mătușa și-a scuturat rochia și a clătinat din cap, ca și cum cu primul gest ar fi vrut să respingă sfidarea întregii lumi, iar cu al doilea ar fi vrut s-alunge din minte pînă și gîndul acesta.

— Avea o soră la care ținea foarte mult, a urmat mătușa, o femeie cumsecade, care se purta frumos cu el. Dar a făcut și ea ceea ce fac toate — s-a măritat. Iar *dînsul* i-a făcut ceea ce fac toți bărbații — a nenorocit-o. Această întîmplare, care a venit să se adauge fricii ce i-o insufla fratele său și sentimentului că acesta îl persecută, l-a impresionat atît de mult pe *mister* Dick, încît pînă la urmă a căzut bolnav *(asta* nu cred că este nebunie). Lucrurile s-au petrecut înainte de venirea lui aici, dar și azi îl mai tulbură amintirea acestor întîmplări. Spune-mi, nu cumva ți-a vorbit de Carol I ?

— Ba da, mătușă.

— Ah ! a exclamat dînsa, frecîndu-și nasul, puțin cam contrariată... Asta-i o alegorie prin care caută să se exprime. Face, firește, o apropiere între boala lui și niște mari frămîntări și răscoliri, și asta e metafora sau compa-

rația sau cum îi mai zice pe care o folosește de obicei. Și de ce n-ar folosi-o dacă socotește că e nimerită ?

— Desigur, mătușă.

— Nu-i un limbaj obișnuit, nu-i limbajul oficial. Recunosc. Tocmai de aceea stărui ca în memoriu să nu pomenească nimic despre treaba asta.

— Scrie un memoriu despre viața lui, mătușă ?

— Da, puiule, mi-a răspuns mătușa, frecîndu-și iar nasul. Vrea să supună memoriul lordului-cancelar sau nu mai știu cărui alt lord, în orice caz, unuia dintre oamenii plătiți să citească memorii. Nădăjduiesc că o să-l expedieze zilele astea. N-a fost în stare să-l scrie fără să recurgă la acest mod de a se exprima ; n-are nici o importanță ; are o ocupație.

Am aflat, mai tîrziu, că de mai bine de zece ani *mister* Dick se străduia să-l scoată pe regele Carol I din memoriul său, căci mereu amintea despre el, dar că numele lui mai este prezent și acum.

— Repet, a urmat mătușa, nimeni, afară de mine, nu știe cît prețuiește mintea acestui om ; și e omul cel mai prietenos și cel mai cumsecade din lume. Ce importanță are dacă îi place să înalțe un zmeu din cînd în cînd ? Doar și Franklin [1] înălța zmeie ! Dacă nu mă înșel, era *quaker*[2], sau cam așa ceva, și e mult mai caraghios să vezi un *quaker* înălțînd un zmeu !

Dac-aș fi putut crede că mătușa îmi destăinuise toate aceste amănunte de dragul meu și ca să-mi arate încrederea ei, m-aș fi simțit măgulit și aș fi socotit că această înaltă prețuire este un semn bun. Dar îmi dădeam bine seama că se avîntase numai pentru că problema i se ivise

---

[1] *Benjamin Franklin* (1706—1790), fizician, filozof și om politic american, inventatorul paratrăsnetului.

[2] Membru al unei secte protestante care, socotind că adevărul sălășluiește în inima credincioșilor, neagă orice serviciu divin organizat și, prin urmare, tainele și clerul ; *quarker*-ii propovăduiesc toleranța religioasă și frăția universală.

în minte și că n-avea nici o legătură cu mine ; îmi vorbise mie în lipsa altcuiva.

În același timp trebuie să mărturisesc aici că mărinimia de care dădea dovadă, luînd apărarea bietului *mister* Dick, care nu făcea nimănui nici un rău, n-a aprins numai unele speranțe egoiste în sufletul meu, ci a trezit o oarecare simpatie pentru dînsa. Am început să bag de seamă că mătușa, deși avea multe ciudățenii și toane, era o femeie stimabilă și de nădejde. Cu toate că era tot atît de înțepată ca în ajun, cu toate că mereu dădea fuga afară să gonească măgarii, cu toate c-a fost cuprinsă de indignare cînd un flăcău, trecînd prin fața casei, s-a apropiat de fereastră și i-a făcut ochi dulci Janetei (ceea ce constituia una din cele mai grave jigniri ce puteau fi aduse mătușii), îmi inspira tot mai mult respect, deși nu-mi insufla nicidecum mai puțină teamă.

Am fost nespus de neliniștit tot timpul pînă la sosirea răspunsului la scrisoarea trimisă lui *mister* Murdstone ; m-am silit însă să-mi ascund tulburarea și să mă port cît mai frumos cu mătușa și cu *mister* Dick. Acesta și cu mine bucuroși ne-am fi dus să înălțăm zmeul ; dar neavînd altă îmbrăcăminte decît acele țoale prea puțin arătoase cu care fusesem dichisit în ziua sosirii mele, eram nevoit să stau în casă toată ziulica, și abia după lăsarea întunericului mătușa mă scotea și mă plimba vreun ceas, în sus și în jos, pe faleză, ca să iau aer înainte de a merge la culcare. În cele din urmă a sosit răspuns din partea lui *mister* Murdstone, și mătușa mi-a dat vestea înspăimîntătoare că a doua zi dînsul avea să vină în persoană să-i vorbească. A doua zi, înfofolit în aceleași straie ciudate, am stat și am urmărit acele ceasului și îmi dogoreau obrajii, căci în sufletul meu se înfruntau nădejdile care mă părăseau și temerile care creșteau ; și așteptam în orice clipă să revăd chipul sumbru al lui *mister* Murdstone, și faptul că întîrzia să vină mă băga în sperieți.

Mătușa era ceva mai imperioasă și mai severă ca de obicei, dar afară de asta, n-am văzut nici un alt semn că

s-ar pregăti în vederea primirii oaspetelui care-mi făcea atîta spaimă. Stătea la fereastră și lucra, iar eu ședeam lîngă ea și cercetam cu gîndul toate urmările posibile și imposibile ale vizitei lui *mister* Murdstone, și așa am rămas pînă tîrziu după amiază. Masa de prînz fusese amînată ; dar în cele din urmă, timpul fiind foarte înaintat, mătușa tocmai poruncise să se servească masa, cînd, deodată, a dat alarma împotriva măgarilor și, spre uimirea și consternarea mea am văzut-o pe *miss* Murdstone într-o șa de damă pe spinarea unui măgar pe care-l mîna cu bunăștiință peste pajiștea sacrosanctă, pentru ca apoi să se oprească în fața casei și să se uite jur împrejur.

— Vezi-ți de drum ! s-a răstit la ea mătușa, clătinînd din cap și amenințînd-o cu pumnul pe fereastră. N-ai ce căuta aici ! Cum de-ai îndrăznit să dai buzna pe pajiștea mea ? Pleacă ! Nerușinato !

Calmul cu care *miss* Murdstone se uita jur împrejur a scos-o pînă într-atît din fire pe mătușa, încît o clipă a rămas înlemnită, incapabilă să se năpustească afară, ca de obicei. Am profitat de ocazie și i-am spus cine era, adăugînd că domnul, care, urcușul fiind pieptiș, rămăsese în urmă și tocmai acum se apropia de infractoare, era *mister* Murdstone în persoană.

— Nu-mi pasă cine e ! a strigat mătușa de la fereastră, clătinînd din cap și gesticulînd într-un fel care numai bun venit nu putea să însemne. Nu admit să mi se încalce proprietatea ! N-am să tolerez acest lucru ! Plecați ! Întoarce-l din drum, Janet. Gonește-l !

Și, pitit în spatele mătușii, am asistat la o scurtă, dar frenetică încăierare, în care măgarul, cu cele patru picioare proptite fiecare în altă direcție, se împotrivea tuturor, iar Janet, trăgîndu-l de căpăstru, încerca să-l întoarcă. *Mister* Murdstone îl îndemna să meargă înainte, *miss* Murdstone o croia pe Janet cu umbrela de soare, în vreme ce cîțiva băieți, veniți să urmărească lupta, țipau cît îi ținea gura. Deodată, recunoscîndu-l între băieți pe tînărul răufăcător

care era păzitorul măgarului şi care n-avea decît vreo 10 ani, dar care era unul dintre infractorii cei mai înrăiţi, mătuşa s-a repezit afară şi, năpustindu-se asupra lui, l-a prins, l-a tîrît în grădină, în ciuda faptului că băieţelul, cu haina peste cap, ţîrşea picioarele, şi l-a ţinut acolo, strigîndu-i lui Janet să cheme poliţia şi magistraţii, ca să-l aresteze, să-l judece şi să-l execute pe loc. Acest episod n-a durat însă prea mult, căci ştrengarul, fiind dedat la tot felul de tertipuri şi vicleşuguri, care nici prin minte nu-i treceau mătuşii, a scăpat curînd din mîinile ei şi, chiuind a fugit peste straturile de flori, în care ghetele lui cu cuie au lăsat urme adînci, şi şi-a luat măgarul.

Miss Murdstone, care descălecase în timpul ultimei faze a încăierării, aştepta acum, împreună cu frate-su, în dreptul scării, ca mătuşa să-i poată primi. Cam răvăşită de încăierare, mătuşa trecu foarte demnă pe lîngă ei, intră în casă şi, pînă ce Janet nu veni să-i anunţe, nici că le dădu vreo atenţie.

— Să plec ? am întrebat-o eu, tremurînd pe mătuşa.

— Nu ! Nicidecum ! mi-a răspuns mătuşa, împingîndu-mă într-un colţ, lîngă ea, şi trăgînd în faţa mea un scaun.

M-am trezit ca la închisoare sau ca în boxa acuzaţilor. Acolo am rămas tot timpul întrevederii şi de acolo i-am văzut intrînd în odaie pe *mister* Murdstone şi pe soră-sa.

— Vai ! a exclamat mătuşa. În primul moment nu mi-am putut da seama pe cine am plăcerea să săpunesc. Nu îngădui nimănui să intre pe pajişte călare. Şi nu fac nici o excepţie. Nu îngădui acest lucru nimănui.

— Unor străini, o asemenea oprelişte le poate părea cam stranie, i-a replicat *miss* Murdstone.

— Stranie ? făcu mătuşa.

Temîndu-se ca nu cumva să reînceapă ostilităţile, *mister* Murdstone se rugă :

— *Miss* Trotwood !

— Iertați-mă, vă rog, îl întrerupse mătușa, sfredelindu-l cu privirea. Nu sînteți dumneavoastră *mister* Murdstone, care s-a însurat cu văduva răposatului meu nepot David Copperfield, proprietarul Cringului-Ciorilor din Blunderstone ? Deși, de ce-i zicea așa, *eu*, una, nu pot înțelege !

— Chiar eu ! a răspuns *mister* Murdstone.

— Vă rog, *sir*, să nu mi-o luați în nume de rău, a urmat mătușa, dar cred c-ar fi fost mai bine și mai sănătos dacă ați fi lăsat-o în pace pe biata copilă.

— Sînt de acord cu *miss* Trotwood, a remarcat, foarte înțepată, *miss* Murdstone. Sînt și eu de părere că în mai toate privințele mult regretata noastră Clara era într-adevăr un copil.

— Pentru dumneata și pentru mine, care sîntem ceva mai în vîrstă și am scăpat de primejdia de a ne atrage suferințe din pricina farmecului nostru personal, este desigur o mîngîiere că nimeni n-ar putea spune același lucru despre noi.

— Nici vorbă ! a încuviințat *miss* Murdstone, deși nu mi s-a părut prea încîntată. Și desigur, așa cum ați spus, pentru fratele meu ar fi fost mai bine și mai sănătos dacă nu s-ar fi căsătorit. Aceasta a fost părerea mea întotdeauna.

— De asta nici nu mă îndoiesc, a mormăit mătușa. După care, agitînd clopoțelul, porunci : Janet, salută-l din partea mea pe *mister* Dick și roagă-l să coboare.

Și în așteptarea lui, mătușa a rămas în picioare, nemișcată, încruntîndu-se la perete. Apoi cînd a intrat *mister* Dick, a făcut prezentările :

— *Mister* Dick. Un vechi și intim prieten. Și vrînd parcă să-l dojenească pe *mister* Dick, care-și mușca degetul arătător și avea o privire cam buimacă, a adăugat, accentuînd fiecare cuvînt : Un prieten pe a cărui judecată pun temei.

Mister Dick îndată şi-a scos degetul din gură şi s-a apropiat cu o expresie gravă şi atentă.

Mătuşa i-a făcut semn lui *mister* Murdstone, care reîncepu :

— *Miss* Trotwood, cum am primit scrisoarea dumneavoastră, am socotit c-ar fi mai potrivit din punctul meu de vedere şi ar fi poate, mai cuviincios faţă de dumneavoastră...

— Mulţumesc, i-a tăiat vorba mătuşa, cu aceeaşi privire straşnică. Nu-i nevoie să vă sinchisiţi de mine.

— ...să nu vă răspund în scris, a urmat *mister* Murdstone, şi oricît ar fi de anevoios drumul, să vin să vorbesc personal cu dumneavoastră. Acest nefericit băiat, care şi-a părăsit slujba şi prietenii...

— Şi a cărui ţinută e de-a dreptul nedemnă şi scandaloasă ! a sărit cu gura sora lui, atrăgînd atenţia celor de faţă asupra straielor mele extravagante şi caraghioase.

— Jane Murdstone, a mustrat-o fratele ei, te rog să nu mă mai întrerupi. Vă rog să mă credeţi, *miss* Trotwood, că acest nefericit băiat mi-a pricinuit multe neplăceri şi tulburări în casă, atît pe vremea cînd trăia scumpa mea soţie, cît şi de la moartea ei încoace. E încăpăţînat şi îndărătnic, are o fire violentă şi e recalcitrant şi nu ascultă de nimeni. Şi eu şi sora mea ne-am străduit să-l îndreptăm, dar degeaba. Am socotit — pot spune că amîndoi am socotit, căci împărtăşesc surorii mele tot ce gîndesc — că se cuvine să auziţi chiar din gura noastră această încredinţare gravă, dar nepărtinitoare.

— Cred că nu-i nevoie să mai întăresc cele spuse de fratele meu, a zis *miss* Murdstone. Dar aş vrea să adaug că, după părerea mea, nu există pe lume băiat mai rău ca acesta.

— Sînteţi aspră ! s-a pronunţat scurt mătuşa.

— Prea puţin aspră pentru cîte a făcut ! i-a ripostat *miss* Murdstone.

— Asta-i bună ! a exclamat mătușa. Care-i părerea dumneavoastră, *sir* ?

— În ce privește educația lui, am părerile mele, a urmat *mister* Murdstone, a cărui față se întuneca tot mai mult pe măsură ce dînsul și mătușa se scrutau reciproc, ceea ce amîndoi făceau cu mare stăruință. Și aceste păreri sînt întemeiate, pe de o parte, pe faptul că îl cunosc, iar pe de altă parte, pe faptul că știu de ce mijloace și posibilități dispun. Răspund față de mine însumi de aceste păreri, acționez pe baza lor, și în privința lor nu am nimic de adăugat. E destul că i-am găsit acestui băiat o slujbă la o firmă respectabilă, sub supravegherea unui prieten ; că nu i-a plăcut acolo ; că și-a luat tălpășița ; c-a ajuns un vagabond, rătăcind pe drumuri de țară ; și că a venit, în zdrențe, aici, la dumneavoastră, *miss* Trotwood, ca să vă ceară ajutor. Vreau să înfățișez, fără ocolișuri — în măsura cunoștințelor mele — urmările ce le-ar putea avea orice încurajare i-ați acorda.

— Vorbiți-mi mai întîi de firma aia respectabilă ! i-a retezat-o mătușa. Dacă ar fi fost fiul dumitale, tot acolo l-ai fi trimis, în aceeași slujbă ?

— Dac-ar fi fost fiul fratelui meu, a sărit *miss* Murdstone, nu încape îndoială că ar fi avut cu totul altă fire !

— Sau dacă acea nefericită copilă, care a fost mama lui, ar mai fi fost în viață, oare tot la întreprinderea aia respectabilă l-ai fi trimis ? l-a mai întrebat mătușa.

— Sînt convins, i-a răspuns *mister* Murdstone, făcînd o mică plecăciune, că niciodată Clara nu s-ar fi împotrivit unei măsuri pe care eu și cu sora mea, Jane Murdstone, am fi găsit-o potrivită.

Miss Murdstone îl aprobă, emițînd niște sunete nedeslușite.

— Vai, vai ! a făcut mătușa mea. Nefericita copilă !

Mister Dick, care tot timpul își zornăise banii în buzunar, deodată i-a făcut să zornăie atît de tare, încît mătușa s-a văzut nevoită să-i arunce o privire înainte de a spune :

— Şi renta bietei copile s-a stins o dată cu ea ?

— S-a stins o dată cu ea, a răspuns *mister* Murdstone.

— Şi în privinţa acelei mici proprietăţi — casa şi grădina — Crîngul-Ciorilor fără ciori, cum i-o mai zice — nu există nici o dispoziţie testamentară în favoarea fiului ei ?

— I-a fost lăsată moştenire de primul soţ fără nici o condiţie, începu *mister* Murdstone.

Dar, scoasă din răbdări, mătuşa îi tăie vorba :

— Doamne-Dumnezeule, asta nu era nevoie să mi-o spui ! Că i-a lăsat-o fără nici o rezervă ! Îl şi văd pe David Copperfield gîndindu-se să prevadă vreo rezervă, deşi era limpede c-ar fi trebuit să prevadă ! Firește că i-a lăsat-o fără nici o rezervă. Dar atunci cînd s-a recăsătorit, atunci cînd, măritîndu-se cu dumneata, a făcut acel pas cum nu se poate mai nefast, pe scurt, ca să spunem lucrurilor pe nume, nu s-a găsit oare nimeni să se gîndească la interesele băiatului ?

— Răposata mea soţie, doamnă, îşi iubea al doilea bărbat şi avea deplină încredere în el ! i-a ripostat *mister* Murdstone.

— Răposata dumitale soţie a fost o copilă pe cît de nevinovată, pe atît de nefericită şi de nenorocoasă ! i-a replicat mătuşa, privindu-l şi clătinînd din cap. Asta a fost. Şi acum, ce mai aveţi de spus ?

— Un singur lucru am să vă spun, *miss* Trotwood, i-a răspuns. Am venit să-l iau pe David ; să-l iau înapoi necondiţionat şi să fac ce vreau cu el, să mă port cu el aşa cum voi găsi cu cale. N-am venit aici nici ca să fac promisiuni, nici ca să-mi iau angajamente. Se prea poate, *miss* Trotwood, ca dumneavoastră să aveţi de gînd să-i daţi adăpost fugarului şi să daţi crezare plîngerilor sale. Purtarea dumneavoastră, care, trebuie s-o spun, nu pare deloc împăciuitoare, mă face să cred că este posibil acest lucru. Dar trebuie să vă atrag atenţia că dacă îl veţi acoperi de astă dată, veţi fi silită să-l acoperiţi întotdeauna de aci

înainte ; dacă vă puneți de-a curmezișul între mine și el de astă dată, nu veți mai avea dreptul, *miss* Trotwood, să vă retrageți niciodată. Nu glumesc și nu admit să fiu luat în glumă. Am venit aici pentru prima și ultima oară, ca să-l iau înapoi. Vrea să mă urmeze ? Dacă nu — iar dumneavoastră îmi spuneți că nu vrea și oricare ar fi pretextul, nu-mi pasă ! — atunci ușa mea îi va fi pentru totdeauna închisă, iar a dumneavoastră trebuie să presupun că-i este deschisă.

Mătușa a ascultat cu mare luare-aminte cuvîntarea, stînd țeapănă pe scaun, cu mîinile împreunate pe genunchi și privindu-l cu mînie pe vorbitor. Cînd acesta sfîrși vorba, dînsa, fără a se clinti din loc, s-a uitat la *miss* Murdstone și i-a spus :

— *Dumneavoastră,* doamna mea, aveți ceva de adăugat ?

— Fratele meu, *miss* Trotwood, a exprimat atît de bine tot ceea ce aș fi avut de spus și a înfățișat atît de limpede lucrurile așa cum sînt, încît nu-mi rămîne nimic altceva de făcut decît să vă prezint mulțumiri pentru politețea dumneavoastră. Pentru deosebita dumneavoastră politețe, desigur, a încheiat *miss* Murdstone, cu o ironie care pe mătușa n-a atins-o, așa cum desigur n-a atins nici tunul lîngă care am dormit la Chatham.

— Dar băiatul ce părere are ? Vrei să pleci, David ? m-a întrebat mătușa.

I-am răspuns că nu și am implorat-o să nu mă lase să plec. I-am spus că nici *mister* Murdstone, nici soră-sa nu m-au iubit și nu s-au purtat frumos cu mine niciodată. Că pe biata mama, care m-a iubit atît de mult, au făcut-o să pătimească din pricina mea, și că acest lucru îl știam nu numai eu, dar și Peggotty. I-am mai spus c-am suferit mai mult decît și-ar fi închipuit cineva că poate suferi un copil atît de mic. Și am rugat-o și am implorat-o pe mătușa — în cuvinte pe care le-am uitat acum, dar care țin bine

minte că m-au înduioşat adînc — ca, de dragul tatii, să-mi dea adăpost şi să mă ocrotească.

— *Mister* Dick, ce să mă fac cu copilul ăsta ? a întrebat atunci mătuşa.

Mister Dick a chibzuit, a şovăit, apoi s-a luminat la faţă şi i-a răspuns :

— Daţi ordin numaidecît să i se ia măsuri pentru un rînd de haine.

— *Mister* Dick, a izbucnit mătuşa triumfătoare, dă-mi voie să-ţi strîng mîna, căci ai un bun-simţ de nepreţuit !

După ce i-a scuturat cordial mîna, m-a tras lîngă dînsa, şi, întorcîndu-se către *mister* Murdstone, i-a zis :

— Puteţi pleca oricînd veţi dori ; am să-mi încerc norocul cu acest băiat. Dacă într-adevăr e cum spuneţi dumneavoastră, nu mă îndoiesc c-am să fiu în stare să fac pentru el cel puţin tot atît cît aţi făcut dumneavoastră. Dar nu cred nici un cuvînt !

— *Miss* Trotwood, i-a răspuns *mister* Murdstone, dînd din umeri şi ridicîndu-se, dacă aţi fi fost un bărbat...

— Hait ! Mofturi şi prostii ! i-a tăiat vorba mătuşa. Scutiţi-mă !

— Ce incomparabilă politeţe ! a exclamat *miss* Murdstone, ridicîndu-se şi ea. Copleşitoare politeţe !

— Credeţi că nu ştiu ce viaţă amară i-ai făcut bietei fetiţe pe care ai amăgit-o ? a urmat mătuşa, neluînd în seamă cele spuse de *miss* Murdstone şi adresîndu-se fratelui ei, clătinînd din cap cu o mimică foarte expresivă. Credeţi oare că nu ştiu cît a fost de nefastă ziua cînd pentru prima oară i-ai ieşit în cale acelei făpturi blînde şi firave, şi aş putea să jur că atunci i-ai zîmbit şi ai privit-o cu ochi mari, rotunzi, de parcă n-ai fi fost în stare să spui „du-te" nici măcar unei gîşte ?

— De cînd sînt n-am auzit vorbe mai alese ! a sărit din nou cu gura *miss* Murdstone.

— Credeţi oare, a urmat mătuşa mea, că nu-mi dau seama — mai ales acum, cînd vă văd şi vă aud, ceea ce,

vă spun sincer, nu-mi face nici o plăcere — cum s-au petrecut lucrurile, ca și cum aș fi fost de față ? Da, da, martor mi-e Dumnezeu ! Mai blînd și mai afabil decît a fost *mister* Murdstone la început nici că se poate închipui ! Sărmana copilă, nevinovată și amăgită, nu mai văzuse niciodată un asemenea bărbat ! Era numai zîmbete și dulceață. O adora. Îi răsfăța băiatul, îl răsfăța și-l alinta ! Avea să-i fie un al doilea tată și aveau să trăiască laolaltă toți trei, ca într-o grădină plină de trandafiri, nu-i așa ? Uf ! Plecați din fața mea, plecați !

— De cînd sînt n-am întîlnit o femeie ca asta ! a proclamat *miss* Murdstone.

— Și după ce ați reușit s-o îmbrobodiți pe biata prostuță — să mă ierte Dumnezeu că-i spun așa, cînd dînsa a plecat într-altă lume, unde *dumneavoastră* nu vă grăbiți cîtuși de puțin s-o urmați, ca și cum nu i-ați făcut destul rău ei și alor ei — v-ați apucat să-i faceți educația, nu-i așa ? Ați început s-o dresați ca pe o biată păsărică închisă în colivie, ați căutat s-o siliți să-și uite viața dinainte și s-o învățați să cînte numai cum voiați *dumneavoastră* !

— Sau e nebună, sau s-a îmbătat ! a exclamat *miss* Murdstone, furioasă că nu izbutește să abată asupra ei atenția mătușii. Și aș crede mai degrabă că s-a îmbătat.

Fără a lua în seamă această întrerupere și ignorînd-o cu desăvîrșire, *miss* Betsey a continuat să i se adreseze lui *mister* Murdstone :

— *Mister* Murdstone, i-a zis, amenințîndu-l cu degetul, te-ai purtat ca un tiran cu biata copilă și i-ai zdrobit inima. Avea suflet bun, asta o știu ; am cunoscut-o cu ani înainte ca *dumneata* s-o fi întîlnit ; și pentru a-i da lovitura de moarte, te-ai folosit de latura bună a ei, de slăbiciunea ei. Ăsta-i adevărul, fie că-ți place, fie că nu. Și acest adevăr dumneata și uneltele dumitale n-aveți decît să-l luați cum vreți !

— Îngăduiți-mi, vă rog, *miss* Trotwood, să vă întreb la cine vă referiți cînd, folosind un limbaj cu care nu-s

deprinsă, vorbiți de uneltele fratelui meu ? a exclamat din nou *miss* Murdstone.

Surdă și nepăsătoare la vorbele ei, *miss* Betsey a urmat :

— Cum vă spuneam, era destul de limpede, cu ani înainte ca *dumneata* s-o fi întîlnit — și mintea omenească nu poate pricepe de ce căile tainice ale providenței au făcut ca s-o întîlnești — era destul de limpede, spun că, mai devreme sau mai tîrziu, această făptură delicată se va remărita ; dar nădăjduiam că n-o s-o pățească atît de rău cum a pățit-o. Era, *mister* Murdstone, pe vremea cînd a dat naștere băiatului aici de față, acestui biet copil de care, după aceea, te-ai folosit de atîtea ori ca s-o chinuiești, și asta-i desigur o amintire neplăcută, care ți-l face nesuferit. Vai, vai, nu-i nevoie să tresari ! Știu eu și fără asta că așa stau lucrurile.

În tot acest timp, *mister* Murdstone stătuse lîngă ușă, privind-o zîmbitor, cu toate că sprîncenele-i negre erau încruntate. Dar, în clipa aceea am băgat de seamă că deși zîmbetul îi mai stăruia pe față, pălise brusc și începuse să gîfîie ca și cum ar fi alergat.

— Salutare și adio, *sir !* a încheiat mătușa. Apoi, întorcîndu-se brusc spre sora lui, i-a zis : Adio și dumitale, adio, doamnă ! Și nu cumva să te mai prind năvălind călare pe măgar peste pajiștea *mea*, că așa cum mă vezi și te văd am să-ți smulg boneta de pe cap și am s-o calc în picioare !

Numai un pictor, și nu un pictor de rînd, ar fi fost în stare să zugrăvească expresia mătușii cînd și-a exteriorizat sentimentele în această formă atît de neașteptată, precum și mutra pe care a făcut-o *miss* Murdstone cînd a auzit-o. Căci nu numai în cuvinte, ci și în intonația mătușii era atîta pornire, încît, fără a mai spune nimic, *miss* Murdstone l-a luat de braț pe fratele ei și, foarte înțepată, a părăsit casa ; mătușa i-a urmărit cu privirea de la fereastră, gata — în privința asta n-am nici o îndoială —

să-şi pună în practică ameninţarea dacă măgarul s-ar fi ivit din nou pe pajişte.

Văzînd că nu se produce nici o nouă încălcare, s-a destins încetul cu încetul şi a devenit atît de tandră, încît mi-a venit s-o sărut şi să-i mulţumesc ; ceea ce am făcut din toată inima, cuprinzînd-o cu amîndouă braţele. După aceea, i-am strîns mîna lui *mister* Dick, care, la rîndul lui, mi-a strîns mîna de mai multe ori, salutînd cu repetate hohote de rîs fericitul deznodămînt.

— *Mister* Dick, i-a zis mătuşa, trebuie, împreună cu mine, să fii tutorele acestui băiat.

— Sînt încîntat să fiu tutorele fiului lui David, a răspuns *mister* Dick.

— Prea bine ! i-a replicat mătuşa. Va să zică, ne-am înţeles. Ştii ce m-am gîndit, *mister* Dick ? C-aş putea să-i dau numele de Trotwood.

— Desigur, desigur ! Dă-i numele de Trotwood, desigur ! a zis *mister* Dick. Trotwood, fiul lui David.

— Trotwood Copperfield, vrei să spui, a precizat mătuşa.

— Da, firește. Da. Trotwood Copperfield, a încuviinţat *mister* Dick, cam stînjenit.

Mătuşa mea a fost atît de entuziasmată de această idee, încît, înainte de a mă îmbrăca cu hainele de gata pe care mi le-a cumpărat în după-amiaza aceea, a scris pe ele cu mîna ei „Trotwood Copperfield", folosind o cerneală specială, indelebilă ; şi a hotărît ca toate hainele ce urmau să mi se facă (mi-a comandat un costum complet în după-amiaza aceea) să poarte aceeaşi menţiune.

Şi astfel, cu un nume nou, am început o viaţă nouă şi într-o ambianţă cu totul nouă. Acum, după ce temerile mele se risipiseră, timp de cîteva zile am trăit ca în vis. Niciodată nu mi-a dat prin minte că în persoana mătuşii şi a lui *mister* Dick aveam o pereche de tutori cam ciudaţi. De altfel, în vremea aceea niciodată nu m-am gîndit, altfel decît în treacăt, la situaţia mea. Nu-mi dădeam bine seama

decît de două lucruri : că peste vechile amintiri de la Blunderstone, care pluteau în negura unor depărtări fără margini, parcă se lăsase un văl ; și că asupra vieții ce-o dusesem la „Murdstone & Grinby" căzuse definitiv cortina. De atunci n-a mai ridicat-o nimeni niciînd. Chiar și în această povestire n-am dat-o la o parte decît pentru o clipă și cu o mînă șovăitoare și am fost bucuros s-o las să cadă cît mai repede. Evocarea acestei perioade trezește în mine atîta durere, atîtea suferințe și deznădejdi, încît niciodată nu m-am încumetat să stabilesc exact cît am trăit sub blestemul ei. Nu știu dacă a ținut un an sau ceva mai mult sau mai puțin de un an. Știu numai că am trăit-o și am depășit-o ; și, iată, am scris despre ea, și cu asta, basta !

CAPITOLUL

XV

IAU TOTUL DE LA ÎNCEPUT

În scurt timp, *mister* Dick şi cu mine am devenit cei mai buni prieteni, şi adesea, după ce isprăvea lucrul, ieşeam împreună să înălţăm zmeul cel mare. În fiecare zi stătea şi lucra la memoriu, dar deşi muncea din greu, n-avea nici un spor, căci, mai devreme sau mai tîrziu, Carol I tot se strecura în cele scrise, aşa că trebuiau aruncate la coş şi o lua de la început. Răbdarea şi încrederea cu care suporta aceste necontenite dezamăgiri, bănuiala lui vagă că era ceva necurat cu regele Carol I, osteneala, nu prea mare, ce-şi dădea ca să evite a-i pomeni numele, precum şi stăruinţa cu care acesta se ivea în memoriu, dîndu-l peste cap, mă impresionau adînc. Ce avea să înceapă cu acest memoriu cînd va fi gata, cui avea să-l înainteze, şi în ce scop, cred că nici *mister* Dick nu prea ştia. De altfel, nici n-ar fi avut nici un rost să se frămînte cu asemenea probleme, căci dacă există lucruri sigure pe lumea asta, se poate spune cu certitudine că memoriul era sortit să nu fie dus la bun sfîrşit niciodată.

Mi se părea emoţionant cînd îl vedeam ţinînd zmeul care plutea sus în văzduh. Ceea ce-mi spusese cîndva, în odaia sa, despre credinţa lui că în felul acesta îşi răspîndea ideile scrise pe hîrtiile din care confecţionase zmeul, hîrtii ce nu erau altceva decît vechi ciorne pentru oropsitul său memoriu, nu era, pesemne, decît o simplă fantezie ; dar cînd era afară şi privea zmeul care plutea pe bolta cerului şi simţea cum îl trage şi-l smuceşte de mînă, era cu totul

altceva. Niciodată nu părea mai senin ca în clipele acelea. Într-un amurg, pe cînd şedeam lîngă el pe o coastă înverzită şi mă uitam cum urmărea zmeul, care zbura sus, în aerul liniştit, mi s-a părut că jocul acesta îi limpezea mintea, ridicîndu-i-o în închipuirea mea copilărească pînă la ceruri. Şi pe măsură ce răsucea sfoara, şi zmeul cobora încet din lumina strălucită a înserării, pînă ce, cu o ultimă fîlfîire, se aşternea în iarbă, unde rămînea ca un simplu obiect neanimat, mi s-a părut că dînsul se trezeşte treptat dintr-un vis ; îmi aduc aminte că l-a ridicat de jos rotind în jur o privire pierdută, ca şi cum ar fi coborît împreună, şi l-am compătimit din toată inima.

Şi în vreme ce mă împrieteneam treptat cu *mister* Dick, mă bucuram tot mai mult de bunăvoinţa credincioasei lui prietene, mătuşa mea. Se învoia atît de bine cu mine, încît, după cîteva săptămîni, mi-a scurtat numele adoptiv de Trotwood în Trot şi mi-a dat a înţelege că, dacă mă voi purta şi mai departe aşa cum începusem, s-ar putea să ajung să mă bucur de aceeaşi dragoste pe care i-o purta surorii mele, Betsey Trotwood.

— Trot, mi-a zis într-o seară mătuşa, cînd, ca de obicei, i se aduseseră tablele ca să joace cu *mister* Dick, să nu uităm că trebuie să fii dat la învăţătură.

Era tocmai singurul lucru care mă neliniştea şi am fost încîntat că adusese vorba despre această problemă.

— N-ai vrea să mergi la şcoală la Canterbury ? m-a întrebat mătuşa.

I-am răspuns c-aş merge bucuros, mai ales pentru că nu era prea departe.

— Bine, a încuviinţat mătuşa. Ai vrea să începi a merge la şcoală chiar mîine ?

Deprins cu repeziciunea cu care mătuşa lua îndeobşte orice hotărîre, n-am fost mirat de această propunere neaşteptată şi i-am răspuns :

— Aş vrea.

— Bine, a zis din nou mătușa. Janet, tocmește pentru mîine dimineață la zece trăsura cu poneiul sur, și diseară împachetează hainele lui *master* Trotwood.

M-am bucurat foarte mult cînd am auzit aceste porunci ; dar am avut mustrări de conștiință pentru egoismul meu, căci am văzut că, la gîndul că ne vom despărți, *mister* Dick s-a tulburat și a jucat atît de prost, încît mătușa, după ce l-a certat de cîteva ori, lovindu-l peste mînă cu cornetul de zaruri, a închis tablele și a refuzat să mai joace. Cînd a auzit-o pe mătușa spunînd că din cînd în cînd voi veni acasă sîmbăta și că din cînd în cînd, miercurea, dînsul va putea merge să mă vadă la școală, *mister* Dick s-a mai înviorat și mi-a făgăduit că va construi, în vederea acestor prilejuri, un zmeu mult mai mare decît cel pe care-l avea acum. A doua zi dimineață a fost din nou abătut, și ca să se consoleze, mi-ar fi dat toate monedele de aur și de argint pe care le avea, dacă n-ar fi intervenit mătușa, să reducă darul la cinci șilingi, pentru ca apoi, la stăruințele lui, să-i îngăduie să-mi dea zece. Ne-am despărțit cît se poate de călduros, lîngă portița grădinii, și *mister* Dick nu s-a clintit din loc pînă ce trăsura, cu mătușa și cu mine, n-am ieșit din raza lui vizuală.

Mătușa, căreia puțin îi păsa de părerea lumii, ținîndu-se dreaptă și țeapănă pe banchetă ca un vizitiu de casă mare, a mînat cu deosebită măiestrie poneiul cel sur prin Dover, urmărindu-i cu grijă mișcările, hotărîtă să nu-l lase să iasă din voia ei nici o clipă. Cînd am ieșit pe șosea, a mai slăbit totuși puțin hățurile, și, privind în jos spre mine, care stăteam lîngă dînsa între două perne, m-a întrebat dacă eram fericit.

— Foarte, mătușico, și îți mulțumesc, i-am zis.

A fost cît se poate de satisfăcută, și deoarece mîinile îi erau ocupate, m-a mîngîiat pe cap cu biciul.

— E mare școala aceea ? am întrebat-o.

— Nu știu nici eu, mi-a răspuns. Ne ducem mai întîi la *mister* Wickfield.

— *Dînsul* ține școala ?

— Nu, Trot, mi-a zis mătușa. Are un birou.

Alte lămuriri despre *mister* Wickfield nu i-am mai cerut, pentru că nu părea dispusă să-mi dea vreuna. și am vorbit despre altele pînă am ajuns la Canterbury, unde, fiind zi de tîrg, mătușa a avut posibilitatea să mîne poneiul cel sur printre căruțe, coșuri, grămezi de zarzavat și mărfurile precupeților. Executarea cu o înaltă precizie a ocolirilor și a virajelor ne-a atras din partea celor aflați pe acolo fel de fel de comentarii, nu întotdeauna plăcute ; dar mătușa mîna înainte, perfect impasibilă, și cred c-ar fi fost în stare să străbată cu același sînge rece chiar și un teritoriu inamic.

În cele din urmă ne-am oprit în fața unei clădiri foarte vechi ieșită din aliniere ; o casă cu ferestre lungi, joase, cu vitralii la *bow-window*-urile ce ieșeau încă și mai mult în afară și cu grinzi cioplite la capăt, care și ele ieșeau în afară, astfel că mi s-a părut că toată casa se apleca înainte, vrînd parcă să vadă cine trece pe trotuarul îngust. Era de o curățenie exemplară. Pe ușa de lemn, joasă și arcuită, împodobită cu ghirlande de flori și fructe frumos dăltuite, strălucea ca o stea un ciocănaș de aramă de modă veche ; cele două trepte de piatră care coborau spre ușă erau atît de albe, de parcă ar fi fost acoperite cu o pînză imaculată ; și toate colțurile și unghiurile, toate sculpturile și panourile și micile ochiuri de geam și ciudatele ferestre joase, vechi de cînd lumea, erau curate ca zăpada ce se așterne pe dealuri.

Cînd trăsurica a oprit în fața ușii, mi-am îndreptat privirea asupra clădirii și am zărit ivindu-se la ferestruica de la catul de jos al turnulețului rotund, care flanca o latură a casei, un chip livid ca de mort, care a dispărut în grabă. După aceea, ușa cea joasă, arcuită, s-a deschis, și chipul acela s-a ivit din nou. Era chiar atît de livid cum

îmi păruse la fereastră, deşi pielea avea o nuanţă roşiatică, cum au de obicei oamenii cu părul roşu. Era într-adevăr faţa unui roşcovan, un băiat de vreo 15 ani — după cum am aflat mai tîrziu, dar care părea mult mai în vîrstă — cu părul tăiat foarte scurt, ca ogorul după seceră ; n-avea aproape deloc nici gene, nici sprîncene, iar ochii, căprui-roşcaţi, îi erau atît de lipsiţi de orice umbră, şi apărare, încît îmi amintesc că m-am întrebat cum de reuşea să doarmă. Era lat în umeri şi ciolănos ; purta o haină neagră, îngrijită, închisă cu nasturi pînă la gît, unde mijea un colţişor de cravată albă ; şi cum stătea lîngă botul ponciului, uitîndu-se la noi, cei din trăsură, privirile mele au fost atrase îndeosebi de mîna-i lungă uscată, scheletică, cu care îşi freca bărbia.

— E acasă *mister* Wickfield ? Spune, Uriah Heep ? l-a întrebat mătuşa.

— *Mister* Wickfield e acasă, *ma'am*, i-a răspuns. Poftiţi înăuntru, vă rog, a adăugat, arătînd cu mîna-i lungă spre odaia unde urma să fim primiţi.

Am coborît şi, lăsîndu-i în grijă ponciul, am intrat într-un salonaş scund şi lung, care dădea spre stradă şi prin fereastra căruia l-am zărit pe Uriah Heep suflînd în nările ponciului şi imediat după aceea astupîndu-le cu mîna, de parcă ar fi vrut să-i facă nu ştiu ce vrajă. În faţa vechiului cămin înalt se aflau două portrete : unul înfăţişînd un bărbat cu sprîncene negre şi părul cărunt (deşi nu părea deloc bătrîn), care privea nişte hîrtii legate cu o panglică roşie, iar celălalt înfăţişînd o doamnă cu un aer foarte placid şi duios, care parcă se uita la mine.

Cred că tocmai întorsesem capul, căutînd portretul lui Uriah, cînd uşa din celălalt capăt al încăperii s-a deschis şi a intrat un bărbat care semăna leit cu cel din portret, ceea ce m-a făcut să mă uit dacă nu cumva coborîse din ramă. Se afla însă la locul lui, iar cînd domnul s-a apropiat şi l-am văzut în plină lumină, mi-am dat seama că

trecuseră cîțiva ani de cînd i se făcuse portretul.

— *Miss* Betsey Trotwood, vă rog poftiți înăuntru, a zis domnul. Vă cer iertare, am fost ocupat o clipă. Știți cu ce. Alt scop n-am în viață.

Miss Betsey i-a mulțumit și am intrat în odaia lui, amenajată ca birou, plină de cărți, de hîrtii, de cutii de tinichea și așa mai departe. Dădea într-o grădină și avea o casă de fier zidită în perete atît de aproape de cămin, încît, în timp ce mă așezam, m-am întrebat cum s-or fi descurcînd oare coșarii cînd curățau coșul.

— Ei, *miss* Trotwood, ce vînt v-aduce pe la noi ? Nădăjduiesc că nu-i vreun vînt rău ? a întrebat-o *mister* Wickfield, căci am înțeles îndată că el era și apoi mi-am dat seama că era avocat și administra moșiile unui bogat *gentleman* din ținut.

— Nu, i-a răspuns mătușa, n-am venit pentru o pricină de judecată.

— Sînt foarte bucuros, *ma'am*. E mai bine că veniți pentru orice altceva.

Deși sprîncenele mai erau încă negre, părul îi albise cu desăvîrșire. Era foarte plăcut la față și mi s-a părut, în general, chipeș. Tenul lui rumen l-am pus, așa cum încă de mult obișnuisem să judec la școala lui Peggotty, pe seama vinului de Porto ; de asemeni am pus pe socoteala vinului și glasul și corpolența lui. Era foarte îngrijit îmbrăcat, veston albastru, jiletcă vărgată și pantaloni de nanchin ; iar frumoasa cămașă plisată și cravata de batist, nespus de albe și gingașe, au evocat, în închipuirea mea avîntată, penajul de pe pieptul lebedelor.

— Acesta-i nepotul meu, m-a prezentat mătușa.

— Nici nu știam c-aveți un nepot, *miss* Trotwood, a observat *mister* Wickfield.

— Un nepot de frate, a precizat mătușa.

— Pe cuvîntul meu, nu știam c-aveți un nepot de frate, a stăruit *mister* Wickfield.

— L-am înfiat, a urmat mătușa, cu un gest menit să arate că îi era totuna dacă știuse sau nu de acest fapt; și l-am adus aici ca să-l dau la o școală unde să învețe carte și să fie bine îngrijit. Spuneți-mi la ce școală să-l dau, și cum și ce fel stau lucrurile cu această școală.

— Înainte de a vă da un sfat, i-a spus *mister* Wickfield, trebuie să vă pun vechea întrebare pe care o știți. Ce țel urmăriți ?

— Ei drăcia dracului ! a exclamat mătușa. Totdeauna în căutarea unor țeluri ascunse, cînd totul e limpede ca lumina zilei ! Vreau ca băiatul să fie fericit și să ajungă un om folositor !

— Cred că or mai fi și alte motive, motive mixte, și-a dat cu părerea *mister* Wickfield, clătinînd din cap și zîmbind sceptic.

— Mofturi, mofturi, *mister !* i-a replicat mătușa. Susțineți că în tot ceea ce faceți urmăriți un țel unic și precis. Nu vă închipuiți, sper, că ați fi unicul om pe lume care privește lucrurile cu luciditate.

— Vai, *miss* Trotwood, dar eu n-am decît un singur țel în viață, a stăruit el zîmbind. Alții au duzini, zeci, sute de țeluri. Eu n-am decît unul. Asta-i deosebirea. Dar n-are a face. Vreți să știți care-i cea mai bună școală ? Doriți să fie cea mai bună, indiferent de scopul urmărit ?

Mătușa încuviință, dînd din cap.

— La cea mai bună dintre școlile noastre, a spus *mister* Wickfield după ce a chibzuit un moment, nepotul dumneavoastră nu va putea fi primit intern chiar acum.

— Bine, dar presupun c-ar putea fi găzduit și în altă parte, a stăruit mătușa.

Mister Wickfield a încuviințat. După o scurtă discuție, i-a propus mătușii să viziteze împreună școala, ca să poată lua o hotărîre în cunoștință de cauză, iar după aceea să meargă să vadă două-trei case unde aș putea fi găzduit.

Mătuşa învoindu-se, tocmai ne pregăteam s-o pornim împreună tustrei, cînd deodată dînsul s-a oprit şi a spus :

— S-ar putea ca micul nostru prieten să aibă vreun motiv de nemulţumire în legătură cu condiţiile. De aceea cred c-ar fi mai bine să nu-l luăm cu noi.

Mi s-a părut că mătuşa ar fi vrut să-l contrazică ; atunci, ca să uşurez lucrurile, le-am zis că dacă vor, eu unul bucuros rămîn acasă, şi m-am înapoiat în biroul lui *mister* Wickfield, unde m-am aşezat din nou pe scaunul pe care şezusem la început şi am aşteptat să se întoarcă.

Din întîmplare, scaunul se afla cu faţa înspre coridorul îngust care ducea la odaia circulară la a cărei fereastră văzusem chipul palid al lui Uriah Heep. Uriah, după ce dusese ponciul la un grajd din vecinătate, se întorsese şi acum lucra în această odaie la un pupitru prevăzut cu o ramă de alamă, de care era agăţat un document pe care-l copia. Deşi stăteam faţă în faţă, la început am crezut că documentul la care lucra îl împiedică să mă vadă ; dar uitîndu-mă mai cu luare-aminte, am băgat de seamă, cu destulă neplăcere, că, din cînd în cînd, ochii săi neodihniţi, ca doi aştri roşii, se iveau binişor sub marginea de jos a hîrtiei şi se aţinteau asupra mea uneori şi cîte un minut, în care timp pana îi alerga sau doar se prefăcea că aleargă cu aceeaşi iscusinţă ca şi mai înainte. Am încercat de mai multe ori să scap de privirea lor, suindu-mă pe un scaun ca să mă uit la o hartă aflată în celălalt capăt al încăperii sau cercetînd cu luare-aminte coloanele unui ziar local din Kent, dar parcă mă chemau înapoi ; şi de cîte ori mă întorceam spre cei doi aştri roşii, eram sigur că-i voi găsi fie răsărind, fie apunînd.

În cele din urmă, spre fericirea mea, după ce au lipsit destul de mult, mătuşa şi *mister* Wickfield s-au înapoiat. Dar nu izbutiseră în toate privinţele, aşa cum aş fi dorit, căci, deşi avantajele şcolii erau de netăgăduit, mătuşa nu găsise pe placul ei nici una din casele în care aş fi putut să fiu primit în gazdă.

— Îmi pare foarte rău, Trot, mi-a zis mătușa. Nu știu, zău, ce să mă fac.

— Într-adevăr, *așa e*, din nenorocire, a spus *mister* Wickfield. Dar am să vă spun eu ce ați putea face, *miss* Trotwood.

— Spuneți-mi ce ? a întrebat mătușa.

— Deocamdată lăsați-vă nepotul aici la mine. Pare un băiat cuminte. N-o să mă deranjeze defel. Casa asta parc-ar fi făcută ca să tot înveți în ea. E loc berechet și liniște ca într-o mănăstire. Lăsați-l aici, la mine.

S-a văzut îndată că această propunere i-a surîs mătușii, cu toate că s-a codit s-o accepte. De altfel, și eu m-am codit.

— Zău, *miss* Trotwood, a stăruit *mister* Wickfield. Alt mijloc de a ieși din încurcătură nu văd. Afară de asta, știți bine că nu-i decît o soluție temporară. Dacă n-are să meargă sau dacă n-are să ne convină, vom putea oricînd să căutăm altceva. Vom avea răgaz, între timp, să găsim o gazdă mai bună. Deocamdată, n-aveți altceva mai bun de făcut decît să-l lăsați aici !

— Vă sînt foarte îndatorată, i-a zis mătușa, la fel și băiatul, numai că...

— Lăsați, lăsați ! Știu la ce vă gîndiți ! a exclamat *mister* Wickfield. Nu vă place să primiți nimic pe degeaba. Dacă doriți, puteți plăti pentru găzduire. Nu-i nevoie să ne tocmim, și dacă o să vreți, o să-mi plătiți.

— În felul acesta, deși tot vă rămîn îndatorată, sînt foarte fericită să-l las la dumneavoastră.

— Atunci poftiți s-o vedeți pe mica mea menajeră.

Urmîndu-i îndemnul, am suit o scară veche, minunată, cu o balustradă atît de lată, încît ne-am fi putut urca pe ea aproape la fel de ușor ca pe scară, și am dat apoi într-un vechi salonaș, întunecos, în care lumina pătrundea prin trei sau patru dintre acele ferestruici ciudate pe care le zărisem din stradă, în fața cărora se aflau scaune de stejar, care păreau croite din același lemn ca și pardo-

seala de stejar frumos lustruită și grinzile groase din tavan. Era o încăpere mobilată cu gust, în care se aflau un pian, mobilier tapisat cu roșu și verde și vase cu flori. Peste tot unde te uitai erau unghere și firide plăcute, și în fiecare ungher și în fiecare firidă se găsea sau o măsuță sau un scrin sau niște polițe cu cărți, sau un jilț ciudat sau vreun alt obiect care mă făcea să cred că alt colț la fel de frumos nici c-ar putea exista, dar numai pînă ce, dînd cu ochii de altul, îl găseam deopotrivă de drăguț, dacă nu chiar și mai încîntător. Și pretutindeni domneau acea tihnă și curățenie care caracterizau și aspectul exterior al casei.

Mister Wickfield a ciocănit la o ușă aflată într-un colț al peretelui lambrisat, și din încăperea alăturată a dat buzna o fetiță cam de vîrsta mea, care l-a sărutat. Pe chipul ei am recunoscut numaidecît expresia blîndă și duioasă a doamnei care mă privise din portretul văzut la parter. Și în închipuirea mea s-a înfiripat gîndul că, în vreme ce imaginea din portret crescuse și ajunsese femeie, modelul rămăsese copil. Cu toate că era radioasă și fericită, chipul ei și întreaga-i făptură respirau o liniște, o pace sufletească și o bunătate pe care nu le-am uitat și nu le voi uita niciodată.

Aceasta era mica menajeră, fiică-sa, Agnes, ne-a spus *mister* Wickfield. După ce am auzit cum a rostit aceste cuvinte și cînd am văzut cum o ținea de mînă, îndată am ghicit care era singurul țel al vieții sale.

Purta atîrnată la șold o mică punguță anume, plină cu tot felul de chei, și părea cea mai cumpătată și cea mai pricepută menajeră ce s-ar fi putut visa pentru această veche gospodărie.

L-a ascultat, bucuroasă, pe tatăl ei, cît acesta i-a explicat despre mine, iar după aceea i-a propus mătușii să mergem sus să vizităm odaia ce-mi era destinată. Cu dînsa în frunte, am purces cu toții s-o vedem. Era o cameră

minunată, prietenoasă, cu grinzi de stejar și geamuri romboidale ; și balustrada cea lată ducea pînă sus.

Nu-mi pot aminti unde și cînd, în anii copilăriei, am mai văzut un vitraliu într-o biserică. Nici nu țin minte ce anume reprezenta. Știu însă că văzînd-o pe Agnes sus pe palier, cum s-a întors ca să ne aștepte, în lumina solemnă ce se prefira asupra acelei scări venerabile, mi-am adus aminte de acel vitraliu ; și de atunci, în închipuirea mea, Agnes Wickfield a rămas de-a pururi legată de pașnica strălucire a acestuia.

Mătușa era tot atît de încîntată ca și mine de felul cum voi fi găzduit și, foarte mulțumiți și bine dispuși, ne-am întors în salonaș. Întrucît mătușa se grăbea să ajungă acasă, cu poneiul cel sur, înainte de lăsarea întunericului, n-a vrut cu nici un preț să rămînă la cină ; și întrucît *mister* Wickfield o cunoștea prea bine ca s-o contrazică, i-au servit o gustare, după care Agnes s-a întors la guvernanta ei, iar *mister* Wickfield s-a retras în birou, lăsîndu-ne singuri, să ne luăm rămas bun nestingheriți de nimeni.

Mătușa mi-a spus că *mister* Wickfield va îngriji de toate și că nu voi duce lipsă de nimic, și vorbindu-mi cu prietenie, mi-a dat cele mai bune sfaturi.

— Trot, a încheiat ea, să te porți astfel încît să poți fi mîndru de tine, iar mîndria ta să se răsfrîngă și asupra mea și a lui *mister* Dick. Dumnezeu să te aibă în pază !

Eram foarte mișcat și n-am putut face altceva decît să-i mulțumesc iară și iară și s-o rog să-i transmită lui *mister* Dick sentimentele mele cele mai afectuoase.

— Să nu fii niciodată meschin, mi-a zis mătușa, să nu minți ; să nu asuprești pe nimeni. Ferește-te de aceste trei păcate, Trot, și atunci încrederea pe care o am în viitorul tău nu se va clinti niciodată !

Am asigurat-o cu tărie că mă voi arăta vrednic de dragostea ei și că nu-i voi uita povețele.

— Plec, poneiul m-aşteaptă la uşă, a zis mătuşa. Tu rămîi aici !

Şi rostind aceste cuvinte, m-a îmbrăţişat iute, după care a părăsit încăperea, închizînd uşa după sine. În primul moment am rămas uluit de plecarea-i atît de precipitată şi m-am întrebat dacă nu cumva am supărat-o cu ceva ; dar cînd, privind în stradă, am văzut cît de mîhnită s-a urcat în trăsură şi cum a pornit fără să se uite înapoi, am înţeles-o şi am lăsat deoparte presupunerile-mi nedrepte.

Pînă la 5, adică pînă la ora la care *mister* Wickfield obişnuia să cineze, mi-am venit în fire şi am fost gata să pun mîna pe cuţit şi pe furculiţă. Masa nu era pusă decît pentru noi doi. Înainte de cină, Agnes l-a aşteptat însă pe tatăl ei în salonaşul de sus, a coborît cu el, şi la masă a stat pe un scaun în faţa lui. De n-ar fi fost şi ea de faţă, mă îndoiesc poate c-ar fi mîncat ceva.

După cină n-am rămas în sufragerie, ci ne-am întors în salonaşul de sus ; aici, într-un colţişor dintre cele mai plăcute, Agnes pregătise pentru tatăl ei o garafă cu vin de Porto şi cîteva pahare. Sînt convins că de-ar fi fost pregătit de altcineva, pentru el vinul şi-ar fi pierdut buchetul obişnuit.

Mister Wickfield a rămas în salonaş vreo două ceasuri şi a băut cam multişor, în care vreme Agnes a cîntat la pian, a lucrat şi a stat de vorbă cu el şi cu mine. S-a arătat vesel şi bine dispus mai tot timpul ; dar uneori privirile lui se opreau asupra fetiţei, şi atunci cădea într-un fel de melancolie şi tăcea. Dar dînsa băga de seamă numaidecît şi-l trezea din visare mîngîindu-l sau punîndu-i vreo întrebare. Şi atunci lăsa deoparte gîndurile, şi iar mai sorbea puţin vin.

Agnes a pregătit şi apoi a servit ceaiul, iar după aceea am stat de vorbă, cum e obiceiul după cină, pînă a venit vremea ca dînsa să meargă la culcare ; atunci, *mister* Wickfield a îmbrăţişat-o şi-a sărutat-o, iar după plecarea

ei a poruncit să se aprindă lumînările în biroul său. După aceea m-am dus şi eu să mă culc.

În cursul după-amiezii ieşisem însă în faţa porţii şi făcusem cîţiva paşi pe uliţă, ca să mai arunc o privire asupra catedralei cenuşii şi ca să-mi aduc aminte că străbătusem acest bătrîn oraş în cursul călătoriei mele şi că atunci trecusem, fără a mă uita la ea, prin faţa casei unde locuiam acum. La înapoiere, l-am zărit pe Uriah Heep, care tocmai închidea biroul şi, însufleţit de o caldă prietenie pentru toţi oamenii de pe lume, m-am apropiat de el, am stat puţin de vorbă, iar la despărţire i-am strîns mîna. Dar, vai, ce mînă umedă avea ! Ai fi zis că era mîna unei stafii, atît cînd te uitai la ea, cît şi cînd o atingeai ; după aceea mi-am frecat singur mîna, ca s-o încălzesc *şi ca să şterg orice urmă lăsată de a lui.*

Era atît de neplăcută mîna lui, încît nici cînd am ajuns în odaia mea nu se risipise încă senzaţia aceea de răceală şi umezeală. Aplecîndu-mă pe fereastră şi zărind unul din chipurile cioplite de la capătul grinzilor uitîndu-se piezîş la mine, mi s-a părut că ar fi Uriah Heep care s-ar fi căţărat acolo nu ştiu cum, şi repede am închis geamul, ca să nu poată intra.

CAPITOLUL

XVI

MĂ SCHIMB ÎN MULTE PRIVINȚE

A doua zi, după gustarea de dimineață, am reînceput viața de școlar. Însoțit de *mister* Wickfield, am păşit în locaşul unde aveam să-mi urmez învățătura — o clădire solemnă, în mijlocul unei curți, în care domnea o atmosferă cărturărească, foarte potrivită cu ciorile şi stăncuțele singuratice care coborîseră de pe turnurile catedralei pentru a se plimba, gînditoare, pe peluză — şi am fost prezentat noului meu dascăl, doctorul Strong.

Doctorul Strong mi s-a părut aproape la fel de ruginit ca şi grilajul înalt şi porțile de fier din fața clădirii ; şi aproape la fel de țeapăn şi de greoi ca urnele mari, de piatră, care flancau porțile, aşezate fiind la distanțe egale pe zidul de cărămidă aparentă care încingea curtea, urne care păreau nişte popice sublime, anume înălțate pentru ca Timpul să se joace cu ele. L-am găsit în biblioteca sa (mă refer, bineînțeles, la doctorul Strong), purtînd haine nu prea bine periate, cu părul nu tocmai pieptănat ; jartierele pantalonilor nu erau închise sub genunchi, jambierele-i negre, lungi, erau descheiate, iar pe covorul din fața căminului, larg căscați, ca nişte peşteri, zăceau pantofii lui. Îndreptînd spre mine o privire stinsă — care mi-a amintit de un cal bătrîn şi orb, de mult uitat, care pe vremuri păştea în curtea bisericii din Blunderstone, poticnindu-se printre morminte — doctorul Strong mi-a spus că-i bucuros să mă cunoască şi mi-a întins mîna, dar

n-am ştiut ce să fac cu ea, căci era inertă, lipsită de iniţiativă.

În preajma doctorului Strong stătea pe un scaun şi cosea o tînără foarte drăguţă, căreia îi zicea Annie şi despre care am presupus că este fiica lui, şi dînsa m-a scos din încurcătură, căci, lăsîndu-se în genunchi în faţa doctorului Strong, s-a apucat, cu o deosebită îndemînare şi voioşie, să-l încalţe şi să-i închcie jambierele. Cînd a isprăvit şi am dat să ieşim, spre a ne duce în clasă, am rămas mirat că la plecare, luîndu-şi ziua bună de la ea, *mister* Wickfield i s-a adresat numind-o *„missis Strong"*, şi mă întrebam, oare o fi soţia vreunui fiu al doctorului Strong, sau chiar nevasta lui, cînd deodată, fără să vrea, acesta m-a lămurit.

— Spune-mi, Wickfield, a zis, oprindu-se pe coridor, cu mîna pe umărul meu, încă n-ai găsit o slujbă pentru vărul soţiei mele ?

— Nu, i-a răspuns *mister* Wickfield. Nu. Încă nu.

— Tare-aş dori să-i găseşti o slujbă cît mai degrabă, i-a zis doctorul Strong, căci Jack Maldon e sărac şi fără ocupaţie, iar din aceste două rele se trag uneori nenorociri şi mai mari. Cum e vorba ceea a doctorului Watts [1] ? Şi-apoi, uitîndu-se la mine şi clătinînd din cap în cadenţa citatului, a adăugat : „Diavolul pe leneş se pricepe foarte lesne să-l împingă la blestemăţii !"

— Aşa-i, doctore, i-a răspuns *mister* Wickfield. Dar dacă ar fi cunoscut mai bine oamenii, doctorul Watts ar fi putut scrie cu tot atîta dreptate că : „Diavolul pe oricine se pricepe foarte lesne să-l împingă la blestemăţii !" Crede-mă, oamenii ocupaţi îşi au şi ei partea lor în relele lumii. De un veac şi mai bine, ce au făcut oamenii care n-au avut o clipă de răgaz, luptînd cu înverşunare să cîştige cît mai mulţi bani sau cît mai multă putere ? N-au săvîrşit destule rele ?

[1] *Isaac Watts* (1674—1748), pastor şi poet englez ; a scris versuri profane şi imnuri bisericeşti.

— Jack Maldon n-o să-şi dea osteneală, pare-mi-se, nici pentru bani, nici pentru putere, a zis doctorul Strong, frecîndu-şi bărbia îngîndurat.

— Se prea poate, a încuviinţat *mister* Wickfield. Iartă-mă că m-am depărtat de ceea ce vorbeam. Nu, pînă acum n-am fost în stare să-i găsesc de lucru lui Jack Maldon. Cred c-am înţeles scopul pe care-l urmăreşti, şi asta face ca situaţia să fie mai grea, a adăugat el şovăind.

— Scopul meu, i-a răspuns doctorul Strong, e să găsesc o ocupaţie potrivită pentru vărul şi prietenul din copilărie al scumpei mele Annie.

— Da, ştiu, a zis *mister* Wickfield. În ţară sau în străinătate.

— Mda ! a mormăit doctorul Strong, mirat pesemne că apăsase asupra cuvintelor : „În ţară sau în străinătate".

— Sînt vorbele dumitale, ştii prea bine, a subliniat *mister* Wickfield. Sau în străinătate.

— Da, desigur, a recunoscut doctorul. Desigur. Indiferent : una sau alta.

— Una sau alta ? Cum adică, n-ai nici o preferinţă ? l-a întrebat *mister* Wickfield.

— Nici una, i-a răspuns doctorul.

— Nici una ? a stăruit *mister* Wickfield.

— Nici cea mai mică.

— N-ai nici un motiv să preferi în altă ţară, şi nu aici ? a insistat *mister* Wickfield.

— Nu ! i-a răspuns doctorul.

— Atunci trebuie să te cred, şi chiar te cred, a încheiat *mister* Wickfield. Dac-aş fi ştiut mai demult, sarcina mea ar fi fost mult mai uşoară. Dar mărturisesc că alta era impresia mea.

Doctorul Strong l-a privit cu mirare şi îndoială, pentru ca îndată după aceea să zîmbească, fapt care mie mi-a dat curaj ; căci zîmbetul lui era plin de blîndeţe şi de bunătate, şi din tot felul lui de a fi — îndată ce se topea

răceala ce i-o dădeau îngîndurarea şi îndeletnicirile-i savante — se desprindea o simplitate foarte atrăgătoare, care era normal să umple de nădejde sufletul unui tînăr şcolar ca mine. Repetînd mereu „nu" şi „cîtuşi de puţin" şi dînd şi alte asigurări în aceeaşi privinţă, doctorul Strong păşea înainte încet, cu pas ciudat, inegal, iar noi îl urmam : *mister* Wickfield mergea cufundat în gînduri şi dădea din cap, fără să ştie că-l vedeam.

Sala de clasă era mare ; se afla în aripa cea mai liniştită a clădirii şi avea în faţă şase urne mari, solemne, şi o grădină ce aparţinea doctorului, unde piersicile se pîrguiau pe zidul însorit dinspre miazăzi. Se mai aflau acolo pe iarbă şi în faţa ferestrelor, în nişte lăduţe, şi doi aloe mari, iar frunzele late şi cărnoase (care păreau de tinichea vopsită) ale acestei plante mi-au rămas în minte ca un simbol al tăcerii şi al singurătăţii. Cînd am intrat în clasă, cei douăzeci şi cinci de elevi, care învăţau cu cărţile în faţă, s-au ridicat ca să-l salute pe doctor şi, văzîndu-ne pe *mister* Wickfield şi pe mine, au rămas în picioare.

— V-am adus un nou coleg, le-a spus doctorul. Se numeşte Trotwood Copperfield.

Un anume Adams, care era monitorul clasei, a ieşit de la locul său şi mi-a urat bun venit.

Cu cravata sa albă, arăta ca un seminarist, dar era foarte îndatoritor şi bine dispus ; mi-a arătat banca pe care urma s-o ocup şi, ca un adevărat om de lume, m-a prezentat profesorilor, ceea ce m-a făcut să mă simt la largul meu.

Trecuse însă atîta vreme de cînd nu mai fusesem împreună cu băieţi de seama mea sau de cînd nu mai avusesem colegi de aceeaşi vîrstă, în afară de Mick Walker şi Mealy Potatoes, încît m-am simţit nemaipomenit de stingherit. Îmi dădeam seama că trăisem lucruri de care ei habar n-aveau şi că dobîndisem o experienţă mai presus de vîrsta mea, şi atît de nepotrivite cu înfăţişarea mea

și cu calitatea mea de coleg al lor, încît mi se părea că, venind în mijlocul lor ca un școlar obișnuit, mă purtam de fapt ca un impostor. Cît lucrasem la „Murdstone & Grinby" pierdusem deprinderea jocurilor băiețești și eram nespus de stîngaci și nepriceput în tot ce privea aceste îndeletniciri. Din pricina ticăloaselor griji care mă covîrșiseră din zori pînă în noapte, tot ce învățasem îmi pierise din minte, așa că atunci cînd am fost examinat, văzîndu-se că nu știu nimic, am fost trecut la clasa întîi. Dar deși eram tulburat de neîndemînarea mea la jocuri și de neștiința mea de carte, mă simțeam mult mai prost la gîndul că eram mult mai străin de colegii mei prin lucrurile pe care le știam decît prin cele ce-mi erau necunoscute. Mereu mă întrebam ce ar spune dac-ar afla cît de îndeaproape cunoșteam închisoarea „King's Bench"? Oare nu era nimic în felul meu de a fi care să dea în vileag toate cîte le făcusem pentru biata familie Micawber... operații de amanet, vînzări și participare la ospețe? Ce s-ar întîmpla dacă m-ar recunoaște băieții care întîmplător mă văzuseră, istovit și în zdrențe, cînd trecusem prin Canterbury? Ce ar zice ei, care se jucau cu banii, dac-ar ști cum îmi socotisem fiecare părăluță ca să-mi pot plăti zilnic un cîrnăcior și o bere sau o felie de budincă? Ce ar gîndi despre mine ei, care ignorau viața Londrei și străzile Londrei, dac-ar afla cît de bine cunoșteam (și îmi era rușine că le cunosc) aspectele lor cele mai mîrșave? În prima zi petrecută la școala doctorului Strong, toate aceste întrebări m-au neliniștit într-atît, încît mi-am supravegheat fiece privire și fiece gest; și ori de cîte ori vreunul dintre noii mei colegi a dat să se apropie de mine, m-am arătat tăcut și ursuz, iar cînd se-ncheia programul, mă grăbeam să plec, de teamă ca nu cumva, răspunzînd unui semn binevoitor sau unui gest prietenos, să mă trădez.

Venerabila casă a lui *mister* Wickfield exercita însă o înrîurire atît de binefăcătoare, încît în clipa cînd, cu

noile mele cărți de școală sub braț, am bătut la ușă, am simțit că mi se risipește tulburarea. Și urcînd spre odaia mea bătrînă și spațioasă, mi s-a părut că umbra solemnă a scării se așterne asupra temerilor și îndoielilor mele, lăsînd parcă o negură asupra trecutului. Am rămas acolo sus pînă la vremea cinei (școala se isprăvea la 3), citind cu nesaț din cărțile de școală ; apoi am coborît, cu nădejdea că voi ajunge și eu cu timpul un băiat la fel cu toți ceilalți.

Agnes se afla în salonaș, așteptîndu-și tatăl, care discuta cu cineva în birou. Întîmpinîndu-mă cu surîsul ei fermecător, m-a întrebat cum îmi plăcuse la școală. I-am răspuns că sper c-are să-mi placă foarte mult, dar că pentru început mă simțeam cam stingherit.

— *Dumneata* n-ai mers niciodată la școală, nu-i așa ? am întrebat-o.

— Cum să nu ! Zi de zi.

— Vrei să spui că înveți acasă. Nu ?

— Tata nu se poate lipsi de mine, mi-a răpuns ea zîmbind și clătinînd din cap. Înțelegi, o menajeră se cade să stea acasă.

— Cred că te iubește foarte mult, i-am zis.

A încuviințat din cap și s-a dus la ușă să asculte dacă nu cumva suia, căci voia să-i iasă înainte pe scară. Dar văzînd că nu venea, s-a înapoiat.

— Mama s-a prăpădit îndată după ce m-am născut, mi-a explicat ea cu glas domol. N-o cunosc decît după portretul de jos. Te-am văzut privindu-l ieri. Ți-ai dat seama al cui este ?

I-am răspuns că da, pentru că-i semăna tare mult.

— Și tata spune asta, mi-a zis ea încîntată. Dar, ascultă ! Vine tata !

Fața-i plăcută se lumină de bucurie cînd se duse să-l întîmpine, apoi se înapoie cu el, ținîndu-l de mînă. *Mister* Wickfield m-a salutat cordial și m-a asigurat că mă voi

simți cît se poate de bine la școala doctorului Strong, care e un om nespus de bun.

— Or fi poate unii — dar eu nu știu să fie — care iau în deșert bunătatea lui. Tu, Trotwood, să nu le urmezi pilda, m-a sfătuit *mister* Wickfield. E omul cel mai puțin bănuitor de pe lume. Nu știu dacă-i o însușire sau un cusur, dar trebuie să ții seama de acest lucru ori de cîte ori ai de-a face cu el.

Mi s-a părut că vorbește ca un om plictisit sau nemulțumit de ceva ; fiind poftiți la masă și coborînd în sufragerie, unde ne-am luat fiecare locul, nu m-am mai gîndit la asta.

Abia ne așezasemă la masă, cînd, deodată, Uriah Heep și-a vîrît pe ușă capul roșcovan și mîna-i ciolănoasă, ca să anunțe :

— A venit *mister* Maldon și vă roagă să-l primiți, vrea să vă spună un cuvînt.

— Bine, dar *mister* Maldon de-abia a plecat ! i-a răspuns *mister* Wickfield.

— Da, *sir,* dar *mister* Maldon s-a întors și vrea să vă mai spună un cuvînt.

Mi s-a părut că, ținînd cu mîna ușa deschisă, Uriah se uită la mine, la Agnes, și la tava cu felurile de mîncare de pe masă, și la farfurii, și la tot ce se afla în odaie, și totuși ai fi zis că nu se uită la nimic, căci se prefăcea că-și ține ochii roșii ațintiți asupra stăpînului.

— Vă rog să mă iertați. Nu vreau să vă spun decît că m-am răzgîndit, a răsunat un glas din spatele lui Uriah și, dîndu-l la o parte, cel care vorbea se ivi în prag, în locul lui. Vă rog să mă iertați că dau buzna peste dumneavoastră, dar de vreme ce altă ieșire nu există, cred c-ar fi bine să părăsesc țara cît mai degrabă. Cînd am discutat această chestiune, verișoara mea Annie mi-a spus c-ar prefera să-și aibă prietenii în preajmă decît să-i vadă surghiuniți, iar bătrînul doctor...

— Adică doctorul Strong ? l-a întrerupt cu gravitate *mistr* Wickfield.

— Da, firește, doctorul Strong. Așa-i spun eu, bătrînul doctor. E cam același lucru, cred.

— *Nu cred*, l-a contrazis *mister* Wickfield.

— Bine, să-i zicem doctorul Strong. Mi s-a părut că și el era de aceeași părere. Dar, judecînd după cele spuse de dumneavoastră, s-ar părea că s-a răzgîndit, așa că nu mai am nimic de spus decît c-ar fi bine să plec cît mai degrabă. De aceea m-am întors să vă spun că, cu cît am să plec mai repede, cu atît o să fie mai bine. Cînd n-ai încotro și trebuie să te arunci în vîltoare, n-are rost să zăbovești pe mal.

— În cazul acesta, puteți fi sigur că nu veți zăbovi decît foarte puțin, i-a răspuns *mister* Wickfield.

— Mulțumesc. Vă sînt foarte recunoscător. Calul de dar nu se caută la dinți, că nu-i frumos ; dar nu m-aș sfii să afirm că foarte ușor verișoara Annie ar putea aranja lucrurile după placul ei. Cred c-ar fi de ajuns să pună o vorbă pe lîngă bătrînul doctor...

— Cu alte cuvinte, credeți c-ar fi de ajuns ca *miss* Strong să pună o vorbă pe lîngă soțul ei, dacă v-am înțeles bine ? i-a tăiat vorba *mister* Wickfield.

— Întocmai, ar fi de ajuns să-i spună c-ar dori cutare și cutare lucru, și nu încape nici o îndoială că totul s-ar întîmpla după voia ei.

— Și de ce nu încape nici o îndoială ? l-a întrebat *mister* Wickfield, mîncînd foarte liniștit mai departe.

— Pentru că Annie e o tînără încîntătoare, iar bătrînul doctor — doctorul Strong, vreau să spun — nu prea e un tinerel încîntător, i-a răspuns, rîzînd, Jack Maldon. N-aș vrea să jignesc pe nimeni, *mister* Wickfield. Vreau numai să spun că într-o asemenea căsnicie e drept și normal să se ofere anumite compensații.

— Să se ofere compensații doamnei ? a întrebat foarte serios *mister* Wickfield.

— Da, firește, doamnei ! a răspuns rîzînd Jack Maldon.

Dar văzînd apoi că *mister* Wickfield mănîncă mai departe, placid și perfect imperturbabil, și că nu era nici o nădejde să-i clintească măcar un mușchi al feței, a adăugat :

— V-am spus tot ceea ce am avut de spus, așa că mă retrag, cerîndu-vă din nou iertare că v-am deranjat. Firește că voi urma sfaturile ce mi-ați dat și voi ține seama că această chestiune urmează să fie rezolvată numai între dumneavoastră și mine, fără amestecul doctorului.

— Ați luat cina ? l-a întrebat *mister* Wickfield, făcîndu-i semn să ia loc la masă.

— Mulțumesc. Mă duc să cinez cu verișoara Annie. Bună seara !

Fără a se ridica, *mister* Wickfield s-a uitat lung după el. Mic Jack Maldon mi-a făcut impresia unui tînăr cam ușuratic, chipeș, volubil și sigur de sine. Și era întîia oară că dădeam ochii cu el ; în dimineața aceea, cînd îl auzisem pe doctor vorbind despre el, nu mă așteptasem să-l întîlnesc atît de curînd.

După cină ne-am întors sus în salonaș, unde lucrurile au decurs întocmai ca în ajun. Agnes a pus paharele și garafa cu vin în același colț, iar *mister* Wickfield s-a așezat să bea, și a băut, nu glumă. Agnes i-a cîntat la pian, apoi a stat lîngă el, a cusut, a vorbit și a jucat cu mine cîteva partide de domino. A pregătit ceaiul și, după aceea, cînd mi-am adus cărțile, le-a răsfoit, arătîndu-mi ce știa (știa destul de multe, deși susținea contrariul), și m-a sfătuit cum să procedez ca să învăț și să înțeleg mai lesne. Acuma, scriind aceste rînduri, o văd aievea, modestă, cumpătată, domoală, și aud glasul ei molcom, atît de plăcut. Am început chiar din clipa aceea să simt înrîurirea binefăcătoare pe care avea s-o exercite asupra mea. Pe micuța Em'ly o iubesc, dar pe Agnes, nu — în orice caz, nu în același fel — dar simt că oriunde se arată Agnes, radiază pace, bunătate și adevăr, și că acea lumină blîndă a vitraliului, pe care o văzusem cîndva la biserică, o învăluie în-

totdeauna și mă învăluie și pe mine, precum și toate lucrurile din jur, ori de cîte ori mă aflu în preajma ei.

Venind vremea să se ducă la culcare, Agnes a plecat, iar eu i-am întins mîna lui *mister* Wickfield, pregătindu-mă să mă retrag, dînsul însă m-a oprit și mi-a spus :

— Ce zici, Trotwood, vrei să rămîi la noi, sau vrei să te duci să locuiești în altă parte ?

— Vreau să rămîn, i-am răspuns pe loc.

— Ești sigur ?

— Dacă n-aveți nimic împotrivă, dacă-mi dați voie...

— Mă tem doar, băiete, că viața pe care o ducem ar putea să-ți pară cam monotonă.

— Nu mai monotonă pentru mine decît pentru Agnes, *sir*. Nu-mi pare plictiseală deloc !

— Decît pentru Agnes... a repetat, îndreptîndu-se încet spre căminul înalt, de care s-a rezemat. Decît pentru Agnes !

În seara aceea băuse atît de mult vin (cel puțin așa mi s-a părut), încît îi sticleau ochii. În clipa aceea nu-i vedeam, căci îi ținea plecați, umbrindu-i cu mîna, dar băgasem de seamă acest lucru puțin mai înainte.

— Mă întreb, a mormăit el, dacă nu cumva și Agnes se va plictisi de mine. Căci eu de ea nu mă voi plictisi niciodată ! Dar asta-i altceva, cu totul altceva !

Gîndea cu glas tare, nu mi se adresa mie ; de aceea nici nu i-am răspuns.

— O casă veche și posomorîtă și o viață monotonă, continuă el. Dar trebuie s-o am lîngă mine. Nu mă pot lipsi de ea. Și ori de cîte ori, în clipele mele cele mai fericite, ca un strigoi, mi se strecoară în suflet gîndul c-aș putea să mor și s-o părăsesc pe fetița mea iubită, sau că s-ar putea ca dînsa să moară și să mă părăsească, nu-mi rămîne altceva de făcut decît să-l înec în...

Ultimul cuvînt nu l-a mai rostit ; s-a îndreptat cu pași mari spre locul unde șezuse, și după ce, în mod mecanic, a

dat să-şi toarne vin din sticla goală, a pus-o jos şi a pornit înapoi.

— Dacă viaţa-i atît de greu de suportat cînd ea e aici, mă-ntreb, oare ce se va întîmpla dac-ar pleca ? Nu, nu, nu ! Asemenea încercare e peste puterile mele !

S-a rezemat de cămin şi a rămas atîta vreme pe gînduri, încît nu m-am putut hotărî dacă-i mai bine să-l tulbur plecînd sau să stau locului pînă ce s-o trezi din visare. În cele din urmă şi-a venit în fire şi, rotindu-şi privirea prin odaie, şi-a oprit-o asupra mea.

— Rămîi deci cu noi, Trotwood, mi-a spus apoi cu glas tare, continuînd parcă un dialog. Sînt foarte mulţumit că rămîi. O să ne ţii de urît amîndurora. E o plăcere c-ai să stai cu noi. O plăcere pentru mine, o plăcere pentru Agnes, şi, poate, o plăcere pentru noi toţi.

— Sînt sigur, *sir*, că va fi şi pentru mine, i-am zis. Sînt fericit că mă aflu aici !

— Eşti un băiat de ispravă ! mi-a zis *mister* Wickfield. Ai să stai aici atîta timp cît ai să te simţi bine.

Apoi mi-a strîns mîna, m-a bătut prietenește pe umăr şi mi-a spus că în orice seară, după ce Agnes s-a dus la culcare, dacă am cumva de învăţat sau vreau să citesc vreo carte şi îmi face plăcere să nu fiu singur, să poftesc jos în odaia lui, să stau cu el. I-am mulţumit pentru această atenţie, şi cînd, după aceea, a coborît, întrucît nu eram obosit, mi-am luat o carte şi am coborît şi eu, cu gîndul să profit o jumătate de ceas de această îngăduinţă.

Dar văzînd că arde lumina în odaia circulară, m-am simţit îndată atras de Uriah Heep, care exercita asupra mea un fel de fascinaţie, şi schimbîndu-mi gîndul, am intrat să-l văd. L-am găsit citind cu luare-aminte dintr-o carte mare şi groasă, urmărind cu degetul arătător fiecare rînd şi lăsînd pe hîrtie (cel puţin aşa mi s-a părut) urme lipicioase ca de melc.

— Lucrezi cam tîrziu astă-seară, i-am zis.

— Da, *master* Copperfield, mi-a răspuns Uriah.

Aşezîndu-mă pe un scaun în faţa lui, ca să pot vorbi în tihnă cu el, am băgat de seamă că nu era în stare să zîmbească şi că putea doar, schimonosindu-şi gura, să facă să i se ivească pe obraz două cute adînci, cîte una de fiecare parte care la el ţineau loc de zîmbet.

— Să nu credeţi însă că lucrez pentru birou, *master* Copperfield, a adăugat.

— Dar atunci la ce lucrezi ?

— Îmi lărgesc cunoştinţele juridice, *master* Copperfield. Citesc *Practica judiciară a lui Tidd*[1]. Straşnic scriitor mai e *mister* Tidd ăsta, *master* Copperfield !

Urmărind de la locul meu, care era un excelent turn de observaţie, cum, după această explozie entuziastă, a reînceput să citească, plimbînd degetul arătător de-a lungul rîndurilor, am băgat de seamă că nările lui delicate şi ascuţite, cu crestături adînci pe margini, se umflau şi se strîngeau într-un chip ciudat şi neplăcut, clipind parcă în locul ochilor lui, care nu clipeau mai niciodată.

După ce l-am privit cîtva timp, i-am zis :

— Îmi închipui că eşti un foarte bun cunoscător al legii !

— Eu, *master* Copperfield ? Vai, nu ! Sînt o fiinţă cu totul umilă şi neînsemnată.

Mi-am dat seama că nu greşisem în privinţa mîinilor lui ; căci deseori îşi freca palmele, ca şi cum ar fi vrut să le stoarcă de umezeală, să le usuce şi să le încălzească, şi că, afară de asta, le ştergea mereu, pe ascuns, cu batista.

— Ştiu bine că sînt fiinţa cea mai nensemnată de pe lume, a urmat Uriah Heep, modest : alţii n-au decît să se ridice cît or putea. Maică-mea e şi ea o femeie cu totu nensemnată. Locuim într-o cocioabă nenorocită, *master* Copperfield, dar ne mulţumim cu ce avem. Şi taică-meu a avut o îndeletnicire nensemnată. A fost paracliser.

[1] Este vorba de manualul *Practice of the Court of King's Bench* (1795) de William Tidd, folosit multă vreme în învăţămîntul juridic englez.

— Şi acum ce e ? l-am întrebat.

— Acum e în lumea celor drepţi, *master* Copperfield. Dar sînt atîtea alte lucruri pentru care trebuie să mulţumim din suflet. De pildă, trebuie să mulţumesc din suflet că mi-a fost hărăzit să lucrez la *mister* Wickfield.

L-am întrebat dacă era de multă vreme în serviciul lui *mister* Wickfield.

— Sînt la el de aproape patru ani, *master* Copperfield, mi-a răspuns, închizînd cartea, după ce a însemnat locul unde rămăsese. La un an după moartea tatii, am intrat la el. Trebuie să mulţumesc din tot sufletul pentru asta ! Şi trebuie să-i mulţumesc din tot sufletul lui *mister* Wickfield, care a binevoit să mă ia ucenic şi să-mi dea putinţa să învăţ, ceea ce, altminteri, cu nensemnatele mijloace ale mamei şi ale mele, n-aş fi putut face.

— Presupun că atunci cînd ai să-ţi isprăveşti ucenicia, ai să faci avocatură pe cont propriu.

— Cu voia soartei, da, *master* Copperfield.

— Poate că, într-o bună zi, o să ajungi tovarăş cu *mister* Wickfield, i-am zis, ca să-l măgulesc, şi firma se va numi „Wickfield & Heep" sau „Heep succesor al firmei «Wickfield»".

— Vai, nu, *master* Copperfield ! mi-a răspuns Uriah, clătinînd din cap. Prea sînt nensemnat pentru una ca asta !

Aşa cum şedea, cu gura schimonosită şi cu obrazul brăzdat de cute şi aruncîndu-mi priviri furişe, semăna nespus de mult cu chipul cioplit la capătul grinzii de lîngă fereastra odăii mele.

— *Mister* Wickfield e un om cît se poate de bun, a urmat Uriah. Dacă l-aţi cunoaşte mai de mult, *master* Copperfield, sînt sigur că v-aţi da singur seama, mult mai bine decît sînt în stare să vă spun eu.

I-am răspuns că nu mă îndoiesc de acest lucru, dar că, deşi e unul dintre prietenii mătuşii, nu-l cunosc de prea multă vreme.

— Vai, desigur, *master* Copperfield ! a exclamat Uriah. Mătușa dumneavoastră e o doamnă cît se poate de amabilă.

Cînd voia să-și manifeste entuziasmul, avea un fel de a se foi care era foarte urît, și, urmărind zvîrcolirile ca de șarpe ale gîtului și ale trupului, nici n-am luat în seamă complimentul adresat mătușii.

— O doamnă foarte amabilă, *master* Copperfield, a repetat Uriah Heep. Așa-i c-o admiră foarte mult pe *miss* Agnes ?

Deși habar n-aveam, i-am zis din toată inima „da". Dumnezeu să mă ierte !

— Sper că și dumneavoastră, *master* Copperfield, o admirați. Sînt sigur că o admirați.

— Toți o admiră, i-am răspuns.

— Vai, vă mulțumesc, *master* Copperfield, vă mulțumesc pentru aceste cuvinte. Sînt atît de adevărate ! Deși nu-s decît o ființă cu totu nensemnată, știu că-s adevărate ! O, vă mulțumesc, *master* Copperfield !

Era atît de înflăcărat, încît s-a răsucit, ridicîndu-se de pe scaun, și a început să se pregătească de plecare.

— M-așteaptă mama, trebuie să fie îngrijorată, mi-a zis, uitîndu-se la un ceas cu cadran șters și îmbîcsit pe care l-a scos din buzunar. Cu toate că sîntem oameni umili și nensemnați, totuși, sîntem o familie foarte strîns unită, *master* Copperfield. Dac-ați primi să veniți la noi într-o după-amiază să luați ceaiul în sărăcăcioasa noastră locuință, mama ar fi nu mai puțin încîntată decît mine.

I-am spus că primesc cu plăcere.

— Vă mulțumesc, *master Copperfield,* mi-a răspuns Uriah, punînd cartea la locul ei. Nu-i așa că rămîneți aici mai multă vreme, *master* Copperfield ?

I-am spus că socotesc să rămîn aici cît voi urma la școală.

— Adevărat ! a exclamat Uriah. Atunci nu mă îndoiesc, *master* Copperfield, că pe *dumneavoastră*, vă va lua ca asociat *mister* Wickfield.

L-am asigurat nu numai că nu nutream acest gînd, dar, mai mult, că nimeni nu făcuse asemenea planuri în privinţa mea, dar Uriah nu s-a lăsat, repetîndu-mi mereu, în ciuda tuturor asigurărilor mele : „Da, da, *master* Copperfield, cred că într-adevăr o să vă ia ca asociat !“ sau : „Nu încape îndoială, *master* Copperfield, c-are să vă ia ca asociat !“

În cele din urmă, fiind gata de plecare, m-a întrebat dacă n-am nimic împotrivă să sting lumina, şi cînd i-am spus că n-am, a stins-o numaidecît. După ce mi-a strîns mîna — pe întuneric, mîna lui mi s-a părut ca un peşte — a întredeschis uşa care dădea în stradă, s-a furişat afară, trăgînd-o după sine şi lăsîndu-mă să mă întorc în casă pe dibuite, ceea ce n-a fost uşor deloc, şi din această pricină m-am împiedicat de scaunul lui şi am căzut. De aceea cred că l-am visat toată noaptea : am visat, între altele, că pornise într-o expediţie piraterească, cu barcazul în care locuia *mister* Peggotty, ridicînd în vîrful catargului un pavilion negru, pe care era înscrisă drept deviză *Practica judiciară* a lui Tidd, şi că sub acest steag diabolic ne duce pe micuţa Em'ly şi pe mine ca să ne înece în Marea Caraibilor.

A doua zi dimineaţă, la şcoală, am reuşit, întrucîtva, să-mi birui timiditatea, iar a treia zi, ceva mai mult, şi apoi m-am descotorosit de ea treptat, astfel încît, în mai puţin de două săptămîni, am ajuns să mă simt bine şi la largul meu printre noii mei colegi. Mai eram destul de neîndemînatic la jocuri şi destul de înapoiat în privinţa ştiinţei de carte, dar trăgeam nădejdea că obişnuindu-mă cu jocul, să fac progrese la sport, şi că învăţînd cu rîvnă, aveam să-i ajung şi la carte. Aşadar, m-am pus pe muncă, atît la joc cît şi la carte, şi mi-am cîştigat preţuirea tuturor. Peste puţin, viaţa dusă la „Murdstone & Grinby“ mi s-a

părut atît de îndepărtată, încît abia îmi venea a crede c-o trăisem vreodată, şi în acelaşi timp atît de bine m-am deprins cu traiul ce-l duceam acum, încît mi se părea că dăinuia de vreme îndelungată.

Şcoala doctorului Strong era o şcoală excelentă ; între ea şi aceea a lui *mister* Creakle era o deosebire ca de la cer la pămînt. Era condusă cu discernămînt şi seriozitate, pe baza unor principii foarte sănătoase, bizuindu-se, în toate privinţele, pe simţul de onoare şi pe bună-credinţa băieţilor, presupunînd, pînă la proba contrarie, că nu le lipseşte nici una, nici cealaltă, şi aceste principii făceau adevărate minuni. Ne consideram cu toţii răspunzători pentru bunul mers al instituţiei şi pentru păstrarea reputaţiei şi prestigiului ei. De aceea, o iubeam cu toţii — eu unul sînt sigur că o iubeam, şi nu ştiu să fi fost printre noi vreun băiat care să n-o iubească — şi învăţam cu tragere de inimă, dorind să-i facem cinste. În recreaţie jucam tot felul de jocuri frumoase şi ne bucuram de multă libertate ; totuşi, ţin minte că aveam nume bun în oraş şi că rareori se întîmpla ca prin ţinuta sau prin purtările noastre să ştirbim faima doctorului Strong şi a şcolarilor săi.

Unii dintre băieţii mai vîrstnici erau interni, şi de la ei am aflat anumite amănunte privind viaţa doctorului. De pildă, că nu se împlinise nici un an de cînd se însurase din dragoste cu tînăra şi frumoasa doamnă pe care o văzusem în biroul său ; că dînsa n-avea nici o leţcaie, dar avea, în schimb (aşa spuneau băieţii), o droaie de rude sărace, gata să-l scoată pe doctor din casa şi căminul lui. De asemenea, că motivul pentru care doctorul părea atît de distrat era că se afla mereu în căutare de rădăcini greceşti ; din care cauză în naivitatea şi ignoranţa mea, am crezut că doctorul era un botanist pasionat, mai ales că totdeauna umbla cu capul în pămînt, pînă ce mi-am dat seama că era vorba de rădăcinile unor cuvinte pentru un

dicţionar pe care-l pregătea. Mi s-a spus că Adams, monitorul clasei noastre, care era tare la matematici, ţinînd seama de planul lucrării şi de ritmul în care lucra, calculase cît îi va trebui doctoruluii ca să termine acest dicţionar şi ajunsese la concluzia că-l va sfîrşi peste o mie şase sute patruzeci şi nouă de ani, socotiţi de la ultima sa aniversare, la care împlinise 62 de ani.

Cu toate acestea, doctorul era idolul întregii şcoli ; numai într-o şcoală tare păcătoasă ar fi putut să nu fie, căci era omul cel mai bun din lume şi era însufleţit de o credinţă sinceră, în stare să mişte şi inimile de piatră ale urnelor de pe zid. Cînd se plimba în sus şi în jos în acea parte a curţii aflată în faţa locuinţei sale, ciorile şi stăncuţele singuratice întorceau capul după el, privindu-l sarcastic, ca şi cum ar fi ştiut cu cît erau mai pricepute decît dînsul în treburile lumeşti, căci dacă vreun cerşetor reuşea să se apropie îndestul de încălţămintea-i scîrţîitoare şi să-i atragă luarea-aminte măcar asupra unui crîmpei din şirul nenorocirilor sale, vagabondul acela era un om făcut cel puţin pentru vreo două zile. Faptul era foarte bine cunoscut de toată şcoala, şi profesorii şi monitorii îşi dădeau silinţa să alunge haimanalele care-l aşteptau pe la colţuri, şi chiar săreau pe ferestre, ca să le gonească din curte înainte ca doctorul să le fi văzut, ceea ce uneori reuşeau să facă la cîţiva iarzi distanţă, în timp ce dînsul se plimba în sus şi în jos, fără a bănui nimic. Cînd ieşea din curtea şcolii, lipsit de ocrotire, se lăsa înduioşat de primul-venit. Ar fi dat şi jambierele din picioare. Mergea vorba la şcoală (nu ştiu şi n-am aflat niciodată pe ce se bizuia, dar am crezut-o atîţia ani, încît nu mă mai îndoiesc de veracitatea ei) că într-o geroasă zi de iarnă îi dăruise unei cerşetoare jambierele, şi cerşetoarea stîrnise indignarea întregii vecinătăţi, ducîndu-se din casă în casă cu copilul învelit în jambiere ca în nişte scutece, acestea fiind cunoscute de lumea de prin împrejurimi la fel de bine cum era cunoscută catedrala. Legenda adăuga că

singurul care n-a recunoscut jambierele a fost doctorul, și că după cîtva timp, cînd le-a găsit expuse la ușa dughenei unui negustor de vechituri care cumpăra asemenea obiecte plătindu-le cu gin [1], a fost văzut nu o dată cercetîndu-le admirativ, ca și cum ar fi apreciat un model nou de jambiere, superioare alor sale.

Era înduioșător să-l vezi pe doctor împreună cu tînăra și frumoasa lui soție. Își manifesta afecțiunea față de dînsa părintește și cu o blîndețe care învedera bunătatea lui înnăscută. Am avut adesea prilejul să-i văd plimbîndu-se prin livada de piersici, și am avut uneori ocazia să-i urmăresc mai îndeaproape în bibliotecă sau în salon. Mi s-a părut că dînsa îl îngrijea cu devotament și că ținea mult la el, deși niciodată n-am avut impresia că ar interesa-o peste măsură dicționarul, căci în buzunarele hainei și în căptușeala pălăriei doctorul avea întotdeauna materiale destinate dicționarului, iar cînd se plimbau, părea că-i vorbește despre ele.

Pe *missis* Strong o vedeam foarte des, pe de o parte, pentru că mă îndrăgise din ziua cînd fusesem prezentat doctorului și se purtase după aceea foarte drăguț cu mine, arătîndu-mi un deosebit interes : pe de altă parte, pentru că o iubea pe Agnes și mereu venea pe la noi. Cu *mister* Wickfield cred că nu prea se împăca (mi s-a părut că se teme de el). De cîte ori rămînea seara la noi, refuza propunerea lui de a o însoți și pleca în grabă, luîndu-mă pe mine s-o conduc pînă acasă. Iar cîteodată, cînd, alergînd, străbăteam voioși împreună curtea catedralei, unde ne așteptam să nu întîlnim pe nimeni, ne pomeneam cu Jack Maldon, care de fiecare dată cînd ne vedea se arăta foarte mirat.

Făceam foarte mult haz de soacra doctorului Strong. O chema *missis* Markleham ; dar băieții o porecliseră Cătana-Bătrînă, din pricină că dînsa luase comanda și

[1] Băutură preparată din must de cereale distilat și condimentat cu ienupăr.

conducea cu dibăcie numeroasa oştire de rubedenii împotriva doctorului. Era o femeie mărunţică, cu ochi ageri, care, cînd ieşea în oraş, purta în mod invariabil o bonetă împodobită cu flori artificiale şi cu doi fluturi, al căror rol era să zboare deasupra florilor. Credeam cu toţii că boneta asta fusese adusă din Franţa, căci nu putea fi decît opera acestui popor ingenios, dar singurul lucru pe care-l ştiu precis e că ori de cîte ori ieşea seara, *missis* Markleham purta boneta ; iar cînd mergea în vizită pe la prieteni, o lua cu sine într-un coşuleţ indian ; că fluturii parcă tremurau tot timpul şi mai ştiam că în orele însorite îi ofereau o desfătare suplimentară doctorului Strong.

Pe Cătana-Bătrînă — nu folosesc această poreclă în derîdere — am putut-o observa mai îndeaproape într-o seară care mi-a rămas întipărită în amintire din pricina unei alte întîmplări pe care o voi povesti. Era în seara cînd în casa doctorului s-a dat o mică serată, cu prilejul plecării lui Jack Maldon în India, unde acesta urma să intre cadet într-un regiment, sau cam aşa ceva, căci *mister* Wickfield îi găsise, în sfîrşit, o slujbă. Se nimerise ca tocmai ziua aceea să fie şi aniversarea zilei de naştere a doctorului. Fusese zi de sărbătoare la şcoală ; dimineaţa îi înmînasem darurile pregătite, monitorul a ţinut o cuvîntare în numele nostru şi l-am aclamat pînă am răguşit, iar lui i-au dat lacrimile. Iar după-amiază, *mister* Wickfield, Agnes şi cu mine am mers să luăm ceaiul la dînsul, ca prieteni ai casei.

Jack Maldon sosise înaintea noastră. Cînd am intrat, *missis* Strong, într-o rochie albă, împodobită cu nişte panglici vişinii, cînta la pian, iar el stătea aplecat asupra notelor, întorcînd filele. *Missis* Strong mi s-a părut schimbată la faţă, obrajii ei albi-trandafirii n-aveau prospeţimea şi strălucirea obişnuită ; dar era totuşi frumoasă, nespus de frumoasă.

— Am uitat să te felicit de ziua dumitale, doctore, a zis *missis* Markleham după ce toată lumea s-a aşezat. Pre-

cum bănuiești, desigur, urările mele sînt cît se poate de sincere. Dă-mi voie să-ți spun : La mulți ani !

— Vă mulțumesc, *ma'am*, i-a răspuns doctorul.

— Să trăiești mulți, mulți ani, a adăugat Cătana-Bătrînă. Ți-o spun nu numai pentru dumneata, ci și pentru Annie, și pentru Jack Maldon, și pentru mulți alții. Ca ieri nu erai decît un băiețaș, Jack, cu un cap mai mic decît *master* Copperfield, și îi făceai declarații de dragoste Anniei în dosul tufelor de coacăze din fundul grădinii.

— Mamă dragă, a rugat-o *missis* Strong, lasă astea acum.

— Nu fi proastă Annie ! a răspuns maică-sa. Dacă mai roșești acum, cînd ești o bătrînă femeie măritată, că ți se amintesc asemenea lucruri, oare cînd ai să le mai poți asculta fără să te rușinezi ?

— Bătrînă ? Annie ? a exclamat Jack Maldon. Da' de unde ?

— Da, da, John [1], a stăruit Cătana-Bătrînă. Este, de fapt, o bătrînă femeie măritată. Nu ca vîrstă — căci cine ar putea spune că o fată de douăzeci de ani e bătrînă ? — dar fiind nevasta doctorului, verișoara ta e precum am zis. Și e un noroc pentru tine, John, că verișoara ta s-a măritat cu doctorul. Ai găsit în el un prieten binevoitor și cu trecere, care, dacă te vei arăta vrednic, sînt sigură că va fi și mai binevoitor. N-am fost niciodată vanitoasă ! Întotdeauna am recunoscut deschis că anumiți membri ai familiei noastre au nevoie de un prieten. Și tu ai fost unul dintre ei, pînă ce verișoara ta ți-a găsit un sprijin.

Om cu adevărat generos, doctorul a făcut un gest, vrînd să bagatelizeze lucrurile și să-l scutească pe Jack Maldon de alte amănunte. Dar *missis* Markleham s-a ridicat de la locul ei pentru a se așeza alături de doctor și, atingîndu-l cu evantaiul pe mînecă, i-a zis :

[1] Numele din care derivă forma diminutivă și familiară Jack.

— Nu, într-adevăr, scumpe doctore, să mă ierți dacă stărui asupra acestui subiect, dar sînt foarte mișcată. Mă preocupă în așa măsură, încît aș spune chiar că a devenit o idee fixă. Pentru noi ești o binecuvîntare. Ești o binefacere cerească, zău, îți spun !

— Fleacuri, fleacuri... a îngăimat doctorul.

— Nu, nu, să am iertare, a insistat Cătana-Bătrînă. Fiindcă nu-i de față decît scumpul nostru prieten, *mister* Wickfield, care ne știe toate secretele, nu pot fi de acord să tac. Dacă ai să continui să te porți astfel, am să fac uz de prerogativele mele de soacră și o să te cert. Vorbesc cinstit și fără ocolișuri. Ceea ce spun acum am mai spus și atunci cînd m-ai uluit — îți mai amintești cît de surprinsă am fost ? — cînd mi-ai cerut-o în căsătorie pe Annie. Nu că cererea în sine ar fi fost neobișnuită — ar fi caraghios să pretind una ca asta — ci pentru c-ai fost prieten cu sărmanul ei tată și pentru că pe dînsa ai cunoscut-o de cînd avea șase luni, nici prin gînd nu mi-a dat să te privesc vreodată sub acest aspect sau să bănuiesc măcar c-ai umbla să te însori, doar de asta am fost surprinsă.

— Da, da, i-a spus doctorul, bine dispus, n-are nici o importanță.

— Ba *are* ! l-a contrazis Cătana-Bătrînă, atingîndu-l cu eventaiul pe buze. Are chiar o mare importanță. Am spus toate acestea ca să mi se spună dacă greșesc. Așa ! M-am dus atunci la Annie și i-am spus ce s-a întîmplat. I-am zis : „Draga mea, a venit doctorul Strong și, foarte frumos, te-a cerut în căsătorie". Am influențat-o cu ceva? Nu. Am rugat-o : „Ascultă, Annie, spune-mi adevărul : îți e liberă inima ?" „Mamă, mi-a răspuns ea plîngînd, sînt atît de tînără — asta era cît se poate de adevărat — și nici nu știu dacă am inimă." „Dacă-i așa, draga mea, i-am zis, poți fi sigură că-i liberă. Odorul meu, i-am zis, în orice caz, doctorul Strong e foarte tulburat și trebuie să-i dăm un răspuns. Nu-l putem lăsa să aștepte." „Mamă, mi-a zis

Annie plîngînd, crezi că s-ar simți tare nefericit fără mine ? Dacă da, îl prețuiesc și-l respect prea mult ca să-l las să sufere și sînt gata să-l iau." Astfel s-a hotărît căsătoria. Și atunci, abia atunci i-am zis : „Annie, doctorul Strong n-o să-ți fie numai soț, ci o să-ți țină loc și de tată : o să fie capul familiei noastre, o să reprezinte înțelepciunea și prestigiul familiei noastre și, aș putea spune, averea familiei noastre ; într-un cuvînt, o să fie o binefacere cerească pentru ea." Am folosit atunci aceste cuvinte, și le folosesc și astăzi. Dacă am și eu o însușire, aceea e consecvența.

Tot timpul cît a durat această cuvîntare, Annie a stat nemișcată, tăcută, cu privirile în pămînt, iar vărul ei a stat lîngă ea, cu ochii plecați. Acuma fata a șoptit, cu glas tremurător :

— Mamă, sper c-ai isprăvit, nu ?

— Nu, scumpa mea Annie, i-a răspuns Cătana-Bătrîna, n-am isprăvit încă. Pentru că mă întrebi, odorule, îți spun că *nu,* n-am isprăvit. Vreau să mă plîng că nu te porți cum s-ar cuveni cu familia ta, și pentru că ar fi zadarnic să mă plîng ție, mă plîng soțului tău. Și acum, dragă doctore, ia te uită la prostuța asta de nevastă a dumitale !

Dar în timp ce doctorul, cu zîmbetul lui sincer și duios, își întorcea spre ea chipul plin de bunătate, Annie și-a lăsat și mai tare capul în pămînt. Am băgat de seamă că *mister* Wickfield n-o slăbea din ochi nici o clipă.

— Zilele trecute, a urmat maică-sa, clătinînd din cap și amenințînd-o cu evantaiul, cînd i-am zis acestui copil rău că familia noastră se află într-o situație pe care ar putea să ți-o aducă la cunoștință — socotesc chiar că era datoare să ți-o aducă la cunoștință — mi-a răspuns că a face acest lucru e totuna cu a-ți cere o favoare și că, deoarece ești prea mărinimos și îi îndeplinești toate dorințele, se codește.

— Annie, scumpa mea, i-a zis atunci doctorul, rău ai făcut. M-ai lipsit de o plăcere.

— Asta i-am spus şi eu ! a strigat maică-sa. Să ştii că de acum înainte, cînd o să aflu că-ţi ascunde ceva din această pricină, am să vin de-a dreptul la dumneata, dragă doctore.

— Voi fi fericit, i-a răspuns doctorul.

— Îmi dai voie ?

— Desigur.

— Bine, atunci aşa am să fac ! a încheiat Cătana-Bătrînă. Ne-am înţeles !

Şi, după cîte mi-am dat seama, dobîndind ceea ce urmărise, a atins de cîteva ori mîna doctorului cu evantaiul pe care mai întîi îl sărutase şi s-a întors, triumfătoare, la locul ei.

După sosirea altor oaspeţi, între care doi profesori şi Adams, s-au discutat lucruri de interes general ; discuţia s-a oprit, firește, asupra persoanei lui Jack Maldon şi asupra călătoriei sale, asupra ţării în care pleca, asupra diferitelor sale proiecte şi perspective. Trebuia să plece chiar în noaptea aceea, după ce va fi luat masa, cu diligenţa la Gravesend, unde era ancorat vasul cu care avea să călătorească, şi — cu excepţia cazului că s-ar întoarce în concediu sau pentru motive de sănătate — urma să lipsească nu ştiu cîţi ani. Îmi amintesc că toată lumea a fost de acord că India e o ţară mult ponegrită şi că, în afară de vreun tigru sau doi şi de oarecare zăpuşeală în timpul zilei, n-avea nimic neplăcut. În ceea ce mă priveşte, îl priveam pe Jack Maldon ca pe un fel de Sindbad [1] modern şi mi-l închipuiam prieten la cataramă cu toţi rajahii Orientului, care şedeau sub baldachine, trăgînd din răsu-

[1] *Sindbad-marinarul :* unul dintre eroii povestirilor arabe înmănuncheate în vestita culegere cunoscută sub numele de *O mie şi una de nopţi ;* Sindbad, ca şi eroul *Odiseii* lui Homer, îmbină spiritul de aventură cu isteţimea.

cite narghilele de aur, care, dacă le-ar fi întins cineva, ar fi măsurat o milă.

Missis Strong avea o voce foarte frumoasă, știam acest lucru, căci nu o dată o auzisem cîntînd. Dar în seara aceea, fie din timiditate, deoarece era multă lume de față, fie că nu era în voce, n-a fost în stare să cînte defel. A atacat un duet cu vărul ei Maldon, dar nu l-a dus pînă la capăt, și mai tîrziu, cînd a încercat să cînte singură, deși a început frumos, vocea i s-a stins deodată, și dînsa a rămas foarte mîhnită, cu fruntea plecată peste claviatura pianului. Amabil, doctorul ne-a spus că e nervoasă și, ca s-o scape din încurcătură, ne-a propus să jucăm o partidă de cărți, cu toate că nu știa să joace cărți, cum nu știa să cînte din trombon. Am băgat însă de seamă cum Cătana-Bătrînă îndată l-a luat sub ocrotirea ei, în calitate de partener, și, înainte de a începe inițierea, i-a poruncit să-i încredințeze toate monedele de argint pe care le avea în buzunar.

Jocul a fost amuzant, și nenumăratele greșeli săvîrșite de doctor, în ciuda supravegherii atente și spre marea supărare a fluturilor, l-au făcut încă și mai amuzant. *Missis* Strong a refuzat să joace, sub cuvînt că nu se simte prea bine, iar vărul ei Maldon ceruse voie să se retragă, avînd de împachetat. După ce a isprăvit, Maldon s-a înapoiat și au stat de vorbă pe sofa. Din cînd în cînd ea se apropia de masă și se uita la cărțile doctorului, sfătuindu-l ce să joace. Era foarte palidă, și cînd s-a aplecat peste umărul lui, mi s-a părut că degetul cu care-i arăta cărțile îi tremura ; dar doctorul, mișcat de drăgălășenia ei, n-a observat dacă într-adevăr tremura.

La masă n-am mai fost atît de voioși. Ai fi zis că ne dădeam seama cu toții că o asemenea despărțire era neplăcută, și cu cît se apropia, cu atît era mai neplăcută. Jack Maldon se străduia să fie foarte vorbăreț, dar nu se simțea la largul său, ceea ce îngreuna situația. Și nici Că-

tana-Bătrînă nu contribuise, cred, la uşurarea ei amintind mereu episoade din tinereţea lui Jack Maldon.

Doctorul, însă, care socotea, sînt sigur, că mulţumită lui toată lumea era fericită, părea încîntat şi nu se îndoia cîtuşi de puţin că toţi petreceam de minune.

— Annie, draga mea, a zis uitîndu-se la ceas şi umplîndu-şi paharul, vremea vărului tău Jack s-a împlinit şi nu se cade să-l facem să întîrzie, căci nici vremea, nici fluxul nu aşteaptă pe nimeni, iar în cazul de faţă e vorba de amîndouă. *Mister* Maldon, îţi stau în faţă o lungă călătorie şi o ţară necunoscută ; dar mulţi înaintea dumitale s-au măsurat cu amîndouă, şi după dumneata, cît va fi lumea asta, vor veni alţii care le vor înfrunta. Vînturile cărora le vei încredinţa soarta au purtat pe calea norocului şi au adus cu bine înapoi mii şi mii de oameni.

— Oricum ai privi lucrurile, e dureros, şi-a dat cu părerea *missis* Markleham, e dureros să vezi un tînăr minunat, care a crescut sub ochii tăi, pornind spre celălalt capăt al lumii, părăsindu-şi toţi prietenii, fără a şti ce-l aşteaptă. Şi aruncîndu-i o privire doctorului, a adăugat : Un tînăr care face asemenea sacrificii e cu adevărat vrednic să primească mereu sprijin şi ocrotire.

— Vremea va trece repede, atît pentru dumneata, *mister* Maldon, cît şi pentru noi toţi, a urmat doctorul. Ţinînd seama de mersul firesc al lucrurilor, unii dintre noi nu pot crede că vor putea să te salute la înapoiere. Dar nu ne rămîne altceva mai bun de făcut decît să nu pierdem nădejdea, şi eu, unul, nu mi-o pierd. Nu te voi obosi cu poveţe. Ai avut multă vreme în faţă o pildă minunată în persoana verişoarei dumitale, Annie. Imită-i virtuţile cît mai îndeaproape cu putinţă.

Missis Markleham şi-a făcut vînt cu evantaiul şi a clătinat din cap.

— Drum bun, *mister* Jack, a încheiat doctorul, ridicîndu-se, şi toţi i-am urmat exemplul. Îţi doresc călătorie

bună, succese cît mai strălucite peste mare şi să te întorci cu bine.

Am închinat cu toţii în cinstea lui Jack Maldon şi i-am strîns mîna ; apoi acesta şi-a luat rămas bun de la doamne şi, cu paşi grăbiţi, s-a îndreptat spre ieşire, unde, cînd s-a urcat în trăsură, a fost salutat cu urale de elevii şcolii, care aşteptau în curte. M-am repezit şi eu printre ei, aflîndu-mă foarte aproape de trăsură în clipa cînd s-a pus în mişcare ; şi în zgomotul şi în praful din jur mi s-a părut că l-am văzut pe Jack Maldon foarte tulburat la faţă, ţinînd în mînă ceva vişiniu.

După o ovaţie în cinstea doctorului şi încă una în cinstea soţiei sale, băieţii s-au risipit, iar eu m-am întors în casă, unde am găsit oaspeţii strînşi în jurul doctorului, discutînd despre plecarea lui Jack Maldon, despre felul cum suportase despărţirea, despre ceea ce trebuie să fi fost în inima lui şi toate celelalte. În toiul discuţiei, *missis* Markleham a strigat deodată :

— Unde-i Annie ?

Annie nu era acolo ; şi toate chemările noastre au fost zadarnice, Annie n-a răspuns. Dînd buzna afară din sufragerie să vedem ce se întîmplase, am găsit-o zăcînd pe duşumea în hol. Am fost foarte alarmaţi, pînă ne-am dat seama că leşinase, şi pînă am văzut că, administrîndu-i îngrijirile obişnuite în asemenea cazuri, îşi vine în fire. Doctorul i-a luat capul pe genunchi şi, dînd deoparte buclele răvăşite, a spus, uitîndu-se în jur :

— Biata Annie ! E atît de devotată şi are un suflet atît de bun ! De vină-i despărţirea de vechiul ei prieten şi tovarăş de joacă, de vărul la care ţine atît de mult ! Vai, ce păcat ! Îmi pare foarte rău !

Cînd a deschis ochii şi a văzut unde se află şi că eram cu toţii în jurul ei, Annie s-a ridicat cu ajutorul nostru, întorcînd totodată şi capul, ca să-l rezeme de umărul doctorului, sau, cine ştie, ca să-şi ascundă faţa. Ne-am întors în salon, ca s-o lăsăm singură cu doctorul şi cu maică-sa ;

dar dînsa a zis pare-se că se simte mai bine decît se simţise toată ziua şi că doreşte să stea cu noi, şi atunci au adus-o în salon — foarte palidă şi slăbită, mi s-a părut — şi-au aşezat-o pe sofa.

— Annie, draga mea, i-a zis *missis* Markleham, potrivindu-i rochia. Ia te uită ! Ai pierdut o fundă ! N-ar vrea cineva să fie atît de bun s-o caute ? E din panglică vişinie.

Era funda pe care o purtase la piept. Ne-am apucat toţi s-o căutăm ; sînt sigur că şi eu m-am uitat după ea peste tot, dar de găsit, n-a găsit-o nimeni.

— Nu-ţi mai aminteşti cînd ai avut-o ultima oară, Annie ? a întrebat-o maică-sa.

M-am minunat singur cum de putuse să-mi pară palidă mai înainte, atît de tare s-a aprins la faţă cînd a răspuns că mai adineauri funda era încă la locul ei, dar că nu merită s-o mai căutăm.

Totuşi, am căutat-o mai departe cu toţii, dar n-am găsit-o. Ne-a rugat de cîteva ori să încetăm, dar tot am mai căutat-o fără zel, e drept, pînă ce şi-a revenit de-a binelea, cînd, în cele din urmă, musafirii au plecat.

Am pornit încet spre casă, *mister* Wickfield, Agnes şi cu mine ; Agnes şi cu mine admirînd luna, iar *mister* Wickfield cu privirile ţintite în pămînt. Cînd am ajuns în faţa casei, Agnes a băgat de seamă că-şi uitase săculeţul. Încîntat că puteam să-i fac un serviciu, am alergat înapoi să i-l aduc.

Am intrat în sufragerie, unde-l lăsase ; era pustie şi cufundată în întuneric. Văzînd că uşa care dădea spre biroul doctorului era deschisă şi că acolo era lumină, am intrat să spun ce căutam şi să cer o lumînare.

Doctorul şedea într-un fotoliu, lîngă cămin, iar tînăra-i soţie stătea pe un scăunaş, la picioarele lui. Zîmbind, mulţumit de sine, doctorul citea cu glas tare din manuscris o notă explicativă sau expunerea unei teorii din interminabilul său dicţionar, iar dînsa privea în sus la el. Chipul ei avea însă o expresie cum nu mai văzusem niciodată. Era

nespus de frumos, dar livid şi avea un aer absent şi vădea o groază sălbatică, de coşmar, insuflată de nu ştiu ce. Ochii îi erau măriţi, iar părul castaniu, strîns în două cozi bogate, îi cădea pe umeri şi pe rochia albă, a cărei armonie era ştirbită de lipsa fundei pierdute. Îmi amintesc foarte bine de căutătura ei, dar nici acum, cînd judec lucrurile cu o minte matură, nu sînt în stare să spun ce exprima. Căinţă, smerenie, ruşine, mîndrie, dragoste, încredere, toate acestea le regăsesc în privirea ei ; dar mai presus de toate acestea regăsesc acea groază inspirată de nu ştiu ce anume.

Cînd am intrat şi le-am spus de ce venisem, a tresărit. Doctorul, de asemenea, a fost tulburat, căci atunci cînd am adus înapoi lumînarea luată de pe masă, l-am găsit mîngîind-o părinteşte pe cap, spunîndu-i că era un pisălog nesimţitor, pentru că se lăsase ispitit de ea să-i citească mai departe, şi poftind-o să meargă la culcare.

Dînsa l-a rugat stăruitor s-o mai lase să stea. S-o lase să simtă că se bucura de încrederea lui în noaptea aceea (am auzit-o îngăimînd cîteva cuvinte izolate în acest sens). Şi după ce m-a petrecut cu privirea pînă am ieşit pe uşă, am văzut-o cum s-a întors către el şi cum, împreunîndu-şi mîinile pe genunchiul lui, s-a uitat la el cu aceeaşi expresie, dar puţin mai liniştită în clipa cînd a reluat lectura. Această scenă m-a tulburat adînc şi multă vreme mi-a rămas întipărită în memorie, cum voi avea prilejul să povestesc la timpul potrivit.

CAPITOLUL

XVII

O ÎNTÎLNIRE NEAȘTEPTATĂ

N-am mai pomenit de Peggotty de la fuga mea din Londra ; dar bineînțeles că îndată ce am fost primit în casa de la Dover, i-am trimis o scrisoare, și apoi, cînd mătușa a hotărît să mă ia sub ocrotirea ei, i-am scris alta, mai lungă, în care i-am povestit totul de-a fir a păr. Cînd am fost dat la școala doctorului Strong, i-am scris din nou, zugrăvindu-i viața fericită ce duceam și perspectivele de viitor. Niciodată n-aș fi putut să-mi procur o mai mare plăcere cheltuind banii dăruiți de *mister* Dick decît aceea pe care am simțit-o trimițîndu-i prin poștă lui Peggotty, în ultima scrisoare, o jumătate de guinee de aur, ca să-mi plătesc datoria ; și abia în această scrisoare i-am povestit despre lunganul cu căruciorul tras de un măgar.

La toate acestea Peggotty mi-a răspuns dacă nu cu conciziunea, cel puțin cu promptitudinea unui funcționar comercial. Și-a cheltuit toate resursele (care, în scris, firește, erau destul de modeste) străduindu-se să-și exprime sentimentele în legătură cu călătoria mea. Patru fețe pline de începuturi de fraze incoerente sau exclamative, rămase fără altă încheiere decît pete, n-au fost în stare să-i ușureze năduful. Dar pentru mine petele erau mai grăitoare decît cea mai desăvîrșită compunere, căci făceau dovada că Peggotty plînsese tot timpul cît avusese hîrtie în față, și oare ce altceva mi-aș fi putut dori ?

Mi-am dat seama destul de lesne că simțămintele ei față de mătușa nu erau încă prea amicale. Pornirea îm-

potriva ei prea era adînc înrădăcinată, şi veştile prea erau proaspete. Niciodată nu cunoaştem oamenii, mi-a scris ea ; faptul că *miss* Betsey se arată atît de deosebită de cum ni se păruse are o Morală ! Acesta era chiar cuvîntul ei. De bună seamă se mai temea de *miss* Betsey, căci în salutările respectuoase ce i le trimitea era multă sfiiciune ; şi, judecînd după repetatele ei aluzii cum că, la cerere, era oricînd gata să-mi trimită bani de diligenţă ca să vin la Yarmouth, nu încape îndoială că se temea şi de mine, părîndu-i-se c-ar fi cu putinţă ca foarte curînd s-o şterg din nou.

Mi-a dat între altele o veste care m-a mîhnit adînc, şi anume : că mobila din casa părintească fusese vîndută şi că *mister* Murdstone şi soră-sa plecaseră şi că încuiaseră casa, urmînd s-o dea cu chirie sau s-o vîndă. Dumnezeu mi-e martor că, de cînd se mutaseră acolo, nu mai avusesem parte de casa aceea, dar mă durea inima la gîndul că bătrîna locuinţă fusese părăsită, că în grădină creşteau bălăriile şi că un strat gros şi jilav de frunze veştede îi acoperea potecile. Auzeam parcă viforul urlînd în preajma ei, îmi închipuiam ploaia rece bătînd în geamuri şi luna plimbîndu-şi fantomele pe pereţii odăilor pustii şi veghind asupra singurătăţii lor noaptea toată. Şi m-am gîndit din nou la mormîntul aflat în curtea bisericii şi mi s-a părut că şi casa părintească murise şi că toate cîte erau legate de tata şi mama se spulberaseră în vînt.

Alte noutăţi n-am găsit în scrisorile lui Peggotty. *Mister* Barkis, spunea ea, era un soţ cum nu se poate mai bun, deşi cam strîns la pungă ; dar oameni fără cusur nu există, şi cusururi avea şi ea destule (eu, unul, însă, zău nu-i ştiu nici unul) ; şi *mister* Barkis îmi trimitea salutări, şi-mi dădea de ştire că odăiţa mea mă aştepta oricînd. *Mister* Peggotty era sănătos, şi Ham era sănătos, şi *missis* Gummidge era suferindă, iar micuţa Em'ly n-a vrut să-mi trimită o salutare drăgăstoasă, spunînd că Peggotty n-avea decît să-mi trimită dacă vrea.

I-am împărtășit mătușii toate veștile primite, în afară de cea cu privire la Em'ly, fiindcă instinctul îmi spunea că față de dînsa nu s-ar fi arătat prea îngăduitoare. Cît timp am fost nou la școala doctorului Strong, mătușa a venit de mai multe ori la Canterbury să mă vadă, dar întotdeauna la ceasurile cele mai nepotrivite, vrînd, pesemne, să mă ia pe neașteptate. Încredințîndu-se însă că eram silitor și mă purtam bine și auzind de peste tot că făceam progrese însemnate la învățătură, și-a întrerupt curînd aceste vizite. O vedeam sîmbăta, la trei sau patru săptămîni o dată, cînd mergeam să mă ospătez la Dover, iar pe *mister* Dick miercurea, din două în două săptămîni, cînd sosea cu diligența la prînz și rămînea cu mine pînă a doua zi dimineață.

Mister Dick nu pornea niciodată la drum fără o mapă de piele, conținînd provizii de hîrtie de scris și memoriul ; căci în privința acestui document ajunsese la concluzia că nu mai avea timp de pierdut și trebuia neapărat să-l termine.

Mister Dick avea o slăbiciune pentru turta dulce. Pentru ca vizitele pe care mi le făcea să-i fie mai plăcute, mătușa îmi spusese să mă înțeleg cu stăpînul unei cofetării să-i dea în cont, cu condiția ca niciodată să nu-i servească turtă dulce de mai mult de un șiling pe zi. Această împrejurare, precum și faptul că toate notele de plată de la micul han unde trăgea erau prezentate spre achitare mătușii m-au făcut să cred că lui *mister* Dick nu îi era îngăduit decît să-și zornăie banii în buzunar, nu însă să-i și cheltuiască. Am aflat ulterior că într-adevăr așa stăteau lucrurile, sau cel puțin că dînsul se înțelesese cu mătușa să-i dea socoteală de orice ban cheltuit. Întrucît nici prin gînd nu-i trecea s-o tragă pe sfoară și mereu se străduia să-i facă pe plac, ajunsese foarte chibzuit în mînuirea banilor. În această privință, ca și în toate celelalte, *mister* Dick era convins că mătușa era cea mai înțeleaptă și cea mai extraordinară femeie din lume ; de altfel, mi-a spus

acest lucru în repetate rînduri, în cea mai mare taină, şi totdeauna cu glas foarte scăzut.

— Trotwood, mi-a zis cu un aer misterios *mister* Dick într-o miercuri, după ce-mi făcuse iar această destăinuire, cine-i bărbatul acela care se ascunde în preajma casei noastre şi o sperie ?

— O sperie pe mătuşa ?

Mister Dick a dat din cap.

— Credeam că nimic n-ar putea s-o sperie, căci e... (de aici înainte a urmat în şoaptă) să nu o spui mai departe... e cea mai înţeleaptă şi cea mai extraordinară femeie din lume.

Şi după ce a rostit aceste cuvinte, s-a tras înapoi, să observe efectul făcut asupra mea de această destăinuire.

— De venit întîia oară, mi-a zis *mister* Dick, a venit prin... stai să văd... 1649 este anul cînd a fost executat regele Carol I. Pare-mi-se că aşa mi-ai spus, 1649, nu ?

— Da, *sir.*

— Nu prea se potriveşte, mi-a răspuns *mister* Dick, clătinînd din cap, nedumerit. Nu-mi vine să cred c-aş fi atît de bătrîn.

— Nu cumva în anul acela s-a ivit şi bărbatul despre care mi-aţi vorbit ? l-am întrebat.

— Firește ! a adeverit *mister* Dick. Nu prea văd cum s-ar fi putut întîmpla chiar în anul acela, Trotwood. Data ai luat-o dintr-un manual de istorie ?

— Da, *sir.*

— Presupun că istoria nu minte niciodată, sau mă înşel eu oare ? m-a întrebat *mister* Dick cu o licărire de nădejde.

— Vai, *sir,* desigur că nu ! i-am răspuns eu foarte hotărît.

Eram tînăr şi naiv, şi chiar credeam că istoria nu minte.

— Nu pricep, mi-a zis *mister* Dick, clătinînd din cap. E ceva care nu merge. În orice caz, bărbatul acela a venit

întîia oară scurt timp după ce s-a săvîrşit greşeala de a trece în capul meu o parte din zăpăceala ce domnea în mintea lui Carol I. Tocmai ieşisem să mă plimb pe înserate, după ceai, cu *miss* Trotwood, cînd l-am zărit lîngă casă.

— Se plimba de colo pînă colo ?

— Dacă se plimba de colo pînă colo ? a repetat *mister* Dick. Stai niţel. Să-mi aduc aminte. Nu... nu ! Nu se plimba de colo pînă colo.

Ca s-o scurtez, l-am întrebat ce anume *făcea* omul cu pricina.

— Păi, nici nu era acolo, mi-a răspuns *mister* Dick, pînă cînd deodată s-a ivit în spatele mătuşii şi i-a şoptit ceva. Dînsa s-a întors şi a leşinat, iar eu am rămas neclintit şi m-am uitat la el, şi atunci a plecat ; ceea ce mi se pare de neînţeles e că din ziua aceea s-a ascuns (în pămînt sau altundeva) şi nu s-a mai arătat niciodată !

— Şi de atunci a *rămas* ascuns ? l-am întrebat.

— Nu încape îndoială ! mi-a răspuns *mister* Dick, dînd din cap cu un aer grav. Nu s-a mai arătat niciodată pînă aseară ! Tocmai ne plimbam aseară, cînd iarăşi s-a ivit în spatele ei şi l-am recunoscut.

— Şi din nou a speriat-o pe mătuşa ?

— A apucat-o tremuriciul, mi-a zis *mister* Dick, prinzînd a dîrdîi şi a clănţăni din dinţi. S-a ţinut de uluci. A plîns. Dar ascultă, Trotwood, vino mai aproape, a adăugat. Şi m-a tras lîngă el ca să mă întrebe în şoaptă : Oare de ce i-o fi dat bani, la lumina lunii ?

— O fi fost poate vreun cerşetor.

Mister Dick a clătinat din cap, respingînd această ipoteză, după ce a repetat de mai multe ori, foarte hotărît : „Nu, nu era cerşetor, nu era cerşetor, nu era cerşetor !“ Mi-a povestit apoi că pe la miezul nopţii, la lumina lunii, o văzuse de la fereastră pe mătuşa cum îi dăduse bani omului cu pricina, care se afla în faţa gardului grădinii, şi cum omul se făcuse nevăzut — intrînd pesemne în pă-

mînt — căci nu se mai arătase după aceea, iar mătuşa se înapoiase grăbită şi se strecurase pe furiş în casă şi că nici dimineaţa nu fusese în apele ei ; şi asta nu-i dădea pace lui *mister* Dick.

La început n-am avut nici o îndoială că necunoscutul trebuia să fie vreo închipuire de-a lui *mister* Dick, cum era şi aceea cu nefericitul rege de la care i se trăseseră atîtea necazuri ; dar cînd m-am gîndit mai bine, m-am întrebat dacă nu cumva, în două rînduri, se făcuse încercarea sau doar se schiţase încercarea de a-l răpi pe bietul *mister* Dick de sub ocrotirea mătuşii şi dacă nu cumva mătuşa, care, precum singură mărturisise, ţinea atît de mult la el, nu fusese silită să-i răscumpere cu bani liniştea şi pacea. Şi fiindcă eram şi eu foarte ataşat de *mister* Dick şi ţineam la mulţumirea lui, temerile mele au întărit această bănuială, şi multă vreme după aceea, în fiecare a doua miercuri, cînd trebuia să vină, mi se strecura în suflet o neliniştc ce mă făcea să mă îndoiesc că va veni ca de obicei. De fiecare dată, însă, cobora din diligenţă, cărunt, zîmbitor şi mulţumit, şi niciodată nu mi-a mai pomenit de bărbatul acela, care era în stare s-o sperie pe mătuşa.

Miercurile acestea erau cele mai fericite zile din viaţa lui *mister* Dick ; de altfel, erau foarte plăcute şi pentru mine. Curînd l-au cunoscut toţi elevii şcolii şi, cu toate că nu lua parte la nici unul din jocurile noastre, în afară de înălţarea zmeului, urmărea cu acelaşi interes ca oricare dintre noi întrecerile noastre. De cîte ori nu l-am văzut asistînd cu sufletul la gură la o partidă de bile sau de titirez, abia ţinîndu-şi sufl area în momentele critice ! De cîte ori, cînd ne jucam de-a uliul şi porumbeii nu l-am zărit cocoţat pe o moviliţă, fluturîndu-şi pălăria deasupra capului cărunt şi îndemnîndu-ne să nu ne lăsăm, fără a se mai gîndi la capul regelui Carol martirul, cu desăvîrşire furat de joaca noastră !

De cîte ori, vara, orele petrecute pe terenul de *cricket*, nu s-au prefăcut pentru el în clipe de fericire ! De cîte ori nu l-am văzut, iarna, cu nasul vînăt, înfruntînd zăpada şi vîntul de răsărit, privind extaziat, băieţii care se dădeau cu săniuţele pe costişă şi bătînd din palme cu mănuşi de lînă cu tot !

Toată lumea îl îndrăgea, şi inventivitatea şi îndemînarea lui în lucrurile mărunte depăşeau orice închipuire ! Ştia feluri şi chipuri de a tăia portocalele, pe care nici că le bănuise vreunul dintre noi. Se pricepea să facă un vaporaş din orice, chiar dintr-o surcea. Putea să meşterească din oase de peşte figuri de şah ; din cărţi vechi de joc, care romane ; din mosorele, roţi cu spiţe, iar din sîrmă veche, colivii. Dar mai ales era neîntrecut în privinţa obiectelor din sfoară şi paie ; ajunsesem să credem cu toţii că din sfoară şi paie era în stare să facă orice.

În scurt timp faima lui *mister* Dick s-a răspîndit pretutindeni. După cîteva vizite, doctorul Strong m-a întrebat despre el şi i-am spus tot ce aflasem din gura mătuşii, ceea ce l-a făcut atît de curios, încît m-a rugat să i-l prezint cînd va veni să mă viziteze rîndul viitor. După ce i-am făcut cunoştinţă cu *mister* Dick, doctorul poftindu-l ca, ori de cîte ori nu mă va găsi la staţia diligenţei, să vină la şcoală şi, aşteptînd încheierea programului, să se odihnească, *mister* Dick s-a obişnuit să vină la şcoală şi să se plimbe prin curte, aşteptîndu-mă, căci miercurea se întîmpla adesea să ieşim mai tîrziu din clasă. Astfel a cunoscut-o şi pe tînăra şi frumoasa soţie a doctorului (care părea mai palidă acum ; se arăta mult mai rar şi nu mai era veselă ca înainte, dar rămăsese la fel de frumoasă) şi, încetul cu încetul, a legat prietenie cu toată lumea şi s-a încumetat să intre chiar în clădirea şcolii şi să mă aştepte. Se aşeza întotdeauna în acelaşi colţ, pe acelaşi taburet, care în cinstea lui a fost poreclit „Dick", şi stătea ţinîndu-şi capul cărunt plecat înainte, trăgînd cu urechea

şi arătînd o adîncă veneraţie pentru învăţătura pe care niciodată nu fusese în stare să şi-o însuşească.

Aceeaşi veneraţie o manifesta *mister* Dick şi pentru doctorul Strong, socotindu-l cel mai subtil şi mai desăvîrşit filozof din cîţi au fost vreodată. A trecut vreme îndelungată înainte ca *mister* Dick să îndrăznească a-i vorbi doctorului altfel decît cu capul descoperit ; şi chiar după ce s-au împrietenit şi au început să se plimbe împreună prin acea parte a grădinii pe care o numeam „Aleea doctorului", *mister* Dick tot îşi mai scotea din cînd în cînd pălăria ca să-şi arate respectul faţă de înţelepciune şi ştiinţă. Cum s-a întîmplat ca în cursul acestor plimbări doctorul s-a apucat să-i citească fragmente din faimosul dicţionar, nu am reuşit să aflu niciodată ; se prea poate că la început a avut impresia că le citeşte doar pentru sine. În orice caz, şi acest lucru a devenit un obicei, iar *mister* Dick, care-l asculta cu faţa strălucitoare de mîndrie şi încîntare, era încredinţat că nu exista nici o carte mai încîntătoare decît dicţionarul.

Cînd îmi aduc aminte cum se plimbau în sus şi în jos prin faţa ferestrelor clasei — doctorul, cu zîmbetul său blajin, agitînd din cînd în cînd manuscrisul sau dînd grav din cap, în timp ce citea, iar *mister* Dick ascultînd, captivat, cu biata lui minte purtată domol, Dumnezeu ştie unde, pe aripile cuvintelor neînţelese — mi se pare că aceasta e una din scenele cele mai plăcute şi mai liniştitoare din cîte mi-a fost dat să văd. Mi se pare c-ar fi putut să continue a se plimba aşa în sus şi în jos de-a pururi, şi omenirea ar fi fost mai fericită. De fapt, miile de întîmplări în jurul cărora se face atîta caz nu prezintă pentru ea sau pentru mine nici pe jumătate atîta interes.

Foarte curînd, *mister* Dick s-a împrietenit şi cu Agnes şi, venind mereu pe la noi, a făcut cunoştinţă şi cu Uriah. Amiciţia noastră, care, pe zi ce trecea, devenea mai strînsă, se bizuia pe următoarea situaţie foarte ciudată : cu toate că venea să mă vadă în calitate de tutore, *mister*

Dick, ori de cîte ori avea cea mai mică îndoială, în orice privinţă, îmi cerea şi îmi urma povaţa ; nu numai pentru că preţuia mult înnăscuta agerime a minţii mele, ci şi pentru că socotea că moştenisem o bună parte din înţelepciunea mătuşii.

Într-o joi dimineaţă, pe uliţă, cînd îl petreceam pe *mister* Dick de la han la staţia diligenţei, înainte de a mă duce la şcoală (căci avusesem o oră înainte de gustarea de dimineaţă), am dat nas în nas cu Uriah, care mi-a amintit făgăduiala că voi veni într-o zi să iau ceaiul cu dînsul şi cu maică-sa ; şi înclinîndu-se foarte adînc, a adăugat :

— De altfel, *master* Copperfield, nici nu m-am aşteptat să vă ţineţi făgăduiala, fiindcă sîntem oameni atît de umili şi de nensemnaţi.

Nu mă dumirisem încă dacă Uriah mi-era simpatic sau dacă mi-era nesuferit : cum stam aşa pe uliţă, privindu-l drept în faţă, aveam mari îndoieli în această privinţă. Dar nevrînd să mă creadă îngîmfat, i-am răspuns că nu aşteptam decît să mă poftească.

— O, dacă-i aşa, *master* Copperfield, mi-a zis Uriah, şi dacă într-adevăr faptul că sîntem atît de nensemnaţi nu vă împiedică, n-aţi vrea să poftiţi azi după-amiază ? Dar dacă sîntem prea nensemnaţi, vă rog să nu vă sfiiţi, *master* Copperfield, şi să-mi spuneţi ; ne dăm prea bine seama de situaţie.

I-am spus că-i voi cere voie lui *mister* Wickfield şi, dacă acesta nu va avea nimic împotrivă, lucru de care nu mă îndoiam, voi veni cu plăcere. Şi în după-amiaza aceea pe la 6, joia fiind una din zilele cînd biroul se închidea mai devreme, m-am dus la Uriah şi i-am spus că eram gata de plecare.

— Vă asigur că mama va fi foarte mîndră, mi-a zis el cînd am pornit împreună. Vreau să spun că s-ar simţi mîndră, dacă mîndria n-ar fi un păcat, *master* Copperfield.

— Azi-dimineaţă totuşi n-ai pregetat să presupui că *eu* aş fi mîndru ! i-am întors eu.

— Vai, nu, *master* Copperfield, a protestat Uriah. Vai, vă rog să mă credeți ! Nici prin gînd nu mi-a trecut una ca asta ! Nu v-aș fi socotit cîtuși de puțin mîndru dac-ați fi găsit că sîntem prea nensemnați pentru dumneavoastră. Pentru că sîntem într-adevăr tare umili și nensemnați.

— Ai mai studiat tot atît de mult în ultima vreme ? l-am întrebat, ca să schimb vorba.

— Vai, *master* Copperfield, mi-a răspuns Uriah, plecîndu-și privirea, lecturile mele nu înseamnă nici pe departe studiu. Mi-am mai petrecut și eu un ceas sau două, seara, cu cartea lui *mister* Tidd.

— Îmi închipui că trebuie să fie cam încîlcit.

— Pentru *mine* e uneori încîlcit, mi-a răspuns el. Nu știu însă unui om înzestrat cum i-ar părea.

Bătînd pe bărbie cu două degete ale dreptei sale scheletice fiind, a urmat în timp ce mergeam :

— Vedeți, *master* Copperfield, sînt în cartea lui *mister* Tidd cuvinte și termeni latinești care pun la grea încercare un cititor ca mine, avînd cunoștințe atît de nensemnate.

— Ai vrea să învești latina ? l-am întrebat pe neașteptate. Ți-aș da cu plăcere lecții, pe măsură ce învăț și eu.

— Vai, vă mulțumesc, *master* Copperfield, mi-a răspuns, dînd din cap. E într-adevăr foarte drăguț că-mi faceți această propunere, dar prea sînt nensemnat ca s-o pot primi.

— Ce prostie, Uriah !

— Vai, vă rog să mă iertați, *master* Copperfield, vă sînt foarte îndatorat și mi-ar face o deosebită plăcere, vă-asigur, dar sînt mult prea nensemnat. Se găsesc și așa destui care mă calcă în picioare numai pentru că sînt de jos, dară-mi-te cînd o să-i jignesc și cu învățătura ? Nu-i de nasul meu învățătura. Pentru unul ca mine e mai sănătos să nu năzuiască prea sus, *master* Copperfield. Dacă vrea să trăiască liniștit, trebuie să rămînă umil, nensemnat !

Niciodată nu l-am văzut cu gura mai rînjită, şi cele două cute din obraz mai adînci decît în clipa cînd mi-a făcut această declaraţie. Şi tot timpul dădea din cap, înclinîndu-se cu modestie.

— Cred că greşeşti, Uriah, i-am zis. Îndrăznesc să spun că, dacă ai vrea, te-aş putea învăţa cîte ceva.

— Vai, nu mă îndoiesc cîtuşi de puţin, *master* Copperfield. Numai că dumneavoastră, nefiind o persoană nensemnată ca mine, nu sînteţi în stare să vedeţi lucrurile cum sînt pentru cei nensemnaţi. Nu vreau ca, învăţînd, să-i stîrnesc pe cei care sînt mai presus ca mine. Vă mulţumesc. Sînt mult prea umil şi nensemnat. Iată *master* Copperfield, umple-mi locuinţă !

Am intrat de-a dreptul din stradă într-o încăpere scundă, demodată, şi am găsit-o acolo pe *missis* Heep, care semăna leit cu Uriah, numai că era mai mică. M-a primit cu adînci plecăciuni şi m-a rugat s-o iert că-şi sărută fiul în faţa mea, adăugînd că, deşi erau oameni de jos, se iubeau unul pe altul, ceea ce nu putea căşuna nici un rău nimănui. Încăperea, foarte curată, era despărţită în două : jumătate bucătărie, jumătate sufragerie. Dar nu era deloc plăcută. Ceştile de ceai erau pregătite pe masă, iar ceainicul fierbea pe sobă. Se mai aflau în odaie un scrin cu pupitru, la care seara, cîteodată, citea sau scria Uriah; mapa albastră a lui Uriah, din care se revărsau tot felul de hîrtii ; un teanc de cărţi, în frunte cu cartea lui *mister* Tidd ; într-un colţ se afla un bufet ; afară de asta, mobilele obişnuite. Nu-mi amintesc să fi fost vreun obiect anume care să fi dat o impresie de strîmtorare, de calicie sau de posomoreală ; întreaga încăpere însă dădea această impresie.

Din umilinţă, pare-se, *missis* Heep mai purta doliu. Deşi trecuse multă vreme de la moartea lui *mister* Heep, mai purta doliu. Făcuse un oarecare compromis numai în ce privea boneta ; altfel, purta haine cernite, ca în primele zile ale văduviei.

— Ziua asta, cînd *master* Copperfield a venit în vizită la noi, a zis ea turnînd ceaiul, nu se cade să fie uitată, Uriah.

— Am zis eu, mamă, c-aşa vei socoti, i-a răspuns el.

— Aş fi vrut ca taică-tău să mai fi trăit să vadă şi el ce musafir avem astăzi, a zis *missis* Heep.

M-am simţit stînjenit de aceste cuvinte ; dar în acelaşi timp mi-a făcut plăcere să fiu tratat ca un oaspe de vază şi mi s-a părut că *missis* Heep este o femeie agreabilă.

— Uriah al meu de multă vreme aştepta ziua asta, a urmat *missis* Heep. Se temea că n-o să veniţi, pentru că prea sîntem umili şi nensemnaţi, şi această temere am împărtăşit-o şi eu. Nensemnaţi sîntem, nensemnaţi am fost şi nensemnaţi vom rămîne în vecii vecilor.

— Sînt sigur, doamnă, că n-aveţi nici un motiv să vă desconsideraţi, i-am răspuns, afară doar dacă vă face plăcere.

— Vă mulţumesc, *sir*, mi-a zis *missis* Heep. Ne cunoaştem lungul nasului şi nu ne plîngem defel.

Mi-am dat seama că, treptat, *misis* Heep se apropiase de mine, iar că Uriah trecuse în faţa mea, şi amîndoi începuseră să mă servească cu tot ce era mai bun pe masă. La drept vorbind, nu prea erau cine ştie ce delicatese pe masă, dar preţuind mai mult gîndul decît fapta, am găsit că erau foarte atenţi cu mine. Apoi îndată au început să vorbească despre mătuşi, şi atunci le-am povestit de mătuşa mea ; şi despre părinţi, şi atunci le-am povestit despre ai mei ; după aceea *missis* Heep a început să vorbească despre taţii vitregi, şi atunci am început să le vorbesc de al meu ; dar îndată mi-am luat seama, pentru că mi-am adus aminte de sfatul mătuşii de a nu atinge acest subiect. Dar aşa cum un dopuşor nu poate sta împotrivă unei perechi de tirbuşoane, sau aşa cum un dinte de lapte este pierdut în faţa unei perechi de dentişti, sau aşa

cum o biată mingişoară cu pene [1] nu poate face nimic în faţa a două palete, nici eu n-am putut ţine piept atacurilor lui Uriah şi ale mamei sale.

Au făcut cu mine ce au vrut ; cu atîta iscusinţă au scos de la mine lucruri pe care n-aş fi vrut să le spun, încît mi-e şi ruşine cînd mă gîndesc ; mai ales că, în naivitatea mea de copil, eram întrucîtva mîndru de încrederea ce le arătam şi mă consideram protectorul prea respectuoaselor mele gazde.

Se iubeau cu adevărat, asta era limpede. Fără nici o îndoială, asta m-a impresionat ; dar împotriva măiestriei cu care unul ducea mai departe vorba începută de celălalt eram lipsit de orice apărare. După ce au aflat tot ce au poftit despre mine (numai despre episodul „Murdstone & Grinby" şi despre fuga mea din Londra n-am suflat nici un cuvînt), au trecut la *mister* Wickfield şi la Agnes. Uriah trimitea mingea mamei sale, iar *missis* Heep o prindea şi i-o arunca înapoi lui Uriah, care o păstra un moment, pentru ca după aceea iarăşi să i-o arunce mamei sale şi aşa mai departe, de la unul la altul, pînă ce n-am ştiut la cine se află mingea şi m-am zăpăcit de-a binelea. De altfel, şi mingea se schimba mereu. Ba era *mister* Wickfield, ba era Agnes, ba era bunătatea fără pereche a lui *mister* Wickfield, ba era admiraţia mea pentru Agnes ; ba era clientela şi veniturile lui *mister* Wickfield, ba era viaţa noastră de familie, seara, după cină ; ba era vinul ce-l bea *mister* Wickfield şi pricina care-l făcea să bea şi părerea de rău că bea peste măsură ; ba una, ba alta, şi apoi toate la un loc ; şi fără a avea impresia c-aş vorbi prea mult sau aş face altceva decît să-i încurajez din cînd în cînd, de teamă să nu se arate iar copleşiţi de nimicnicia lor şi de marea cinste ce o constituia

[1] Este vorba de mingea de plută cu coroniţă de pene folosită în jocul sportiv cunoscut în ţările anglo-saxone sub numele de *badminton* : la noi ; acest joc fiind adus din Franţa, a fost desemnat şi sub numele de „volan" (de la fr. *volant.*)

vizita mea, m-am pomenit că le destăinuisem fel de fel de lucruri pe care n-ar fi trebuit să le destăinuiesc, și am fost în măsură să judec efectul după freamătul nărilor lui Uriah.

Am început să mă simt cam prost și aș fi vrut să-mi încheie vizita, cînd cineva, după ce trecuse pe stradă prin fața ușii lăsate larg deschisă ca să se aerisească odaia, în care era cald, vremea fiind foarte blîndă pentru acel anotimp, s-a întors din drum, a aruncat o privire înăuntru și a intrat, exclamînd cu glas tare :

— Copperfield ! Să fie oare cu putință ?

Era *mister* Micawber ! *Mister* Micawber, cu monoclul și bastonul și cu gulerul său, cu aerul său îndatoritor și cu același ton protector în glas, *mister* Micawber în persoană !

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, întinzîndu-mi mîna, aceasta-i o întîlnire menită să învedereze nestatornicia și nesiguranța celor lumești... într-un cuvînt, e o întîlnire extraordinară ! Mergeam așa, pe stradă, și chibzuiam că nu se poate să nu-mi surîdă și mie norocul (sînt foarte optimist în clipa de față), cînd, deodată, dau peste un tînăr, dar scump prieten, legat de perioada cea mai zbuciumată a vieții mele ; aș putea spune : de momentul crucial al vieții mele. Copperfield, dragul meu prieten, ce mai faci ?

N-aș putea spune — într-adevăr, *n-aș* putea spune — c-am fost bucuros să-l întîlnesc pe *mister* Micawber acolo ; totuși, am fost bucuros să-l văd și i-am strîns călduros mîna, întrebîndu-l de *missis* Micawber.

— Mulțumesc, mi-a răspuns *mister* Micawber, cu același gest ca și altădată, cuibărindu-și bărbia în guler. E pe cale să se întremeze. Într-un cuvînt, gemenii nu-și mai trag hrana de la izvoarele naturii, mi-a destăinuit *mister* Micawber într-un acces de sinceritate, i-a înțărcat, și acum *missis* Micawber mă însoțește în călătoria mea. O să se bucure mult să reînnoiască prietenia cu un om

care, în toate privințele, s-a dovedit un vrednic închinător la sfîntul altar al prieteniei.

I-am spus c-aș fi încîntat s-o văd.

— Ești foarte drăguț, mi-a zis *mister* Micawber.

Și zîmbind, *mister* Micawber și-a cuibărit din nou bărbia în plastron și și-a rotit ochii jur împrejur.

— Pe tînărul meu prieten Copperfield nu l-am găsit singur, a urmat foarte îndatoritor *mister* Micawber, fără a se adresa cuiva anume, ci la masă, în tovărășia unei doamne văduve și a unui tînăr care pesemne este odrasla ei, într-un cuvînt, a zis *mister* Micawber cuprins de un nou acces de sinceritate, fiul ei. Va fi o cinste pentru mine să le fiu prezentat.

N-am avut altă ieșire în această situație decît să-i fac lui *mister* Micawber cunoștință cu Uriah Heep și cu maică-sa ; și asta am făcut. În vreme ce ei se ploconeau adînc în fața lui, *mister* Micawber a luat loc făcînd un gest foarte curtenitor cu mîna.

— Orice prieten al prietenului meu Copperfield, a zis *mister* Micawber, este în drept să-mi ceară orice.

— Sîntem prea nensemnați, *sir*, fiul meu și cu mine, i-a zis *missis* Heep, ca să ne putem numi prietenii lui *master* Copperfield. A avut bunătatea să poftească să ia ceaiul cu noi și îi sîntem foarte recunoscători pentru asta ; cum vă sîntem și dumneavoastră, *sir* pentru atenția ce ne-ați acordat.

— *Ma'am*, sînteți cît se poate de îndatoritoare, i-a răspuns *mister* Micawber, făcîndu-i o plecăciune. Și tu, Copperfield, cu ce te ocupi ? Tot cu negoțul de vinuri ?

Eram cît se poate de nerăbdător să-l văd pe *mister* Micawber plecat de acolo ; și luîndu-mi pălăria în mînă, foarte îmbujorat la față, i-am răspuns că urmam la școala doctorului Strong.

— La școală ? s-a mirat *mister* Micawber, ridicînd sprîncenele. Sînt foarte fericit s-aud acest lucru. Cu toate că un spirit ca acela al prietenului meu Copperfield, a

urmat el adresîndu-se lui Uriah şi maică-sii, un spirit care a dobîndit o cunoaştere adîncă a oamenilor şi a vieţii, n-ar mai avea nevoie de învăţătură, totuşi, e ca un pămînt bogat, din care poate răsări o vegetaţie luxuriantă... într-un cuvînt, a încheiat *mister* Micawber zîmbind, cuprins de un nou acces de sinceritate, într-un cuvînt, e un spirit capabil să-i asimileze pe clasici în toată întinderea lor.

Împreunîndu-şi încet mîinile lungi şi deşirate, Uriah se îndoi de la mijloc, ca să arate că împărtăşea întru totul această înaltă preţuire a însuşirilor mele.

— N-aţi vrea să mergem s-o vedem pe *missis* Micawber ? l-am întrebat, ca să-l fac să se urnească.

— Să mergem, Copperfield, dacă vrei să-i faci această plăcere, mi-a răspuns *mister* Micawber, ridicîndu-se. Nu mă sfiesc să afirm aici, în faţa prietenilor noştri, că sînt un om care, vreme de cîţiva ani, a avut de înfruntat mari greutăţi băneşti.

Eram sigur că nu va scăpa prilejul de a spune ceva de felul ăsta ; totdeauna îi plăcea să se laude cu greutăţile lui.

— Uneori m-am ridicat deasupra acestor greutăţi. Alteori greutăţile m-au... într-un cuvînt, m-au doborît. Au fost împrejurări cînd am izbutit să le lovesc în faţă ; au fost şi împrejurări cînd, covîrşit de mulţimea lor, mi-am văzut nevoit să dau înapoi şi să-i spun soţiei, folosind cuvintele lui Cato [1] : „Ai dreptate, Platon. Acum totul s-a sfîrşit. Nu mai sînt în stare să lupt !“ Dar niciodată în viaţa mea, a adăugat *mister* Micawber, n-am avut o mulţumire mai mare decît cînd am putut să-mi vărs amarul (dacă acest cuvînt este în măsură să îmbrăţişeze toate supărările ce pot fi pricinuite de nişte ordonanţe de sechestru sau de nişte poliţe plătibile în termen de două sau patru luni). N-am avut mulţumire mai mare, zic, decît cînd am putut să-mi vărs amarul la pieptul prietenului meu Copperfield. Şi *mister* Micawber şi-a încheiat acest

[1] *Marcus Porcius Cato din Utica* (95—46 î.e.n.), filozof roman.

frumos omagiu, spunînd : Bună seara, *mister* Heep ! Al dumneavoastră servitor, *missis* Heep ! şi apoi, împreună cu mine, a ieşit foarte ceremonios din casă şi, călcînd foarte apăsat pe caldarîm, am pornit-o înainte, fredonînd un cîntec.

Mister Micawber trăsese la un mic han, unde ocupa o odăiţă care duhnea a tutun şi nu era despărţită de sala de consumaţie decît printr-un perete de paiantă. Cred că se afla chiar deasupra bucătăriei, pentru că prin crăpăturile duşumelei pătrundea un miros de untură încinsă, iar pereţii erau îmbrobonaţi. Mi-am dat seama, după mirosul de alcool şi după clinchetul paharelor, că tejgheaua trebuie să fie şi ea pe aproape. În această odăiţă, culcată pe o mică sofa, deasupra căreia spînzura un tablou înfăţişînd un cal de curse, am găsit-o pe *missis* Micawber, cu capul lîngă cămin şi atingînd cu picioarele borcanul de muştar aflat pe măsuţa din celălalt capăt al încăperii. *Mister* Micawber, care a intrat cel dintîi, i-a spus :

— Draga mea, dă-mi voie să-ţi prezint un elev al doctorului Strong.

Cu timpul, mi-am dat seama că *mister* Micawber, cu toate că niciodată n-a reuşit să memoreze ce vîrstă şi ce stare civilă am, a ţinut foarte bine minte că eram elevul doctorului Strong, pentru că i se părea distins şi semnificativ.

Missis Micawber a rămas uluită, dar s-a bucurat foarte mult cînd m-a văzut. Şi eu eram încîntat s-o văd şi, după ce ne-am salutat cît se poate de afectuos, am luat loc lîngă ea, pe sofa.

— Draga mea, i-a zis *mister* Micawber, dacă vrei tu să-i explici lui Copperfield actuala noastră situaţie, căci nu încape îndoială că e dornic s-o cunoască, eu am să mă duc puţin să citesc ziarul, să văd, poate găsesc ceva la mica publicitate.

— Eram încredinţat că sînteţi la Plymouth, i-am spus, după ce *mister* Micawber a ieşit.

— Dragul meu Copperfield, mi-a răspuns ea, am fost la Plymouth.

— Spre a fi la faţa locului.

— Chiar aşa, mi-a zis *missis* Micawber. Spre a fi la faţa locului. Dar adevărul e că Vama n-are nevoie de oameni talentaţi. Cu toată influenţa de care se bucură acolo, familia mea n-a izbutit să-i facă rost de o slujbă la Vamă unui om capabil ca *mister* Micawber. Au preferat să *nu* aibă printre ei un om atît de capabil ca *mister* Micawber. Prezenţa lui ar fi scos la iveală lipsurile celorlalţi. Şi nu vreau să-ţi ascund, dragă Copperfield, că acea ramură a familiei mele care e stabilită la Plymouth, cînd l-a văzut pe *mister* Micawber sosind, însoţit de mine, de micuţul Wilkins, de surioara acestuia şi de cei doi gemeni, nu l-a primit cu căldura la care era îndreptăţit să se aştepte, ca unul ce abia fusese eliberat din închisoare. De fapt, a adăugat în şoaptă *missis* Micawber, dar să nu spui mai departe, am fost primiţi cu răceală.

— Îmi pare rău ! am exclamat.

— Da, a încuviinţat *missis* Micawber. E dureros să vezi omenirea în această lumină, *master* Copperfield, dar primirea ce ni s-a făcut a fost cît se poate de rece. Nu încape nici o îndoială. De fapt, nu trecuse nici o săptămînă de la sosirea noastră, cînd membrii acelei ramuri a familiei mele care locuieşte la Plymouth au început să se ia la harţă cu *mister* Micawber.

I-am spus că, după părerea mea sinceră, rudelor acestora ar trebui să le fie ruşine obrazului.

— Totuşi, aşa s-au petrecut lucrurile, a urmat *missis* Micawber. Şi în asemenea împrejurări, ce-i rămînea de făcut unui om ca *mister* Micawber ? Un singur lucru. Să ceară cu împrumut de la ramura respectivă a familiei mele banii necesari pentru a ne întoarce la Londra şi să ne înapoiem cu orice preţ.

— Aşadar, v-aţi întors cu toţii la Londra ?

— Da, ne-am întors cu toţii, mi-a răspuns *missis* Mi-

cawber. M-am sfătuit între timp cu celelalte ramuri ale familiei mele care ar fi cea mai nimerită cale pe care s-o aleagă *mister* Micawber, căci eu susţin, *master* Copperfield, că neapărat trebuie să se apuce de ceva, a încheiat *missis* Micawber, pe un ton emfatic. E limpede că o familie de şase persoane, fără a mai pune la socoteală servitoarea, nu poate trăi din vînt.

— Desigur, *ma'am*, am încuviinţat eu.

— Celelalte ramuri ale familiei mele au fost de părere că *mister* Micawber ar trebui să-şi îndrepte imediat atenţia asupra cărbunilor, a urmat *missis* Micawber.

— Asupra ce, *ma'am* ?

— Asupra cărbunilor, mi-a repetat *missis* Micawber. Asupra comerţului cu cărbuni. *Mister* Micawber a aflat, după mai multe cercetări, că un om înzestrat ca el şi-ar putea găsi o întrebuinţare în legătură cu desfacerea cărbunilor din valea Medwayului. Şi apoi, cum, cu drept cuvînt, a spus *mister* Micawber, primul pas ce trebuia făcut era să venim şi să *vedem* şi noi Medwayul. Am venit şi am văzut. Spun „am" venit, pentru că, *master* Copperfield, a adăugat *missis* Micawber, foarte mişcată, cu pe *mister* Micawber n-o să-l părăsesc niciodată.

I-am exprimat, murmurînd, întreaga mea admiraţie şi aprobare.

— Am venit, a urmat *missis* Micawber, şi am văzut ce-i cu Medwayul. După părerea mea, comerţul cu cărbuni în regiunea Medway cere nu numai iscusinţă, ci şi un anumit capital. Iscusinţă *mister* Micawber are destulă. Capital, însă, n-are deloc. Am văzut, cred împreună mai tot ce era de văzut pe Medway, şi aceasta e concluzia personală la care am ajuns. Aflîndu-ne în apropiere, *mister* Micawber a fost de părere c-ar fi păcat să nu ne abatem şi pe aici, să vedem catedrala. În primul rînd, pentru că toată lumea zice că e un lucru care merită văzut, şi noi încă nu l-am văzut. Şi în al doilea rînd, pentru că într-un oraş cu catedrală e mult mai probabil să-ţi surîdă

norocul. Sîntem aici de trei zile, mi-a zis *missis* Micawber. Pînă acum, însă, nu ne-a surîs ; şi dumneata, dragă *master* Copperfield, s-ar putea să nu te miri — că doar ne cunoşti — dacă-ţi voi spune că sîntem în aşteptarea unui mandat de la Londra ca să ne plătim hotelul. Şi pînă nu va sosi mandatul, mi-a zis *missis* Micawber foarte tulburată, nu pot să mă întorc acasă (adică la locuinţa mea din Pentonville [1]), unde mă aşteaptă băiatul, fetiţa mea şi gemenii.

Am luat parte, din toată inima, la grelele încercări prin care treceau soţii Micawber şi i-am spus lui *mister* Micawber, care tocmai se înapoiase, că se poate bizui pe toată simpatia mea şi că aş fi vrut să am destui bani ca să-i pot împrumuta suma de care avea nevoie.

Răspunsul lui *mister* Micawber a dovedit cît era de tulburat. Mi-a zis, strîngîndu-mi mîna :

— Copperfield, eşti un adevărat prieten. Dar cînd situaţia e disperată, dacă ai unelte de bărbierit, tot îţi mai rămîne un prieten.

Înţelegînd această sinistră aluzie, *missis* Micawber şi-a aruncat braţele în jurul gîtului soţului ei, implorîndu-l să-şi păstreze sîngele rece. El a început să plîngă. Dar aproape imediat după aceea s-a liniştit, a sunat clopoţelul, a chemat chelnerul şi şi-a comandat pentru a doua zi dimineaţă o budincă cu rinichi şi o porţie de crevete.

Cînd am vrut să plec, atîta au stăruit amîndoi să vin să iau masa cu ei înainte de plecare, încît n-am putut refuza. Le-am spus însă că nu voi putea veni a doua zi, căci voi avea multe lecţii de pregătit, şi atunci m-am înţeles cu *mister* Micawber că în cursul dimineţii va trece pe la şcoală (căci avea o presimţire, că-i va veni mandatul), ca să vadă dacă voi putea veni seara. În dimineaţa zilei următoare, am fost chemat din clasă şi l-am găsit în salonaş pe *mister* Micawber, care venise să-mi spună că, după cum ne înţe-

[1] Cartier de locuinţe ieftine, construit la Londra către sfîrşitul secolului al XVIII-lea.

lesesem, mă aşteaptă la cină a doua zi. Cînd l-am întrebat dacă i-au sosit banii, mi-a strîns mîna şi a plecat.

Seara, uitîndu-mă pe fereastră, am rămas foarte mirat şi cam nemulţumit văzîndu-l pe *mister* Micawber la braţ cu Uriah Heep ; Uriah părea foarte umil şi măgulit de cinstea ce i se făcea, iar *mister* Micabwer, foarte încîntat că putea juca rolul de ocrotitor al lui Uriah. Dar a doua zi, cînd, la ora convenită, adică pe la ceasurile 4, m-am dus la hanul cel mic să iau masa cu ei, am fost şi mai mirat să aflu de la *mister* Micawber că fusese la Uriah acasă şi băuse coniac cu *missis* Heep.

— Şi să-ţi spun ceva, dragă Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, prietenul dumitale Uriah e un tînăr care ar trebui să ajungă procuror general. Dacă l-aş fi cunoscut pe vremea cînd greutăţile mele băneşti ajunseseră la punctul critic, nu încape îndoială că creditorii ar fi fost lichidaţi în condiţii mult mai avantajoase pentru mine.

N-am prea înţeles această afirmaţie, căci creditorii lui *mister* Micawber nu se aleseseră cu nimic ; dar nu-mi place să pun întrebări. Nici n-am îndrăznit să-i spun c-aş dori să cred că nu i-a făcut prea multe confidenţe lui Uriah ; şi nici nu l-am mai descusut ca să aflu dacă nu cumva vorbiseră prea mult despre mine. Mi-era teamă să nu-l jignesc pe *mister* Micawber şi mai ales pe *missis* Micawber, care era foarte susceptibilă ; dar treburile astea m-au indispus, şi deseori după aceea m-am gîndit la ele.

Masa a fost delicioasă. O porţie straşnică de peşte ; rinichi de viţel ; cîrnaţi fripţi ; o potîrniche şi o budincă. Şi vin şi bere bună ; iar după masă, *missis* Micawber ne-a preparat chiar cu mîinile ei un castron cu *punch* fierbinte.

Mister Micawber era neobişnuit de vesel. Niciodată nu l-am văzut atît de bine dispus. Datorită *punch*-ului, faţa-i strălucea, de parc-ar fi fost dată cu lac. S-a arătat îndrăgostit de aceste meleaguri şi-a închinat pentru propăşirea oraşului, arătînd că atît el, cît şi *missis* Micawber s-au simţit cît se poate de bine aici şi că nu vor uita niciodată

plăcutele ceasuri petrecute la Canterbury. Apoi a băut în sănătatea mea și, împreună cu *missis* Micawber și cu mine, a trecut în revistă amintirile noastre comune, cu care prilej am vîndut încă o dată tot mobilierul familiei. După aceea, am ridicat paharul în sănătatea lui *missis* Micawber, spunîndu-i sfios :

— Dacă-mi veți îngădui, *missis* Micawber, voi avea plăcerea să închin un pahar în sănătatea *dumneavoastră*.

La care, *mister* Micawber a început să facă elogiul soției sale ; spunînd că i-a fost întotdeauna călăuză, sfetnic înțelept și prieten [1] și că-mi dorește și mie, cînd voi ajunge la vîrsta căsătoriei, să-mi găsesc o femeie ca ea, dacă s-ar mai afla pe lume una pe potriva ei.

După ce s-a isprăvit *punch*-ul, *mister* Micawber a devenit mai voios și mai expansiv. *Missis* Micawber s-a înflăcărat și ea, și împreună am intonat *Auld Lang Syne* [2]. Cînd am ajuns la versul „Ia-mi mîna, credincios prieten", ne-am prins de mînă în jurul mesei ; iar cînd am cîntat „Află-ți o călăuză bună, Willie Waught", deși habar n-aveam de ce era vorba, am fost foarte mișcați.

Pe scurt, n-am văzut niciodată vreun om atît de vesel cum a fost *mister* Micawber pînă în ultima clipă a acelei seri, cînd mi-am luat foarte afectuos rămas bun de la el și de la îndatoritoarea-i soție. Prin urmare, a doua zi dimineață la 7 eram cu totul nepregătit să primesc următoarea epistolă, cu mențiunea „scrisă la nouă și jumătate seara", adică un sfert de oră după plecarea mea :

Scumpe și tinere prieten,

Zarul a fost aruncat, totul s-a sfîrșit. Ascunzînd sub masca unei bolnăvicioase veselii pustiirile necazurilor, nu ți-am spus în seara asta că orice nădejde de a primi banii așteptați a pierit ! În această situație atît de greu de în-

[1] Locuțiune împrumutată din *Eseul despre om* al poetului englez Alexander Pope (1688—1744).

[2] *E mult de-atunci* (în dialect scoțian în original) ; cîntec popular scoțian cules de marele poet *Johns Burns* (1759—1790).

durat, atît de greu de privit, atît de umilitoare de povestit, mi-am achitat datoriile băneşti pe care le aveam aici, dînd o poliţă plătibilă la domiciliul meu, la Pentonville, Londra, în termen de paisprezece zile de la data emiterii. La scadenţă poliţa nu va fi plătită. Va urma prăpădul ! Trăsnetul pluteşte în aer şi copacul este sortit să se prăbuşească.

Fie ca pilda nefericitului care-ţi scrie acum să-ţi lumineze calea în viaţă, scumpul meu Copperfield. Cu acest gînd şi cu această nădejde îţi scrie. De-ar fi încredinţat c-ar putea fi de folos măcar cu atîta, o rază de lumină ar pătrunde poate în temniţa tristă în care-şi va petrece zilele ce-i mai rămîn de trăit, deşi în clipa aceasta mai este foarte problematic (pentru a nu spune mai mult) dacă va supravieţui.

Aceasta, scumpul meu Copperfield, este ultima scrisoare pe care o vei mai primi
de la dez-
moştenitul
ajuns cerşetor,
WILKINS MICAWBER

Am fost atît de zguduit de conţinutul acestei sfîşietoare scrisori, încît pe loc am dat fuga la han, cu gîndul ca în drum spre şcoală să caut să-l îmbărbătez pe *mister* Micawber. Dar la jumătatea drumului am întîlnit diligenţa de la Londra, iar sus pe imperială i-am văzut pe soţii Micawber ; *mister* Micawber, ca o întruchipare a calmului şi a bunei dispoziţii mîncînd nuci dintr-o pungă de hîrtie şi cu o sticlă în buzunarul de la piept al hainei, o asculta zîmbind pe *missis* Micawber.

Deoarece nu mă văzuseră, m-am gîndit că, avînd în vedere împrejurările, ar fi mai bine să nu-l văd nici eu. Aşadar, simţind că mi s-a luat o piatră de pe inimă, am luat-o pe o uliţă laterală şi, apucînd pe drumul cel mai scurt, m-am îndreptat spre şcoală, răsuflînd uşurat la gîndul că plecaseră ; deşi, în ciuda celor întîmplate, ţineam foarte mult la ei.

CAPITOLUL

XVIII

PRIVIRE RETROSPECTIVĂ

Anii de şcoală ! Desfăşurarea molcomă a existenţei mele — înaintarea lină, pe nesimţite, pe făgaşul vieţii — de la vîrsta copilăriei la adolescenţă !

Acum, cînd privesc acest şuvoi, a cărui albie secată astăzi e năpădită de bălării, fie-mi îngăduit să stau oleacă să-mi amintesc dacă nu cumva aş putea găsi de-a lungul ei anumite semne după care să-i pot reconstitui cursul.

O clipă doar, şi mă văd la locul meu în catedrală, unde, în fiecare duminică dimineaţă, mergeam cu toţii, după ce mai întîi ne adunam la şcoală. Mirosul acela de pămînt reavăn, lumina mohorîtă, simţămîntul de izolare de cele lumeşti, glasul sonor al orgei străbătînd naosul şi galeriile în ogivă, zugrăvite în alb şi negru, ca nişte aripi mă poartă în trecut şi mă fac să plutesc pe jumătate adormit, pe jumătate treaz, ca în vis, deasupra acelor zile apuse.

La şcoală nu eram codaş. În cîteva luni izbutisem să le-o iau multora înainte. Fruntaşul clasei îmi părea însă o fiinţă supranaturală, aflată undeva departe, pe culmi ameţitoare, de neatins.

Agnes zice : „Nu", dar eu stărui : „Ba, da", şi îi spun că nici nu-şi închipuie cîte cunoştinţe îşi însuşise acel năzdrăvan, pe care, după părerea ei, chiar eu, un biet începător, l-aş putea ajunge cu timpul. Fruntaşul clasei nu mi-e însă prieten şi protector, cum îmi fusese Steerforth. Dar îi port un foarte plecat respect. Şi mă întreb ce va

ajunge după ce va părăsi școala doctorului Strong și ce anume ar putea face omenirea ca să-i țină piept.

Dar cine este oare această făptură care s-a ivit deodată în fața mea ? E *miss* Shepherd, pe care o iubesc.

Miss Shepherd e internă la pensionul surorilor Nettingall. O ador pe *miss* Shepherd. E o fetiță cu fața rotundă și părul blond, buclat, care poartă un șpențer. Elevele surorilor Nettingall vin și ele la catedrală. Nu sînt în stare să mă uit în cartea mea de rugăciuni, pentru că privirea-mi fuge spre *miss* Shepherd. Cînd corul începe să cînte, nu aud decît glasul lui *miss* Shepherd. Adaug în gînd numele ei în tipicul liturghiei ; îl trec alături de acelea ale membrilor familiei regale. Acasă, în odăița mea, mi se întîmplă cîteodată ca, într-un acces de dragoste, să strig : „*O miss* Shepherd !"

Cîtva timp am avut îndoieli cu privire la sentimentele ei, dar, în cele din urmă, soarta fiind prielnică, ne-am întîlnit la școala de dans. Am dansat cu *miss* Shepherd !

Îi ating mănușa și simt un fior care-mi străbate brațul drept pentru a ieși în cele din urmă prin firele de păr din creștet.

Nu-i spun nici o vorbă duioasă, dar ne înțelegem unul pe altul. *Miss* Shepherd și cu mine sîntem sortiți să trăim unul lîngă altul.

Mă întreb și acum de ce i-am dăruit pe ascuns douăsprezece nuci de Brazilia ? Nu-s semnul cel mai potrivit al dragostei, nu se pot face pachet cum se cade, sînt greu de spart, chiar cu ușa, și, pe deasupra, mai sînt și uleioase ; și totuși am simțit că i-au plăcut. I-am mai dat și biscuiți și nenumărate portocale. Într-un rînd, la garderobă, am și sărutat-o pe *miss* Shepherd. Am fost în al nouălea cer ! Și cît de furios și deznădăjduit am fost a doua zi cînd mi-a ajuns la urechi zvonul că surorile Nettingall au pus-o în butuci pe *miss* Shepherd pentru că umblase cu picioarele întoarse înăuntru.

Avînd în vedere că *miss* Shepherd era idolul şi visul vieţii mele, mă întreb cum de-am ajuns să rupem prietenia ? E de neînţeles. Şi, totuşi, între mine şi *miss* Shepherd s-a strecurat o răceală. Mi-au ajuns la urechi anumite zvonuri, cum că *miss* Shepherd ar fi spus c-ar dori să nu mă mai holbez la ea şi că şi-ar fi mărturisit preferinţa pentru *master* Jones — pentru Jones ! Pentru un băiat lipsit de orice însuşiri ! Prăpastia dintre mine şi *miss* Shepherd s-a adîncit. În cele din urmă, într-o bună zi le întîlnesc pe elevele pensionului ţinut de domnişoarele Nettingall la plimbare. Cînd trece pe lîngă mine, *miss* Shepherd se strîmbă la mine şi, întorcîndu-se către colega ei, pufneşte în rîs. Atunci s-a sfîrşit totul. Dragostea unei vieţi — căci o viaţă întreagă îmi pare c-am iubit-o, şi asta-i totuna — s-a stins. *Miss* Shepherd a fost scoasă din cuprinsul liturghiei şi nu s-a prenumărat printre membrii familiei regale.

Fac progrese la şcoală şi nimeni nu-mi tulbură liniştea. Nu mai sînt deloc curtenitor cu elevele surorilor Nettingall şi nu mi s-ar mai aprinde călcîiele după nici una din ele, nici de ar fi de două ori mai multe sau de douăzeci de ori mai frumoase. Şcoala de dans mi se pare plicticoasă şi mă întreb de ce fetele nu dansează singure, şi de ce nu ne lasă în pace. Am devenit un as în privinţa poeziei latine, şi nu-mi mai leg şireturile de la ghete. Doctorul Strong spune despre mine în public că sînt un tînăr savant care promite. *Mister* Dick e nebun de bucurie, iar cu poşta următoare mătuşa îmi trimite o guinee.

Iată, însă, că se ridică umbra unui tînăr ucenic măcelar, ca arătarea cu capul încoifat din *Machbeth* [1]. Dar cine-i acest tînăr ucenic măcelar ? E spaima băieţilor din Canterbury. Umblă oarecare vorbe că seul cu care-şi unge pă-

[1] Aluzia are menirea să evoce decorul, atmosfera şi personajele scenei respective — peştera, cazanul în clocot, tunetele şi vrăjitoarele.

rul îi dă o putere suprafirească și că e în stare să înfrunte și un bărbat în toată puterea cuvîntului. E un flăcău cu fața aspră, turtită, cu grumaz de taur, rumen în obraz, hain din fire și spurcat la gură. Și această gură o folosește mai ales pentru a-i defăima pe elevii doctorului Strong. Se laudă față de toată lumea că dacă fac gît le-arată el lor! Pomenește de cîțiva anume (între care mă număr și eu), pe care i-ar putea doborî numai cu o singură mînă, și cu cealaltă legată la spate. Aține calea băieților mai mici, lipsiți de apărare, pentru a le da cîte un pumn în cap, și cînd mă întîlnește pe stradă, mă sfidează. Pentru aceste motive foarte temeinice mă hotărăsc să mă bat cu ucenicul măcelar.

E o seară de vară, pe o alee înverzită, lîngă colțul unui zid. Acolo, după cum ne-am înțeles, mă întîlnesc cu ucenicul măcelar. Sînt însoțit de cîțiva băieți aleși pe sprînceană ; ucenicul măcelar se înfățișează împreună cu alți doi ucenici măcelari, un ucenic ospătar și cu un coșar. Se hotărîse condițiile luptei, și iată-mă față în față cu măcelarul. Într-o clipită mă izbește în tîmpla stîngă, de mă face să văd stele verzi. În clipa următoare nu mai știu nici unde e zidul, nici unde mă aflu, nici ce se întîmplă în jur. Aproape că nu-mi mai dau seama care-i măcelarul și care-s eu, atîta sîntem de încleștați, zvîrcolindu-ne în luptă corp la corp pe iarba bătucită. Uneori îl deslușesc pe ucenicul măcelar, plin de sînge, dar sigur de el ; alteori nu mai văd nimic și, gîfîind, mă odihnesc pe genunchiul secundului meu ; alteori mă reped nebunește asupra lui și-mi julesc pumnii lovindu-l în obraz, dar nu pare deloc zdruncinat. În cele din urmă mă trezesc buimăcit, ca dintr-un somn greu, și-l văd pe ucenicul măcelar care se depărtează, îmbrăcînd haina din mers și primind felicitări din partea celorlalți doi măcelari, de la ucenicul ospătar și din partea coșarului, și de aici trag concluzia justă că izbînda a fost de partea lui.

Sînt dus acasă într-o stare de plîns şi mi se pun biftecuri crude pe ochi şi mă freacă cu oţet şi cu rachiu şi constat că într-un loc, unde-i crăpată, buza de sus se umflă văzînd cu ochii. Vreo trei-patru zile stau acasă, arăt ca vai de lume şi port un cozoroc verde, ca să-mi ferească ochii de lumină ; şi-aş fi copleşit de amărăciune de n-ar fi Agnes, care se poartă cu mine ca o soră şi mă compătimeşte şi-mi citeşte şi face ca vremea să treacă uşor şi să mă simt fericit. Întotdeauna Agnes s-a bucurat de încrederea mea neţărmurită ; aşadar, îi povestesc întîmplarea cu măcelarul şi jignirile ce mi le-a adus ; şi dînsa e de părere că n-aveam altă ieşire decît să mă bat cu el, dar se cutremură şi se înfioară cînd se gîndeşte că m-am măsurat cu el.

Vremea a trecut pe nesimţite, căci acum Adams nu mai e fruntaşul şcolii ; de mult a încetat să fie. De cînd Adams a părăsit şcoala, a trecut atîta vreme, încît acum, venind să-l viziteze pe doctorul Strong, în afară de mine, puţini sînt aceia care-l cunosc. Foarte curînd Adams va fi primit în barou, va deveni avocat şi va purta perucă [1]. Mă mir descoperind că e mult mai blînd şi mult mai puţin impozant decît mi-l închipuiam. N-a cucerit lumea pînă acuma, şi totul se petrece (pe cît îmi dau eu seama) ca şi cum nici n-ar fi intrat în ea.

Urmează un gol, în care defilează, într-un impunător şi parcă nesfîrşit alai, eroii epopeelor şi ai istoriei... şi apoi ce mai urmează ? Acuma fruntaşul şcolii sînt *eu !* Arunc asupra băieţilor mai mici o privire care se opreşte cu îngăduinţă şi curiozitate asupra acelora care-mi amintesc de băieţaşul ce-am fost eu însumi cînd am venit aici. Puştiul acesta parcă-i străin de mine ; îmi amintesc de el ca de o făptură lăsată în urmă pe calea vieţii, nu ca de băieţaşul ce-am fost odată, ci ca de o fiinţă pe lîngă care am trecut, şi mă gîndesc la el de parcă ar fi vorba de altcineva.

[1] În Anglia, şi în zilele noastre, în faţa anumitor instanţe avocaţii, ca şi magistraţii, poartă perucă.

Dar ce s-a ales de fetița cu care am făcut cunoștință în ziua cînd am păşit pentru întîia oară în casa lui *mister* Wickfield ? S-a dus şi ea. În locul ei umblă forfota prin casă o făptură care nu-i o replică copilărească a portretului din salonaş, ci parcă întruchiparea vie a acestuia ; căci Agnes, scumpa mea surioară, cum îi spun în gîndurile mele, sfetnica şi prietena mea, îngerul binefăcător, care, cu bunătatea, blîndeţea şi abnegaţia lui, înrîureşte viaţa tuturor celor din jur, e acum o femeie în toată puterea cuvîntului.

Dar în ce mă priveşte, ce oare s-a mai schimbat în afară de statură şi de înfăţişarea mea şi în afară de faptul că între timp am învăţat multe ? Am un ceas de aur cu lanţ, şi un inel pe degetul mic, şi port redingotă ; şi folosesc din belşug pomada, ceea ce, ţinînd seama că am şi inel, e un semn prost. Sînt oare din nou îndrăgostit ? Da, sînt. O ador pe cea mai mare dintre surorile Larkins.

Cea mai mare dintre surorile Larkins nu-i o fetiţă. E înaltă, oacheşă, cu ochi negri, într-un cuvînt, o femeie încîntătoare. Căci cea mai mare dintre surorile Larkins nu-i o fetişcană ; nici sora ei cea mică, deşi este cu trei sau patru ani mai tînără, nu mai e o fetişcană. Cea mai mare dintre surorile Larkins s-ar putea să aibă vreo 30 de ani. Şi o iubesc la nebunie.

Cea mai mare dintre surorile Larkins cunoaşte o mulţime de ofiţeri. Şi asta-i nespus de greu de suportat. Îi văd stînd de vorbă cu ea pe stradă. Îi văd cum trec drumul ca s-o întîmpine de îndată ce zăresc ivindu-se departe pe trotuar boneta ei (îi plac bonetele ţipătoare), însoţită de aceea a soră-sii. Rîde şi vorbeşte şi se pare că-i face plăcere. Îmi irosesc o bună parte din timpul liber plimbîndu-mă în sus şi în jos pe stradă, ca s-o întîlnesc. Dacă-i pot face o plecăciune pe zi (şi de vreme ce-l cunosc pe *mister* Larkins, am dreptul să-i fac plecăciuni), mă simt fericit. Şi din cînd în cînd mă cinsteşte şi ea cu un salut.

Cumplitele chinuri ce le îndur în seara zilei cînd are loc balul hipic, știind că *miss* Larkins dansează cu ofițerii, ar merita o răsplată de-ar exista dreptate pe lumea aceasta.

Datorită acestei pasiuni, mi-am pierdut pofta de mîncare și port tot timpul cravata mea de mătase cea nouă. Nu-mi găsesc alinare decît îmbrăcînd hainele cele bune și lustruindu-mi mereu ghetele. Astfel, am impresia că sînt mai vrednic de cea mai mare dintre surorile Larkins. Tot ce-i aparține, tot ce e în legătură cu ea mi se pare deosebit de prețios. *Mister* Larkins (un bătrîn ursuz, cu dublă bărbie și cu privire chiorîșă) mă interesează nespus de mult. Cînd n-o întîlnesc pe fiica sa, mă duc pe unde știu că-l pot găsi. Și cînd îi spun : „Bună ziua, *mister* Larkins, ce mai fac fetele și întreaga familie ?", mi se pare că sînt foarte temerar și roșesc.

Neîncetat mă gîndesc la vîrsta mea. Să zicem c-aș avea 17 ani și să presupunem că, avînd 17 ani, sînt cam tînăr pentru cea mai mare dintre surorile Larkins. Ei și ? Foarte curînd voi împlini 21 de ani. Seară de seară mă plimb prin fața casei lui *mister* Larkins, cu toate că-mi sîngerează inima cînd văd ofițerii cum intră sau cînd îi aud cum vorbesc în salon, unde cea mai mare dintre surorile Larkins cîntă la harpă. În două sau trei rînduri mi s-a întîmplat chiar ca, abătut și apatic, să dau tîrcoale casei, după ce toată familia se culcase, întrebîndu-mă care o fi odaia ei (și acum pot mărturisi că am luat odaia lui *mister* Larkins drept a ei), dorindu-mi să izbucnească un foc și ca mulțimea să privească încremenită, în vreme ce eu, croindu-mi drum prin îmbulzeală, m-aș repezi cu o scară la fereastra ei și aș salva-o, purtînd-o în brațe, și apoi m-aș înapoia să caut un obiect uitat de dînsa, după care să-mi găsesc sfîrșitul în flăcări. Căci, în general, dragostea mea e dezinteresată și aș fi mulțumit să săvîrșesc o faptă eroică în fața ei și să mor. În general, dar nu întotdeauna. Uneori visez scene mai îmbucurătoare. Pe cînd stau și mă gătesc (asta

durează două ceasuri) ca să mă duc la un mare bal dat de familia Larkins (bal pe care-l aştept de trei săptămîni) îmi imaginez fel de fel de situaţii plăcute. Mă văd luîndu-mi inima în dinţi şi făcîndu-i o declaraţie de dragoste. O văd pe *miss* Larkins lăsînd capul pe umărul meu şi spunîndu-mi : „O, *mister* Copperfield, să cred oare ce-mi aud urechile ?“ Îl văd pe *mister* Larkins aşteptîndu-mă şi spunîndu-mi a doua zi : „Dragă Copperfield, fiica mea mi-a povestit totul. Vîrsta nu-i o piedică. Iată douăzeci de mii de lire. Fiţi fericiţi !“ O văd pe mătuşa plecîndu-se înduioşată şi dîndu-ne binecuvîntarea, şi pe *mister* Dick şi pe doctorul Strong asistînd la căsătoria noastră. Cred că nu sînt lipsit de bun-simţ — vreau să spun că aşa mi se pare cînd privesc înapoi — şi sînt convins că sînt şi un om la locul lui, şi totuşi lucrurile s-au petrecut cum vă povestesc.

Păşesc în casa fermecată, plină de lumini, de larmă, de muzică, de flori şi (îmi pare rău să constat) de ofiţeri, şi o găsesc pe *miss* Larkins strălucitor de frumoasă. Poartă o rochie albastră şi flori mici albastre — flori de nu-mă-uita — în păr. Ca şi cum *dînsa* ar avea nevoie să poarte nu-mă-uita ! E întîia oară că sînt poftit la o serată la care participă oameni în toată firea şi mă simt puţin cam stînjenit, deoarece nu cunosc pe nimeni şi parcă nimeni nu vrea să stea de vorbă cu mine, în afară de *mister* Larkins, care mă întreabă ce-mi mai fac colegii de şcoală, ceea ce n-ar fi trebuit să facă, căci nu venisem acolo ca să primesc jigniri.

După ce am stat cîtva timp în prag şi mi-am desfătat privirea cu zeiţa inimii mele, dînsa — *miss* Larkins în persoană — s-a apropiat de mine şi, plină de bunăvoinţă, m-a întrebat dacă nu dansez.

Înclinîndu-mă, îi spun bîlbîindu-mă :

— Cu dumneavoastră, *miss* Larkins ?

— Cu altcineva n-ai vrea să dansezi ? m-a întrebat *miss* Larkins.

— Cu altcineva nu mi-ar face nici o plăcere.

Miss Larkins rîde şi se roşeşte (cel puţin aşa cred). Apoi îmi răspunde :

— Cu plăcere, nu dansul acesta, ci următorul.

Şi iată, a venit vremea.

— E un vals, pare-mi-se, observă şoviăind *miss* Larkins cînd mă înfăţişez. Ştii să valsezi ? Dacă nu, căpitanul Bailey...

Ştiu să valsez (din întîmplare chiar destul de bine) şi, foarte hotărît, o iau pe *miss* Larkins de lîngă căpitanul Bailey. E cam plouat, fără îndoială, dar nu-mi pasă ! Am fost şi eu plouat, nu o dată. Acum dansez cu cea mai mare dintre surorile Larkins ! Dansez nu ştiu unde, fără să bag în seamă pe nimeni şi fără a simţi trecerea timpului. Ştiu doar că, într-un delir de fericire, plutesc prin spaţiu cu un înger albastru şi că deodată mă trezesc singur cu dînsa, pe o sofa, într-o odăiţă. Îi place floarea pe care o port la butonieră (o camelie japoneză, care a costat o jumătate de coroană). I-o ofer, spunîndu-i :

— Cer un preţ exorbitant pentru ea, *miss* Larkins.

— Zău ! Ce-mi ceri în schimb ? mă întreabă *miss* Larkins.

— O floare din părul dumneavoastră, ca s-o păstrez, aşa cum îşi păstrează un zgîrcit aurul.

— Eşti îndrăzneţ, zice *miss* Larkins. Poftim.

Îmi dă o floare şi nu pare deloc nemulţumită ; o duc la buze şi apoi mi-o pun la piept. *Miss* Larkins rîde, mă ia la braţ şi-mi spune :

— Acum condu-mă înapoi la căpitanul Bailey.

Stau locului, absorbit de amintirea acestui dialog fermecător şi a valsului, cînd, deodată, o văd apropiindu-se la braţ cu un bătrînior, care toată seara jucase *whist*, şi o aud zicînd :

— Vai ! Iată-l pe îndrăzneţul meu prieten ! *Mister* Chestle doreşte să te cunoască, *mister* Copperfield.

Bănuiesc numaidecît că trebuie să fie vreun prieten al familiei şi sînt foarte măgulit.

— Am preţuit bunul dumneavoastră gust, *sir*, îmi spune *mister* Chestle. Vă face cinste. Presupun că nu vă prea interesează cultura hameiului. Sînt cultivator de hamei, şi dacă vreodată v-ar face plăcere să vizitaţi ţinutul nostru — împrejurimile Ashfordului — şi vă veţi repezi şi pe la noi, vom fi bucuroşi să vă găzduim oricît timp vă va face plăcere.

Îi mulţumesc călduros lui *mister* Chestle şi ne strîngem mîna. Mi se pare că trăiesc un vis fericit. Mai valsez o dată cu cea mai mare dintre surorile Larkins. Îmi spune că dansez foarte frumos ! Nespus de încîntat, pornesc spre casă, şi toată noaptea valsez în gînd, cu braţul petrecut în jurul taliei albastre a scumpei mele zeiţe. Cîteva zile în şir nutresc speranţe extatice ; dar pe stradă n-o mai întîlnesc, şi cînd o caut acasă, nu mă primeşte. Într-o măsură, găsesc mîngîiere în chezăşia păstrată cu sfinţenie — în floarea ofilită.

Într-o bună zi, după cină, Agnes îmi spune :

— Ghici cine se căsătoreşte mîine ? Cineva la care ţii mult.

— Nu cumva tu, Agnes ?

— Nu, nu eu ! îmi răspunde ea, ridicîndu-şi faţa voioasă de pe notele pe care le copiază. Ai auzit ce zice, papa ?... E vorba de fata mai mare a lui *mister* Larkins.

— Cu... cu căpitanul Bailey ? întreb eu, adunîndu-mi puterile.

— Nu, nu, cu nici un căpitan. Cu *mister* Chestle, cultivatorul de hamei.

O săptămînă, două am fost grozav de abătut. Mi-am scos inelul de pe deget, am purtat hainele mele cele mai jerpelite, nu m-am mai pomădat şi, în repetate rînduri, am plîns privind floarea ofilită dăruită de fosta *miss* Larkins.

Simțindu-mă însă obosit de acest fel de viață și fiind din nou provocat de ucenicul măcelar, am aruncat floarea și m-am dus să mă bat cu ucenicul măcelar, pe care l-am biruit, acoperindu-mă de glorie.

Acest eveniment și faptul c-am reînceput să port inelul și să folosesc pomadă mai cu măsură sînt ultimele întîmplări de care-mi mai aduc aminte acum din vremea cînd stăteam să împlinesc 17 ani.

CUPRINSUL

— Prefață 5
— Personajele 7
Cap. I
Deschid ochii 9
Cap. II
Privesc 25
Cap. III
Se întîmplă o schimbare . . . 45
Cap. IV
Cad în dizgrație 65
Cap. V
Sînt îndepărtat de casă . . . 89
Cap. VI
Fac noi cunoștințe 113
Cap. VII
„Întîiul semestru" la „Salem House" 123
Cap. VIII
Vacanța. O după-amiază fericită 147
Cap. IX
O jalnică aniversare a zilei mele de naștere 166
Cap. X
Nu se mai sinchisesc de mine; dar îmi fac rost de o slujbă . 182

Cap. XI
Încep să trăiesc din munca mea și nu sînt încîntat . . 209
Cap. XII
Fără să fiu mai încîntat decît înainte că sînt pe picioarele mele, iau o hotărîre de mare însemnătate 231
Cap. XIII
Urmările hotărîrii mele : : 244
Cap. XIV
Mătușa decide ce să facă cu mine 271
Cap. XV
Iau totul de la început : : 292
Cap. XVI
Mă schimb în multe privințe 305
Cap. XVII
O întîlnire neașteptată : : 333
Cap. XVIII
Privire retrospectivă : : : 356

Lector : SORIN MĂRCULESCU
Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Apărut : 1984. Bun de tipar 26 IV
Format 32/70 × 108. Coli tipo 12,5

Comanda nr. 40 113
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România